THEOLOGIA DOGMATICO-POLEMICA,

QUA

ADVERSUS VETERES NOVASQUE HAERESES

EX

SCRIPTURIS, PATRIBUS, ATQUE ECCLESIASTICA HISTORIA,

CATHOLICA VERITAS

DEFENDITUR.

AUCTORE

P. CAROLO SARDAGNA

SOCIETATIS JESU,

IN EPISCOPALI LYCEO AD D. PAULI RATISBONÆ

THEOL. DOGMATICO-POLEMICÆ PROF. ORD.

ET EXAM. SYNODALI.

TOMUS II.

COMPLECTENS

TRACTATUM II. DE VERA RELIGIONE ET VERBO DEI,

ET TRACTATUS III. DE ECCLESIA PARTEM PRIOREM.

Editio Secunda.

POLOCIÆ

TYPIS COLLEGII SOC. JESU. 1816.

CENSURA
ET
APPROBATIO

Cum præsens Tomus II. Theologiæ Dogmatico-Polemicæ, a R. P. CAROLO SARDAGNA, Societatis JESU Presbytero, & in hocce Episcopali Lyceo Theologiæ Dogmatico-Polemicæ Professore Ordinario compositus, in se complectens Tractatum II. de vera Religione & Verbo Dei; item Tractatus III. de Ecclesia partem priorem, Orthodoxæ Fidei & bonis moribus neutiquam adversetur, quin Religioni Catholicæ singulariter proficuus censeatur; hinc jure merito typis edi permittitur. Datum in Curia Episcopali Ratisbonensi, die XIV. Augusti, 1769.

ADAMUS ERNESTUS,
Episc. Abilanæ, Suffrag. & Præses Consist. Cons. Int. Actual. & Cathedr. Eccles. Canonicus Capitularis, m. p.

(L. S.)

JOANNES BAPT. KLEIRL.
SS. Theol. & J. U. Licent. Consil. Eccl. Act. Director Canc. Authrte Aplca & Curiæ Episc. publ. ac juratus Notarius,
m. p.

INDEX
CONTROVERSIARUM,

Quæ

in Tractatu II. de vera Religione, ac Verbo Dei continentur.

ARTICULUS I.

DE VERA RELIGIONE.

CONTROVERSIA I.

CONTROVERSIA II.

CONTROVERSIA III.

CON-

ARTI-

ARTICULUS III.

DE VERBO DEI TRADITO.

CONTROVERSIA UNICA.

THEO-

THEOLOGIÆ DOGMATICO-POLEMICÆ

TRACTATUS II.

DE VERA RELIGIONE, AC VERBO DEI SCRIPTO AC TRADITO.

ARTICULUS I.

DE VERA RELIGIONE.

CONTROVERSIA I.

AN DETUR VERA RELIGIO, EAQUE REVELATA?

Contra Deistas.

Quid sit Religio?

1. Religio, quæ quandoque pro societate Deum colentium usurpatur, significat hic certam rationem ac modum colendi Deum, vi cujus ipsi in hac vita placere, & in altera æternam felicitatem consequi possumus. Hinc Religio vera ea eſt, quæ veram de Deo exiſtimationem & fidem habet, verumque ac legitimum cultum ipsi exhibet: contra falsa religio ea dicenda eſt, quæ falsa de Deo docet, & adulterinum ipsi rependit cultum. Porro religio alia naturalis eſt, alia supernaturalis & revelata. Naturalis religio eſt collectio principiorum, quæ Deum colendum spectant, quæque naturali lumine innotescunt; seu eſt Divinitatis sensus & cultus, quem Deo exhibendum docet ratio sola sibi relicta. Religio supernaturalis extraordinaria & supernaturali revelatione, & Dei manifeſtatione nititur & innotescit. Deus itaque omnis veræ Religio-

nis

nis objectum est; naturalis quidem ut auctor naturæ, supernaturalis ut auctor gratiæ.

Deistarum errores.

2. Dari veram Religionem nullus negavit, paucos Atheos si excipias: eandem vero a Deo revelatam esse inficiantur Deistæ, ita appellati, quod vix aliud credant, quam dari Deum; rationem suam tanquam ducem & magistram in omnibus consulentes adorantesque, minuti Philosophi, cupiditatum suarum mancipia. Porro Deistarum quatuor sunt classes. Prima est eorum, qui Ens æternum, infinitum, independens, atque intelligens existere admittunt, ac supremo huic Enti mundi fabricam tribuunt; sed providentiam divinam negant, ac mundi administrationem ad Deum pertinere. Altera Deistarum classis est, qui nec Deum existere, nec ejus providentiam negant; sed nullum admittunt discrimen bonum inter ac malum morale: nihilque interesse Dei docent, bonæ an malæ moraliter sint actiones hominum, quas neque bonas esse defendunt, neque malas, nisi quatenus ab humanis legibus vel permittantur, vel prohibeantur. Ad tertiam classem pertinent ii, qui humanæ animæ immortalitatem negant, eamque una cum corpore opinantur perire, alteramque generationem ita alteri perpetuo succedere, ut quæ aliquando ab hoc mundo discesserit, ea nunquam huc sit reditura. Dei præterea hominumque virtutes sub eadem rerum ratione docent non comprehendi, nihilque in nostris, ac Dei virtutibus esse quod sit univocum. Hinc autem inferunt, de bonitate ac justitia Dei ex earundem virtutum, ut sunt in homine, ideis quas unice habemus, nullum a nobis ferri posse judicium, ac nihil certi, quod ad Deum pertineat, ex hominum virtutibus erui posse. Ad quartam Deistarum classem, quam unice hic impugnamus, revocantur ii, qui Deum Ens summe perfectum ac providum, animæque immortalitatem admittunt; revelatione tamen divina homines non indigere asserunt, unamque nobis sufficere naturalem religionem; cum ea tantum nobis esse admittenda censeant, quæ solo naturalis rationis lumine vera esse intelligimus. Horum

e nu-

e numero fuerunt Odoardus Herbertus Baro Canturberiensis, Carolus Blountus, Schaftsburyus, Tindalus, aliique. Vide Dominici Troilii Dissertationem de Relig. revelata, Tomo VI. Thesauri Theologici.

Datur vera aliqua Religio.

3. Conclusio Ima. Aliqua vera Religio necessario est admittenda. Prob. Deus, quem existere in Theologia naturali contra Atheos demonstravimus & hic supponimus, divinas suas perfectiones & attributa uti par est hominibus manifestavit; in mundi enim creatione emicat Dei potentia, in ejus ordine sapientia, in gubernatione providentia, in conservatione bonitas &c. Ergo existunt quædam hominis erga Deum officia, teneturque homo Deum sibi cognitum glorificare. Ratio enim dictat, summo honore dignam esse summam sapientiam & perfectionem: gratum ac memorem animum summæ Bonitati summo jure deberi. Atqui collectio officiorum hominis erga Deum est religio. Ergo generatim loquendo, aliqua vera religio necessario est admittenda. *Confirm.* Deus, qui nihil facit absque consilio, aliquem finem intendere debuit in hac manifestatione suarum perfectionum. Atqui nullum alium finem intendere potuit, nisi sui glorificationem. Cui enim bono suam justitiam manifestaret, nisi ut homo ipsum timeret? Cur bonitatem, nisi se amari vellet? Cur sapientiam, nisi ut creaturam ad certum, & sibi propositum finem duceret?

Quæ cultum interiorem exigit.

4. Conclusio II. Vera Religio exigit cultum interiorem, atque exteriorem, qui corporis exercetur ministerio. Prob. Ima pars. Homo pro collatis a Deo beneficiis gratum memoremque animum debet, & de conferendis securum ac confidentem, atque ad ea postulanda sollicitum & orationi intentum. Atqui hæc præstari nequeunt sine cultu interiore. IIdo. Finis hominis est cognitio & amor Dei. Homo enim eum in finem conditus est, ut ratione sua legitime utatur, & modo qui ipsam deceat. Jam vero modus ille legitimus exigit, ut intelligentiæ & voluntati condignum ac proportionatum proponatur objectum. Ergo cum utraque facultas infinita gaudeat capacitate, utrique proponi

poni debet objectum infinitum. Ergo Deus. Ergo Dei cognitio & amor sunt finis hominis. Atqui hic finis obtineri nequit sine cultu interiore. Ergo vera Religio necessario exigit cultum interiorem.

Et externum.

5. Probatur etiam altera Conclusionis pars, Imo. Homo duplici constat ex parte, corpore nimirum & anima, & ratione utriusque multis auctus beneficiis a Deo pendet: ergo ratione utriusque quædam Deo debet, variaque sunt ejus erga Deum officia: ergo utrique facultati proportionatum accommodatumque cultum debet. Ergo sicut ratione animi cultum interiorem, ita ratione corporis externum debet, seu exteriora quædam interrioris reverentiæ signa Deo exhibere tenetur. IIdo. Amor diu otiosus vacare non potest; cito, si sincerus sit, in externa testimonia erumpit. Sic filii interioris erga parentes amoris & reverentiæ argumenta proferre satagunt. Ergo cum homo Deum super omnia diligere teneatur, facere non potest, quin exteriori aliquo signo cultum interiorem prodat. Accedit omnium populorum unanimis consensus, qui sicut Deum aliquem, ita & religiosum aliquem cultum externum constanter retinuerunt, ita eos docente sana ratione.

Existit Religio naturalis.

6. Conclusio III. Existit Religio naturalis. Prob. I. Religio naturalis est ea, quam ratio sibi relicta dictat, & ad quam natura inclinat. Atqui debitam Deo reverentiam dictat ratio, & ad cultum Deo exhibendum inclinat natura: dictat enim unicuique natura gratum ac memorem erga benefactores animum, summam bonitatem colendam esse atque amandam &c. Ergo. II. Officia quæ homo Deo debet, ipsismet rerum essentiis, ipsaque natura innituntur. Atqui nomine religionis naturalis nihil aliud intelligitur, quam istorum officiorum collectio. Ergo existit religio naturalis. P. M. Obligatio colendi Deum originem suam ducit ex proportione quadam hominis ad Deum, qua homo Deum sibi manifestatum potest, & debet glorificare. Atqui hæc proportio nititur natura & essentia Dei & hominis. In hoc enim consistit illa proportio, quod Deus,

us, ejusque perfectiones tales sint, ut cognosci possint ab homine; homo vero facultatem habeat his cognoscendis parem, & idoneam. Ergo Deum inter & hominem adest proportio in utriusque natura fundata. Ergo officia quæ homo Deo debet, nituntur rerum naturis.

Sola tamen non sufficit.

7. Conclusio IV. Religio naturalis non sufficit, ideoque revelata est necessaria. Prob. I. Vera religio docere debet ea quæ Deum spectant, eo modo qui sufficiat & ad Dei cultum, & ad hominis finem. Atqui id non præstat sola religio naturalis. Ergo necessaria est revelata. P. m. Homo ex sola religione naturali naturam & attributa Dei non potest cognoscere eo modo, quo requiritur ad rectam vitæ institutionem; eo quod illa inter se accurate conciliare nequeat, v. g. bonitatem Creatoris cum illa qua opprimimur miseriarum mole: justitiam Dei cum impiorum felicitate, & justorum calamitatibus. Accedit, quod religio naturalis nec volitiones Dei liberas explicet, neque formam cultus Deo debiti tradat; signa enim determinare quibus coli velit Deus, pendet a solo Deo, & a voluntate & electione ejus libera. Ergo religio naturalis non accurate docet quæ spectant Deum. II. Veritates quibus religio naturalis innititur, non cognoscuntur, nisi accurato ac recto rationis usu, ut ipsi etiam Deistæ ultro fatentur. Atqui certum est plurimos homines accurate, ac recte ratione sua uti non posse in vera religione inquirenda; eoquod hujusmodi studio vacare nequeant ob vitæ necessitates, aut mentis perspicacitate careant, quæ rectæ religionis inquisitioni est necessaria. Ergo cum illis necessaria sit aliqua vera religio, sine qua Deus coli non potest, & naturalis illis non sufficiat, revelata religio est omnino necessaria. III. Sola naturalis ratio, sine divinæ revelationis subsidio, in corruptis hominibus, quales certe sunt nationes omnes nobis notæ, longe aberrare solet a vero, quod exemplo Ethnicorum omnium Philosophorum, eorumque, qui divina revelatione contempta unam naturalem rationem ducem sequi voluerunt, a-

pertis-

pertissime comprobatur. Ergo. vide plura apud D. Thomam Lib. I. contra Gentes Cap. IV. & Gregorium Simon Tractatu de Relig. Tomo I. Quæst. VI.

Ideoque revelata Religio est admittenda.

8. Conclusio V. Existit vera Religio revelata. Prob. Imo. Religio naturalis se sola non est sufficiens, ut homo finem suum obtineat. Ergo cum vera Religio sit homini necessaria, existit vera Religio revelata. Deus enim sicut non abundat in superfluis, ita non deest in necessariis, cum providentissimus sit & benignissimus humanæ reipublicæ Gubernator. II. Omnes homines qui Deum existere sibi persuasere, qualibet mundi ætate existimarunt etiam, Ens supremum inter atque homines aliquam fuisse semper communicationem, Deumque hominibus plurima manifestasse. Hujusmodi enim communi hominum persuasioni sacræ illæ ac religiosæ cæremoniæ innitebantur, quas natio quælibet a Diis suis se accepisse arbitrabatur; ac superstitiosa illa divinationis ars, qua semper usi sunt plurimum Idololatræ omnes; quia ipsis semper fuit persuasum, Deos inter atque homines communicationem esse perpetuam, pluribusque modis diversis a Diis res futuras hominibus manifestari. Ergo vox naturæ est, dari religionem revelatam. III. Probatur ex sequelis. Si Deus per revelationem locutus non fuisset, sequeretur Imo. Libros veteris novique Testamenti, commemoratas in ipsis personas, testimonia etiam a Judæis & Paganis tributa, meris in fabulis numeranda esse, omniaque per insignem & ab hominum memoria inauditam fraudem obtrusa fuisse. IIdo. Inter tot miraculorum millia, quæ in veteri ac novo Testamento narrantur, nec unum esse verum ac legitimum: quod si enim vel unum ejusmodi factum fuisset, id utpote organum divinæ vocis satis esset ad omnia incredulorum systemata subruenda. Jam vero plura hujus generis miracula agnoverunt jurati Christianorum hostes, Celsus, Porphyrius, Julianus. Complura autem tam manifesta, tam stupenda fuerunt, ut Judæos æque ac Gentiles innumerabiles commoverint ad amplectendam religionem asperrimam, mentique ac

sensi-

sensibus durissimam: cui tamen semel susceptæ tanta animi constantia adhæserunt, ut maluerint omnia tormentorum genera, ipsamque mortem perferre potius, quam illi nuntium remittere.

Quæ rationi naturali nullo modo repugnat.

9. Conclusio VI. Nullum dogma veræ Religionis revelatæ contrarium esse potest rationi naturali. Prob. Imo. Quæ naturali ratione innotescunt, sive immediate ac sine ullo discursu, sive per evidentem demonstrationem, ea verissima sunt, atque ita vera esse nobis constat, ut ne dubitare quidem possimus ea esse vera: ex altera vero parte verissima etiam sunt, ac nefas est dubitare de eorum veritate, quæ nobis Deus revelavit, nisi quis Deum esse mendacem dicat, vel ea quæ revelat ignorare: quorum utrumque manifeste impium est ac blasphemum. Ergo cum veritas falsitati sit dumtaxat contraria, non veritati, fidei veritates veritatibus naturalibus opponi nequeunt. II. Deus, naturæ humanæ supremus Auctor, principiorum naturalium cognitionem ac rationem nobis indidit, qua veritates non nullas per se notas immediate cognoscamus, aliasque ex prioribus per naturales illationes eruamus. Ergo quidquid his veritatibus est contrarium, a Deo esse non potest. Ergo cum æque a Deo sint, quæ nobis ex divina revelatione innotescunt, ea naturali rationi opponi omnino nequeunt. III. Si revelatio divina rationi esset contraria, hominis intelligentia sola naturali ratione utens, necessario in errorem induceretur. Ergo cum æque a Deo sit ratio naturalis ac revelatio divina, Deus ipse esset auctor erroris, in quem necessario intelligentia induceretur. Atqui absurdum, impium, & blasphemum est dicere, Deum auctorem erroris esse, in quem necessario intelligentia inducitur. Ergo absurdum, impium & blasphemum est dicere, revelationem divinam naturali rationi esse contrariam. IV. Contrariæ opiniones de uno eodemque objecto intelligentiæ ita inesse nequeunt, ut illa utrique opinioni assentiatur ut veræ. Ergo fieri nequit, ut Deus quidquam revelet, quod veritati naturaliter cognitæ sit contrarium; cum si id revelet Deus,

con-

contrariis veritatibus intelligentia assentiatur oporteat, alteri propter naturales demonſtrationes, alteri propter divinam revelationem.

Corollaria 10. Ex his sequitur I. Falsissimam esse Petri Pomponatii opinionem, qui sæculo XVI. ineunte Patavii & Bononiæ docuit, posse aliquid verum esse Philosophis, quod falsum sit Chriſtianis. Id enim fieri nullo modo poteſt; cum revelatio divina naturali rationi nunquam opponatur. II[do.] Benedictum Spinosam impie asseruisse, inter fidei dogmata plurima esse, quæ nec umbram veritatis habeant. Nullum enim eſt, aut esse poteſt fidei dogma, quod verissimum non sit. Et quamvis plurima solo naturæ lumine non innotescant, atque omnem superent mentis noſtræ vim; nullum tamen probari ullo modo poteſt rationi naturali contrarium. Neque minus eſt falsum, quod addit Religionis nefarius hoſtis, nulla dogmata ad fidem Catholicam pertinere, de quibus inter honeſtos viros possit dari controversia. Conſtat enim posse inter honeſtos viros, ex sola naturali ratione ratiocinantes, dari controversiam de iis omnibus fidei Catholicæ dogmatibus, quæ sine revelatione non innotescunt; non quod ea dogmata naturali rationi sint contraria, sed quod ea verissima esse, ex sola naturali ratione non possit intelligi. III[tio.] Falsum esse, quod quidam dictitant, Philosophum ea omnia posse admittere, quæ naturali ratione recte utenti, poſt maturum rerum omnium examen admittenda esse videntur, quin animadvertat, an veritates naturales quas defendit, cum fidei veritatibus possint conciliari. Cum enim ex una parte naturalis veritas revelatæ non opponatur, & ex altera parte veritas revelata certa adeo sit, ut de ea dubitare non liceat; quidquid divinæ revelationi adversatur, admitti omnino non poteſt ut verum. Ergo cum Philosophi sit veritatem unice quærere, nihil is ut verum poteſt admittere, quod divinæ revelationi adversetur. IV[to.] Discrimen esse admittendum inter ea, quæ supra, & ea quæ contra rationem sunt. Neque enim claris ac diſtinctis mentis noſtræ ideis opponitur,

quid-

quidquid neque per sese nobis innotescit, neque ex ideis quas habemus, per naturales illationes. Ac sane plura sunt, non solum in revelatæ religionis mysteriis, sed etiam in ipsa natura, quæ neque per sese, neque ex ideis, quas habemus, per naturales illationes innotescunt, quin propterea claris ac distinctis mentis nostræ ideis opponantur, aut sint contra rationem. Quare ista maxime inter se discrepant, esse aliqua secundum rationem, alia supra, vel præter rationem, alia contra rationem. Ea *secundum rationem* dicuntur esse, quæ vera aut probabilia esse intelligere possumus, eas duntaxat ideas examinantes, quas sensibus aut reflexione acquirimus, & quæ vera aut probabilia esse per deductionem detegimus. Talis est v. g. existentia, aut infinita Dei perfectio. Ea *supra, vel præter rationem* esse dicuntur, quorum veritas ex principiis naturaliter cognitis deduci minime potest per naturalem illationem, ob ignorantiam humanæ mentis, & inaccessam Mysteriorum fidei sublimitatem. Talis est Trinitas Personarum in Deo, resurrectio mortuorum, aliaque plurima Religionis nostræ mysteria. Ea denique dicuntur esse *contra rationem*, quæ cum claris ac distinctis nostris ideis constare omnino non possunt, ut v. g. plures Deos existere.

Argumenta contraria refutantur.

Frustra a Deistis obtenditur inutilitas.

11. Objicitur I. contra IIdam Conclusionem, Inutilitas cultus externi. Ens summe sapiens nihil agit sine motivo legitimo. Atqui Deus nullum habet legitimum motivum exigendi ab homine cultum externum. Ergo. P. m. Tale motivum non est gloria interior, quæ augeri non potest: non exterior, quæ Deo essentialis non est, cum Deus sibi sufficiat. Ergo. R. I. D. M. Deus nihil agit sine motivo legitimo nobis cognito vel ignoto, C. M. Semper nobis cognito, N. M. Deus equidem nihil agit sine motivo legitimo; quodnam autem sit illud motivum, assignare semper nec tenemur, nec possumus. R. II. N. m. Ad *probat.*

N. A. Deus cultum externum a nobis exigit ad gloriam suam externam promovendam; non quod eo cultu, eaque gloria ad sui felicitatem indigeat, sed quia ut supremum habet in omnia dominium, sic jus summum habet, ut illud revereantur qui capaces sunt. Ergo sicut homo cæteris entibus præſtat natura, sic cæteris officio præſtare debet. Equidem liberas & rationales creaturas formare liberum Deo fuit; semel vero creatas omni officio erga ipsum liberas facere non potuit.

12. Dices. Ideo inter homines necessaria sunt illa externa honoris ac reverentiæ signa, quia aliter de sensibus intimis judicare nequeunt. Sed Deus independenter ab illis exterioribus signis interiores sensus discernit. Ergo. R. D. m. Independenter a signis exterioribus discernit interiores sensus, sed tamen signa illa pro suo jure exigit, C. m. Secus, N. m. & Cons. Externa noſtræ erga Deum pietatis signa necessaria sunt; non quod Deus sine illis actus noſtros interiores ignoret, sed aliis de causis. Ex parte Dei quidem, tum ut supremum in corpora dominium exerceat: tum quia corpus ipsum multis Dei beneficiis auctum & cumulatum in partem debitæ gratitudinis pro viribus excurrere debet. Nobis etiam sunt necessaria; amor enim iners & otiosus, valde dubius eſt. Deinde anima corpori alligata multum pendet a corpore, a sensibilibus ad spiritualia facilius erigitur. Signa tandem illa sunt necessaria ex parte aliorum hominum; homo enim ad societatem a natura ipsa factus & compositus, commercium cum aliis inire debet, non tantum in civilibus, sed etiam multo magis, in rebus religionis, utpote quæ propius tangit homines, quam rerum civilium possessio.

Ignorantia.

13. Objicitur II. Ignoratio cultus. Nullus tenetur cultum Deo exhibere, quem cognoscere non poteſt. Sed ante revelationem, impossibile eſt scire, quem cultum exigat Deus. Ergo etiam ante revelationem homo nullum Deo cultum exteriorem debet. R. D. M. Nullus tenetur cultum exhibere, quem non poteſt cognoscere tum determinate, tum indeterminate,

minate, C. M. Quem non poteſt cognoscere determinate, N. M. Equidem homo eum præcise cultum quem exigit Deus, absque revelatione divina cognoscere nequit; antequam vero Deus illum manifestet, ad duo tenetur. I^mo. Generatim ad cultum aliquem externum exterius exhibendum. II. Ut animo paratus sit ad eum cultum exhibendum, quem Deus jusserit.

Aut natura cultus.

14. Objicitur III. Natura cultus. Externa illa signa non jure naturali, sed positivo præscripta sunt; neque pertinent ad naturam cultus. Ergo vera religio non requirit necessario cultum externum. P. A. Verus ac sincerus Dei cultus in Dei cognitione & amore consiſtit. Sed Dei cognitio & ejus amor sunt actus interiores. Ergo verus Dei cultus eſt interior. R. Cultum externum in specie, seu has determinatas cæremonias jure positivo præscriptas fuisse; cæremonias vero generatim sumptas, & externa interioris reverentiæ signa, qualiacunque tandem illa sint, jure naturali præscribi, esseque divino cultui interiores & necessarias. Ut enim superius oſtendimus, natura hominis, Dei glorificatio, variaque ejus beneficia poſtulant externa reverentiæ signa. Ergo sunt necessaria & intima cultui, qui Deo ab homine debetur. Ad *probat.* D. M. Consiſtit primario ac principaliter, C. Tantum, N. M. Aut aliter D. In cognitione Dei & amore tam exteriore quam interiore, C. M. Interiore solum, N. M.

Fruſtra inutilitas Religionis revelatæ.

15. Objicitur IV. contra IV. Conclusionem, Inutilitas religionis revelatæ. Lex omnibus communis & innata sufficere debet. Atqui lex & religio naturalis omnibus communis eſt & innata. Ergo debet sufficere. Ergo revelata eſt inutilis. P. M. Lex omnibus communis & innata medium eſt hominibus concessum ad informandos eorum mores. Atqui medium illud debet sufficere; proportionem enim debet habere a Deo, a quo datur, cum fine, id eſt, cum morum informatione. Ergo. R. N. M. Lex non inde eſt sufficiens, quod sit communis & innata; sed ex eo, quod & omnia tradat quæ informant rectam vitæ inſtitutionem, & ea

proponat modo proportionato hominum infirmitati & necessitatibus. Hæc autem non præſtat sola religio naturalis. Ad *probat*. N. m. Et rationem additam D. Debet habere proportionem aliquam, & quo gradu voluerit ejus auctor, C. Omnem, & omni gradu, N. Deus poteſt medium usurpare, quale voluerit, eique quam ipse voluerit perfectionem communicare.

16. Dices I^mo. Saltem habere debet proportionem cum fine hominis naturali; alias defectus ille in Deum refunderetur. Ergo religio revelata non eſt absolute necessaria. R. ut prius, D. A. Debet habere proportionem aliquam, C. A. Omnem omnino, & numeris omnibus absolutam, N. A. Neque defectus ille vitio verti poteſt Deo; quia medium illud neque eſt omni modo non sufficiens, neque unicum; rationis enim ruinas satis resarcit Deus per revelationem.

17. Dices II. Religio debet esse universalis, cum omnes homines cultum religiosum Deo supremo rerum omnium Creatori debeant. Ergo cum sola naturalis religio, non vero revelata sit universalis, sola naturalis est necessaria, & ut vera admittenda; revelata vero est superflua. R. Divinam revelationem non esse quidem adhuc universalem, cum pluribus ea non innotescat; sed tamen ita a Deo esse ordinatam, ut sit universalis, ac propterea gentibus omnibus aliquando fuisse promulgatam, foreque aliquando omnibus notam. Ii præterea, quibus divina revelatio nota minime eſt, ea propria culpa carent; quia veram religionem quærere nolunt, vel propriis peccatis efficiunt, ne a Deo ipsorum mentes illuminentur.

18. Dices III. Si lex naturalis hominem non ſatis inſtrueret, quomodo Deum colere debeat, foret imperfecta & manca. Atqui sine injuria Creatoris id dici nequit. Ergo. R. N. M. Sicut anima non eſt imperfecta ex eo, quod ad conſtituendum hominem requirat corpus tanquam conprincipium: ita lex, vel religio naturalis imperfecta non eſt, aut debita sibi perfectione deſtituitur, licet ad præſtandum cultum Deo debitum

tum requirat revelationem Dei, quæ illum determinet. Igitur perfectio & finis religionis naturalis habetur in eo, quod hominem intra limites honestatis naturalis contineat, donec distinctior Deum colendi modus ex divina ravelatione illi innotescat.

19. Dices IV. Saltem in statu naturæ puræ nulla daretur religio revelata. Ergo cum status hic sit possibilis, religio revelata non est simpliciter necessaria. R. I$^{mo.}$ Nos non de possibili, sed de præsenti statu loqui. R. II$^{do.}$ N. A. Revelatio etiam in statu naturæ puræ locum haberet, tum quia ratio humana sibi permissa in turpissimos errores, & absurdissimas superstitiones impingeret: tum quia etiam in hoc statu sola naturalis ratio non declararet homini libera Dei consilia. Et profecto, etiam in statu naturæ puræ, ratio sana quibusdam detegendis non suffecisset, iis scilicet quæ a positiva ac libera Dei voluntate pendent, cum volitiones illæ liberæ non sint rationis etiam sanæ objectum proportionatum: nec rationis sanæ eminentia exigat, ut ad omnia sese extendat. Hinc rationi etiam integræ necessaria fuisset quoad illas veritates revelatio extraordinaria vel naturalis ordinis in statu naturæ puræ, vel supernaturalis in statu naturæ integræ.

20. Dices V. Qui credit unum dari Deum, & juxta lumen rationis vivens, eundem iis ritibus colit, quos judicat ad illius honorem conducere, satis jam ad finem suum ultimum dispositus est. Ergo non est opus religione revelata. P. A. Deus honoratur per animi sensus, qualescunque illi sint, modo ex sincero ipsi placendi studio eliciantur. Ergo etiamsi homo in aliquo errore versaretur circa modum, quo sensus illos exerit, & eorum actus exercet, plecti a Deo non posset ob ignorantiam invincibilem. Ergo satis esset ad finem suum ultimum dispositus; ideoque opus non est religione revelata. R. N. A. Deus coli debet illis ritibus qui ipsi placent. Quinam vero ipsi placeant, non dependet ab arbitrio hominum, sed ipsius Dei. Cum igitur ritus colendi Deum sint diversissimi, ipse Deus debet determinare, quos a nobis exigat. Ad

prob.

prob. C. A. N. ultimam Consec. Felicitas hominis, finisque ejus ultimus in Dei cognitione & amore reponenda ſunt. Jam vero ignorantia quantumvis invincibilis veritatum illarum, quæ per religionem revelatam manifeſtantur, arcet hominem a Dei cognitione & amore, adeoque a recta & beata vita, quæ eſt finis hominis. Ergo homini neceſsaria eſt revelatio, ut finem ſuum aſsequatur, atque ad Dei cognitionem perveniat.

Impoſsibilitas revelationis.

21. Obj. V. contra Vtam Conclus. Impoſsibilitas revelationis. Repugnat Deum hominibus ea manifeſtaſse, quæ ad ipsum ac ſui ipsius perfectiones pertinent. Ergo non datur religio revelata. R. N. A. Nihil enim proferri a Deiſtis poteſt, ut contradictionem involvere probent, vel ſonos in aëre a Deo produci, vel motus excitari in organo auditus, vel ſigna quædam alia hominibus præberi conspicienda, vel denique perceptiones imprimi in anima, quibus ea hominibus innotescant quæ Deo placuerit ipsis manifeſtare. Si enim poſsumus homines vel articulatim voces proferendo, quibus ſonos in aëre producimus, ac motus in aliorum hominum organo auditus excitamus, vel ſcripto, quo res aliis intelligendas ac veluti conspiciendas præbemus, mentis noſtræ ideas aliis communicare; cur efficere non poteſt Deus, ut ideæ harum veritatum, quas ipsi placet nobis manifeſtare, in mentibus noſtris excitentur, vel ſensus noſtros ita moveat, ut ideæ illæ oriantur, vel eas proxime in mentibus noſtris producat?

Et pugna illius cum naturali ratione.

22. Obj. VI. contra VI. Conclus. pugna revelationis cum naturali ratione. Religio revelata plurima continet, quæ ſunt ſupra rationem. Atqui quod eſt ſupra rationem, eo ipso eſt contra rationem. Ergo. P. m. Quæ ſunt ſupra rationem, ipsi non ſunt conformia. Sed quæ rationi non ſunt conformia, ſunt contra rationem. Ergo myſteria quæ ſunt ſupra rationem, ſunt contra rationem. R. C. M. N. m. Supra rationem ea dicuntur eſse, quæ inter attributum & ſubjectum enuntiant habitudinem, quam humana ratio non perci-

percipit. Contra rationem ea ſunt, quæ inter attributum & ſubjectum enuntiant habitudinem omnino contrariam habitudini, quam percipit humana ratio. Unde eſse contra rationem, non aliud eſt, quam opponi principiis lumine naturæ notis. Sed ex eo quod Deus nobis aliqua manifeſtet, quæ rationem noſtram ſuperant, non ſequitur ea principiis lumine naturæ notis adversari. Quisquis enim ſobrie ſapit, prudenter cogitat, de infinito infinitas enunciari poſse propositiones veras: ab humana vero ratione, utpote finita, non poſse attingi veritatem infinitarum numero propositionum, etiam singularum. Et quamvis connexionem inter mysteria fidei & rationem naturalem non cognoscat, ob factam tamen revelationem divinam, de qua duo intelligit naturalis ratio, & eam neceſsariam eſse, & omnia admittenda eſse quæ ipsa proponit, firmiſsime ea omnia credit, quamvis intra naturalis rationis limites non contineantur. Neque tamen, quamvis in obsequium fidei intelligentiam captivet, ut ea etiam tanquam certiſsima credat, quæ non intelligit, quidquam contra rationem admittit; cum ea intelligentiæ ſubmiſsio a recta ratione exigatur. Ad *prob.* D. M. Quæ ſunt ſupra rationem, ipsi non ſunt conformia positive, ita ut conformitas mysteriorum fidei cum naturali ratione cognoscatur, C. M. Non ſunt conformia, id eſt, difformia rationi, N. M. Et ſic dist. min. N. C. Si homo mysteria revelata ſola naturali qua præditus eſt ratione velit examinare, neque ea rationi conformia eſse cognoscet, neque difformia. Non cognoscet ea eſse rationi conformia; quia nullum est naturale principium, quocum eadem mysteria connectantur: non difformia; quia nullo naturali principio potest demonstrari, eadem mysteria eſse falsa. Quare in eo ſtatu intelligentia omnino ignorat, utrum falsa aut vera ſint Fidei nostræ mysteria, cum neque eorum veritatem, neque eorum falsitatem naturalis ratio ipsi demonstret. Accedit vero revelatio divina, quæ ea mysteria docet eſse admittenda; atque intelligentia, quia ex naturali ratione jam novit verisſimum

mum

mum esse quidquid Deus ipse revelat, ea mysteria admittit; non quidem contra rationem iisdem præstans assensum, sed ignorantiam deponens, ut divinæ revelationi præstet assensum.

23. Dices I. Nulla potest assignari ratio, cur Deus dirigere nos velit ad ultimum finem nostrum per lumen fidei, seu religionis revelatæ. Ergo. II^{do}. Est contra rationem aliqua credere, quæ superant rationem, seu captum nostrum. Ergo religio revelata repugnat rationi. R. ad I^{mum} N. A. Decet, ut creatura nobilissimam sui partem, nempe intelligentiam, per quam a brutis discriminatur, captivet in obsequium fidei, sicque Authori suo supremum præstet obsequium, firmissime credendo etiam illa quæ rationem superant, propter authoritatem Dei loquentis. Ad II^{dum} N. A. Ipsa sana ratio, quæ docet Deum infinite perfectum esse, dictat etiam Deum plurima scire, quæ captum naturalis rationis excedunt; alioqui non foret infinite sapiens: & omnia firmissime credenda esse, quæ Deus revelavit; eoquod impossibile sit Ens perfectissimum decipi ab hominibus, aut homines ab illo. Profecto maximopere hallucinantur Deistæ, quod postulent pro mysterio credendo rem sibi prius explicari, *quomodo* & *quare* ita sit; sic enim volunt ut mysterium amittat rationem mysterii, ut fiat ipsis credibile. Et quid aliud hoc est, nisi libenter credere velle, dum nihil credendum supersit: & admittere velle mysteria, ubi nulla porro sunt. Præclare respondit olim S. Bernardus Epist. CXC. Cap. I. Abælardo, volenti mysteria fidei per solam rationem explicare: *Dum paratus est de omnibus reddere rationem, etiam quæ sunt supra rationem; & contra rationem præsumit, & contra fidem. Quid enim magis contra rationem, quam rationem conari transcendere? Et quid magis contra fidem, quam credere nolle quidquid non possis ratione attingere?*

CON-

CONTROVERSIA II.

AN RELIGIO REVELATA, EXTRA QUAM SALUS AETERNA OBTINERI NEQUIT, SIT UNICA?

CONTRA INDIFFERENTISTAS LAXIORES.

24. Adiaphoristæ, sive Indifferentistæ laxiores docent, in qualibet secta posse quemlibet salvari, modo Deum dari credat, eumque juxta leges suæ sectæ colat; sive Mahometanus sit, Paganus, Judæus, aut Christianus. Vocantur hi Indifferentistæ laxiores, ut discernantur ab illis qui asserunt, posse quidem quemlibet salvari in quacunque religione Christiana, v. g. sive Catholica, sive Lutherana &c. non tamen in quacunque religione alia etiam non Christiana, indifferentistæ strictiores id circo appellati. Indifferentistæ laxiores fuere Rethoriani, Rethorii cujusdam Aegyptii discipuli, David Georgius, Joannes Quintinus Picardus, & Ulricus Zwinglius, qui in Confessione fidei ad Franciscum I. Galliæ Regem, explicans articulum de vita æterna, ait: *Videndos in cœlo egregios & virtuosos omnes; Adamum, primum & secundum, Abel, Enoch, Noe, Abraham, Isaac, Matrem Dei, Petrum, Paulum, Herculem, Theseum, Socratem, Aristidem, Antigonum, Numam, Camillum, Catones, Scipiones &c.* Quod adeo stomachum movit Luthero, ut hanc insaniam Zwinglio exprobraverit, in parvo Catechismo scribens: *Desperare se de hominis salute, qui non contentus oppugnare Sacramentum, in Gentilismum prolapsus, Scipionem Epicureum, Numam dæmonis organum, Sanctis adnumeraret.*

Syneretistarum laxiorum doctrina.

25. Conclusio I. Vera religio revelata est unica. Prob. I. Deus est infinite sapiens & verax, cum sit Ens infinite perfectum. Ergo unica datur vera religio a Deo revelata. P. C. Si plures darentur veræ religiones a Deo revelatæ, sequeretur Deum pugnantia revelando aut deceptum fuisse rerum ignorantia, aut contra mentem suam locutum esse. Atqui utrumque est metaphysice impossibile. Ergo. II. Sola religio Christiana est evidenter credibilis, & credenda, reliquæ ve-

Unica datur vera religio revelata.

ra

ro ſectæ omnes antichriſtianæ ſunt incredibiles, multaque continent quæ rectæ ſanæque rationi manifeſte adversantur, ut paulo inferius oſtendemus. Ergo cum idem sit Auctor religionis naturalis & revelatæ, ſola religio Chriſtiana a Deo eſt revelata.

Extra quam nulla ſalus.

26. Conclusio II. Extra veram religionem revelatam æterna ſalus obtineri nequit. Prob. I. Aeterna ſalus obtineri nequit in ea religione, in qua Deus neque quantum par eſt cognoscitur per lumen fidei, ut auctor felicitatis noſtræ ſupernaturalis, neque eo ritu colitur, qui ipsi placet, quique ab ipso præscriptus eſt. Atqui id fit in ſola vera religione revelata. Ergo extra illam obtineri nequit æterna ſalus, utpote quam Deus proposuit, ut mercedis ac præmii loco sit. II. Deus veram religionem revelando voluntatem ſuam manifeſtat, fidemque a nobis exigit; quisquis enim loquitur, sibi credi vult, & dictis fidem haberi. Ergo increduli qui veram religionem revelatam repudiant, maximam Deo inferunt injuriam, atque infidelitate ſua æterna merentur ſupplicia.

27. Præterea, si æterna ſalus in qualibet religione obtineri poſset, ſequeretur I. Quemvis ſectam ſuam mutare poſse, nec ad illius leges observandas teneri. Atqui hoc admitti nequit, tum quia ſequeretur mera confusio, & morum perversitas: tum quia pleræque religiones mutationem hanc prohibent tamquam malam, & ſupplicio dignam. II. Chriſtus fruſtra humanam naturam induiſset, ac pro nobis fruſtra mortuus fuiſset, siquidem æterna ſalus absque illius morte & doctrina obtineri poſset. III. Fruſtra Deus religionem Christianam tot evidentibus signis fide digniſsimam constituiſset, & adhuc conservaret.

Argumenta contraria refutantur.

Neque ob. eſt Auctor. Scripturarum.

28. Obj. I^mo. Auctoritas Script. Apoſtolus ad Hebr. XI. v. 6. ſcribit: *Credere oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Ergo omnes in quacunque religione poſsunt ſalvari, modo credant

Deum

Deum dari remuneratorem. II^do. Idem I. ad Timoth. Cap. II. ait, quod Deus velit omnes homines ſalvos fieri. Ergo non eſt credibile homines damnari, qui juxta ſectæ ſuæ leges vivunt. III^tio. Act. X. v. 22. Cornelius Centurio, antequam in Chriſtum crederet, dicitur *vir juſtus & timens Deum.* Ergo si absque fide in Chriſtum habuit juſtitiam, potuit etiam absque fide in Chriſtum acquirere ſalutem. IV^to. Genes. IV. nulla facta religionis mentione, ait Deus ad Cain: *Nonne si bene egeris, recipies?* Ergo qui bene agit, sive intra, sive extra Ecclesiam, recipiet mercedem ſuam. V^to. Math. XIX. ait Chriſtus: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata. Non homicidium facies; non adulterabis* &c. Ergo si hæc ſerventur, quæ jure naturali præcipiuntur, quilibet etiam non Chriſtianus ſalvabitur. R. ad I. N. C. Sensus citati textus eſt: Ut quis Deum rite colere, eique placere incipiat, credere præ omnibus debet, & exiſtere unum Deum, & eſse remuneratorem: non quod hæc duo tantum credidiſse ſufficiat, cum Marci XVI. præter illa requiratur etiam baptismus. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit;* ſed quia prima ſunt & faciliora fidei objecta, neceſsaria ad ſpem excitandam. Ad II. D. A. Quod Deus velit omnes homines ſalvos fieri, voluntate conditionata & antecedente, quatenus ipsis ſuppeditat media proxime vel remote ſufficientia ad ſobrie & pie vivendum, ad cognoscendam & amplectendam veram religionem, C. A. Voluntate consequente & absoluta, non obſtante eorum infidelitate, N. A. & C. Ad III. Respondent S. Basil. in Regulis brevioribus, Regula CCXXIV. S. Chrysost. & Oecumenius, non intelligi ibi juſtitiam ſupernaturalem, ſed moralem, & naturalem. Verum alii Patres, quibus apertius ſuffragari videntur Scripturæ, in quibus Cornelius dicitur Act. X. v. 1. *Religiosus ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper,* communius docent, illum, antequam accerseret Petrum, juſtitiam ſupernaturalem habuiſse, quia in Deum crediderat, atque etiam implicite in Chriſtum; per bona

autem

autem opera, non viribus solius naturæ, sed ex gratia Dei tum excitante, tum cooperante elicita meruisse fidem explicitam in Christum.' Ad IV. R. per hæc verba, *Non ne si bene egeris, recipies?* non excludi, sed supponi fidem, quæ si deficiat, opus bonum esse non potest ea bonitate, cui debetur præmium vel vita æterna. Ad V. R. ut prius. Observantia mandatorum supponit fidem: cur vero illius mentionem non fecerit Christus, commoda ratio afsignari potest; quia nimirum qui Christum interrogaverat, Judæus erat, ideoque veram tunc profitebatur religionem.

Exemplum Samaritanorum. 29. Obj. II. Exemplum Samaritanorum. Judæi ac Samaritæ erant cultu ac religione distincti; & tamen quivis salvari poterat in utraque religione. Ergo. P. A. Christus proponit Samaritanum tanquam exemplum misericordiæ: laudat leprosum Samaritanum, qui solus e reliquo numero regressus est ad agendas Christo gratias, quod a lepra mundatus fuisset: Samaritanæ mulieri, quærenti de religione, benigne errorem monstrat: Samaritanis fraterne communicat. Ergo Samaritani salvari poterant in sua religione. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Priora nihil evincunt; ad id vero, quod postremo loco additum est, ajo, Christum talem benevolentiam exhibuisse in ipso conversionis actu, & post illam; posteaquam enim mulieri dixerant Joan. IV. v. 42. *Jam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audivimus, & scimus, quia hic est vere Salvator mundi*, discipuli Christi Samaritanis communicarunt. Prius certe Christus eam communionem suis interdixerat, dum Matth. X. vetuit: *In civitates Samaritanorum ne intraveritis.*

Judæorum. 30. Obj. III. Exemplum Judæorum. Religio Judaica, quamvis ab ipso Deo condita, dividebatur in plures sectas sibi oppositas, Pharisæorum, Sadducæorum, Essenorum, quæ omnes erant bonæ, & ad salutem perducebant. Ergo. R. Sectas Judæorum convenisse quoad substantiam & articulos fidei, solis exceptis Sadducæis qui post captivitatem Babylonicam, imo post Alexandri Magni tempora exorti, non solum re-

surre-

surrectionem corporum, Angelos aliosque Spiritus negabant, ſed etiam quinque libros Moysis tantum recipiebant, repudiatis cæteris omnibus Scripturæ libris. Hi ob numerum factionis & potentiam, modo Legem Moysis ſervarent, admittebantur quidem in consortium Judæorum, ſacrificabant in Templo, & ut videre est in Actibus Apostol. inter judices Synedrii ſedebant: verumtamen veræ religionis, æternæque ſalutis expertes erant, quam ne expectabant quidem, quod animam hominis mortalem eſse aſsererant.

31. Obj. IV. Exemplum Gentilium. In veteri Teſtamento Gentiles non tenebantur recipere religionem Judaicam, & circumcisionem, quamvis religio Judaica fuerit vera religio, a Deo instituta. Ergo neque tenentur religionem Christianam amplecti, absque ullo æternæ ſalutis discrimine. R. C. A. N. C. Religio Judaica ſolis Abrahami posteris præcipiebatur, non vero aliis populis, qui tenebantur tantum in unum Deum credere, ſperare, ac diligere, fide, ſpe, & amore ſupernaturali, & legem naturalem ſervare. Contra lex Chriſtiana omnibus lata eſt, juxta illud Christi Matth. XXVIII. *Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Aut Gentilium.

32. Objicitur V. Ratio. Rex terrenus gloriæ ſibi ducit, si a diversis populis ritu diverso colatur. Ergo etiam Deus. II$^{do.}$ Si Judæus vel Turca putaret se habere veram fidem, & ſectæ ſuæ leges constanter observaret, juste non potest æterna felicitate excludi. Ergo potest quis ſalvari etiam extra religionem Chriſtianam. R. D. A. Si illud discrimen consistat tantum in cæremoniis decentibus regiam majestatem, C. A. Si ritus illi regiam majestatem dedeceant, N. A. Falsæ religiones non colunt Deum eo modo, quo vult Deus coli: & quamvis evidenter credibile, ac credendum sit, Deum alio modo velle ab hominibus coli; ſpreto tamen Dei imperio, obstinate Deum colere pergunt eo ritu, qui non Deo, ſed ipsis placet. Ergo cultus ab aliis religionibus Deo præstitus, injuriam divinæ Majestati infert. Ad II. N. A. Talis juste damnandus eſset,

Ratio.

set, tum ob alia peccata quæ patravit: tum etiam quia debitam diligentiam omisit in pervestiganda vera religione; vel quia agnitam veritatem proterve repudiavit, ut genio liberius indulgeret ſuo, pravisque cupiditatibus. Cæterum si legem naturalem observaret, Deus qui vult omnes homines ſalvos fieri, non denegaret illi gratiam veram religionem agnoscendi, & amplectendi.

CONTROVERSIA III.

AN RELIGIO CHRISTIANA SIT EVIDENTER CREDIBILIS IN SE, ADEOQUE VERA RELIGIO?

CONTRA OMNES SECTAS ANTICHRISTIANAS.

Prænotanda. 33. Unicam dari veram religionem revelatam, extra quam æterna ſalus obtineri nequit, priori Controversia ostendimus. Discutiendum nunc ſuperest, quænam ex tot religionibus hac gaudeat prærogativa. Ac primo quidem observo figendas eſse terminorum quorumdam notiones, ut lites præcaveantur. *Evidenter verum* dicitur quod vel in ſe, vel in ſuis principiis ita clare cognoscitur, ut rapiat omnino intellectum ad aſsensum. *Evidenter credibile* est illud, pro quo tam gravia pugnant motiva, ut evidens sit, eum prudenter agere qui illud credit. *Evidenter credendum* vocatur, de quo evidens est dari obligationem illud credendi. Observo II^{do}. Ut ipsa fides nostra tanquam obedientia Deo præstita nobis imputaretur, voluiſse Deum id, quod credi a nobis vellet, non ita evidenter patere, ut quæ ſensu aut demonstratione percipiuntur; ſed quantum ſatis eſset ad fidem faciendam, remque persuadendam homini non omnino extreme pertinaci: ut ita vera religio tanquam lapis eſset Lydius, ad quem ingenia ſanabilia, & insanabilia explorarentur. Observo III^{tio}, eam veram eſse religionem ab ipso Deo revelatam, quæ cæteris omnibus religionibus manifeste apparet eſse multo credibilior homini ſalutis ſuæ cupido, & prudente aſsensu digniſsima. Neque enim Deus naturalis rationis, & revelatæ religionis

auctor

auctor permittere unquam potuit, ut religio falsa cæteris omnibus, atque adeo vera quoque religione credibilior videatur: alias per se loquendo, quilibet teneretur rebus omnibus rite perpensis religionem falsam amplecti, nullusque propriæ salutis, ac genuini Dei cultus amans, veram profiteri posset religionem; quod tamen sanæ rationi maxime adversatur, argueretque non modicum divinæ providentiæ defectum in præparandis mediis ad consequendum finem nostrum ultimum unice necessariis.

Evidentem Christianæ Religionis credibilitatem.

34. Conclusio. Religio Christiana est evidenter in se credibilis. Prob. Illa religio est evidenter in se credibilis, pro cujus veritate tanta pugnat credibilitatis evidentia, sive tam gravia motiva, ut non nisi per summam imprudentiam ejus veritas in dubium vocari queat. Atqui talis est religio Christiana. Ergo Religio Christiana est evidenter in se credibilis. Minor propositio ostenditur adducendo gravissima credibilitatis motiva, quæ Hugo Grotius Lib. II. de Veritate Relig. Christianæ nitide solideque describit.

Ostendunt miracula Christi.

35. Primum credibilitatis motivum sunt miracula Christi. Christus, a quo instituta fuit religio Christiana, in confirmationem doctrinæ ac Divinitatis suæ innumera patravit miracula; cæcis enim visum restituit, surdis auditum, claudis ingressum: mortuos ad vitam suscitavit, ut testantur Apostoli & Evangelistæ oculati testes, aut oculatorum testium discipuli, qui fuso sanguine Magistri sui doctrinam propugnarunt. Quin horum prodigiorum fama tam certam atque indubitatam habuit originem, ut edita a Christo prodigia aliqua neque Porphyrius, neque Celsus, neque ipse Julianus, cum in Christianos scriberent, negare ausi fuerint: Hebræi vero in Thalmudicis libris aperte fateantur. Ipse Jos. Flavius Judæus Lib. XVIII. Antiquitatum Judaicarum Cap. IV. luculentissimum Christo testimonium perhibet: *Eodem tempore fuit Jesus vir sapiens, si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt. Plurimos quoque tum de Judæis, tum*

de

de Gentibus ſui habuit ſectatores. Chriſtus hic erat; cumque invidia noſtrorum Principum Cruci eum Pilatus addixiſset, nihilominus qui eum primum dilexerunt, perseveraverunt. Apparuit enim eis tertia die vivens: multa & hæc & alia mirabilia carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus; & usque hodie gens Chriſtianorum, ab hoc ſortita vocabulum, non defecit. Ex quo ſequitur Religionem Christianam veram eſse, quia confirmata est miraculis, sive testimonio Dei, qui falsum testari nequit: ideoque evidenter credibile est, eam auctorem habere Deum.

Vera talia. 36. Porro naturali vi non patrata fuiſse hæc miracula ſatis hoc ipso apparet, quod totius naturæ creatæ vires ſuperaverint. Neque enim per naturæ vim fieri potest, ut mortui ad vitam revocentur, ut ſola voce aut contactu morbi graviſsimi, & quidem ſubito tollantur. Quod si ad naturalem efficacitatem referri opera ista aliquo modo potuiſsent, dictum jam pridem id fuiſset ab iis, qui ſe aut Christi in terris agentis, aut Evangelii ipsius hostes profeſsi ſunt. Simili argumento colligimus nec præstigias fuiſse; quia pleraque opera palam gesta ſunt, inspectante populo, & Pharisæis cuncta ipsius opera observantibus. Adde, quod similia opera ſæpe repetita, & ipsi effectus non momentanei ſed permanentes fuerint. Quibus, ut oportet, expensis, omnino ſequitur, quod & Judæi fatentur, opera hæc proceſsiſse a virtute aliqua plus quam humana, id est, a ſpiritu aliquo bono, vel malo. A malo autem ſpiritu non eſse profecta hæc opera inde probatur, quod doctrina Christi, cui probandæ ista opera adhibebantur, malis ſpiritibus adversatur. Vetat enim malos ſpiritus coli, abstrahit homines ab omni immunditia morum, qua hi ſpiritus delectantur. Re quoque ipsa apparet, ubicunque ea doctrina recepta est, collabi dæmonum cultum, & artes magicas, unumque Deum coli cum detestatione dæmonum. Credendum autem non est, quemquam malum ſpiritum adeo eſse imprudentem, ut ea faciat, & quidem ſæpiſsime, ex quibus nihil honoris sibi ac

com-

commodi, contra vero maximum detrimentum ac dedecus accedat. Sed neque ſapientiæ aut bonitati ipsius Dei ullo modo convenit, ut paſsus credatur illudi astu dæmonum hominibus ab omni malitia alienis, & sui metuentibus, quales fuisse primos Christi discipulos vita ipsorum innocens, & multæ calamitates Christi causa toleratæ manifestum faciunt. Quod si dicas a bonis mentibus, Deo tamen inferioribus profecta Christi opera, jam eo ipso fateris, illa Deo placuisse, & ad Dei honorem pertinuisse; cum bonæ mentes nihil faciant, nisi quod Deo gratum, ipsique gloriosum sit. Ut jam taceam, illud mihi multo probabilius videri, prodigiorum, quæ proprie dicimus, auctorem non alium esse, quam Deum, & gratiosis Deo hominibus ac Spiritibus edendorum ſignorum facultatem hoc unice sensu tribuendam esse, quod Deus ipse ad eorum se preces convertens, miracula vel ſigna edit. Jam vero Deus miracula nec facit, nec fieri ſinit absque causa: id enim sapientem legis conditorem decet, a legibus suis non nisi ob causam, & quidem gravem, recedere. Causa autem nulla alia reddi potest, cur hæc facta ſint, quam ea quæ a Chriſto allata eſt: nempe ut doctrinæ ipsius redderetur teſtimonium. Neque vero qui ea aspicerent, aliam causam ullam animo concipere potuerunt: quos inter cum multi, ut diximus, pio essent animo, Deum hoc egisse ut eis imponeret, impium est creditu.

Ejusque Resurrectio.

37. Alterum credendi incitamentum eſt admirabilis illa Chriſti poſt mortem & sepulturam resurrectio ac reditus in vitam. Id enim non modo ut verum, sed ut præcipuum ſidei suæ fundamentum adferunt omnium locorum & temporum Christiani: quod fieri non potuit, nisi qui primi Christianam ſidem docuerunt, certo auditoribus suis persuaserint rem ita gestam. Certo autem persuadere hoc non potuerunt hominibus aliquo judicio præditis, nisi affirmarent, semetipsos oculatos rei testes esse: ſine qua affirmatione nemo illis ſidem habuisset, præsertim iis temporibus, cum illis credere maximis malis ac periculis consta-

ret. Affirmatum hoc ab ipsis magna constantia etiam libri ipsorum, & aliorum docent: imo ex libris apparet provocasse eos ad testes quingentos, qui Jesum post mortem redivivum conspexerint. Neque fieri potest, ut in falsum testimonium tam multi conspirent. Et ut alii testes non fuissent, quam duodecim illi notissimi Christianæ doctrinæ propagatores, sufficere hoc debebat. Nemo gratis malus est. Honorem ex mendacio sperare non poterant, cum honos omnis esset penes Paganos, aut Judæos, a quibus ipsi probris & ignominia afficiebantur: non divitias, cum ob hanc professionem sæpe & bonis mulctarentur, & Evangelium ab ipsis doceri non posset, nisi omni bonorum temporalium cura omissa. Neque vero alia ulla hujus vitæ commoda ad mentiendum eos movere potuerunt, cum ipsa Evangelii prædicatio laboribus, fami, siti, verberibus, carceribus eos objecerit. Fama duntaxat inter suos tanti non erat, ut propterea homines simplices, & quorum vita ac dogma a fastu abhorrebat, tantam malorum vim subirent: neque vero sperare ullo modo poterant tantum progressum sui dogmatis, cui & intenta commodis suis natura, & ubique imperantium auctoritas repugnabant, nisi ex divino promisso. Restat ergo, ut religionis suæ tuendæ causa mentiti dicantur; quod omnino, si res recte expendatur, dici de illis non potest. Nam aut religionem illam veram ex animi sententia crediderunt, aut non crediderunt. Si non credidissent veram, imo si non credidissent optimam, nunquam hanc elegissent omissis religionibus aliis: imo quamvis veram professi non essent, nisi & professionem ejus credidissent necessariam; præsertim cum & facile prævidere possent, & experimento statim discerent, hanc professionem multa incommoda ærumnasque post se trahere. Quod si crediderunt religionem suam veram, imo & optimam, & profitendam omnino, & quidem post Magistri sui mortem: sane id fieri non potuit, si fefellisset eos Magistri sui de sua resurrectione pollicitatio. Nam id cuivis sano homini satis fuisset ad excutien-

cutiendam etiam ante conceptam fidem. Rursum religio omnis, præsertim vero Christiana, mendacium ac falsum testimonium maxime in divinis rebus prohibet: non potuerunt ergo religionis, & quidem talis amore, ad mendacium permoveri. Adde jam, quod viri fuerunt vitæ ne ab adversariis quidem culpatæ, & quibus nihil objicitur præter solam simplicitatem, cujus ingenium a confingendo mendacio longissime abest.

Eximia sanctitas præceptorum.

38. Tertium credendi incitamentum petitur ex præceptorum Christianæ religionis eximia sanctitate circa Dei cultum, & officia proximo debita. Christiana Religio Deum ut mentem purissimam pura mente colendum docet, & iis operibus, quæ suapte natura etiam citra præceptum honestissima sunt. Sic non carnem vult circumcidi, sed cupiditates: non ab omni opere, sed ab illicito nos feriari: non pecudum sanguinem, aut adipem Deo sacrare, sed si opus sit, pro veritate ipsius testanda nostrum offerre sanguinem, & quæ de bonis nostris egentibus damus, Deo data credere. Præcipua vero pars religionis ubique ostenditur posita in firma, vividaque fide, qua & revelatis a Deo mysteriis assentimur, ac veluti stimulis quibusdam ad pie sobrieque vivendum urgemur: tum in pia fiducia, qua compositi ad fidele obsequium in Deum toti recumbimus, unde & spes exsurgit, & verus amor tum Dei, tum proximi; quo fit ut præceptis ipsius pareamus, non serviliter poenæ formidine, sed ut ipsi placeamus, ipsumque habeamus pro sua bonitate Patrem ac remuneratorem. Hic est Dei cultus in religione Christiana, quo certe nihil excogitari potest Deo dignius. Similia sunt quæ adversus proximum exiguntur officia. Christi Lex omnino prohibet injuriam sive verbis, sive rebus factam reponere, ne, quam in aliis improbamus malitiam, rursum probemus imitando: bene fieri vult bonis quidem præcipue, sed & malis ad Dei exemplum, a quo Solem, astra, aërem, ventos, imbres habemus, communia in homines quosvis dona. Nihil plane egregium reperiri potest aut in Græcorum philoso-

losophicis scriptis, aut in sententiis Hebræorum, aliarumve Gentium, quod non hic multo uberius pleniusque contineatur, & quidem ut sancitum divina auctoritate: puta de modestia, temperantia, de bonitate, de morum honestate, de prudentia, de officio magistratuum & subditorum, parentum & liberorum, item conjugum inter se, maxime vero de vitandis vitiis, quæ specie quadam honesti plurimis Græcis Romanisque imposuerunt; cupiditatibus scilicet honorum ac gloriæ. Summa vero præceptorum solida brevitate admirabilis est, ut Deum amemus super omnia, proximum vero ſicut nos ipsos, id est, ut alteri faciamus quod nobis velimus ſieri.

Admirabilis Chriſtianæ Religionis propagatio.

39. Quartum motivum eſt celerrima illa atque admirabilis Chriſtianæ religionis propagatio. Conveniebat divinæ providentiæ id efficere, ut quod optimum esset, pateret quam latissime. Id autem contigit religioni Chriſtianæ, quam ipsi videmus per Europam omnem, ne Septemtrionis quidem recessibus exclusis, doceri: nec minus per Asiam omnem: etiam ejus insulas in Oceano: per Aegyptum quoque, per Aethiopiam, & alias aliquot Africæ partes: poſtremo & per Americam. Neque id nunc tantum ſieri, sed & olim factum, oſtendunt omnium temporum hiſtoriæ, libri Chriſtianorum, Acta Synodorum, vetus traditio nunc quoque apud barbaros conservata de itineribus ac miraculis Apoſtolorum. Jam suis temporibus quam late Chriſti nomen celebraretur apud Britannos, Germanos, aliasque ultimas gentes, notant Clemens, Tertullianus, & alii. Sequitur ut hoc videamus, quibus inſtrumentis progressus fecerit Chriſtiana religio. Qui illam primi docuerunt, non modo ſine imperio omni fuerunt, sed & fortunæ humilis, piscatores, textores, & si quid his ſimile. Et horum tamen opera dogma illud intra annos triginta, aut circiter, non tantum per omnes Romani Imperii partes, sed ad Parthos quoque & Indos pervenit. Nec tantum ipso initio, sed per tria ferme sæcula, privatorum opera, ſine minis ullis, ſine ullis invitamentis, imo renitente quam maxime

eorum

eorum vi, qui imperia obtinebant, promota est hæc religio; ita ut antequam Constantinus Christianam religionem profiteretur, hæc pars Romani orbis prope major esset. Primis Christianæ religionis Doctoribus sermo erat simplicissimus, & sine illecebris, sola præcepta, promissa, minas, nuda oratione proferens: quæ cum per se nullam habeant efficacitatem parem tantis progressibus, omnino necesse est statuamus, & miracula adfuisse, quæ in Actis Apostol. omnique historia tam sacra quam profana narrantur, & arcanam adfuisse Dei actionem huic negotio adspirantem. Adde, eam religionem a tot populis avidissime fuisse susceptam, quæ effrænatis naturæ cupiditatibus tam acerbe adversatur, cujus auctorem Cruci affixum fuisse Christiani ultro fatebantur, quamquam ignominiosum videri poterat talem Dominum colentibus. Adde, susceptam fuisse hanc religionem non ab iis, qui animum habebant certa norma religionis vacuum, ac proinde docilem, multoque minus antecedente quadam institutione præparatum, sicut Hebræi circumcisione, & unius Dei cognitione ad legem Moysis acceptandam idonei erant redditi; sed contra impletum opinionibus, & consuetudine, quæ velut altera natura est, pugnante cum istis novis institutis, educati scilicet, legumque & parentum auctoritate confirmati in sacris paganicis, aut Judaicis ritibus.

Impleta Prophetarum Oracula.

40. Quintum motivum suppeditant nobis impleta Prophetarum oracula, qui multis ante Christum sæculis illius ortum, vitam, mortem, cæteraque quæ exinde futura erant, tam aperte & perspicue prænuntiarunt, ut quidam Gentilium suspicati sint, libros Prophetarum non ante, sed post Christi in terras adventum ab impostore quodam Christiano fuisse conscriptos: neque iis res futuras prænuntiari, sed peractas jam & impletas describi, solo tempore *futuro* in locum *præteriti* substituto, ut historia speciem prophetiæ præseferret. Sed tam certum est vera hæc esse, & sincera, ut id nemo sanæ mentis in dubium vocare queat. Prophetarum oracula Judæis Christianorum hostibus infen-

sissimis fuerunt credita. Hæc ab illis & Gentes omnes, & Christiani ipsi accepere. Hæc Judæi non secus ac Christiani sancte colunt, & pro divinis oraculis habent, quamquam plena illa sint objurgationibus, & minacibus vaticiniis ad frangendam Judæorum superbiam, contumaciam, obstinationem. Hæc in Græcum sermonem longe ante Christi tempora translata sunt, atque ita per orbem universum omnium trita manibus; ut si quid in scriptis Propheticis interpolare tentassent Christiani, id statim animadverti potuisset: non a Judæis tantum, sed ab ipsis Ethnicis. Quam prompte itaque detexissent palam Judæi falsitatem, si pro sinceris Prophetarum oraculis Christiani supposita vaticinia protulissent.

41. Aliqua itaque Prophetarum de Christo & Ecclesia viticinia in medium proferenda sunt, ut suum argumento constet robur. Messias ex virgine nasciturus prædicitur Isaiæ VII. v. 14. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Michaeas Cap. V. v. 2. locum, in quo nasceretur Messias designat. *Et tu Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis.* Messiam a Regibus e remotis terris venientibus adorandum esse prædixit Regius Psaltes Psal. LXXI. v. 10. *Reges Tharsis & Insulæ munera offerent: Reges Arabum & Saba dona adducent.* Cædem infantium in Bethlehem vaticinatus est Jerem. Cap. XXXI. v. 15. *Vox in excelso audita est lamentationis, luctus, & fletus Rachel plorantis filios suos, & nolentis consolari super eis, quia non sunt.* Fugam Messiæ in Aegyptum, & reditum in terram Israel prænuntiavit Oseas Cap. XI. v. 1. *Ex Ægypto vocavi filium meum.* Præcursorem fore aliquem, qui prædicationi Messiæ populum præpararet, prædixit Isai. Cap. XL. v. 3. & seq. *Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri &c.* Prodigia a Messia patranda enumerat Isai. Cap. XXXV. v. 4. &c. *Deus ipse veniet, & salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut cervus*

vus claudus, & aperta erit lingua mutorum. Judæ proditionem & pretium triginta denariorum designat Zachar. Cap. XI. v. 12. *Appenderunt mercedem meam triginta argenteos.* Manuum & pedum perforationem Propheta regius Psal. XXI. v. 17. *Foderunt manus meas & pedes meos.* Vestimentorum divisionem ibidem v. 19. *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.* Acetum, quo potatus in Cruce, Psal. LXVIII. v. 22. *In siti mea potoverunt me aceto.* Derisionem, & capitum contumeliosam motionem Psal. XXI. v. 8. *Omnes videntes me, deriserunt me; locuti sunt labiis, & moverunt caput.* Deprecationem pro tortoribus Isai. Cap. LIII. v. 12. *Et pro transgressoribus rogavit.* Solis deliquium Amos Cap. VIII. v. 9. *In die illa occidet Sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis.* Ignominiosam mortem inter duos latrones Isai. Cap. LIII. v. 12. *Tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est.* Resurrectionem Christi a mortuis Psal. III. v. 6. *Ego dormivi, & soporatus sum: & exsurrexi, quia Dominus suscepit me.* Ascensionem Psal. LXVII. v. 19. *Ascendisti in altum, cepisti captivitaem.* Missionem Spiritus Sancti Joel Cap. II. v. 28. *Effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetabunt filii vestri, & filiæ vestræ.* Coversionem Gentilium ad Christum Isai. Cap. XLIX. v. 6. *Ecce dedi te in lucem Gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.* Et Zachar. Cap. II. v. 10. *Lauda & lætare Filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus. Et applicabuntur Gentes multæ ad Dominum in die illa, & erunt mihi in populum.*

42. Hæc omnia in Christo ad apicem impleta fuisse tradunt ipsissimis fere Prophetarum verbis Apostoli & Evangelistæ testes oculati, aut oculatorum discipuli, qui nec decipere voluerunt, cum fuerint viri simplices, & vitæ probitate conspicui: nec decipere potuerunt, cum ea quæ narrant, facta sint publica, maximi momenti, omnibus nota; eoque scripserint tempore, quo fraus omnis facillime detegi potuisset. At

vero quamvis sæpius ad Judicum, sive Judæorum sive Gentilium, tribunalia steterint, nunquam tamen fraudis ac doli accusati fuerunt: cujus si vestigium aliquod extitisset, non id sane reticuissent eorum tum accusatores, tum judices.

Quorum solus Deus Auctor esse potest.

43. Atqui veræ Prophetiæ, quæ eventu completur, auctor esse alius non potest quam Deus. Ergo evidenter credibile est, Christianam esse veram Religionem a Deo revelatam, auctoremque hujus religionis nempe Christum, & quæ ad eum pertinent, a Prophetis fuisse prænuntiata, ut homines eo certius dignoscerent doctrinam Christi esse veram, eamque promptius amplecterentur. Minor assumpta probatur. Prophetia proprie & stricte sumpta, est certa rei libere futuræ cognitio, & prædictio, quæ superat vires intelligentiæ cujuslibet creatæ. Ergo auctorem alium habere non potest quam Deum, qui solus increatus est, omnium creaturarum Opifex. P. A. I^mo. ex communissimo consensu omnium hominum, etiam paganorum, qui, ut futuri cognitionem adipiscerentur, ad oracula quædam, ad signa divinitus quasi instituta recurrebant, & commercium nescio quod cum aliqua divinitate fingebant. Ergo etiam Pagani sentiebant, prædictionem rerum libere futurarum alium auctorem habere non posse, quam Deum, eamque legitimum esse auctoritatis fundamentum, & argumentum. II. Ratione. Si homo, vel Angelus posset naturaliter libere futura cognoscere, vel in se ipsis, vel in alio ea cognosceret. Atqui neutrum dici potest. Non in se ipsis; nam nondum existunt: Si in alio; vel in causis creatis, vel in præscientia divina. Non in causis creatis; nam causæ illæ vel non sunt determinatæ ad hos effectus, sive ad hæc futura; vel etiam aliquando non existunt: Si vero in præscientia divina, jam non naturaliter cognoscuntur hæc futura. Ergo solus Deus est auctor Prophetiæ proprie & stricte sumptæ. Ex quo colliges, dæmones neque intimas hominum cogitationes, neque libere futura certo cognoscere; sed eos tantum effectus, qui naturaliter humanam quidem ex-

cedunt

cedunt cognitionem, ſed non angelicam; eaque illos prænuntiare poſse, quæ ipsis cernentibus ac teſtibus facta ſunt, vel quæ ipsi faciunt, vel quæ ſignis naturalibus futura prænoscunt. Nec in hoc quidquam ſtupendum eſt: Neque enim quia Medicus prænoscit, quod prævidere nescit hujus artis ignarus, ideo jam divinus habendus eſt.

44. Verum si tanta eſt Prophetiarum perspicuitas, qui ſit, ut Judæi, viri utique perspicaces ſicut & cæteri hominum, earum evidentiam non agnoscant? R. Id æquiſsimo Dei judicio fieri, quo in ſcelerum, & perpetrati Deicidii poenam homines inveteratæ malitiæ ſuis tenebris reliquuntur; ſapientiſsimo ſane divinæ providentiæ consilio, quo ſit ut maneat inconcussa veritas Scripturarum, quæ & Judæos cæcitatis obſtinatæ arguunt, & a Judæis tamen religiose ſervantur, ut nulla poſsit ſuboriri ſuspicio collusionis Chriſtianos inter & Judæos, horum hoſtes infensiſsimos, & a quibus Chriſtiani ſacros codices accepere. Adde, quod hæc ipsa Judæorum cæcitas evidenter probet & ſinceritatem prophetiarum, & Chriſtianæ religionis veritatem. Perspicue enim a Prophetis, præsertim ab Isaia prædictum eſt, tantam fore ingrati hujus populi cæcitatem ad finem usque ſæculorum.

Multitudo & conſtantia Martyrum.

45. Sextum incitamentum præbet innumerabilis multitudo, & conſtantia Martyrum. Non modo ab honoribus arcebantur Chriſtiani ob novæ ac peregrinæ religionis profeſsionem, verum etiam iis afficiebantur tormentis, quibus crudeliora nulla reperiri poterant: ſupplicia vero ad mortem tam erant frequentia, ut teſtentur illorum temporum Scriptores, nulla fame, nulla peſtilentia, nullo bello plus hominum uno tempore absumptum. Nec vulgaria erant mortium genera, ſed vivi comburebantur, crucibus figebantur, atque ejusmodi poenas ſubibant, quæ ſine maximo horrore legi, aut cogitari non poſsunt: atque hæc ſævitia, quæ non longis interpositis ſpiramentis, & his ipsis non ubique, ad Conſtantini ferme tempora in orbe Romano, alibi longius duravit, adeo eos non imminuit,

minuit, ut contra ſanguis eorum ſemen eſse diceretur: ita recisis plures ſuccreſcebant. Neque viri tantum plebei, durisque laboribus exerciti, tormenta acerbissima, mortemque pro Chriſto pertulerunt, verum etiam persæpe nobilitate ſanguinis illuſtres, ſummis Magiſtratibus functi, mulieres, virgines, adolescentes, quibus nec appetitus inerat, nec ſpes probabilis duraturi nominis; ſicut & pauci ſunt, quorum nomina in Martyrologiis exiſtant, pro numero eorum qui eam ob causam ſupplicium tolerarunt. Atqui ex tanta illa multitudine omnis generis, ſexusque hominum tot locis ac ſæculis diſtinctorum, qui pro hac religione mori non dubitarunt, merito inferendum eſt, magnam aliquam tantæ conſtantiæ fuiſse causam, quæ alia cogitari non poteſt, quam lux veritatis, & Dei Spiritus. Neque enim ſatis congruere videtur divinæ bonitati, ut in re tanta errare ſineret, ac pro re inutili & falsa mori homines tam multos, tantoque erga se amore ſuccensos.

Aliqua motiva graviſsima.

46. Enumerari poſsent graviſsima alia incitamenta, nempe efficacitas, qua Religio Chriſtiana cultores ſuos ad eximiam ſanctitatem perducit: ſtabilitas ejusdem religionis ab initio Evangelicæ prædicationis ad noſtra usque tempora: probitas, eruditio, ac ſapientia eorum, qui primis Ecclesiæ ſæculis Chriſtianam religionem amplexi ſunt, quod diligenti inquisitione, qualis viros prudentes in maximi momenti negotio decet, comperiſsent veram & firmis teſtibus ſubnixam fuiſse famam, quæ de miraculis a Chriſto editis percrebuerat: mirabilis poteſtas, quam primis maxime Ecclesiæ temporibus, Chriſtiani in dæmones exercuerunt, ut patet ex Tertulliani Apologetico contra Gentes Cap. XXIII: graviſsima poena, nempe eversio Urbis Jerosolymitanæ, qua Deus in Judæos animadvertit, juxta vaticinium Danielis, ob necem Chriſto illatam: quæ omnia brevitatis ſtudio prætermittimus, cum ab aliis paſsim Theologis uberius ſint pertractata.

Quibus ad firmius credendum adjuvamur.

47. Vere o Domine *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.* Psal. XCII. v. 5. Liquidissima Christianus quilibet perfundatur voluptate necesse est, dum incitamenta expendit, quibus mysteria Christianæ Religionis evidenter credibilia redduntur. Illico enim deprehendit, Evangelicam doctrinam dignissimam esse, cui fides adhibeatur summa cum adhæsione & certitudine, tanquam rei a Deo summe veraci revelatæ. Intelligentia cognoscit mysteria nostræ fidei esse talia, ut merito credat esse a Deo revelata: voluntas ex pio erga primam veritatem affectu, & ipsius reverentia, magno conatu intelligentiam illico impellit, ut quod sibi per incitamenta evidenter credibilia credendum proponitur, propter Dei loquentis auctoritatem firmissime credat; revelationem vero ipsam propter veritatem revelantis, per illustrationem supernaturalem sibi propositam. Neque ullum ex eo oritur incommodum, quod homo Christianus his incitamentis adjuvetur ad firmius credendum. Quamvis enim mysteria fidei non propter humanam rationem, sed ob Dei loquentis auctoritatem credenda sint; incitamenta tamen, quibus evidenter credibile esse ostenditur, quod Deus auctor sit Christianæ religionis, cum laude expendi possunt, tum ut majori cum affectu & fervore voluntas imperet intelligentiæ assensum mysteriorum nostræ fidei propter auctoritatem Dei revelantis: tum ut fideles in vera fide confirmari ac roborari, infideles vero ad eam amplectendam facilius induci queant.

Argumenta contraria refutantur.

Legitimum est argumentum ex miraculis petitum.

48. Obj. I. Infirmitas argumenti, quod ex miraculis ducitur. Miraculum est opus supra vires totius naturæ creatæ. Atqui incertum est dari ejusmodi opera. Ergo pariter incertum est dari miracula. Ergo nullius ponderis est argumentatio ex miruculis ducta. P. m. Omnes naturæ vires & proportiones perspectas non habemus. Ergo incertum est dari opera, quæ totius naturæ creatæ vires excedunt. R. C. M. N. m. Ad

prob.

prob. A. N. C. Quamvis quousque pateant naturales vires semper & præcise determinare non posſimus, sunt tamen quæ ex ipso rationis lumine, & communi hominum judicio ac experientia quotidiana viribus tum naturæ tum artis impervia eſse conſtat. Sic ad quem gradum celeritatis pervenire homo poſsit currendo, prorsus nos latet; at optime novimus, illum non posse uno die iter Vienna Constantinopolim conficere. Nescimus quem gradum virium habere poſsit homo; at optime novimus, illum non poſse montem humeris ferre. Sic quamvis definiri nequeat, quousque in ſanandis morbis ſese protendat hominum induſtria; attamen citra temeritatem affirmare poſsumus, morbos quoscunque ſolo verbo & nutu, & quidem ſine mora, naturaliter ſanari non poſse, multoque minus defunctos ad lucem revocari. Pariter quamvis mechanicæ artis auxilio ingentia pondera medio in aëre, aut ſuper aquas ſuspendi poſsint; certum eſt tamen absque ulla machina, absque ullo corpore interjecto, ſuspensionem in aëre, aut ſuper aquas deambulationem vires omnes humanas ſuperare. Itaque si poſsibilem vel actualem proportionem causam inter creatam & effectum non percipimus, & præsertim si manifeſta ſit repugnantia, opus illud merito totius naturæ creatæ vires ſuperare, verumque miraculum eſse legitime judicamus.

49. Dices I. Saltem non eſt certum, quod Deus permittere non poſsit miraculum in teſtimonium falsi. Ergo ex miraculis evinci nequit veritas religionis. R. N. A. Id enim repugnat veritati, bonitati, ſapientiæ divinæ. Repugnat veritati divinæ. Cum enim Deus ſit causa principalis omnium miraculorum, foret etiam causa principalis illius, quod in confirmationem erroris patraretur. Ergo foret etiam causa principalis illius erroris. Repugnat bonitati, Deus enim in illa hypothesi homines in miseriam quasi invitos, & obtorto collo detruderet. Ita enim a natura facti ſunt homines, & compositi, ut ex una parte nullam doctrinam nisi veram, aut ſaltem veritatis colore illitam

admit-

admittere velint; ex altera vero alte infixum animo habeant, miraculum verum & proprie dictum esse certum veritatis signum. Jam vero repugnat divinæ bonitati, hac perspecta hominium dispositione, ipsius manu eorum cordibus impressa, iis propinare, tanquam causam principalem, vera miracula in confirmationem erroris, & creaturam necessario in errorem detrudere. Repugnat denique sapientiæ divinæ; quia Deus finem non obtineret, ob quem miracula instituit, nempe ad destruendum errorem, & veritatem confirmandam.

50. Dices II. Dæmon multa in Scripturis legitur patrasse miracula, non utique ad veritatem, sed errorem confirmandum. Ergo. P. A. I^mo^ Genes. III. legitur, serpentem cum Hevâ locutum fuisse. II. Exodi VII. de Magis Aegyptiacis dicitur, quod *fecerint similiter* ac Moyses. Ergo cum opera Moysis fuerint vera miracula, idem dicendum erit de operibus Magorum. III. I. Regum Cap. XXVIII. Mulier Pythonissa Samuelem ab inferis revocavit. IV. Antichristus II. ad Thessalon. & in Apocal. multa dicitur patraturus prodigia. R. D. A. Dæmon multa legitur patrasse miracula improprie talia, id est, mirabilia, quæ vires quidem naturæ humanæ, sed non totius naturæ creatæ, nempe Angelicæ superant, C. A. Miracula vere ac proprie talia, quæ totius naturæ creatæ vires superant, & de quibus hic unice est sermo, N. A. Ad I^mum^ R. Id nullum fuisse verum miraculum, cum dæmon eo modo, quo obsessorum corpora movet, serpentis linguam ad verba proferenda agitaverit. Ad II. R. Magos similiter fecisse quantum ad res productas, non quantum ad modum producendi. Neque enim Magorum serpentes a dæmonibus creati sunt, sed e vicinis locis in regiam Pharaonis ministerio dæmonum delati. Cum vero Moysis exemplo ciniphes educere tentarent, compressa fuit a Deo dæmonum potestas, ac limitata est permissio, quam Deus prius iis concesserat, utendi nativa potestate. Ex quo colliges opera illa Magorum vera non fuisse miracula, sed effectus dæmonum, illo-

rum

rum viribus pares. Ad III. Respondent aliqui cum Tertulliano, Theodoreto &c. non ipsum Samuelem, ſed illius phantasma dæmonis opera confictum Sauli apparuiſse, quod utique dæmonis vires non excedebat. Communior autem Scripturæ interpretum opinio eſt, cui plerique Patrum, S. Ambr. S. Hiero. &c. atque ipsæ divinæ Scripturæ favere videntur, Ecclesiastici Cap. XLVI: *Et poſt hoc dormivit*, (Samuel) *& notum fecit Regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem ſuam de terra, in prophetia delere impietatem gentis*, veram Samuelis animam in corpore aereo aſsumpto apparuiſse, non dæmonis virtute, ſed Dei imperio, præveniente Deo conatus mulierculæ, quæ repentino Samuelis adventu, antequam magicas ſuas artes absolveret, vehementer turbata eſt. Quod si etiam diceretur, Deum in poenam Saulis potuiſse uti dæmone tanquam inſtrumento ad manifeſtandam veritatem, ex cujus cognitione ac prævisione Saul magis cruciaretur, nihil ſane affirmaretur inconveniens, aut rationi repugnans. Ad III. R. Ab Antichriſto non patranda fore vera miracula, ſed falsa; opera nimirum quæ vires dæmonum non excedunt.

51. Dices III. Miraculum non eſt per se connexum cum veritate. Ergo ex miráculis probari nequit vera religio. P. A. Miraculum cum doctrina consociatur ex ſolo hominis teſtimonio. Ergo non eſt per se connexum cum veritate. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Quamvis miraculum per se, & ſine hominis teſtimonio connexum non eſt cum hac determinata doctrina; posito tamen illo teſtimonio eſt connexum cum veritate hujus doctrinæ. Quippe Dei attributa, nempe bonitas, juſtitia, veritas, &c. non tantum vetant ne miraculum mendacio inserviat; verum etiam ne cum doctrina falsa consocietur. Eo ipso enim, quod miraculum per se generatim veritati confirmandæ ſit deſtinatum, repugnat illud doctrinæ falsæ conjungi. Nam qui miraculum doctrinæ falsæ consociat, ſidei ſibi debitæ litteras proferret, Deique poteſtatem pro tali casu ſibi conceſsam depromeret, miraculum proprie dictum

ctum edendo. Ergo Deus fieret in casu dato doli & mendacii assertor, quod tamen vetant Dei sapientia, veritas &c.

Miracula Christi indubitata sunt.

52. Obj. II. Incertitudo miraculorum Christi. Si certa, fuissent miracula Christi, debuissent Judæorum assensum rapere, eorumque mentionem fecisset Josephus Flavius. Atqui Judæi Christi miracula non admisere; altumque est de illis apud Josephum silentium. Ergo miracula Christi non sunt certa, aut Magicæ arti adscribi possunt. R. D. M. Debuissent Judæorum assensum rapere quoad miraculorum veritatem, C. M. Quoad doctrinæ veritatem, subdist. Debuissent consecutione morali, C. Necessaria, N. M. Judæi miracula Christi sæpe fateri coacti sunt; doctrinam vero Christi constanter negaverunt, quod pravis eorum cupiditatibus adversaretur. Josephum Flavium quod spectat, etsi is siluisset, certitudo miraculorum Christi idcirco minime nutaret: At vero non siluit, sed luculentum Christo perhibuit testimonium Lib. XVIII. Antiquit Judaic. Cap. IV. Cæterum miracula Christi arti Magicæ adscribi non posse, ostendimus Numero 36.

53. Dices I. Testimonium Josephi Flavii, a nobis Num. 35. exhibitum, a Christiano aliquo posteriorum temporum assutum fuit. Ergo. P. A. Origenes testatur, a Josepho Flavio Christum non esse agnitum. Ergo in illo codice Josephi, quem habuit Origenes, non exstabat illud testimonium. R. N. A. In omnibus exemplaribus tam editis, quam ineditis, quæ ad nos pervenerunt, exstat illud testimonium, hujusque expressam mentionem faciunt antiquissimi Scriptores, Eusebius Lib. I. Hist. Eccl. Cap. XI. S. Hieron. Lib. de Script. Eccles. S. Isidor. Pelusiota Lib. IV. Epist. CCXXV. Sozomenus Lib. I. Hist. Eccles. Cap. I. Cedrenus in Hist. Comp. Nicephorus Lib. I. Hist. Cap. XXXIX. Suidas in Lexico. Profecto si verba illa non semper extitissent in Josephi libris, Eusebius illa non adhibuisset tanta confidentia contra Judæos ac Gentiles. Nonne Judæorum irrisioni obnoxius fuisset, & calumniatoris notam subiisset, qui locum suppositi-

tium

tium citabat? Idem dic de S. Hieronymo, cui certe ignota non fuiſset Manuscriptorum varietas. Ad *prob.* R. Origenem id unum mirari, non quod Josephus Chriſtum non agnoverit; ſed quod fidem Chriſtianam amplexus non fuerit, quamvis tam honorifice de Chriſto, fidei noſtræ auctore & ſenserit, & ſcripserit.

54. Dices II. De miraculis Chriſti conſtare nobis tantum poteſt ex aliorum teſtimonio. Ergo non ſunt certa. P. C. Ut per viam teſtimoniorum facti alicujus veritas teneatur: debet conſtare de ſingulorum teſtium probitate ac propensionibus. Sed de his non conſtat; nam Judæi paſsim censentur gens leviter credula, & ſuperſtitiosa: Chriſtiani in causa propria teſtes legitimi non censentur. R. N. C. Ad *prob.* D. M. Ut facti alicujus privati veritas teneatur, C. M. Facti alicujus publici, & multis ſæculis conſtanter aſserti, N. M. Licet v. g. Romam propriis oculis non conspexerim; licet ſingulorum, qui Romæ exiſtentiam aſserunt, probitatem & privatas propensiones non discuſserim; hanc tamen Urbem exiſtere ita certus ſum, ac si eam propriis oculis vidiſsem.

55. Dices III. Chriſtus ipse dubiam habuit miraculorum ſuorum veritatem. Ergo miracula illa non ſunt certa. P. A. Ille miraculorum ſuorum veritatem dubiam habuit, qui ea publicari noluit. Atqui Chriſtus noluit miracula ſua publicari. Ergo. R. N. A. Ad *prob.* D. M. Ille miraculorum ſuorum veritatem dubiam habuit, qui ea publicari noluit, quia revera in se dubia aut fucata erant, C. M. Qui ea publicari noluit ex certa quadam ſingulari ratione, & quibusdam miraculis propria, N. M. Et ſic diſtincta minore, N. C. Chriſtus paſsim Divinitatem ſuam demonſtrat, & causam ſuam tuetur miraculis a se patratis. Si ergo certis quibusdam in casibus ſilentium imperet, & latebras quærat, hæc egendi ratio non ex eo oritur, quod miracula ſua dubia ac ſimulata eſse ipse ſentiret; ſed ex causa, circumſtantiis & operibus illis propria. Sic Matth. VIII. vetuit Chriſtus leproso, ne prodigiosam illam ſanationem manifeſtaret, priusquam ſecundum

Legem

Legem a Sacerdotibus ſanus fuiſset pronuntiatus; quia illi pro ſua in Chriſtum invidia, facile potuiſsent eum a lepra mundatum non eſse, pronuntiare, si publica hujus prodigii fama hominem hunc antevertiſset. Matth. IX. Chriſtus cæcis a se domi intra privatos parietes illuminatis comminatus eſt, *Videte ne quis ſciat*; quia hoc ſilentio omnem calumniæ & cavillationi anſam præcidere voluit, certus alia miracula quæ in publico fecerat, & quotidie palam operabatur, abunde ſufficere ad muniendam ſuam auctoritatem. Marci VIII. cæco prope Bethsaida ſanato ait Chriſtus: *Vade in domum tuam, & ſi in vicum introieris, nemini dixeris;* quia hujus miraculi cognitione Bethsaitas fraudare voluit, ſicque pertinacem illorum animum plectere, juxta illud Matth. XI. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida &c.* Indigni enim erant Bethsaitæ, qui nova viderent miracula, quibus otiosa fuerant vetera.

56. Dices IV. Si certa forent miracula Christi, tunc ideo, quia id ex revelatione, ſeu Verbo Dei ſcripto habetur. Atqui id dici nequit ſine manifeſta petitione principii; quia qui negat miracula Chriſti, hoc ipso negat etiam exiſtere Verbum Dei ſcriptum, & veritatem Eccleſiæ Chriſtianæ. Ergo. R. N. M. Infallibilis ac metaphysica miraculorum Chriſti certitudo habetur equidem ex Verbo Dei, factaque Eccleſiæ revelatione;. at vero certitudo moralis illorum ſtricte talis, quæ omne prudens dubium excludit, & de qua ſola in præsentiarum agimus, habetur ex conſtanti atque antiquiſsima Chriſtianorum omnium persuasione: ex confeſsione etiam Gentilium, & Judæorum. v. g. Josephi Flavii, Porphyrii, Celsi, Juliani &c. ex auctoritate Hiſtoricorum, præcipue Evangeliſtarum & Apoſtolorum, quos hic nondum consideramus ut Scriptores ſacros, & divinitus inspiratos, ſed ut hiſtoricos, quos ex Criticæ regulis omni ſide digniſsimos eſse cognoscimus, qui paulo poſt mortem Chriſti, viventibus adhuc quam plurimis etiam adversariis, quibus perspectæ erant res a Chriſto geſtæ, libros ſuos conscripsere; nunquam id-

circo in jus vocati, aut mendacii, vel fraudis alicujus convicti.

57. Dices V. Sana ratio dictat, aut falsa narrari ab Evangelistis, aut miracula Christi vana fuisse oculorum ludibria. Ergo. P. A. Sana ratio dictat, turbari potius leges naturæ in ordine morali, id est, homines abuti ratione sua, quam turbari leges naturæ in ordine physico, a Deo sapientissime stabilitas. Ergo facilius percipitur, homines ratione sua abusos fuisse hæc miracula sibi persuadendo, quam toties a Deo perturbatas fuisse naturæ leges in ordine physico stabilitas. R. N. A. Ad *prob.* iterum N. A. Facilius percipimus turbari posse leges naturæ in ordine physico, quam in ordine morali: nam leges in ordine physico stabilitæ sunt ex arbitraria Dei voluntate. Ergo eas pro nutu & arbitrio mutare potest: at leges in ordine morali sunt quædam principia certa & inconcussa, quarum mutationi obstant Dei attributa. Deus potest habere motivum se dignum ad perturbandas leges prædictas in ordine physico; nullum vero habere potest perturbandi leges illas in ordine morali. Cui enim rei inserviret talis moralium legum turbatio? An Dei gloriæ? An hominum utilitati? Leges illæ in hoc ordine morali sunt medium a Deo optimo & veracissimo hominibus datum ad stabiliendam factorum veritatem: non ita leges in ordine physico. Profecto quis eo usque desipiat, ut putet Deum vel per se facere, vel permittere posse, ut omnes homines simul & universim insaniant, suam naturam, sibique apprime congenitos sensus exuant.

Ejusque Resurrectio.

58. Obj. III. Incertitudo Resurrectionis Christi. Resurrectio Christi nititur testimonio mulierum, & discipulorum. Atqui testimonium illud est illegitimum. Ergo. Prob. min. Mulieres inani plerumque credulitate laborant, facileque mediis in tenebris Angelos sibi fingere potuerunt, timore correptæ, & ob Christi mortem moerentes. Adde, quod testimonium mulierum Apostoli contempserint. Neque Discipulorum testimonium aliquid probat; dum enim Christi resurrectio-

ctionem testantur, rem ſibi decoram referunt, & propriam causam agunt. Accedit, quod discipuli in Emmaus proficiscentes Christum toto itinere non agnoverint, eumque dum agnoscere se putant in fractione panis, Christus ſubito ab eorum oculis evanuerit, quod umbræ magis, quam corpori ſolido competit. R. N. m. Ad *prob.* ajo, mulierum credulitatem hic objici non posse; non enim hic agitur de auditu, aut de rumore ſparso, ſed de visu. Ergo tam parum deceptæ fuere, ac quingenti illi quibus Christus ante ascensionem ſuam ſpectandum se dedit. Timor mulierum non præcessit, ſed ſubsecutus eſt Angelorum visionem. Deinde Angeli non a ſolis mulieribus, ſed etiam ab ipsis custodibus conspecti fuerunt. Neque dici verisimile potest, earum phantasiam ſpe atque expectatione resurrectionis Christi fuisse perturbatam; adeo enim de resurrectione diffidebant, ut corpori ungendo aromata ferrent, & anxie quærerent, quis lapidem revoluturus esset a monumento. Discipulorum difficultas ad credendum mulieribus, resurrectionis certitudinem mirum in modum confirmat, evincit enim magnam eos adhibuisse cautionem ne deciperentur, probatque, eos ſoli evidentiæ cessisse. Altera objectionis pars omni pariter fundamento destituitur. Quis enim concipiat discipulos vanitati operam dare eo mortuo, a quo omnia ſperabant? Cujus commodi consequendi ſpe, aut cujus periculi vitandi gratia mentiri ipsis volupe fuerit, aut cur ad quingentos testes provocant? Vide dicta Num. 37. Discipuli in Emmaus proficiscentes, toto itinere Christum non agnoverunt, vel quia is exteriorem corporis formam immutaverat ne ſtatim agnosceretur; vel quia discipuli distractione ſensuum impediebantur. Poſteaquam vero illum in fractione panis agnoverunt, evanuisse dicitur Christus, id est, conspici ab illis desiisse, quod ſane minime obstat verum antea corpus visum fuisse.

59. Dices I. Nulla datur ratio præferendi testimonium Apostolorum testimonio Judæorum, qui ex relatione militum testantur, corpus Christi clam fuisse

 à disci-

à discipulis ſubductum. Ergo. R. N. A. Hoc Judæorum commentum est evidenter incredibile. Nam I^mo. Discipuli pauci numero, natura pavidi, rudes & ſimplices, ex morte Christi consternati, numerosam militum cohortem, quæ ad monumentum in rupe excisum excubabat, nec fallere, multoque minus expugnare poterant. II^do. Corpus Chriſti a discipulis clam ſubductum fuisse vel ex proprio visu resciverunt milites, vel ex confessione Apostolorum. Atqui non ex proprio visu, dormivisse enim dicuntur. Non ex confessione Apostolorum, id enim neque ante, neque post rei hujus executionem unquam aperuerunt Apostoli. III^tio. Judæi gravissime animadverti postulassent in Custodes milites ob negligentiam in Apostolos ob furtum. IV^to. S. Matth. qui paucis post ascensionem Christi annis, Evangelium ſuum conscripsit, eo nimirum tempore, quo manifestæ falsitatis facile argui potuisset, si falsa ſcripsisset, Judaicum hoc commentum toti orbi manifestavit, & judaicæ perfidiæ larvam detraxit; ait enim Cap. XXVIII. *Ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt Principibus Sacerdotum omnia quæ facta fuerunt. Et congregati cum ſenioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes: Dicite, quia discipuli ejus nocte venerunt, & furati ſunt eum nobis dormientibus. Et ſi hoc auditum fuerit a Præside, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt, ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos usque in hodiernum diem.* Quæ relatio si mera calumnia fuisset, a Judæis diligentissime fuisset confutata, ſumptumque illico fuisset de Apostolis ſupplicium ob intolerabilem injuriam Principibus populi, totique Synagogæ irrogatam. At ſiluerunt Judæi, hocque ſilentio ſuo vera Apostolum ſcripsisse comprobarunt.

60. Dices II. Christus apparens Magdalenæ, vetuit ne ab ea tangeretur. Joan. XX. v. 17. *Noli me tangere.* Atqui nulla alia de causa Magdalenæ conatus compressit, nisi quia verebatur, ne mulier illa errorem tandem agnosceret, ſeque vano phantasmate de-

lusam

lusam animadverteret. Ergo. R. N. min. Non omnem ſui contactum Christus prohibuit, ſed diuturnum, tenacem, ac longiorem pro illo tempore, illum nempe, qui maximo ardore & affectu ſieri solet inter eos qui ultima miscent colloquia. Nempe B. Magdalena pedes Christi tenaci amplexu tenebat, ita ut nollet eos dimittere, quasi Christum ultimo conspectura. Intempestivum esse hunc ardorem declarat Christus duplici de causa; quia iterum eum esset visura, & quia longior hic amplexus eam remorabatur, quo minus discipulos ſtatim certiores faceret resurrectionis Chriſti. *Nondum ascendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos.* Profecto si Christus metuisset, ne fraus detegeretur, a pluribus magis quam ab una muliere timendum ei fuisset. Atqui Apostolis omnibus non modo videndum, sed etiam palpandum se præbuit Lucae XXIV. *Palpate & videte: quia ſpiritus carnem & oſsa non habet, ſicut me videtis habere. Et cum hoc dixiſset, oſtendit eis manus & pedes.* Joan. XX. *Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli eſse incredulus, ſed fidelis.*

61. Dices III. Notitia de resurrectione Chriſti eſt tantum privata, quia paucis post mortem apparuit. Atqui notitia privata in re tanti momenti non sufficit, sed publica est opus. Ergo. R. I. N. M. Publica enim fuit resurrectio Christi ex terræ motu, atque ex vacuo sepulcro, quod omnibus scrutari licebat; quia evidenter incredibile erat Apostolos corpus Christi clam subduxisse. Publica fuit resurrectio Christi militibus, qui Angelum de coelis descendentem, lapidem revolutum, & cætera omnia, quæ ad sepulcrum contigerant, propriis oculis viderunt. Publica fuit Scribis & Pharisæis, ac Principibus Sacerdotum, qui a militibus quæ ad sepulcrum acciderant, audierunt, & miracula ab Apostolis patrata non agnoscere non potuerunt. Publica denique fuit, quia Christus post mortem suam plus quam quingentis testibus apparuit. R. II. Nego etiam minorem. Sufficit enim notitia etiam

priva-

privata, neque ita publica, si legitimis comprobetur argumentis. Nam ut quis de re aliqua moralem habeat certitudinem, minime necesse est, ut eam propriis viderit oculis: alioquin de rebus omnibus, quarum quis testis oculatus non fuit, illi dubitandum foret.

62. Dices IV. Si Chriſtus vere a mortuis ſurrexisset, debuisset in conspectu omnium Judæorum e ſepulcro egredi, aut ſaltem Judæis omnibus ſpectandum se præbere. Atqui hoc minime factum eſt. Ergo. R. N. M. Sufficit quod apparuit legitimis, & ſufficienti numero teſtibus. Vel enim ſemel tantum Chriſtus a morte redivivus apparere debuisset Judæis omnibus; & hoc oculorum illusio poſtea fuisset habitum: vel toties apparere debuisset, quoties Judæi id poſtulassent; & tunc Chriſtus per mortem ab hominum commercio ſeparatus, debuiſset modo tam familiari ac antea inter eos conversari, quod omnino absurdum eſt. Adde, Judæos ſuo Deicidio tali gratia indignos se præbuisse, & Pharisaos ac Principes Synagogæ, si eorum indoles ſpectetur, fidem non fuisse adhibituros: ut patet exemplo Lazari, quem certo ſciebant & mortuum esse, & inſpectante multa Judæorum turba a Chriſto vitæ fuisse reſtitutum; neque tamen idcirco permoveri poterant, ut doctrinæ Christi adhærerent. Vide Gregorium Simon in Tract. de vera Relig. Tomo II. & III.

Propagatio Chriſtianæ Religionis opus Dei eſt.

63. Obj. IV. Infirmitas argumenti ex propagatione religionis Chriſtianæ petiti. Chriſtiana religio armis plurimum debet. Ergo ex illius propagatione nihil infertur, P. A. Ex hiſtoria primorum ſæculorum novimus, initio non nisi paucos maxime rudes Chriſto nomen dedisse, doctos ac nobiles diu reſtitisse, donec a Chriſtianis Imperatoribus proscripta idololatria, & gentilium fanis ſubversis, vi & armis ad eam religionem adigerentur. R. N. A. Quamvis initio Chriſtiana religio fuerit ſemen minimum, ut Chriſtus prædixerat; id tamen mox a morte ipsius, intra paucos annos, ac multo magis primo alteroque ſæculo, totum Romanum Imperium latissime patens occupavit: imo ad barbaras

etiam

etiam gentes ignoti alias nominis pervasit, cujus rei luculentissimos testes habemus Apostolum in Epist. ad Rom. S. Justinum M. in Apologia, Tertullianum in Apologetico Cap. XXXVII, Suetonium, Tacitum, Plinium juniorem. Falsum est etiam primis sæculis non nisi rudes & plebeios ad Christiana sacra transiisse. Certe Hegesippus apud Eusebium Lib. II. Hist. Eccl. Cap. XXII. testatur, primores quosdam Hierosolymitanæ urbis credidisse. Quam multi vero e Gentibus litterati, qui Christianorum sacra amplexi sunt, Pantænus, Clemens Alexandrinus, Justinus, Origenes, Athenagoras, Tertullianus, Arnobius, Lactantius, aliique Philosophi præstantissimi; tot certe, ut Eusebius Lib. II. Hist. Eccles. de primis temporibus scripserit, *Viros insignes litteris & pietate, qui Apostolis successere per orbem terrarum, se numerare non posse, ac eos tantum commemorare, quorum sua ætate scripta superarant.* Ecquis autem calculum inire velit omnium Episcoporum, virorum certe minime rudium, qui per trecentos annos in Asia, Africa & Europa frequentissimas gubernarunt Ecclesias? Nec defuerunt primis sæculis personæ nobilitate & dignitate illustres, ex quarum numero erant illi, de quibus Apostolus ad Philipp. IV. v. 22. scribit: *Salutant vos omnes Sancti, maxime autem qui de Cæsaris domo sunt.* Falsum denique plerosque Christianorum vi & armis ad eam religionem adactos fuisse. Quid enim armis pro hac religione prioribus tribus sæculis usque ad Conc. Nicænum gestum est? An non e contrario totis Imperii Romani viribus, & inferni furiis contra illam pugnatum sævitumque est? Quid vero patiendo, moriendoque Christiani effecerint, repente ad stuporem orbis cognitum est, dum sublato libertatis vexillo per Constantinum, Romanus orbis subito Christianum se esse miratus est.

64. Dices. Certum est ex historia medii ævi, plures gentes Germanorum, Hungarorum, Normannorum, Danorum &c. armis ad religionem Christianam aut illectas, aut compulsas fuisse. Idem naviter jam antea

ege-

egerant Imperatores Orientis, & Occidentis Sæc. IV. & V. contra Idololatras. Ergo. R. D. A. Armis actum est ante religionem in potiori orbis parte stabilitam, N. A. Post religionem stabilitam & dominantem, T. A. Tota via aberrant illi, dum quod Christiana religione jam in orbe dominante gestum a Christianis interdum est, malitiose conferunt cum iis, quæ Mahometus ad religionem suam introducendam agi voluit, egitque. Ignorare enim nequeunt Christianam religionem floruisse in potissima orbis parte, ac tum gravibus interdum edictis, & armorum metu contra eos subinde actum esse, qui incredibili mentium cæcitate lumini adhuc rebelles erant. Judicarunt enim Principes, consulendum esse etiam nolentibus, quando, quid bonum esset, nescirent. Sed Mahometana superstitio armis primum plantata est, atque armis postea dilatata; inter effata enim Mahometica præcipuum erat, miraculis sibi opus non esse, sed armis religionem suam stabiliendam: At vero contraria omnia & Christus docuit, & prædicatores Evangelii ad constituendam in orbe Christianam religionem egerunt. Dixi superius, *Trans*. Nam etsi nonnullæ gentes, Religione jam dominante, armorum metu ad sacra Christiana transierint; cessante tamen metu, volentes & gaudentes in Christiana religione perstiterunt. Vide Herman. Goldhagen Introduct. in Scripturam, Tomo I. Sect. I. Quæst. II.

Innumerabilis fuit Martyrum multitudo.

65. Obj. V. Infirmitas argumenti petiti ex multitudine & constantia Martyrum. Ex una parte non ea fuit Martyrum multitudo, quæ passim a Christianis obtruditur; paucorum enim nomina e probatis illorum sæculorum monumentis hodie supersunt; & ipse Origenes in libris contra Celsum fatetur, paucos per intervalla temporum, & facile numerabiles pro Christiana religione mortem obiisse: ex altera parte multi etiam ex Paganis, Mahometanis, Judæis mortem pro religione sua constanter pertulerunt. Ergo ex multitudine & constantia Martyrum non evincitur veram esse religionem Christianam. R. Innumerabilem esse eorum multitudinem, qui pro Christo sanguinem fuderunt;

runt; quidquid Henricus Dodwellus obganniat, res eſt teſtatiſsima, veterum omnium Scriptorum authoritate firmata. Ut paucos e multis nominemus, diserte id teſtantur S. Justinus M. initio Apologiæ primæ, S. Irenaeus Lib. IV. adv. Hæreses, Cap. XXXIII. Clemens Alexandr. Lib. II. Stromatum, Orig. Lib. II. contra Celsum, S. Cypr. in Epiſt. ad Fortunatum de Exhortatione Martyrii Cap. XI. Lactan. de morte Persecutorum Cap. XV. Eusebius paſsim in Hiſtoria ſua Ecclesiaſtica, S. August. Tract. CXIII. in Joan. Prudentius hymno XI. de paſsione S. Hippolyti Martyris ad Valerianum, Sulpitius Severus Hiſt. Sacræ Lib. II. Cap. XXXII. &c. Neque obeſt, quod paucorum nomina hodie ſupersint; plurimorum enim nomina & Acta perierunt invidia Gentilium, præcipue in diuturna illa ac ſæviſsima Diocletiani & Maximiani persecutione, quæ ſcripta Ecclesiaſtica exhausit. Origenes verbis illis id ſolum ſignificat, quamvis in Chriſtianos ſævitum fuerit crudeliſsime, Chriſtianos tamen omnes deleri non potuiſse, paucosque re vera pro Chriſto morte affectos, si cum iis comparentur qui ſuperſtites fuerunt. Pagani, Mahometani & Judæi poſt exortam religionem Chriſtianam, & pauciſsimi fuere, qui pro secta ſua mortem oppeterent, & plerumque notoriis criminibus Chriſtianorum gladios in se provocarunt. Quod si Judæos opponas ante Chriſti adventum pro patriis legibus fortiter occumbentes, ajo paucos fuisse, si cum Chriſtianis comparentur, utpote quorum ejus generis patientia ferme ad Manaſsis & Antiochi tempora redigatur: & veræ eo tempore religionis fuiſse cultores, Chriſtiana nondum exorta.

Incarnatio commendat Divinas perfectiones.

66. Obj. VI. Chriſtianam religionem eſse absurdam. Capitale eſt Chriſtianæ religionis dogma, Deum ipsum factum eſse hominem. Atqui absurdum id eſt, & impoſsibile. Ergo. P. min. Eſt ſumme inconveniens & absurdum, Deum Majeſtatis ſemetipsum exinanire, ut viliſsimam ſervi formam accipiat: ut patet exemplo Regis terreni, qui mediastinum ageret. Ergo Incarnatio eſt inconveniens, adeoque impoſsibilis. R. C.

M. N.

M. N. m. Ad *prob.* N. A. Vix ullum eſt religionis noſtræ myſterium, quo divinæ perfectiones æque nobis manifestantur. Ex Incarnatione enim elucescit infinita Dei omnipotentia, qui duas naturas perfectione infinitum distantes, ſimul in una persona, intimo nexu, ſine ulla confusione ac permixtione, ſed ſalvis utriusque proprietatibus, ita conjungit, ut, quemadmodum observat S. Leo M. Serm. I. de Nativitate Christi Cap. II. *Nec inferiorem consumat glorificatio, nec ſuperiorem minuat aſsumptio.* Commendantur ſapientia, justitia, misericordia. Deus enim carnem aſsumendo divinum plane adinvenit modum, infinita ſua ſapientia dignum, conciliandæ cum justitia misericordiæ, ſalvis atque illæsis utriusque juribus. Læsa erat per peccatum hominis Dei Majestas, debitamque pro offensa ſatisfactionem exigebat justitia, quam præstare de ſuo homo reus non poterat: misericordia, ne universum genus humanum periret, prohibebat. Stupendo itaque divinæ ſapientiæ consilio Deus carnem induit, ut, cum homo Deus pro homine reo condignam exhiberet ſatisfactionem, & ſuum justitiæ jus ſervaretur, & ſuus misericordiæ ac clementiæ locus relinqueretur. Ad rationem additam, dico discrimen intercedere, quæ ſiquid probaret, inconveniens quoque esse evinceret, Deum rerum etiam vilium & minimarum curam gerere. Discrimen ergo eſt, quod Rex terrenus id facere censeretur ex imprudentia, & vilitate animi, cum neglectu negotiorum majoris momenti: vel certe incommodum aliquod pateretur. Quorum nihil cadere potest in Deum ſumme ſapientem, ſummeque providum.

67. Dices I. Ea eſt Dei infinite perfecti immensitas, ut nullis limitibus circumscribi queat. Ergo impoſsibile fuit humanam naturam ab illo aſsumi. P. C. Si Deus carnem induiſset, corporis angustiis concluderetur, motoque corpore, moveretur etiam Divinitas. Atqui id fieri nequit. Ergo. R. C. A. N. C. Ad *prob.* N. utramque ſequelam. Sicut enim, ut domestico exemplo utamur, tota anima rationalis unitur pedi, quin tamen pedis ſpatio circumscribatur, cum

etiam

etiam existat in cæteris humani corporis partibus: ita neque Deus exiguo corpusculi ſpatio circumscribitur, tametsi eidem intime uniatur. Similiter humana natura, cum non ſit ubique diffusa, transferri potest de loco in locum: at vero Deus, qui vi immensitatis ſuæ omne ſpatium occupat, moveri ab uno loco in alium non potest, etiamsi intima unione humanitati copuletur.

68. Dices II. Unio dari nequit, nisi inter extrema, quæ mutuam habent ad se proportionem. Atqui natura divina infinita nullam habet proportionem ad naturam humanam finitam. Ergo. P. m. Deum inter & naturam humanam major datur distantia, quam inter ſumme calidum, & ſumme frigidum. Atqui hæc uniri inter se nequeunt. Ergo nec illa. R. D. M. Unio dari nequit, nisi inter extrema, quæ mutuam habent ad se proportionem perfectionis, N. M. Proportionem habitudinis, quæ in eo habetur, quod utrumque extremum, vel unum ſaltem per unionem ſui cum altero magis perſici poſsit, C. M. Ut extrema poſsint uniri, non requiritur proportio perfectionis; alias anima rationalis, utpote ſpiritualis quædam ſubstantia uniri non poſset cum materia. Sufficit ergo proportio habitudinis, qualem inter se habent Deus, & natura humana, cum illa per unionem perfici poſsit, hic vero eam perficiat. Ad *prob.* D. M. Major datur distantia inæqualitatis, C. M. Oppositionis, N. M. Atqui inter Deum & humanam naturam nulla probatur intercedere oppositio, ſicut inter ſumme calidum & ſumme frigidum.

69. Dices III. Si Deus naturam humanam aſsumpſiſset, natura divina mutaretur. Atqui id eſt impoſsibile, cum Deus neceſsario ſit immutabilis. Ergo. P. M. Deus vere ac intrinsecus aliter se habere inciperet, quam prius se habuerat; quia qui antea non erat homo, factus fuiſset homo. Ergo mutaretur. P. C. Deus intime in se recepiſset naturam humanam. Ergo mutationem ſubjiſset; ut patet exemplo naturæ humanæ, quæ non alia de causa mutatur, quam quod incipiat

inti-

intime uniri cum natura divina. R. N. M. Ad *prob.* N. A. Quamvis Deus aliquo modo aliter se haberet, non tamen intrinsecus aliter se haberet, ita ut posſit dici mutationem ſubjiſse. Illud enim tantummodo mutari dicitur, quod ita aliter se habere incipit, ut vel priſtinam aliquam perfectionem amittat, vel novam acquirat. Atqui Deus, naturam humanam aſsumendo, nihil ſuæ perfectionis amisit, aut novam ullam acquisivit; quidquid enim perfectionis relucet in natura humana, totum illud eminentiori modo Deus in se continet. Ad hujus *prob.* N. A. Illud dicitur aliquid in se recipere, quod eſt ſubjectum phyſicum, id eſt, quod ex duobus intime unitis magis perficitur. Ergo cum Deus naturam humanam perficiat, non autem ab ea perficiatur, non potuit naturam humanam intime in se recipere. Exemplum habemus in anima rationali, quæ non dicitur in se recepiſse corpus, quamvis ei intime uniatur. Ad rationem additam R. naturam humanam aſsumptam non ideo mutari, quod cum natura divina intime uniatur; ſed quia ab illa perfici ulterius poteſt, & per unionem ſui cum Deo ſummam ac divinam perfectionem participat; quod vice versa de natura divina dici nequit, ut ſuperius oſtendimus.

Sequelæ incredulis non patrocinantur.

70. Obj. VII. Si Chriſtiana religio evidenter foret credibilis, ſequeretur Imo. Piam affectionem neceſsariam non eſse ad credendum; quia evidenter credibile ſatis inclinaret ad aſsensum. IIdo. Homines evidentia illa cogi ad aſsensum, ita ut a nemine poſsit negari. Atqui utraque consecutio eſt falsa, quia Catholici docent neceſsariam eſse piam affectionem ad credendum: & veritas Religionis Chriſtianæ unanimi consensu negatur a Deiſtis, Paganis, Judæis, & Mahometanis. Ergo. R. ad I. N. M. Evidenter credibile minime cogit, ſed inclinat tantum ad aſsensum: unde neceſsaria eſt ad credendum fide theologica pia affectio, quæ aſsensum imperet; præcipue cum religio Chriſtiana plura complectatur myſteria, quæ rationem noſtram & intelligentiam ſuperant. Ad IIdum. D. M. Ut a nemine negari poſsit quod ſit vera Chriſtiana religio, N. M. quod

ſit

ſit credibilis, si illius incitamenta animo non nimis pervicaci, & veritatis ſtudioso attente considerentur, C. M. Cum veritas Chriſtianæ religionis ſit tantummodo certitudine morali certa, non diffitemur, illius veritatem absolute negari poſse, quamvis non nisi imprudenter omnino & perfatue. At vero quod ſit credibilis, cum ſit evidens, omnino negari nequit, nisi ab eo qui animum contra veritatem omnino obfirmavit, & quæ pro illa afferuntur, incitamenta expendere omnino negligit. Quare ſimili fere ratione Chriſtianorum adversarii negant, incitamenta ſuperius a nobis allata prudenti fide eſse digna, qua ab imperitis ſæpe negatur illud, quod Mathematicis eſt evidens; quia nimirum illi terminos artis, & demonſtrationes non aſſequuntur.

CONTROVERSIA IV.

AN RELIGIO CHRISTIANA SIT ETIAM EVIDENTER CREDIBILIS SI COMPARETUR ALIIS SECTIS ANTICHRISTIANIS?

CONTRA EOSDEM.

Religio Christiana eſt etiam comparate evidenter credibilis.

71. Conclusio. Religio Chriſtiana non tantum in se, verum etiam si comparetur cum omnibus reliquis ſectis Antichriſtianis eſt evidenter credibilis; ita ut evidens ſit evidentia vere tali, quod quis prudenter agat judicando fidem Chriſtianam eſse veram, ſectas autem Antichriſtianas eſse falsas, & prudenti assensu indignas. Prob. Ex una parte aliæ ſectæ nulla habent credibilia incitamenta, nisi levia omnino, & prudenti aſsensu indigna, ut paulo post inferius oſtendemus: ex altera parte docent incredibilia, falsa, ac ſanæ rationi contraria. Ergo ſtricte moraliter certum eſt, ſola humana ratione ſpectata, eas a Deo non fuiſse revelatas. Ergo Religio Chriſtiana eſt etiam si comparetur cum aliis evidenter credibilis. Prob. A. ſingillatim de ſingulis ſectis Antichriſtianis.

Paganismus rationi natura-

72. Pagani Divinitatem quasi fruſtatim concisam inter multos partiebantur, Deorum multitudinem ſtatuendo,

li adversatur. do, quam ſanæ rationi manifeſte adversari oſtendimus Tomo I. Num. 4. Illud vero pessimum, quod quibus hominibus hunc honorem habuerunt, ii comperiantur magnis vitiis fuiſse insignes: ebriosus Bacchus, impudica Venus, mulierosus Hercules, impius in fratrem Romulus, crudelis in filios Saturnus, adulteriis infamis Jupiter &c. ita ut illorum honos ad Dei veri, & probitatis ipsi placentis ignominiam redundet, dum vitiis ex religione additur commendatio. Adde, non hominibus modo, verum etiam aſtris & elementis, animantibus, quibus Deus præeſse hominem voluit, ipsisque malis geniis divinum cultum fuiſse exhibitum, maximo ſane humanæ rationis dedecore; cum debitus Regi honor non modo ei ſubtrahatur, ſed in desertorem ejus atque hoſtem transferatur. Adde, ſuperſtitiosum fuiſse ac maxime absonum cultus genus, quo Deos ſuos venerabantur, ſanguine nempe humano, nudorum hominum in templis cursatione, ludis & ſaltationibus ſpurcitiæ plenis, qualia nunc etiam conspiciuntur apud Americæ, Africæ & Indiarum populos paganismi tenebris obsitos. Præter hæc ingens nobis argumentum ſuppeditat contra se Panana religio, eo quod ubicumque humana vi deſtituta eſt, plane concidit, tanquam ſublato, quo uno ſtabat. Nam si oculos circumferas per quotquot ſunt imperia Chriſtianorum aut Mahometanorum, videbis Paganismi nullam, nisi in libris memoriam. Imo docent hiſtoriæ, etiam illis temporibus, cum Imperatores vim & ſupplicia adhiberent ad ſuſtentandam religionem paganicam, in dies ei aliquid deceſsiſse. Neque tantum credulitas Paganorum evanuit ad Chriſti doctrinam, ſed & ipsi maligni Spiritus ad Chriſti nomen exceſserunt e corporibus, compreſserunt vocem, & interrogati de ſilentii causa, dicere ſunt coacti, nihil se poſse, ubi Chriſtus invocaretur.

Item Judaismus. 73. Judaica religio ea ſui parte, qua Chriſtianæ opponitur, Deum habere auctorem nequit, cum multa doceat evidenter incredibilia. Negant Judæi Meſsiam adveniſse, quem tamen Jacob Patriarcha Gen. Cap. XLIX. v. 10. deficiente ſuprema Judæorum poteſtate,

&

& Daniel Cap. IX. antequam Urbs & Templum Hierosolymitanum a Romanis everterentur, certo venturum prædixerunt, ut oſtendimus Tomo I. Num. 147. & 148. Negant JESUM Christum, cui tamen Meſsiæ charecteres omnes conveniunt, verum eſse Meſsiam, naturalem Dei filium, a Prophetis prænuntiatum. Negant eum a Patre miſsum Divinitatem ſuam divinis oſtentis comprobaſse, injuſte a Principibus populi ſui damnatum tertia die a mortuis resurrexiſse: quæ omnia evidenter credibilia eſse priori Controversia late oſtendimus. Sentiunt ærumnas quibuscum jam ab annis mille ſeptingentis conflictantur, vagabundi per omnes orbis provincias, despicatui ab omnibus nationibus habiti, ſine Rege, ſine Templo, ſine Ephod, ſine Prophetis, iram Dei ubique ſecum circumferentes; neque tamen agnoscere volunt, has poenas a Deo juſtiſsimo vindice ſibi irrogari, quod Chriſtum verum Meſsiam occiderint, quamvis nullam aliam harum miseriarum causam oſtendere queant. Etenim Judæi a plurimis jam ſæculis in idololatriam lapsi non ſunt, & antiquas hujus ſceleris labes ſufficienti poena & fletu jam abluerunt: toti præterea hærent in observanda lege Mosaica, quantum ſinit præsens eorum ſtatus.

74. Alterum argumentum, quo Judaismus apertæ falsitatis convincitur, Chriſtiani petunt ex libro Judæorum, quem Thalmud appellant, parisque ſaltem, si non majoris, volunt eſse auctoritatis cum libris Canonicis & divinis, licet ineptiſsima ac maxime impia fabularum portenta in eo contineantur. Legitur in eo, Deum primas diei horas ſtudio Mosaicæ legis tribuere, tres horas erudiendis parvulis, tres alias ludendo cum pisce Leviathan transigere: Eundem præ doloris magnitudine utraque manu pectus ſibi tundere, duasque in Oceanum lacrymas effundere, quod Hierosolymitanum Templum a Romanis everti, dilectumque ſibi populum per orbem dispergi permiserit: Deum flexis genibus quotidie orare: ſemel a Rabbinis excommunicatum fuisse, ſingulisque noviluniis ſacrificium propitiatorium pro peccato a se commisso præcepisse;

quod

quod Lunam injuſte ſplendore ſuo, luceque propria ſpoliaverit. Atqui hæc omnia evidenter perfatua ſunt, impia, & blasphema.

Mahometismus.

75. Mahometana ſecta Auctorem habuit Sæculo VII. Mahometem virum flagitiosissimum: primos illius ſectatores prædones Saracenos, homines ab humanitate ac pietate alienos: nullis vaticiniis prænuntiata est, nullis miraculis, ſed violentia, atque armis propagata. Ejus doctrina in Alcorano contenta, quem librum Mahometani ſymbolicum, ac tanquam divinum habent, I^mo. eſt iniqua; quia Mahometes credi ſibi vult, nulla inquirendi relicta libertate: unde & Alcorani lectio plebi eſt interdicta. Quod ipsum ſtatim manifeſtum eſt iniquitatis. Merito enim ſuspecta merx eſt, quæ hac lege obtruditur, ne inspici possit. II^do. Eſt belluina; unde & religio porcorum dicta. Pollicetur enim dumtaxat terrenam & brutam felicitatem in coelis, in expletione libidinis & gulæ, atque in omnium ſensuum voluptate positam. Neque parabolice locutus censeri poteſt Mahometes, quia nihil aliud de ſummo hominis Bono tradit uspiam in ſua lege, & foedas illas voluptates optimam esse Dei remunerationem asserit; nec aliam intelligunt beatitudinem ejus ſectatores. III^tio. Eſt fabulis putidissimis referta. Talis eſt fabula de pulchra muliere, quæ ab Angelis vino captis ſolenne didicerit carmen, quo ad coelum ascendi, & ex eo descendi ſolet: quæ cum ascendisset in multam coeli altitudinem, deprehensam a Deo, ibique fixam, atque eam esse ſtellam Veneris. Talis illa de mure nato in nave Noachica ex elephanti ſtercore: contra autem fele ex leonis halitu. Atque illa maxime de morte in arietem commutanda, qui medio inter coelum & inferos ſpatio ſit ſtabulaturus. Quæ profecto talia ſunt omnia, ut oporteat culpa ſua in ſtuporem datos, qui iſtis fidem habent, præsertim cum Evangelii lux ipsos circumfulgeat. IV^to. Multa tribuit Deo indigna, absurda & flagitiosa. Inducitur Deus orans pro Machomete, jurans per Angelos, ventos ſiccos & imbriferos, dæmonesque. Dicitur, Deum Mahometi permisisse adul-

terium,

terium, & vagam cum quibus voluerit mulieribus copulam, etiam consanguineis, & arbitrarium divortium. V$^{to.}$ Sibi ipsi turpissime contradicit. Moysem a Deo missum, item Jesum, & viros ſanctos fuisse, qui Jesu disciplinam primi propagarunt, Mahometes ejusque ſectatores fatentur. At in Alcorano multa narrantur plane contra quam a Moyse, aut Evangeliſtis ſint prodita. Ut ex multis unum ſumamus exemplum, Chriſtum in Cruce mortuum, tertia die in vitam rediisse, conſpectumque a multis Apoſtoli maximo consensu teſtantur. Contra Mahometes docet, Chriſtum clam fuisse ſubductum in coelum, cruci autem affixum fuisse quoddam ejus ſimulacrum: ac proinde non mortuum esse Chriſtum, ſed deceptos fuisse Judæorum oculos. Respondet Mahometes in Alcorano, libros veteris novique Teſtamenti a Judæis & Chriſtianis corruptos fuisse. At fruſtra eſt. Libri enim illi corrupti non fuerunt poſt adventum Mahometis; quia eo tempore toto orbe plurima exstabant Scripturarum exemplaria, & versiones, in quibus nulla datur in locis illis varietas: Non ante Mahometis adventum; quia nulla aderat mutandi causa, cum nemo ſcire potuerit, quid docturus esset Mahometes. Præterea si Christus, fatente Mahomete fuit Verbum Dei, Sanctus, & Deo dilectus Propheta, qui missionem ſuam veris oſtentis & prodigiis confirmavit, verus fuerit Deus necesse est, adeoque Mahometi longe anteponendus; quod tamen Mahometani negant: aut certe nequissimus fuisset impostor, qui per ſummum ſacrilegium Divinitatem ſibi arrogabat. Atqui evidenter incredibile est Christum fuisse impostorem. Ergo evidenter credibile est talem fuisse Mahometem, qui se ipsi Christo vero Deo prætulit.

Et Deismus.

76. Deismus, quamvis religionis revelatæ nomine non veniat, quod omnem divinam revelationem tanquam inutilem & ſupervacaneam aversentur ejus asseclæ, ſola ratione naturali contenti; non minus ac reliquæ ſectæ Antichristianæ evidenter incredibilis est, non quidem quoad ea quæ affirmat, ſed quoad ea, quæ absque ulla ratione & prudenti incitamento negat.

 Evi-

Evidenter enim credibile est, Deum posse revelare, & actu revelasse aliqua, quæ intelligentiam nostram superant. Sana enim ratio dictat, Deum, cum sit infinite perfectus, a nobis comprehendi non posse, nec de rebus divinis pro modo & conditione rerum creatarum judicandum esse, aut divina & humana iisdem subjacere legibus, cum res divinæ infinite res humanas & creatas superent. Præterea si in rebus sensibilibus ac passim obviis tam multa occurunt, in quibus explicandis & conciliandis humani ingenii vis deficit, ipsa ratio docet, minime mirandum esse, si id circa Mysteria religionis contingat, quæ superioris sunt ordinis. Adde, Deismum certum non habere magni nominis auctorem, a prudentioribus universim rejectum fuisse, nec alios habere sectatores, quam profligatæ conscientiæ homines, de quibus merito dicas, quod B. Judas in Epistola sua Catholica scribit: *Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semet ipsos pascentes: nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus procella tenebrarum servata est in æternum.*

Argumenta contraria refutantur.

Neque ulla pugnant motiva credibilia pro Polytheismo.

77. Obj. I. Pro Paganismo vera militant tum oracula, tum miracula, antiquitus & universim credita. Ergo Paganismus evidenter credibilis est. P. A. Valerius Maximus & Titus Livius plurima narrant miracula. Suetonius in Vita Vespasiani refert, Alexandriæ visum ab eo fuisse restitutum cæco jussu Dei Serapidis. Philostratus in Vita Apollonii Thyanæi scribit, puellam ab eo a mortuis suscitatam, multaque alia supra vires naturæ patrata fuisse. Certe miraculorum Apollonii fama ita toto Oriente percrebuit, ut Hierocles Philosophus curationes illius cum divinis Christi prodigiis contulerit. R. N. A. Paganorum oracula ambigua fuere, & quæ facile interpretationem ex qualicunque eventu acciperent. Quod si

quid

quid accuratius prædictum ab illis, non tamen necesse est ab omniscia mente profectum; cum aut talia sint, quæ ex causis naturalibus jam existentibus præsentiri poterant, sicut medici quidam venturos morbos prædixerunt: aut probabiliter ex eo, quod plerumque evenit, conjectari, quod & a rerum civilium peritis factum sæpe legimus. Prætensa Gentilium miracula vim vere divinam, id est, omnipotentem non desiderabant, cum ad ea causæ naturales, aut etiam dæmones sufficerent, qui pro sua celeritate, efficacitate, atque solertia facile possent dissita transferre, & componere ad effectus tales, qui homines in stuporem darent. Neque est, quod miretur quisquam, Deum permisisse, ut mira quædam a pravis spiritibus ederentur, cum deludi talibus præstigiis meriti essent, qui a veri Dei cultu pridem defecerant. Ad *prob.* R. Quæ Valerius Maximus de prodigiis habet, illa omnia pro dubiis tradit. Nam Lib. I. Cap. VIII. scribit: *Sed quia non nova dicuntur, sed tradita repetuntur, fidem authores vindicent.* Titus Livius in Historiæ suæ limine prodigia illa dicit, *poëticis magis decora esse fabulis, quam incorruptis rerum gestarum monumentis. Ea nec affirmare, nec refellere se velle.* Illud certum est, pleraque eventa, quæ illi narrant, fuisse fortuita, aut solius naturæ vi contigisse; nisi quod cum causas, rationesque ignorarent, nec studiose ac solerter inquirerent, statim veteres miraculis veris annumerabant. Quæ Suetonius & Tacitus de Vespasiano narrant, manifestum est veris miraculis accenseri non posse: neque enim curationi huic accingere se ausus fuit, nisi postquam per Medicos rescivit, hominem illum sanari posse humanis remediis. Adde, rem totam nullis legitimis testibus comprobatam, ex turpi quorumdam adulatione, atque immodica Principis ambitione ortum duxisse, qui sibi persuaserat, se Regem illum esse maximum, atque eximium, quem Judaica prænuntiabant oracula. Apollonius Thyanæus, posteaquam bonam juventutis partem in celeberrimo apud Aegas Aesculapii fano inter Dei hujus Sacerdotes consumpsisset,

set, non indoctus pro sua ætate medicus ac philosophus varias obiit Orientis provincias, ibique partim ope naturalis scientiæ, partim fraudibus, ac dæmonis ministerio ea gessit, quæ summam illi auctoritatem admirationemque apud rudem populum conciliarunt; quæque deinde rumore vulgi aucta, atque ut solet ornata, ad miraculorum dignitatem pedetentim obrepserunt. Philostratus mendacissimus Scriptor, Apollonio centum annis posterior, eorum quæ narrat testem nullum, aut argumentum profert, quo fidem faciat suæ historiæ, & sibi sæpe non constat. Postquam enim puellam ab Apollonio vitæ restitutam retulit, dubie pronuntiat, & eam mortuam visam esse addit, nec an revera mortua fuerit, audet definire.

78. Obj. II. Judaica Religio auctorem habuit Deum: per Moysem promulgata est, stupendis miraculis confirmata ac defensa: cultores numeravit sanctissimos, Prophetas, Martyres &c. Ergo eadem fere pugnant pro Judaica religione credibilia incitamenta, quæ pro Christiana. R. C. A. D. C. Eadem pugnant credibilia incitamenta pro religione Judaica ante adventum Messiæ, seu Christi, C. C. Post Messiæ adventum, N. C. Judaica Religio ea sui parte, qua Christianæ opponitur, falsa omnino est, atque evidenter incredibilis, ut superius ostendimus Num. 73. & 74. Quoad hanc doctrinæ suæ partem non probatur auctorem habere Deum, sed contrarium evincitur argumentis omnibus pro Christianæ religionis veritate allatis: neque etiam constat, ullis quoad hanc partem confirmata esse miraculis; sed contra illam miracula pugnant innumera, quæ post Christi adventum in Christiana patrata sunt religione, cessantibus interim miraculis omnibus apud Judæos, apud quos adeo olim erant frequentia.

79. Dices I. Illa Lex abrogari non potest, quæ æternum est duratura. Atqui talis est lex Mosaica, de qua tum alibi sæpius, tum Levit. XVI. dicitur: *Eritque vobis legitimum sempiternum.* Ergo Lex Mosaica non fuit abrogata. *Confirm.* Ipse Christus Matth. V. ait:

ait: *Nolite putare quoniam veni ſolvere legem, aut Prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.* R. D. M. Quæ est æternum duratura, æternitate absoluta & proprie dicta, C. M. Aeternitate relativa, & improprie dicta, N. M. Et ſic distincta minore, N. C. Vox *æternum*, *ſempiternum*, in Scripturis præcipue veteris Testamenti ſæpe æternitatem improprie dictam, & relativam ſignificat: talem vero hic denotari Mosaicæ Legis æternitatem manifeste evincunt tum argumenta quæ pro veritate Christianæ religionis attulimus; tum etiam Prophetarum oracula, quibus hæc abrogatio prænuntiata est. Sic Jeremiæ XXXI. *Ecce dies venient, dicit Dominus: & feriam domui Israel, & domui Juda fœdus novum, non ſecundum pactum, quod pepigi cum patribus eorum --- Sed hoc erit pactum, quod feriam cum domo Israel: poſt dies illos dabo legem meam in visceribus eorum.* Malachiæ I. *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuscipiam de manu veſtra.* Danielis IX. *Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium.* Ad *confirm.* R. Christum loqui de solutione, quæ præcepta moralia, de quibus tunc erat sermo, evertat. His Christus nihil detraxit, sed exponendo magis elucidavit.

80. Dices II. Lex Mosaica erat perfecta, utpote ab ipso Deo condita. Ergo non potuit a Deo mutari aut abrogari ſine nota levitatis. R. Legem Mosaicam fuisse imperfectam aliquatenus, non absolute. Imperfecta erat, tum quia infirmæ Judæorum indoli & conditioni erat accomodata: tum quia eo ſine erat a Deo instituta, ut plebem Messiæ pararet. Ergo minus perfecta esse debebat, quam lex per Messiam danda. Imperfecta tamen non fuit absolute, quia ſini intento optime collimabat, & erat Judæorum conditioni proportionata. Porro licet lex illa foret perfecta in se, & absolute sumpta, Deus potuit eam condere, & conditam corrigere, absque ulla injustitiæ aut levitatis labe; Deus enim nulla lege cogitur ad plenam & omnimodam sui manifestationem. Ergo potuit dare legem

gem imperfectam, id est, imperfectam sui cognitionem; quæ quidem lex aut cognitio est imperfecta tantum si referatur ad aliam ampliorem, quam dare decrevit, & ad indolem eorum, quibus se manifestat.

Aut Mahometismo. 81. Obj. III. Religio Mahometana latissime statim toto Oriente diffusa est. Ergo miraculo id adscribendum est, adeoque Deum habet auctorem. R. N. C. Nullum enimvero miraculum est, armis, cædibus, rapinis populos subdi novæ religionis jugo. Bellorum successu, & imperii magnitudine nihil ad hanc rem fallacius est. Paganica sacra ipsi Mahometani improbant: & tamen scimus, quantæ fuerint Persarum, Macedonum, Romanorum victoriæ, quam late patuerint eorum imperia. Quin neque mirum foret, si populi suapte sponte amplexi fuissent legem, quæ nihil non indulget sensibus, & cupiditati, & quæ nullam habet difficultatem sive in credendis, sive in agendis. At magnum est miraculum, quod Christiana religio, quæ credenda proponit mysteria sapientibus sæculi incognita, & humanæ impervia rationi: quæ sensibus bellum indicit, & cupiditatibus refrænandis tota incumbit: quæ res præcipit arduas atque difficiles, ad quas nulla est in natura & indole hominum propensio, imo repugnantia maxima; scilicet mortificationem carnis, inimicorum amorem, orationem pro calumniantibus, beneficentiam in persecutores, honorum & mundanæ gloriæ contemptum &c. Orbe toto sit stabilita, non gladio, sed verbo; non disputationibus Philosophorum, sed prædicatione Piscatorum & idiotarum, qui mortem pro veritate fidei invicte sustinuerunt.

CONTROVERSIA V.

QUÆNAM RELIGIO INTER OMNES SECTAS CHRISTIANAS SIT EVIDENTER CREDIBILIS?

CONTRA OMNES HAERETICOS.

Inter Religiones Christianas. 82. Cum ipsa Christiana religio hæreticorum perfidia in varias sectas primis jam temporibus fuerit divisa, quarum pleræque extinctæ paulo post fuerunt,

novis

novis identidem succrescentibus; quæritur jam pro quanam communitate ex illis, quæ Christi doctrinam se profiteri gloriantur, pugnent evidenter credibilia signa, ita ut nemo prudenter ambigere queat, quin illa veram habeat religionem ab ipso Christo institutam: evidens autem sit evidentia vere tali, prudenter illum agere, qui judicat, veram fidem vigere in illa communitate.

Sola Romano-Catholica est evidenter credibilis.

83. Conclusio. Sola Religio Romano-Catholica est evidenter credibis. Prob. Imo. Illa sola religio Christiana est evidenter credibilis, cui conveniunt signa & notæ veræ Ecclesiæ; quia extra veram Ecclesiam dari nequit vera religio. Atqui hæ notæ conveniunt soli Ecclesiæ Romano-Catholicæ, ut Tract. III. de Ecclesia Artic. I. ostendemus. Ergo sola religio Romano-Catholica est evidenter credibilis. Prob. II. In sola religione Romano-Catholica conservata est doctrina a Christo, ejusque Apostolis tradita: hæc sola per universum orbem propagata est, & miraculis confirmata, quorum multa hodiedum etiam patrantur: in hac sola floruerunt Martyres, aliique viri eximia vitæ sanctitate, ac dono prophetiæ præditi, qui omnes cum Romana Ecclesia consentiebant, & coetus reliquos ab ea separatos, tanquam hæreticos ac schismaticos execrabantur. Certe pro aliis sectis ne unicum quidem miraculum ostendi potest: de nullo ex sectariis constat, quod vera sanctitate, aut specialibus Dei donis eminuerit; imo plerumque, qui populos a religione Catholica abduxere, homines fuere flagitiosissimi.

Talisque visa est Augustino.

84. Eadem evidenter credibilia incitamenta S. Augustinum permoverunt, ut Catholicæ religioni indubitate adhæreret, eamque prudenti omnium hominum assensu dignissimam judicaret. Libro enim contra Epistolam Manichæi, quam fundamenti vocant, Cap. IV. scribit: *In Catholica Ecclesia, ut omittam sincerissimam sapientiam, quam in Ecclesia Catholica esse non creditis, multa sunt alia quæ in ejus gremio me justissime teneant. Tenet consensio populorum, atque Gentium: tenet authoritas*

mira-

miraculis inchoata, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum, successio Sacerdotum: tenet postremo ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Ista ergo tot & tanta Christiani nominis charissima vincula recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia.

Hinc etiam est evidenter credenda.

85. Ex dictis manifeste sequitur, Religionem Romano-Catholicam non modo evidenter esse credibilem, verum etiam evidenter credendam. Cum enim vera religio sit medium unice necessarium ad obtinendum finem nostrum ultimum, tenemur illam amplecti, pro qua pugnant evidenter credibilia incitamenta, præ omni alia, quæ aut omnino incredibilis est, aut certe longe minus credibilis. Accedit, quod reverentia Deo debita omnino a nobis exigat, ut ei religioni assensum præstemus, quam tot signis ornatam voluit, ut sine temeritate dubitare nequeamus, quin hæc ipsa religio fuerit a Deo revelata. Quæ ab adversariis contra Conclusionem nostram objici possent, passim per decursum Theologiæ Dogmatico-Polemicæ solvemus, præcipue in Tractatu III. de Ecclesia.

CONTROVERSIA VI.

AN IN QUALIBET RELIGIONE CHRISTIANA OBTINERI POSSIT ÆTERNA SALUS?

CONTRA INDIFFERENTISTAS STRICTIORES.

Syncretistæ strictiores salutem Christianis omnibus promittunt.

86. Syncretistæ, sive Indifferentistæ strictiores negant quidem hominem in quacunque religione æternam salutem posse adipisci; volunt tamen omnes salvari posse, qui in Christum credunt, quamvis cum Catholicis non sentiant, & ab eorum communione sint separati. Tales postremis hisce temporibus fuere Mar-

cus

cus Antonius de Dominis Archiepiscopus Spalatensis, ad Anglos dein transfuga, Thomas Hobbesius, Joan. Serranus Præco Aurelianensis, Simon Episcopus & Hugo Grotius Batavi, Erasmus Rotetodamus, Georgius Caſsander, Georgius Callixtus in Academia Julia Helmſtadii Profeſsor, aliique magno numero Sociniani, Lutherani, Calviniani. Ipsi tamen inter se minime conveniunt. Aliqui putant ſufficere fidem quamdam implicitam & confusam in Christum, tametsi præcipua fidei myſteria, v. g. paſsio, resurrectio, non credantur: plerique alii docent ſufficere & requiri, ut quis credat præcipua dogmata de Christo, & Sanctiſsima Trinitate, quæ proin vocant articulos primarios ac fundamentum fidei; reliquos vero ſecundarios & arbitrarios, quos non modo ignorare, ſed etiam negare fas ſit, citra æternæ ſalutis dispendium. Si de his ipsis primariis articulis quæratur, rursus inter se litigant, dum isti ſolos articulos Symboli Apostolici, illi præterea Symbolum Nicænum, CPolitanum, & S. Athanasii aſsignant: alii ad Catechismum Lutheri confugiunt.

Contra mentem Lutheri.

87. Contendunt itaque Indifferentistæ, omnes aut fere omnes ſectas Christianas convenire in articulis primariis. At plane ea in re contra mentem ſentiunt Majorum ſuorum, quos tanquam parentes, & Sacrorum restauratores venerantur. Profecto omnibus conſtat, quam acriter Lutherus in Sacramentarios, Calvinianos nempe & Zwinglianos, invectus ſit, quos teſte Illustriſsimo Bossueto in Historia Variat. Doctrinæ Protest. Tomo II. Lib. I. vocat *insensatos, blasphemos, damnatos, pro quibus orare ultra non liceat: a dæmonibus non obseſsos tantum, ſed etiam penetratos, quibuscum nil ultra commercii eſset habiturus, nisi confiterentur panem Eucharistiæ eſse verum corpus Christi.* Alibi vero ſcribit: *ſerio illos ſe habere pro hæreticis, & alienis ab Ecclesia Dei. Vel ex hoc capite felicem ſe eſse; quod dicere poſsit: Beatus vir, qui non abiit in consilio Sacramentariorum, & in via Zwinglianorum non ſtetit, & in cathedra*

thedra Tigurinorum non ſedit. Hinc instituta fuere tot colloquia, quamvis irrito ſemper eventu, ad conciliandos inter se discordes Protestantes, Sacramentarios & Lutheranos, qui ſese invicem tanquam hæreticos damnabant, ut adeo apud Boſsuetum ipse Calvinus ſcripserit: *Intereſt ad futura ſæcula, nullam diviſionum noſtrarum ſuſpicionem pervenire. Plus enim, quam concipi poteſt, ridiculum eſt, nos, dum toti mundo adverſamur, tam parum inter nos ab initio reformationis convenire.*

Salutem non obtineri in qualibet Religione Chriſtiana evincunt Scripturæ.

88. Conclusio. Falsum eſt, æternam ſalutem poſse obtineri in qualibet religione Chriſtiana: adeoque extra Eccleſiam Catholicam, quam hic aſſeveramus veram eſse Chriſti Eccleſiam, ſuo loco id probaturi, nemo ſalvari poteſt. Prob. I^{mo}. Auctoritate Script. Matth. XVIII. ait Chriſtus: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus.* Ergo tam parum de æterna ſalute rebellium Eccleſiæ & refractariorum ſperandum est, quam parum de ſalute Ethnici. Ad Ephes. IV. ſcribit Apoſtolus: *Unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus, & Pater omnium.* Ergo cum una ſit vera fides, ſine qua nemo ſalvari potest, qui a vera Chriſti Eccleſia excluſi ſunt, naufragium ſaciunt ſalutis. Ad Titum III. *Hæreticum hominem devita, ſciens quia ſubverſus eſt, cum ſit proprio judicio condemnatus.* Marci XVI. Chriſtus posteaquam Apoſtolis dixit: *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ*, illico ſubjungit, nullo facto diſcrimine articulos inter primarios & arbitrarios: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.*

Patres.

89. Prob. II. Auctoritate Patrum. S. Ignatius Martyr. Epiſt. ad Philadelphios ſcribit: *Siquis hæreticos ſecutus fuerit, hæres regni cælorum non erit.* S. Cyprian. Tract. de Unitate Eccleſiæ, Cap. V. *Habere non poteſt Deum patrem, qui Eccleſiam non habet matrem.* S. Hieronymus Epist. XIV. ad S. Damasum Papam: *Ego Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.*

Qui-

Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Siquis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. S. Auguſtinus Epiſt. CXLI. alias CLII. ad Populum factionis Donatianæ. *Quisquis ergo ab hac Catholica Eccleſia fuerit ſeparatus, quantumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quod a Chriſti unitate disjunctus eſt, non habebit vitam; ſed ira Dei manet ſuper eum.* Et Epiſt. CLXXIII. alias CCIV. ad Donatum: *Foris ab Eccleſia conſtitutus, & ſeparatus a compage unitatis, & vinculo charitatis, æterno ſupplicio punireris, etiamsi pro Chriſti nomine vivus incendereris.* S. Fulgentius Lib. de Fide Cap. XXXVIII. *Firmiſsime tene, & nullatenus dubites, non ſolum omnes Paganos, ſed & omnes Judæos, & omnes Hæreticos, atque Schismaticos, qui extra Catholicam Eccleſiam præſentem finiunt vitam, in ignem æternum ituros.* S. Gregorius Magnus Lib. XIV. Moral. Cap. II. *Sancta univerſalis Eccleſia prædicat, ſalvari veraciter niſi intra ſe non poſſe, aſſerens, quod omnes, qui extra ipſam ſunt, minime ſalvantur.* Denique Author Symboli ab Eccleſia recepti, quod a quibusdam S. Athanaſio tribuitur, ait: *Quicunque vult ſalvus eſſe, ante omnia opus eſt, ut teneat Catholicam fidem: quam niſi quisque integram, inviolatamque ſervaverit, abſque dubio in æternum peribit.*

Ratio Theologica

90. Prob. III. Ratione Theologica. Qui non credit omnes articulos a Deo revelatos, nullam habet fidem ſupernaturalem. Atqui qui nullam habet fidem ſupernaturalem, is certo damnatur; cum juxta Apoſtolum, accedentem ad Deum oporteat credere. Ergo. P. M. Ad fidem ſupernaturalem requiritur, ut quis credat propter auctoritatem Dei revelantis. Atqui qui non credit omnes articulos a Deo revelatos, etiam illos quos credit, non credit propter auctoritatem Dei revelantis, ſed ex alio incitamento. Ergo. P. min. Eadem eſt auctoritas Dei revelantis tam in primariis quam arbitrariis, ut vocant articulis: neque enim Deus etiam in ſecundariis, si qui tales darentur, articulis falli aut fallere poſset. Ergo & illi debent credi. Ergo cum illi non credantur, neque primarii creduntur propter

pter auctoritatem Dei revelantis. Neque dici potest, Deum, quamvis articulos illos revelaverit, nos tamen nolle obligare ad eos credendos: imposſibile est enim, ut Deus auctoritatem ſuam vilipendat, hominumque arbitrio relinquat credere, vel repudiare quod revelavit.

Consecutiones.

91. Prob. IV. Ex consecutionibus. Si quilibet in quacunque religione Christiana ſalvari poſset, ſequeretur I^{mo.} Salvari potuiſse Arianos, Pelagianos, Neſtorianos, Eutychianos &c. Ergo Ecclesia erraſset, eos condemnando ob rem arbitrariam. II. Frustra & inepte celebrata fuiſse tot Concilia, tum Oecumenica, tum particularia. III. Deceptos fuisse Sanctos Martyres, qui vitam potius amittere, quam hæresi consentire voluerunt. IV. Stulte egisse Sanctos Ecclesiæ Patres, qui eximio zelo magnoque excellentis doctrinæ apparatu hæreticos ſuorum temporum impugnarunt. Præcipue autem ſtulte egisse Catholicos Episcopos Sæculi IV. qui ne mutarent unam tantum litteram *homousion* in *homiusion*, quamvis Ariani pacem pollicerentur, si id facerent, gravissima incommoda, bonorum proscriptionem, exilium, carceres, & ſæpe mortem ſunt passi. V. Imperatores Orientis & Occidentis, Constantinum, Theodosios, Valentinianos, Honorium &c. injuſtas tulisse leges, quando gravissimas poenas ſtatuerunt in Arianos, Donatistas, Pelagianos, Nestorianos &c. VI. Ecclesiam, etiam primis ſæculis, non modo injuste, ſed etiam crudeliter ac tyrannice egisse cum hæreticis illis, quod ob rem arbitrariam illos damnarit, ſuaque communione privarit. VII. Denique contra ipsos Protestantes ſequeretur, Lutherum, Calvinum, aliosque Novatores ſæculi XVI. perperam se ab Ecclesia Catholica ſeparasse, tantaque rabie in eam invectos esse: impie tot bella fuisse ab eis excitata, tantasque tragoedias religionis causa; ſiquidem perinde eſt, quamcunque religionem Christianam quis amplectatur, & Romana Ecclesia cum Sectariis conveniat in articulis ſubstantialibus. Quo titulo ergo Protestantes tot Monasteriis & bonis privarunt Catholicos?

92.

Ideoque nulli dantur articuli accidentales, in sensu adversariorum.

92. Prob. V. Evertendo præcipuum fundamentum adversariorum. Commentitia prorsus, & a veritate aliena est illa articulorum distinctio in primarios & secundarios. Ergo. P. A. Imo. Argumento ad hominem. Juxta Protestantes nihil est asserendum, quod in sacris litteris non continetur. Ergo cum Scripturæ nullam faciant articulorum fidei distinctionem aut divisionem in primarios & secundarios, neque ipsis Protestantibus fas erit eos ita dividere. Neque dicas cum M. Ant. de Dominis, ea dogmata esse primaria, quæ clare in Scripturis exprimuntur: nam omnes hæretici, tam veteres quam recentiores, docent errores suos clare in Scripturis contineri. Ergo omnes hæreses forent dogmata primaria, præcipue cum sectarii non alium Scripturarum divinarum interpretem admittant, quam spiritum privatum. Prob. II. Ad conciliandam pacem in Ecclesia per hanc distinctionem articulorum in primarios & secundarios, necesse est certo scire, quinam sint articuli primarii, seu in quibus fidei capitibus vere contineatur fundamentum salutis. Atqui hæc determinatio non est hactenus firma lege sancita: neque sanciri potest juxta principia Protestantium, qui solum spiritum privatum agnoscunt tanquam solum verumque Scripturarum interpretem, nisi Ecclesia tanquam Judex supremus admittatur, quæ est columna & firmamentum veritatis. Et sane nemo prudens dixerit, Lutheranos v. g. & Calvinianos convenire inter se in articulis primariis. Cur enim realis Christi præsentia in Eucharistia, aut mors Christi pro omnibus obita, aut verus Christi ad inferos descensus non erunt articuli primarii, in quibus tamen discrepant inter se Calviniani, & Lutherani? Certe Lutherus, cum intellexisset Sacramentarios asserere, se cum Lutheranis in substantia fidei convenire, his verbis falsitatem est testatus: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentariis per omnia sæcula sæculorum.* Et in colloquiis mensalibus hac de re ait: *Non alia sperari potest concordia inter nos & Sacramentarios, quam quæ inter Judam & Christum intercessit.* Atque in Epist. ad Argentoratenses: *Alter-*

utros

utros oportet esse Satanæ ministros, vel ipsos Sacramentarios, vel nos. Præterea Protestantes ostendere nequeunt, quonam sensu intelligi debeant articuli primarii, cum Spiritus privatus aliter Arianis, Pelagianis, Nestorianis, Socinianis, Calvinistis & Lutheranis intelligendos esse hos articulos dictet; nisi confugiatur ad auctoritatem Ecclesiæ Romanæ, cujus judicium infallibile est: hæc vero docet, omnes articulos a Deo revelatos fide divina credendos esse, absque ullo discrimine.

Argumenta contraria refutantur.

Syncretistis neque favet auctoritas Scripturæ

93. Obj. I. Auctoritas Script. In Scripturis clare innuitur, fidem in Christum sufficere ad salutem. Ergo. P. A. Joan. III. v. 15. dicitur: *Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Et v. 36. *Qui credit in Filium, habet vitam æternam.* II. Latroni, quamvis in solum Christum crederet, dictum fuit a Christo Lucæ XXIII. *Hodie mecum eris in paradiso.* III. Act. VIII. Philippus Diaconus Aethiopem Reginæ Candacis thesaurarium baptizavit, nulla alia præmissa instructione, quam de Christo. IV. Apostolus Corinthios vocat *Sanctos*, propter fidem in Christum, quamvis inter ipsos essent schismata. I. ad Corint. I. v. 2. *Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi.* R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Scriptura dicit fidem in Christum esse necessariam, at nullibi asserit solam hanc fidem sufficere; alioquin fides v. g. in Spiritum Sanctum minime foret necessaria. Ad II. Latro in cruce explicite credidit in Christum, implicite vero omnes articulos, crediturus illos explicite, si ipsi fuissent quantum par est propositi. Ad III. Per illa verba, Act. VIII. *Evangelizavit illi Jesum*, non intelligitur tantum, quod Christum illi annuntiaverit, sed etiam ejus legem, saltem quoad ea quæ creditu sunt necessaria. Neque longo tempore ad id indigebat Philippus; Aethiops enim ille probabilius, ut scribit S. Irenaeus Lib. IV. adv. Hær.

Cap.

Cap. XL. erat proselytus, in Lege Mosaica & Prophetis versatus. Ad IV. Dissensio Corinthiorum non versabatur circa res fidei, sed circa præstantiam eorum, qui ipsis Evangelium annuntiaverant; dicebant enim I. ad Cor. I. v. 12. *Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephæ.* Quid mirum ergo, quod Apostolus honorifica illa verborum & scriptionis formula Corinthios compellet? Major enim & melior illius Ecclesiæ pars hujusmodi contentionum & factionum expers erat; præterquam quod contentiones illæ ad fidem nullatenus pertinebant; nec enim errores illos Apostolus dissimulasset, qui longe minora vitia castigabat; sed charitati dumtaxat adversabantur.

Neque exemplum veterum Christianorum.

94. Objic. II. Exemplum veterum Christianorum. Primi fideles Antiocheni, item Petrus, Paulus, Barnabas, ad veram Christi Ecclesiam profecto pertinebant: neque tamen minus fuere inter eos dissensiones; non eæ tamen, quæ unitatem tollerent. Ergo in secundariis articulis absque æternæ salutis dispendio discrepare fas erit ab Ecclesia Catholica. II. Alia fuit Cypriani circa baptizatos ab hæreticis sententia, quam Stephani I. Rom. Pontif. uterque tamen in eadem communione mortuus est, uterque ab Ecclesia Catholica inter Sanctos colitur. Ergo. III. Diversæ per orbem Ecclesiæ diversos servarunt ritus, diversosque in Sacramentis celebrandis, in festis, in jejuniis mores, unitate fidei & religionis non amissa: atque hoc discrimen ab Apostolis, primisque Evangelii præconibus promanavit, qui se captui & ingenio populorum, ad quos proficiscebantur, suaviter accommodabant. Ergo. R. ad I. D. A. Fuere inter eos dissensiones de rebus ad fidem non pertinentibus, vel de rebus fidei ab Ecclesia nondum definitis, C. A. Supremo judicio jam definitis, N. A. & C. Dissensio Gentiles inter & Judæos ad Christi fidem Antiochiæ conversos orta est ob cæremonias legales, ac primum postea in Concilio Hierosolymitano ab Apostolis definitum fuit Act. XV. earum observationem minime necessariam esse ad salutem, lisque omnis inter Catholicos cessavit. Contentio

tio Petrum inter & Paulum non erat in re fidei, ſed tantum in facto; quod Petrus advenientibus Antiochiam Judæis, ex oeconomia quadam, atque in eorum gratiam, abstinuerit a mensa Gentilium. Dissensio Paulum inter & Barnabam fuit circa ſocium; volebat enim Barnabas Joannem, qui cognominabatur Marcus, ſocium prædicationis assumere, quod Paulo non probabatur. Act. XV. Ad II. R. S. Cyprianus neque existimavit quæstionem illam de Baptismo hæreticorum pertinere ad fidem, neque eam S. Stephanus Papa expresse & explicite definivit: ideoque S. Augustinus duobus ferme post Cypriani mortem ſæculis ſcribit, quæstionem hanc, propter indefinitum dogma nimirum, nondum fuisse accurate discussam. Verum hac de re ex inſtituto agemus Tractatu VI. Artic. I. Ad III. R. Si de ritibus ac cæremoniis tum in Sacramentorum usu, tum in Liturgia adhiberi ſolitis ſit ſermo, itemque in jejuniis, & nonnullis festis, nam in diem Dominicam omnes consenserunt, discrimen hoc facile concedimus. At omnibus eadem Sacramenta fuerunt, omnibus idem Sacrificium incruentum, eadem ſynaxis, eadem exomologesis, eadem Ecclesia, eadem fidei regula, eadem fides; nec ullum fuit opinionum discrimen, nisi in rebus ad disciplinam pertinentibus.

Neque auctoritas Patrum.

95. Obj. III. Auctoritas Patrum. Juxta Patres ſufficit ad ſalutem, si credatur Symbolum Apostolorum. Ergo. P. A. S. Augus. Serm. LIX. alias CXXXV. de Tempore ait: *Symbolum eſt regula fidei, brevis & grandis. Brevis numero verborum; grandis pondere ſententiarum.* S. Bonaven. in III. Senten. Diſt. XXV. ſcribit: *Duodecim articulos Symboli Apoſtolici eſſe ſummam totius fidei Chriſtianæ.* R. D. A. Sufficit ad ſalutem, si credatur ſymbolum in genuino, vero, ac legitimo ſensu, C. A. In ſensu arbitrario, quo ab hæreticis creditur, N. A. Qui in legitimo ſensu credit ſymbolum, hoc ipso quod unam dari credat, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam, credit implicite omnes articulos revelatos, quos eadem nobis fide divina credendos proponit. Ad *prob.* R. Augustinus, & Bonaventura id ſo-

lum

lum ſignificant, ad articulos in Symbolo Apoſtolico contentos facile reliquos revocari poſſe. Patet id manifeſte ex S. Bonaventura, qui l. c. ſtatim ſubjungit: *Sic articulus de præsentia in Euchariſtia revocari poteſt ad articulum de Omnipotentia Dei, vel ad articulum de paſsione & morte Chriſti: Baptismus ad articulum de remiſsione peccatorum.* Quibus verbis ſatis indicat, se reliqua fidei dogmata nequaquam excludere.

96. Obj. IV. Conſecutiones. Juxta nos, qui unicum negaret fidei dogma, damnaretur. Atqui id abſonum omnino, & durum eſt; quia hac ratione agmen ſalvandorum valde minutum foret, cum pauci ſint Catholici comparate ad reliquos, multique ex illis ob vitam flagitioſe actam æternam ſalutem non ſint conſecuturi. Ergo. *Conf.* Incredibile est propter unicum in fide errorem, præcipue in materia levis momenti, tot homines perire, qui in aliis ſectis vitam ducunt castigatissimam. Ergo. R. D. M. Si articulus ille, vel illud fidei dogma ei ſit uti par est propoſitum, C. M. Secus, N. M. Quod ſalvandorum numerus si comparetur ad reprobos ſit exiguus, id neque durum, neque abſonum est, ſed veritati a Christo revelatæ omnino conforme. Matth. enim Cap. VII. dicitur: *Anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam.* Et Cap. XX. *Multi enim ſunt vocati, pauci vero electi.* Cæterum non tam anguſti ſunt limites Eccleſiæ Catholicæ, ac vellent Proteſtantes: ſiquidem, ut de Europa noſtra nihil dicam, latiſſime propagata est in America & Aſia, ubi ſolus S. Franciscus Xaverius duodecies centena barbarorum millia ſacro fonte luſtravit. Ad *conf.* D. A. Si tales homines ignorantia laborent inſuperabili, ſimulque animum habeant generatim credendi omnia, quæ Christus, aut vera ejus Eccleſia credenda proponit, C. A. Si ignorantia illorum ſit craſſa, affectata, ſuperabilis, quali plerumque laborant Proteſtantes, ſaltem paulo cultiores, N. A. Quæ de castigatiſſima Proteſtantium vita jactantur, haud facile fidem inveniunt; castigata ſiquidem eorum vita plerumque in quadam honeſtate exteriori con-

consistere ſolet. Cum enim ſine ſpeciali gratia tentationes graves moraliter ſuperari nequeant, nullumque tota vita, præter baptismum, Sacramentum Protestantes ſuscipiant, ordinarie loquendo eos tentationibus ſuccumbere mirum non est; præcipue cum doctrinam ſectentur carni & ſanguini blandientem, quæ liberum arbitrium negat, mandata Dei esse impossibilia, & peccata per ſolam fidem abstergi, vel potius tegi aſserit.

97. Dices I. Ex una parte articuli, circa quos Protestantes a Catholicis discrepant, ſunt tantum levis momenti, ſuntque veluti foenum, ſtipulæ, ligna, quæ ſuperædificantur fundamento fidei, & charitatem quidem lædere possunt, fundamentum tamen fidei non tollunt: ex altera parte Protestantes desciverunt a Romana Ecclesia ob gravissimas causas, nempe propter flagitiosissimos Clericorum mores, Romani Pontificis & Episcoporum tyrannidem, avaritiam, ſuperbiam, luxuriam &c. Ergo propterea non ſunt culpandi, aut damnandi. R. N. A. Dissidium illud circa Euchariſtiam, cultum Sanctorum, Purgatorium, Justificationem, Sacramenta &c. minime vocari potest foenum, aut ſtipulæ, quæ unitatem fidei non tollant; alias dissidia omnia in materia religionis forent meræ ſtipulæ. Ad alterum objectionis membrum ajo, Donatistas olim in Africa ſimili excusatione usos fuisse. Meminisse oportebat Protestantes divini illius effati, Matth. XXIII. *Super Cathedram Moysi ſederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundum opera vero eorum nolite facere.* Licet multorum mores illis temporibus perversi fuerint, fides tamen erat integra. Ergo debuissent Protestantes se & alios in moribus reformare; minime autem ſanam doctrinam repudiare, ſeque legitimis Superioribus rebelli ac protervo ſpiritu opponere. Cæterum qui mores ex nova hac reformatione prodierint, ſatis testatur Erasmus Roterodamus, auctor Protestantibus minime ſuspectus aut infensus, apud Bossuetum Tomo I. Hist. Variation. doctr. Protest. Lib. V. *Quæ eſt iſta ſtirps*

Evan-

Evangelica, inquit, *qua nihil dissolutius, nihil seditiosius, nil minus Evangelicum? Tollunt vigilias & officia, velut praxes Pharisaicas: at interim oportebat substituere aliquid melius, & non ruere a Judaismo ad Epicureismum. Extirpatur, quod erat purgandum; flamma injicitur ædibus ad absumenda purgamenta: mores neglecti, luxus, adulteria multiplicantur: nec regula, nec disciplina est: populus, excusso superiorum jugo, nemini ultra cedit.* Et Lib. III. Epist. LIX. *Plus pietatis in uno bono Catholico Episcopo invenio, quam in omnibus istis novis Evangelistis.* Vitia Pontificum quod attinet, luce meridiana clarius est, si omnes Pontifices vitæ parum castigatæ, qui certe valde pauci fuere, simul in uno mortario contundantur, minus nequitiæ prodituram, quam ex solo Luthero perditissimo illo scurra, cui solemne fuit foetidissimas spurcitias obscoeno ore eructare, in suis libris mille diabolos ubique crepare, maximorum Principum famam & auctoritatem inaudita temeritate lacessere.

98. Dices II. Ad salutem consequendam non requiritur major unitas fidei, quam Baptismi; ut enim Apostolus ad Ephes. IV. ait: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Atqui omnium Christianorum unum est baptisma: neque enim Ecclesia rebaptizat ablutos ab hæreticis. Ergo omnium Christianorum una est fides, saltem in substantialibus. R. N. M. alias sequeretur fidem Paganorum eandem esse cum fide Christianorum; quia baptismus valide confertur etiam a pagano, modo is confusam & implicitam habeat intentionem faciendi id quod facit Ecclesia. Præterea D. m. Unum est omnium Christianorum baptisma quoad Sacramentum & characterem, si omnia adhibeantur, quæ a Christo præscripta sunt, C. m. Quoad sanctificationem, & effectus baptismi, N. m. Si adultus, absque urgente necessitate, ac mala fide baptizetur ab infidelibus, vel hæreticis, qui alias ritum a Christo præscriptum observant, verum quidem suscipit Sacramentum, infigiturque illi character baptismatis: at vero gratiam sanctificantem, & peccatorum remissionem

non consequitur, quia malitia ſua obicem ponit effe-ctui baptismatis.

99. Dices III. Divina providentia in præparandis mediis ad ſalutem non tollit ingeniorum varietatem. Ergo ſalutem non alligavit uni religioni Catholicæ. Ingenia enim etiam in rebus ſacris variant, ſecundum diversa climata, variæque oriuntur affectiones. R. Si-quid hoc argumentum probaret, evinceret omnino ſa-lutem æternam obtineri poſse extra quamcunque reli-gionem Christianam. In forma D. A. Non tollit inge-niorum varietatem, ita tamen ut velit omnes in eadem doctrina convenire, & Ecclesiam audire, C. A. Ut hoc non velit, ſed cuicunque liberum relinquat credere quod lubet, & hac in re ingenio ſuo obsequi, N. A. Sectarum divisio non ab ingenii varietate, ſed a vitio-sa affectus pronitate derivatur, quæ ſuæ pravitati con-formia, tanquam meliora probat.

100. Dices IV. Christus restituit Ecclesiam liber-tati, quam habuit in ſtatu Legis naturæ. Atqui in illo ſtatu dabatur religionis libertas. Ergo etiam in ſtatu Legis Christi hæc libertas datur. R. N. M. & m. Falsa est major propositio. Christus enim Ecclesiam ſuam restituit libertati, quatenus illam a ſervitute peccati, atque ab oneribus, ſive præceptis cæremonialibus Le-gis Mosaicæ liberavit; non vero in eo ſensu, quod no-luerit a fidelibus ſuis plura credi, quam explicite cre-dita fuerunt in ſtatu Legis naturæ. Falsa est itidem minor; quia etiam in ſtatu Legis naturæ unica erat re-ligio, extra quam ſalus obtineri non poterat, omnes-que fideles conveniebant in unitate præceptorum, poe-nitentiæ, fidei, ſpei & charitatis ſupernaturalis, alio-rumque, quæ per traditionem a majoribus acceperant.

101. Dices V. Saltem Ecclesia Romana in aliqui-bus cedere deberet ſectariis; quia Ecclesiæ mansuetu-do exigit, ut dispersa membra colligantur, ſicque con-suleretur paci & bono communi. R. Si Protestantes vellent, ut Ecclesia diversos aliquos ritus permittat, qui ad fidem non pertinent, id facile a Romanæ Eccle-siæ mansuetudine obtinerent. Si vero ab eadem exi-

gunt,

gunt, ut bona illius pace ipsis fas ſit vel in unico tantum articulo revelato a Catholicis dissidere, frustra ſunt. Hoc ipso enim desineret vera esse Christi Ecclesia, columna & firmamentum veritatis, ac manifestæ foret prævaricationis rea. Hinc cum S. Gregorio Nazianzeno ſentit, qui Apologetico I. ſcribit. *Melius & optabilius eſt egregium bellum pace impia, & a Deo diſtrahente.* Nonne & Apostolus Galatis Cap. V. aperte denunciavit: *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit. - - - Evacuati eſtis a Chriſto, qui in lege juſtificamini: a gratia excidiſtis;* quamvis in eo tantum erraverint Galatæ, quod præfracte assererent, legalibus Moysis obligari etiam illos, qui ſive ex Judæis, ſive ex Gentibus fidem Christi ſuscepissent?

Non inæqualitas veritatis revelatæ.

102. Obj. V. Inæqualitas veritatis revelatæ. Quilibet Christianus in quacunque ſecta Christiana ſalvari potest, modo ſaltem Christum Redemptorem agnoscat. Ergo non omnes veritates revelatæ ſunt æqualiter necessario credendæ. Ergo alii ſunt articuli fidei primarii, alii ſecundarii ſeu arbitrarii. P. A. Multi Catholici ſalvantur, quamvis plurima ignorent a Deo esse revelata, adeoque illa non credant fide divina, præcipue rudes, in divinis Scripturis non exercitati. Ergo etiam Sectarii ſalvari poſsunt, quamvis aliqua a Deo revelata non credant. R. D. A. Salvari poteſt ratione ignorantiæ invincibilis, & per accidens, modo implicite ac generatim credat, quæ a Deo ſunt revelata, C. A. Per se, præscindendo ab ignorantia invicibili, piaque illa præparatione animi, N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Catholici illi ſalvantur, quia implicite omnia credunt; nec datur obligatio credendi explicite omnia a Deo revelata, quæ neque necessitate medii, nec præcepti ſunt necessaria; alias valde pauci ſalvarentur, iique tantum doctissimi. At vero hæretici, qui errorem contra Ecclesiæ definitionem pertinaciter tuentur, non tantum non habent fidem implicitam omnium credendorum, ſed consulto contemnunt auctoritatem Dei revelantis, quæ in omnibus articulis ſemper est eadem, falli & fallere nescia.

103.

103. Dices I. Inter veritates revelatas multæ ſunt exigui momenti, v. g. quod Apostoli numero fuerint duodecim: quod temporibus Christi Judææ præfuerit Pontius Pilatus &c. Ergo ſaltem in ejusmodi rebus, ſalva fide & ſalute, fas erit ſentire ut lubuerit. R. T. A. N. C. Summa Dei revelantis auctoritas omnino exigit, ut homines quascunque veritates a Deo revelatas firmissime credant: neque absque ſumma divinæ auctoritatis injuria dici potest, parum aut nihil referre, ut credantur, nec ne, quæ Deus revelavit; perinde ac si Deus in rebus exigui momenti falsum loqui, aut decipere nos queat.

104. Dices II. Ipsi Catholici discrimen faciunt inter articulos fidei, dicuntque aliquos esse creditu necessarios necessitate medii, alios necessitate præcepti. Ergo etiam Protestantes congrue dividunt articulos fidei in primarios & ſecundarios. R. C. A. N. C. Quamvis Catholici hoc discrimen faciant inter articulos fidei quoad necessitatem illos credendi explicite; nihilominus constanter asserunt, omnes implicite credi debere, neque fas esse de ullo dubitare, multoque minus aliquem negare. Unde duplex fidei præceptum ſtatuunt, unum præcipiens, quo jubemur assentiri veritatibus revelatis: prohibens alterum, quo tenemur nihil negare, vel in dubium trahere, quod est revelatum: atque hoc ſemper, ac pro ſemper obligat. Porro fundamentum ita dividendi articulos habent Catholici in Scripturis, traditione & Patribus, quamvis ipsi Catholici in determinandis iſtis articulis non conveniant. At vero Sectarii nullum habent legitimum fundamentum dividendi articulos revelatos in primarios & ſecundarios.

105. Dices III. Multa capita, quæ nunc ſunt controversa, & Ecclesiæ unitatem ſcindunt, aliquando impune aut fuerunt ignorata, aut de iis, tamen ſine ullo ſalutis periculo, est dubitatum. Ergo capita illa nostris etiam temporibus vel ad fidem non pertinent, quia Ecclesia condere non potest novos fidei articulos; vel si ad fidem pertinent, numeranda ſunt inter articulos

culos arbitrarios & secundarios, quibus citra periculum salutis licet dissentire. R. T. A. N. C. Non nulla sunt in divinis litteris, vel antiquis traditionibus, quæ cum obscuriora esse videantur, licet revera fuerint revelata, non obligant tamen, antequam ab Ecclesia credenda proponantur. Quare mirum non est, de aliquibus fidei dogmatibus olim impune dubitatum fuisse, antequem ab Ecclesia essent definita, aut declarata. At vero posteaquam Ecclesia, quæ est firmamentum & columna veritatis, tulit sententiam, eaque dogmata fidelibus credenda proposuit, nefas est illorum veritatem in dubium vocare. Ergo quæ olim impune, ob ignorantiam nimirum divinæ revelationis, in dubium trahebantur, ea post Ecclesiæ declarationem negari, aut in dubium vocari amplius nequeunt salva fide. Quamvis autem Ecclesia, juxta communiorem Theologorum opinionem, condere non possit novos fidei articulos, accepit tamen a Christo potestatem, atque infallibilem auctoritatem revelationes divinas, in verbo Dei tam scripto, quam tradito contentas, explicandi & applicandi, earumque sensum determinandi.

Aut probabilitas aliarum Sectarum.

106. Obj. VI. Probabilitas aliarum Sectarum. Protestantibus, aliisque Sectariis si non certa, saltem valde probabilis videri potest sua religio. Ergo perire non possunt. P. C. Licitum est in operando sequi sententiam minus probabilem, relicta probabiliori. Ergo etiam id licitum est in credendo. R. I^mo. N. A. Si enim Sectarii pro agnoscenda veritate moralem diligentiam adhibeant, omniaque mature expendant, Religio Catholica ipsis evidenter credibilis apparebit, sua autem secta, quia in multis Catholicæ religioni adversatur, evidenter incredibilis. Quod autem plurimi ex Sectariis, præcipue moratiores & magis exculti, ad Catholicos non transeant, id non vitio intelligentiæ, sed voluntatis, & noxio rerum temporariarum amore contingit. Sed dato etiam, ut liberaliter agamus, sectam suam videri non improbabilem, fieri tamen non potest, quin Catholica religio ipsis longe probabilior, ac tutior appareat. Quare R. II. O. A. N. C. Ad *prob.*

O. A.

O. A. de quo disputare nec lubet, nec vacat. N. C. Juxta patronos probabilitatis, quando agitur de licentia actionis, licet sententiam sequi minus quidem, vere tamen ac Theologice probabilem; quia per ultimum dictamen conscientiæ removetur periculum peccandi, nulli provenit notabile damnum, nec operanti, nec proximo. At vero sequi non licet religionem, quæ minus probabilis videtur. Cum enim vera religio sit necessaria necessitate medii ad salutem, ejus defectus neque per ignorantiam, neque per qualecunque dictamen suppleri potest. Præterea per nullum dictamen removeri potest perturbatio Ecclesiæ, scandalum, damnumque proprium ob privationem Sacramentorum: adeoque in materia religionis non nisi probabiliorem, imo tutiorem amplecti licet.

107. Dices I. Quamvis reliquæ sectæ sint minus credibiles, tamen religio Catholica non est evidenter vera. Ergo saltem licebit suspendere suum judicium circa quamlibet religionem, & nullam amplecti. R. C. A. N. C. Quando alicui religio Catholica evidenter credibilis apparet, hoc ipso datur obligatio illam credendi; quia tunc nullam prorsus habet prudentem rationem judicium suum suspendendi, cum prudenter amplius dubitare nequeat, quin Catholica religio sit vera.

108. Dices II. Juxta communem Theologorum sententiam potest Deus permittere, ut tanta detur species veritatis pro articulo falso, quanta datur pro vero. Ergo quamvis religio Catholica alicui videatur longe probabilior, aut etiam evidenter credibilis, probari tamen nequit, teneri illum ad eam amplectendam. R. D. A. Deus potest tantam speciem veritatis permittere pro articulo falso, respectu aliquorum hominum, & illorum mysteriorum, quorum fides non est necessaria necessitate medii, C. A. Respectu totius Ecclesiæ, N. A. Nam Deus permittere nequit, ut tota Ecclesia labatur in ejusmodi errorem, alias Ecclesia non foret amplius columna & firmamentum veritatis.

ARTI-

ARTICULUS II.
DE VERBO DEI SCRIPTO.
CONTROVERSIA I.
AN DETUR SACRA SCRIPTURA, A DEO INSPIRATA?
CONTRA SCHWENCKFELDIANOS, LIBERTINOS, DEISTAS.

Scripturæ divinæ quid sint?

109. Sacrarum Scripturarum nomine intelliguntur certi quidam libri, Deo inspirante conscripti: cumque per illos Deus quodammodo homini loquatur, vocantur a Patribus Epistolæ a Deo missæ per manus Prophetarum, & Apostolorum. Sic S. Aug. Serm. II. in Psalm. 90. ait: *De illa civitate, unde peregrinamur, litteræ nobis venerunt. Ipsæ sunt Scripturæ, quæ nos hortantur ut bene vivamus.* Et S. Greg. M. Lib. IV. Epist. XL. ad Theodorum: *Imperator cœli, Dominus Angelorum & hominum, pro vita tua tibi epistolas suas transmisit, & tu illas ardenter legere negligis? Quid est enim sancta Scriptura, nisi quædam epistola omnipotentis Dei ad suam creaturam?* Dicuntur etiam iidem libri Verbum Dei scriptum, quod a divinis traditionibus distinguitur: cum illæ non scripto, sed voce sint nobis traditæ ab Apostolis.

Quid revelatio, inspiratio, directio?

110. In Scripturis divinis, seu verbo Dei scripto tria sunt distinguenda, scilicet sensus, sive res verbis expressa, ipsa verba, & stylus: tres itidem in sacris scriptoribus divinæ operationes, nimirum revelatio, inspiratio, & singularis directio, sive præsentia Spiritus Sancti ad præcavendum errorem. *Revelatio*, est ignotæ antea veritatis facta divinitus manifestatio. Sic v. g. Isaias Cap. XLV. revelatione divina cognovit Cyrum Persarum Regem futurum aliquando Judaici populi liberatorem. Et Cap. VII. Messiam ex Virgine nasciturum. *Inspiratio*, est incitatio quædam interior, motusque insolitus, quo quis ad loquendum vel agendum impellitur, quin ratio aut libertas patiatur. Ita scripsisse videntur Scriptores sacri historias & facta, quæ ipsis aliunde erant nota: ut adeo nulla revelatio-

ne opus eis fuerit. *Directio* singularis, est singulare Divini Spiritus auxilium, quo fit ut scriptor nihil falsi immiscere possit, quamvis verba, aut verborum compositio ipsius genio & indoli permissa fuerit.

Ad Verbum Dei quid requiratur?

111. Quemadmodum Epistola non potest dici esse Principis, nisi Princeps eam vel manu propria scribat, vel illam de verbo ad verbum dictet, aut saltem eam suo nomine scribi jubeat, suamque auctoritatem eidem impertiat, simulque caveat ne contra mentem suam aliquid immisceatur; sic etiam Scriptura dici nequit Dei Verbum, nisi Deus scriptori sacro revelet, quæ scribit, aut divinitus inspiret, si non semper singula verba, saltem sensus, ita ut verba & stylus tantummodo Scriptorum arbitrio permittantur. Sola vero Spiritus Sancti præsentia minime sufficit, ut Scriptura verbum Dei dicatur. Quando enim v. g. Ecclesia in Generalibus Conciliis congregata, vel etiam dispersa, Canones condit, singulari modo illi assistit Spiritus Sanctus, omnemque in rebus fidei & morum errorem præcavet: neque tamen idcirco Canones illi Verbum Dei appellantur.

Error Libertinorum & Schwenckfeldii.

112. Exstare Scripturam sacram, quæ sit Verbum Dei, non modo Catholici omnes, sed ii etiam qui a Catholica Ecclesia separati Christianorum nomine appellantur, sæculis omnibus constanter asseruere, imo Judæi etiam & Mahometani. Soli Libertini, Quintini Sutoris Picardi discipuli, eorumque propago Deistæ, id inficias iverunt, necessaria omnino consecutione, quod omnem religionem revelatam rejiciant. His accenseri meretur Gaspar Schwenckfeldius Eques Silesius. Cum enim is Scripturam omnem dicat esse litteram, quæ occidit, soloque spiritu interiori contentos nos esse jubeat, Verbum Dei scriptum existere aut omnino negavit, aut certe mentem ac verecundiam omnem exuit, dum fontem vitæ lethalem nobis esse pronuntiavit.

Existit S. Scriptura.

113. Conclusio I. Dantur Scripturæ sacræ, tam veteris quam novi Testamenti, quæ proprie sunt Verbum Dei. Prob. Religio Christiana est evidentur credibi-

dibilis, ut late ostendimus a Num. 35. usque ad 47. Atqui Christianæ religionis capitale est dogma, libros veteris novique Testamenti eſse vere divinos. Ergo evidenter credibile est, libros veteris novique Testamenti, vere divinos existere. Hoc unico argumento veritas conclusionis nostræ ſatis ostenditur. Ut vero incredibilis Deistarum temeritas magis elucescat, rem hanc maximi ſane momenti uberius illustrabimus.

Argumento præſcriptionis oſtenditur divinitas librorum Veteris.

114. Probatur argumento præscriptionis, libros veteris Testamenti eſse vere divinos. Judæi æque ac Christiani in hanc librorum veteris Testamenti Divinitatem perpetuo consensu conspirarunt. Ergo certa est librorum illorum Divinitas. P. A. Quanta fuerit Judæorum erga libros illos reverentia, obsequium, & zelus, res ipsa loquitur, eorumque historici teſtantur. Josephus Flavius Judæus Lib. I. contra Appionem ſcribit: *Quantum fidei & auctoritatis noſtræ Scripturæ libris tribuamus re ipsa ſatis perſpicuum eſt. Nam tanto & diuturno ævi curriculo decurso, nemo illis vel addere, vel adimere, vel quidquam denique in eisdem immutare ausus eſt. Imo quod rata Dei præcepta decretaque ſint pro certo exiſtimare, iisque adhærescere, & pro illis, ſi opus ſit, vitam libenter profundere non dubitare, omnium Judæorum animis, ſtatim ab ineunte ætate quasi insitum & innatum eſt.* Idem Christiani etiam admiserunt. Christus ipse miſsionis ſuæ Divinitatem argumentis ex veteri Testamento desumptis evincebat: Apostoli uno ore profitebantur, novum illud quod promulgabant Testamentum, veteris eſse complementum ac perfectionem: Christiani inter conventus ſuos libros veteris æque ac novi Testamenti ut divinos legebant, ac reverebantur: Episcopi, & Doctores Ecclesiæ ut divinos, ac divinitus inspiratos proferebant, laudabantque. Ex his merito infertur, libros veteris Testamenti vere eſse divinos. Nam Christiani, quorum maxima pars ex Gentibus constabat, quæ innato veluti odio Judæos aversabantur, Divinitatem illorum librorum admiserunt, propter veteres prophetias ipso eventu completas, ipsius Christi & Apostolorum auctoritate permoti, quos tanquam magi-

magistros & Doctores a Deo misſos ſuscipiebant, eo quod illi miſsionem ſuam luculentiſsimis miraculis comprobarent. Neque Judæi in hanc librorum veteris Testamenti Divinitatem conspirare potuerunt, nisi quia certis argumentis ipsis erat comperta. Illorum animis insederat naturalis nescio quæ propensio ad idololatriam, & aversio a Lege Mosaica. Ut ergo legem illam amplecterentur, opus eis erat incitamento fortiori. Atqui incitamentum aliud eſse non potuit, nisi legis illius, & librorum, quibus continebatur, Divinitas, & miraculis, & Moysis testimonio confirmata, quo aſserebat Deum hæc ſibi dictaſse. Profecto nemo prudens ſuspicari potest, Judæos, in aliis multis litigiosos, negligentes fuiſse in ſcrutanda legum ſuarum origine, aut Moysi tam dura præcipienti parituros, nisi is luculentis prodigiis legem ſuam ab ipso Deo dictatam fuiſse demonstraſset.

Et Novi Testamenti. 115. Neque difficilius ostenditur libros novi Testamenti eſse divinos. I. Ex natura librorum illorum. Doctrina libris illis exarata, humanæ menti eſt impervia. Traduntur in illis dogmata, ſeu mysteria, & præcepta moralia, quæ ſapientes ac Philosophi, multoque minus Apostoli, rudes & ſimplices homines, proprio marte fingere non potuerunt. Ergo libri illi divini ſunt, Deo inspirante conscripti. II. Argumento præscriptionis. Quicunque a prima Christianæ religionis origine Christo initiati ſunt, ſive ex Gentibus, ſive ex Judæis, libros novi Testamenti divinos eſse constanter ac ſemper tenuerunt; quotiescunque enim adversus Ecclesiam aliqua insurrexit hæresis, toties Ecclesiæ defensores & Patres ex Scriptura præsertim novi Testamenti contra eos arguebant, eamque divinam eſse expreſse aſserebant. Ergo libri novi Testamenti vere divini ſunt. P. C. Primi Christiani Divinitatem librorum novi fœderis non admiserunt, nisi rei veritate accurate discuſsa, & clare perspecta, Apostolorum auctoritate in eam opinionem adducti: neque enim eos in re tanti momenti cæco impetu abreptos fuiſse, aut insaniiſse, ullo modo credibile est. Atqui Apostolorum

rum auctoritas firma est & ineluctabilis; continua enim illi operabantur miracula, ut probarent divina eſse quæ ſcribebant & docebant, & ſe ipsos eſse divinitus miſsos. Ergo. Profecto Apostoli, eorumque primi discipuli graviſsimi criminis rei fuiſsent, si Divinitatem librorum novi fœderis confinxiſsent; merito enim illis imputaretur, quod hominibus errori obnoxiis Christiani eam detulerint reverentiam, quæ illi ſoli propria est, qui nec falli, nec fallere potest. Vide plura apud Gregorium Simon Tract. de Relig. Tomo III. Quæst. III.

Qui neque corrupti ſunt.

116. Quod si dicas ab impostore aliquo corruptos, aut ſuppositos fuiſse Apostolis libros illos, rem aſseris non modo nullo idoneo teste, aut ratione comprobatam, verum etiam incredibilem omnino atque impoſsibilem. Codex ille Scripturarum via vitæ est, in qua errare periculosum. Summam religionis continet: ideo diligenti cura aſservatus, exscriptus magna fide, ut nemo crediderit impune poſse aliquid ei detractum, vel additum fuiſse. Ne id contingeret, Deus providit; neque enim ſinebat, ut in errorem perniciosum induceret liber, quo nos veritatem docere ſusceperat. Fraus latere non poterat; diu enim eſt, quod homines in diversas partes ſciſsi ſunt, ad quas quisque rapere conatur Verbum Dei. Accusaſsent ergo fallatiæ, si vel minimum ab adversariis depravatum advertiſsent. Adde, quod pluries descriptus ſit Codex ſacer, omnium manibus tritus, omnibus expreſsus linguis, ubique diſseminatus, omnibus locis ac temporibus celebratus, ab innumeris ſcriptoribus laudatus. Igitur occultus error, & perniciosus non potuiſset irrepere in toties multiplicatos ejusdem ſacræ Scripturæ codices per totum orbem terrarum; & id fieri nemine conscio, cum aſsiduo oculis legatur, & teneatur memoria, & nullo reclamante in re tam magni momenti. Amens ſit, cujus mentem hæc cogitatio ſubire potuerit, aut commentitium aut ſuppositititium librum eſse pro vero, qui olim ſcriptus nunc exciderit, aut totus corruptus ſit.

117.

Neque ab impostore suppositi.

117. Praeterea qua ratione impostor aliquis ſupponere potuit Apoſtolis v. g. Epiſtolas Canonicas? An ante mortem v. g. B. Pauli, eoque adhuc vivente? At diu istud latere non potuiſset Apoſtolum: nam arctiſsimo cum iis Eccleſiis, quas fundaverat, commercio conſociabatur; frequenter ſuos ad eas mittebat diſcipulos, inviſendi, conſolandi, monendi gratia: imo eas frequenter ipse inviſebat. Ergo fraus diutius tegi non poterat. Quod si etiam fraus latuiſset Apoſtolum, latere tamen non poterat eas Eccleſias, quibus Epiſtolæ illæ inſcriptæ erant. Noverant Eccleſiæ & loquendi & ſcribendi modum primi ſui Apoſtoli; necdum oblivioni data erant ſive dogmata ab eo accepta, ſive facta propriis oculis uſurpata. An ſuppoſitæ fuerunt Apoſtolis jam demortuis? At quæ epocha ſuppoſitionis hujus aſsignatur? Quibus teſtibus id evincitur? Epiſtolæ illæ Canonicæ Apoſtolorum omnium manibus terebantur: citantur ab omnibus viris celeberrimis, diſcipulis etiam Apoſtolorum, quorum recens erat tunc temporis memoria; adeo ut nobiliſsimis Eccleſiis, v. g. Romanæ, Epheſinæ, Theſsalonicenſi &c. perſuaderi non potuiſset, acceptas ab ipſis fuiſse Epiſtolas, de quibus tamen nihil hactenus audierant. Ergo ſuppoſitio illa omnino commentitia eſt, incredibilis, ac ſanæ rationi adverſatur.

Scriptura a Deo inſpirata eſt, non ſemper quoad ſingula verba.

118. Concluſio II. Deus ſaltem res & ſententias in Libris ſacris expreſsas Scriptoribus ſacris inſpiravit. Dixi, *ſaltem res & ſententias:* contendunt enim aliqui Deum inſpiraſse illis ſingula verba, quod tamen alii communius negant cum Bellarmino id ſemper contigiſse. I^mo. Quia huic ſententiæ ſuffragari videntur S. Hieron. Epiſt. ad Algaſiam, Quæſt. X. S. Aug. Lib. II. de Conſenſu Evangeliſt. Cap. XII. & alii Patres, Origen. S. Baſil. S. Greg. Naz. &c. qui fatentur, non infrequenter in Scripturis occurrere barbariſmos, & ſolœciſmos, quos profecto Deus non inſpiravit. II. Quia nulla datur neceſsitas id aſſerendi. Ut enim Scriptura proprie ſit Verbum Dei, neceſsaria non eſt ſingularum vocum inſpiratio; ſed ſatis fuit, quod auctores

ſacri

ſacri ſcripserint, Deo eos impellente ad ſcribendum, eisque ſensus omnes conscribendos inspirante, ex intentione mentem ſuam manifestandi hominibus. Alias ſequeretur, quod vulgata editio Latina non ſit Verbum Dei; quia Deus latina vocabula non inspiravit. Cæterum illud minime negandum videtur, quod Deus quandoque voces aliquas ad explicanda quædam mysteria magis idoneas, ac figuras ad movendum aptiores inspiraverit. Atque de his vocibus intelligendi ſunt Patres illi, qui ajunt nec ſyllabam, nec apicem divinarum Scripturarum eſse ſuperfluum, & mysterio carere.

Sed quoad res, & ſententias: adeoque eſt Verbum Dei.

119. Probatur Conclusio Imo. Auctoritate Script. II. Petri I. dicitur: *Spiritu Sancto inspirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.* Græce legitur: *Spiritu Sancto acti & impulsi.* II. ad Timoth. III. v. 16. *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis eſt ad docendum.* Ad Hebr. Cap. I. *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis.* II. Auctoritate Patrum. S. Irenæus Lib. II. adv. Hær. Cap. XLVII. *Scripturæ quidem perfectæ ſunt, quippe a Verbo Dei, & ſpiritu ejus dictæ.* Tertull. Lib. de habitu muliebri Cap. III. *Legimus omnem Scripturam ædificationi habilem, divinitus inspirari.* S. Athanasius Epist. ad Marcellinum de Interpret. Psalm. *Omnis quidem apud nos, ſive nova, ſive vetus Scriptura, Numinis afflatu prodiit, & idonea eſt ad erudiendum.* S. Chrysost. Hom. XXI. in Cap. V. Genesis: *Nihil hic ſcriptum eſt, quod non multas habeat ſensuum divitias: quandoquidem divino Spiritu afflati Prophetæ locuti ſunt, ideo uti a Spiritu ſcriptæ, ingentem in ſe continent thesaurum.* III. Ratione. Scriptura ſacra est vere ac proprie Verbum Dei, ut ostendimus Num. 113. & ſeq. Atqui nisi Deus res & ſententias Scriptoribus ſacris inspiraſset, ex intentione hominibus mentem ſuam manifestandi, non eſset verbum & locutio Dei; ſola enim peculiaris præsentia non ſufficit, ut diximus Num. 111. Ergo.

Scripturæ ſensus eſt duplex, Litteralis.

120. Quæres I. Quotuplex ſit divinæ Scripturæ ſensus? R. Duplex, litteralis nempe ſeu historicus, & mysti-

mysticus seu spiritualis. *Litteralis* dicitur ille, quem verba proxime significant ex intentione Spiritus Sancti. Unde cum verba non proprie tantum, sed etiam non raro metaphorice sumenda sint, sensus litteralis est duplex proprius, & metaphoricus. *Proprius* itaque est, quem verba proprie accepta efficiunt: *metaphoricus*, qui conflatur ex verbis improprie acceptis. Sic quando dicitur Christus sedere ad dexteram Patris, dextera non sumitur proprie, sed metaphorice, sensusque litteralis est, Christum æqualem cum Patre gloriam habere. Porro unus & idem quandoque Scripturæ textus plures habere potest sensus litterales. Exemplo sit illud Isaiæ Cap. LV. *Generationem ejus quis enarrabit?* in quo non de æterna tantum, sed etiam temporali Christi generatione sermonem esse tradit S. Leo M. Serm. III. de Nativit. Dom. *Non enim ad illud tantummodo Sacramentum, quo Filius Dei consempiternus est Patri, sed etiam ad hunc ortum, quo Verbum caro factum est, credimus pertinere quod dictum est, Generationem ejus quis enarrabit?*

Et Mysticus.

121. Sensus *Mysticus*, seu Spiritualis est ille, qui non significatur proxime per ipsa verba, sed per rem verbis significatam. Sic Apostolus ad Galat. IV. v. 22. verbis illis: *Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera*, per ancillam mysticæ intelligit synagogam, per liberam vero Catholicam Ecclesiam. Sensus mysticus subdividitur in allegoricum, anagogicum & tropologicum. *Allegoricus* est is, qui est de re pertinente ad fidem, vel Ecclesiam militantem. *Anagogicus* qui de re pertinente ad vitam æternam, seu Ecclesiam triumphantem. *Tropologicus* denique de re pertinente ad mores. Sic per hanc vocem *Hierusalem* in sensu litterali significatur Urbs Palæstinæ, allegorice Ecclesia militans, anagogice patria cœlestis, tropologice anima hominis.

Accommodatitius est improprius.

122. Sensus accommodus dicitur ille, quem interdum usurpant Interpretes, & Concionatores; sed improprius est divinæ Scripturæ sensus, quia non a Spiritu Sancto intentus, sed ab Interprete vel Concionatore

tore accommodatus ad alias res a Spiritu Sancto non intentas. Ut ſensus hic licite usurpetur, observandi ſunt tres Canones. Imus. Ut ſensus ille ſit verus; nefas enim eſt verbis ſacris falsum adscribere, etiam per accommodationem. II. Ut ſensus ille ſit pius, & ſolum accommodetur ad res honestas & religiosas. III. Ut ſensus accommodus pro litterali non tradatur, nec viciſsim litteralis pro accommodo.

Regulæ pro diſcernendo legitimo Scripturæ ſensu.

123. Quæres II. Quænam aſsignari poſsint Regulæ pro discernendo genuino divinarum Scripturarum ſensu? R. Has eſse præcipuas. Ima. Collatio Scripturæ cum ſide & bonis moribus. Verba Scripturæ in ſensu proprio, non metaphorico ſumenda ſunt, quando ex iis in ſensu proprio acceptis nihil fidei veritati, vel morum honestati, aut ſanæ rationi repugnans ſequitur: Si vero aliquid hujusmodi ſequatur, intelligenda tunc erunt in ſensu metaphorico, juxta regulam S. Aug. Lib. III. de Doctrina Christiana, Cap. X. *Quidquid ſermone divino neque ad morum honeſtatem, neque ad ſidei veritatem proprie referri poteſt, figuratum eſse cognoscas.* II. Est collatio Scripturæ cum loco, tempore, & ſcopo personæ ſcribentis, ut observat S. Hieron. Lib. II. in Jeremiam Cap. VIII. Atque hæc regula præcipue hiſtorias tangit, quæ in Scripturis continentur, item Geographiam, & Chronologiam. III. Est collatio Scripturæ cum Scriptura, ſeu codicis cum codice, textus cum textu, antecedentium & consequentium Scripturæ locorum cum loco dubio, cujus genuinus, & a Spiritu Sancto intentus ſensus quæritur. Contigit enim ſæpius, ut id quod obscure dicitur in uno textu, clarius & expreſsius dicatur in alio, juxta illud S. Aug. Lib. II. de Doctr. Christiana Cap. VI. dicentis: *Nihil fere de obscuritatibus illis* (Scripturæ) *eruitur, quod non alibi pleniſsime dictum reperiatur.* IV. Eſt collatio Scripturæ cum SS. PP. ſententia. Cum enim illi ſint divinarum traditionum custodes, eorumque auctoritate in ſuis definitionibus utatur Ecclesia, patet, ſensum illum a Spiritu Sancto intentum non eſse, cui contradicunt ferme omnes Patres. V. Et principalis, est collatio Scriptu-

 ræ

ræ cum Ecclesiæ judicio. Cum enim Spiritus Sanctus Ecclesiæ sponsæ suæ singulariter assistat, eademque ab Apostolo dicatur columna & firmamentum veritatis, necessario consequitur, eum in interpretatione Scripturarum fidei & veritatis naufragium facturum esse, qui suæ innixus prudentiæ, Ecclesiæ auctoritatem contemnit. Præter has quinque regulas assignantur etiam aliæ non minus necessariæ, quæ tamen præviæ quædam dispositiones potius appellandæ sunt; nimirum fides, demissio animi, conscientiæ puritas, oratio, & assidua divinarum Scripturarum lectio. Vide Annatum in Apparatu, Lib. II. Artic. VIII.

Sacri Libri tribus linguis conscripti sunt.

124. Quæres III. Quot linguis fuerint Sacri Libri conscripti? R. Tribus potissimum: Hebraica, Chaldaica, Græca. Hebraica lingua proprie dicta conscripti fuere plerique Libri veteris Testamenti; satis enim constat neque LXX. Interpretes, neque Aquilam, Symmachum, aut Theodotionem, aliunde quam ex Hebræo im Græcam, & B. Hieronymum in Latinam linguam hos Libros transtulisse. Posteriora Libri Estheris capita non reperiuntur quidem hodie in Hebraico; admodum tamen verisimile est, hebraice primum conscripta casu aliquo excidisse: unde enim ea, nisi ab Hebræis ad nos pervenissent? Similiter Librum Ecclesiastici sub epigraphe *Parabolæ*, si Prologum & ultimum fortassis caput excipias, hebraice olim scriptum vidit B. Hieronymus, ut ipse testatur Præfatione in Proverbia. His adjunge primum Macchabæorum Librum a B. Hieronymo pariter hebraica lingua repertum. Librum Job Syriace initio exaratum fuisse testatur Origenes Lib. I. in Job. Ex novi Testamenti libris lingua Syriacochaldaica, qua post reditum e Captivitate Babylonica communiter utebantur Judæi, & quæ ad Hebraicam revocari potest, conscriptum fuit Evangelium S. Mathæi, & Epistola B. Pauli ad Hebræos, ut B. Hieronymus contra Origenem contendit. Chaldaica lingua puriore exarati fuerunt Libri Tobiæ, Judith, Danielis, & primus Esdræ. Græca vero Liber secundus Macchabæorum, ut testatur S. Hieron. in Prologo Galeato,

leato, & Liber Sapientiæ, teste eodem S. Hier. Præf. in Proverbia: item Libri omnes novi Testamenti, exceptis Evangelio S. Matthæi, & Epistola S. Pauli ad Hebræos.

S. Marcus Evangelium græce conscripsit.

125. Putant aliqui Evangelium S. Marci Latine primitus conscriptum fuisse, ejusque autographum Venetiis servari. Montfauconius asserit deprehendisse se in illo codice elementa latina: Maximilianus Missonus autem testatur, se hunc ipsum codicem accurate inspexisse, observasseque volumen illud græcis litteris esse conscriptum. Verum circa hæc observo I^mo. satis probari non posse, codicem illum quadratum manuscriptum, apud Venetos religiose asservatum, esse ipsum S. Marci autographum. II. In codice illo, situ & vetustate corruptissimo, & fere penitus obliterato, nec verti posse folia, nec legi characteres. III. Patres passim asserere, Evangelistas, si unum S. Matthæum exceperis, Græce scripsisse. Ita S. Aug. Lib. I. de Consensu Evangelist. Cap. II. & S. Hier. Præfat. in Evangelia: *De novo nunc loquor Testamento, quod græcum esse non dubium est, excepto Apostolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium Christi hebraicis litteris edidit.*

Versio Scripturarum Chaldaica.

126. Quæres IV. Quænam celebriores sint divinarum Scripturarum Versiones? R. Primum inter versiones locum linguæ ad Hebræam propinquitate vindicant sibi versio Chaldaica, & Syriaca, quæ paraphrases potius dicendæ sunt, quam versiones. Tantæ auctoritatis sunt apud Judæos Paraphrases Chaldaicæ, ut ferme illæ æqualem habeant cum textu Hebraico, præcipue paraphrases Jonathanis, & Onkelosi, qui dicitur vixisse quadraginta annis ante Christum. Unde male, ob aliquam nominis similitudinem quidam voluere Onkelosum eumdem esse ac Aquilam Ponticum, qui 130. annis post Christum vetus Testamentum Græce interpretatus est. Mirum videri posset ex conversatione sua cum Barrabano Tyberiensi, & Lyddæo, B. Hieronymum nihil rescivisse de paraphrasibus Chaldaicis, quarum nullam mentionem facit. Verum videntur Ju-

dæi dedita opera, ex mera invidia secum illas pressisse, quod viderent ex illis posse non pauca, neque imbellia contra se ipsos arma desumi; multa enim in illis occurunt, quæ Christianis aperte favent.

Græca τῶν LXX.

127. Secunda versio veteris Testamenti est Græca, eaque multiplex. Omnium celeberrima & antiquissima est græca versio LXX. Interpretum, qui regnante Ptolomæo Philadelpho Ægypti Rege ab Eleazaro summo Judæorum Pontifice in Ægyptum missi, omnes veteris Testamenti libros in canone Judæorum comprehensos, ex Hebræa in Grecam linguam verterunt, admirabili sane divinæ providentiæ consilio, quæ græca hac versione Apostolorum prædicationi viam sterni voluit. Cum enim Gentes lingua sibi nota, ea quæ ab Apostolis de Christo prædicabantur, a Prophetis prius prædicta legerent, nulla de Apostolorum fraude suspicio suboriri earum animo poterat; cum ipsi Judæi litteras sacras in linguam Græcam translatas Gentibus tradidissent: ex quibus tum mysteria Christiana probari, tum ipsorum incredulitas, qui Christum non receperant, redargui poterat. Si vero nulla ante Christum facta esset versio, dicere potuissent Judæi haud fideliter factam; & ipsi vel ex invidia libros suos corrumpere tentassent, vel Christianos de corruptione accusassent. Quin ipsi Christiani adornatam a se versionem Gentibus tradentes, non tam facile fidem invenissent.

Olim genuina, nunc corrupta.

128. Versionem hanc LXX. Interpretum fuisse numeris omnibus absolutam, a viris utriusque linguæ Hebraicæ & Græcæ peritissimis non sine singulari Spiritus Sancti præsentia adornatam, omnino fatendum est. Hac enim versione usi sunt ipsi Apostoli. Ex ea factæ sunt versiones, quæ primum in Ecclesiis Christianis publice prælectæ sunt. Hanc commendarunt ut genuinam, omnique errore vacuam, S. Justinus in Cohortat. ad Græcos. S. Iræn. Lib. III. adv. Hær. Cap. XXV. Clemens Alex. Lib. I. Stromat. S. Epiph. Lib. de Mensuris & ponderibus. S. Cyrillus Jerosol. Catech. IV. S. Hilarius Prologo in Psal. S. Chry-

sost.

sost. Hom. V. in Matth. S. Aug. Cap. II. de Doctr. Christ. Cap. XV. Hanc Patres & Theologi tam Græci quam Latini commentariis illustrarunt: in Conciliis tam generalibus quam provincialibus ex hac veritas doctrinæ probata est, hæreses profligatæ. At vero progressu temporis, vel hominum malitia, vel incuria plures errores in illam irrepsisse, adeo ut aliam ferme faciem induisse videatur, gravissimi Theologi, quos inter etiam est Bellarminus Cap. II. de Verbo Dei Cap. VI. opinantur. I^mo. Quia græca LXX. interpretum versio, quam modo habemus, in pluribus locis ab Hebræo textu dissidet; cum tamen olim eidem perfecte fuerit conformis. II. Multæ sunt in ea sententiæ, quæ cum veritate nullo modo cohærent. III. Græcus codex hodiernus tanta variantium lectionum farragine perturbatur, ut ad singulos quasi versus de sincera lectione dubitandum sit. Triginta earum millia e codicibus Græcis summo labore eruit Joannes Millius. Vitiatam fuisse LXX. Interpretum versionem jam ævo suo agnovit S. Hier. tum alibi sæpius, tum Præfat. in libros Paralipomenon. *Si Septuaginta Interpretum*, inquit, *pura, & ut ob eis in Græcum versa est, editio permaneret, superflue me, Chromati Episcoporum sanctissime atque doctissime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina latino sermone transferrem. - - Nunc vero cum pro varietate regionum diversa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque translatio corrupta sit atque violata, nostri arbitrii putas, aut e pluribus judicare quid verum sit, aut novum opus in veteri opere cudere.* Quare vehementer decipiuntur illi, qui putant versionem hanc ut puram & integram a Sixto V. approbatam fuisse: solum enim editionem Cardinalis Carafæ cura factam approbavit tanquam utilem ad latinæ vulgatæ editionis & veterum Patrum intelligentiam, simulque prohibuit, ne quis privata auctoritate eam ulterius corrigere præsumeret. Poterit itaque Græca versio LXX. Interpretum, qualem modo habemus, ad multa esse utilis, quamvis in multis sit vitiosa: neque

que id circo Ecclesia Græca genuinis caret Scripturis; habet enim authenticam Latinam, ad quam corrigere potest Græcam versionem.

Pluresque versiones græcæ aliorum.

129. Plures post Christum natum vetus Testamentum Hebraice ſcriptum Græco ſermone reddidere. Primus Aquila, genere Ponticus, urbe Synopæus, ſub Hadriano Imperatore novam versionem Græcam exaravit. Ex Gentili Christianus factus erat, cum videret Apoſtolorum discipulos mirabilia patrantes; ſed ex Ecclesia ejectus est, cum genethliacis pertinacius adhæreret: ob repulsam indignatus in Christianos, ad Judæos tranſiit. Circumcisus linguæ Hebraicæ addiscendæ totum ſe dedit; cujus perfectam adeptus notitiam, interpretationem ex affectu ſuo concinnavit: ita ut quædam Scripturæ dicta præter LXX. Interpretum mentem ad alium ſensum detorqueret, ac testimonia de Christo in divinis Scripturis expreſſa alio deflecteret. Post Aquilam Symmachus, natione Samaritanus, postea circumcisus, deinde Christianus, postremo Ebionita ſub Severo Imperatore alteram versionem Græcam aggreſſus est, ſtudens non verborum, ſed intelligentiæ ordinem ſequi, ut de illo ait S. Hier. in Caput III. Amos; idcirco non adeo fidus interpres, ac Aquila, qui verbum verbo reddit; ſed clarior, & minus recedens a LXX. Interpretibus. Tertia versio Græca auctorem habuit Theodotionem Ponticum, vel ut alii malunt, Ephesium. Hic postquam ad Christianam fidem conversus est, in Ebionis & Marcionis hæreses prolapsus, tandem proselytus & apostata Judæus factus est. In versione ſua a LXX. Interpretibus minus quam alii deflexit, imo ſæpe eos ſecutus est; quæ causa fuit, ut ubi deficerent LXX. ponerentur ſupplementa ex Theodotione, qui ſtyli elegantia & orationis genere ſimilior erat. Quarta & quinta versio incerti ſunt auctoris, in doliis nescio quibus inventæ; prior quidem Hierichunte in Palæstina anno VII. Imperii Caracallæ, altera Nicopoli, regnante Alexandro Severo. Sexta est Adamantii Origenis, qui textum primigenium cum versionibus exhibuit. Hæc Biblia dicta ſunt initio *Tetrapla*, quod

in

in iis quatuor versiones continerentur, nempe $\tau\omega\nu$ LXX, Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, totidem columnis exhibitæ; quibus postea cum addidisset textum Hebraicum, hebraicis & græcis characteribus, dicta sunt *Hexapla*, nempe sex columnarum: demum *Octapla*, seu octo columnarum, posteaquam prioribus adjecit versiones Hierichunte & Nicopoli in doliis inventas. Septima fuit S. Luciani Presbyteri & Martyris Antiocheni, qui sub Diocletiano & Maximiano passus est. Octava denique auctorem habuit Hesychium, a quo versio LXX. Interpretum emendata est, & Ecclesiis Ægypti tradita.

Versiones Latinæ, quas inter celeberrima Itala.

130. Tertia versio veteris novique Testamenti est Latina. Quis Scripturas primus Latine interpretatus sit, ignoramus. Id a multis tentatum discimus ex S. Augustino Lib. II. de doct. Christ. Cap. XI. *Qui Scripturas ex Hebræa lingua in Græcam verterunt, numerari possunt; Latini autem interpretes nullo modo. Ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit codex Græcus, & aliquantulum facultatis sibi utriusque linguæ habere videbatur, ausus est interpretari.* Inter illas autem versiones Latinas una erat, quæ à S. Augustino Lib. cit. Cap. XV. *Itala*, a S. Hieronymo *communis* & *vulgata* appellatur, de qua sic S. Aug. *In ipsis* versionibus Latinis, *Itala cæteris præfertur; est enim verborum tenacior cum perspicuitate sententiæ.* Hanc versionem Latinam ex Græco codice, saltem ex parte, ut aliqui volunt emendaverat S. Hier. adhuc juvenis, ut ipse testatur Lib. II. Apolog. contra Ruffinum. Ait enim se LXX. Interpretes ante annos plurimos diligentissime emendasse, & linguæ suæ studiosis dedisse, & Psalterium juxta LXX. a se emendatum Romæ receptum esse. Eadem habet Præfat. in Paralipomena ad Chromatium, & in Epistola LXXXIX. ad S. Augustinum.

Et Hieronymiana.

131. Post Damasi Pontificis mortem, cui XXX. facile annos vixit superstes, relicta Roma Hierosolymam secessit B. Hieronymus, & Bethlehemum, ubi per quinquennium in Monasterio vixit. Posteaquam Hebraicas litteras didicisset, variis Judæorum Rabbinis præceptori-

ptoribus usus, nullis laboribus vel sumptibus parcens, novam veteris Testamenti versionem ex fonte Hebræo in Latinum sermonem aggressus est; quod opus nullus ante illum tentaverat. Duæ præsertim causæ S. Hieronymi animum permoverunt, ut novam versionem aggrederetur. Primo, variæ quæ in versionem Græcam τῶν LXX, & in Latinas irrepserant corruptelæ. Secundo, quod reliquæ versiones factæ essent ab hominibus semichristianis, & Judæis Apostatis, qui in odium fidei Christianæ multa Scripturæ loca perversa expositione corruperant. Ex Præfationibus, quas singulis libris veteris Testamenti præfixit, discimus, eum omnes qui ab Hebræis pro Canonicis recipiuntur, ut & libros Judith, & Tobiam, vertisse. Libros vero Sapientiæ, Ecclesiastici, Macchabæorum, Baruch, Epistolam Jeremiæ, additiones ad Estherem, & ad Danielem, quæ Hebraice non extabant, non vertit.

Quæ varie licet initio accepta, in Ecclesia sensim dein prævaluit.

132. Quamvis Hieronymiana translatio ad textum Hebraicum propius accederet, quam illa Interpretum LXX, plerique tamen Episcopi, & Ecclesiastici viri, quos inter etiam B. Augustinus, hoc ejus incœptum improbarunt ut temerarium, & ad auctoritatem versionis τῶν LXX. convellendam & minuendam factum. Multis ille calumniis impetitus, apologias scribere coactus est, in quibus sæpe testatur, se nihil in τῶν LXX. versionem molitum esse; sed ex Hebræo fonte in Latinum transtulisse, ut eorum desiderio satisfaceret, qui avebant scire quomodo in Hebræis codicibus legeretur. Judæi approbarunt versionem ejus, ut conformem textui Hebræo; Græci vero illam in Græcam linguam verterunt, teste ipso Hieronymo. Post obitum B. Hieronymi versio ejus Latina ex Hebræo codice auctoritatem nacta est in Ecclesia, & apud multos recepta, qui ejus sinceritatem, & cum Hebraico textu convenientiam deprehenderunt: ita tamen ut tum vetus Itala, tum hæc nova Hieronymiana in usu essent usque ad S. Gregorii Magni tempora, ut constat ex ejus Epistola ad Leandrum Hispalensem Libris Moralium præfixa. Licet autem utraque usus sit S. Greg. no-

vam

vam tamen veteri aliquando antetulit. Libro enim XX. Moralium, Cap. XXIII. ait, quod nova hæc translatio, *cuncta verius transfudisse perhibetur, & credendum est quidquid in ea dicitur.* De eadem versione S. Isidorus Hispalensis Lib. I. de Offic. Ecclesiast. Cap. XII. hæc habet: *De Hebræo autem in Latinum eloquium tantummodo Hieronymus Presbyter Sacras Scripturas convertit: cujus editione generaliter omnes Ecclesiæ usquequaque utuntur, pro eo quod veracior sit in sententiis, & clarior in verbis.* Postea versio hæc Hieronymiana sensim & per gradus prævaluit, tacito potius Ecclesiæ consensu, quam ullius Concilii, vel Pontificis decreto, ante Synodum Tridentinam. Vide Natalem Alexandrum Dissert. XXXIX. ad Historiam Eccles. Sæculi IV. Et Bernardum Lamy in Apparatu Biblico Lib. II. Cap. XI.

Vulgata nostra non omni, sed majore ex parte est Hieronymiana.

133. Quæres V. An vulgata versio, qua nostris etiam temporibus utitur Catholica Ecclesia, sit pura versio Hieronymiana? R. Minime. Certum est enim primo, Sapientiam, Ecclesiasticum, Macchabæos, Baruch cum Jeremiæ adjuncta Epistola, appendicem libri Estheris, Danielis duo ultima capitula & Canticum trium puerorum a S. Hieronymo non fuisse in Latinam linguam translata. Certum est secundo, Psalterium, quale habetur in Vulgata, non esse ex S. Hieronymi versione ex Hebræo, quæ inter ejus opera etiamnum exstat; sed ex antiqua versione των LXX. secundum Luciani Martyris emendationem, quam semel & iterum correxit S. Hieronymus, primum Romæ cursim, deinde accuratius in Bethlehemitico secessu. Quia enim Psalmi quotidie decantabantur, & legebantur præ cæteris Scripturæ partibus, populus memoria eos tenebat, ita ut mutatio sine gravi ipsius offensa fieri non posset; ideoque Psalmi in Vulgata secundum antiquam versionem retenti sunt. Quod reliquos Libros attinet, qui in Hebræorum canone continentur, certum est saltem majori ex parte Hieronymi versionem spirare. Nam siquis contulerit Prophetarum versionem Latinam ex Hebræo quæ inter opera ejus exstat, cum Vulgata Latina

tina hodierna, deprehendet in omnibus fere ad verbum convenire, eumdemque auctorem referre; vix enim per integrum aliquod caput unius verbi differentiam inveniet. Præterea pleraque, quæ in antiqua versione defuerunt, quæque ex Hebræo se supplevisse dicit Hieronymus, exprimuntur in Vulgata. Dixi pleraque, non omnia; etenim aliter vertisse Hieronymum, quam nunc est in Vulgata, evidenter colligitur ex ejus commentariis: ideo statuendum est, Vulgatam non esse puram versionem S. Hieronymi, sed ex Hieronymiana, aliisque, maxime ex vulgata veteri, quæ dicebatur Itala, mixtam. Etenim licet nova editio Hieronymiana a pluribus probata fuerit, tam altas tamen in aliorum animis radices egerat versionis των LXX. auctoritas, ut per novam vetus aboleri non potuerit, sed utraque tam publice in Ecclesiis, quam privatorum Doctorum manibus in usu retenta sit; donec tandem ad conciliandos omnium animos, & ut pax ac unitas servaretur, ex utraque tertia conflata est, quæ maxima quidem ex parte Hieronimum auctorem habere merito censetur.

Argumenta contraria refutantur.

Existentia genuini Verbi Dei frustra ex ipsis Scripturis impugnatur.

134. Objicitur I. contra I. Conclusionem, argumentum ad hominem, nempe auctoritas Scripturarum. Apostolus II. ad Corinth. III. v. 6. ait: *Qui & idoneos nos fecit ministros novi Testamenti; non littera sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem vivificat.* Ergo juxta Apostolum non dantur Scripturæ divinæ. P. C. Verbum Dei non occidit animam. Atqui Scriptura juxta Apostolum occidit animam; quia per litteram occidentem intelligit Scripturas, per Spiritum vero intimum instinctum. Ergo Scriptura non est Verbum Dei, ideoque non existit Scriptura divina. R. C. A. N. C. Ad *prob.* C. M. N. m. & rationem additam. Si Scripturæ veteris aut novi fœderis animam occiderent, frustra Apostolus tot Epistolas scripsisset: frustra, imo pessime Timotheum discipulum monuisset, ut Scripturarum lectioni attenderet. I. ad Timoth. IV. v. 13.

13. *Dum venio, attende lectioni.* Sensus itaque verborum Pauli est hic: Littera, seu lex sola, si gratiæ præsidio destituatur, qualis est lex veteris Testamenti, nocet potius quam prosit: etenim occidit animam per accidens, dum multitudine & difficultate præceptorum urget & premit, nec tamen ex se vires subministrat ad ea implenda. Spiritus autem solus, id est, gratia spiritalis vivificat animam, vitam ei spiritalem afferendo, qua potens redditur ad opera salutis. Nos autem idonei facti sumus ministri novi Testamenti, non ut nudam litteram vobis proponamus, sed insuper etiam Spiritum, id est, Dei gratiam afferamus; quia Deus ad verba nostra & prædicationem sanctas inspirationes, & copiosam vobis gratiam largitur.

135. Dices I. Lib. IV. Esdræ Cap. XIV. v. 21. legitur, omnes libros Legis combustos, omnes ab Esdra reparatos fuisse. *Lex tua incensa est, propter quod nemo scit, quæ a te facta sunt.* Ergo quamvis Scripturæ divinæ in veteri Testamento extitisent, nunc saltem non amplius existunt. R. Scriptoris Libri quarti Esdræ nullam esse auctoritatem; quod enim l. c. narrat, pertinet ad cæteras hujus libri fabulas, propter quas liber ille omnium Ecclesiarum Orientis & Occidentis, quin & ipsius Synagogæ consensu inter apocrypha scripta rejectus est; quamquam interdum ab aliquibus Patribus laudetur, & Ecclesia Latina ex eo sententias aliquas in suum Officium intulerit. Falsum porro narrari ab auctore Libri IV. Esdræ amplius elucet ex iis, quæ in excidio Hierosolymitano sub Nabuchodonosore gesta sunt. Nam Rex Rempublicam quidem Judaicam dissolvit, sed Religionem nullatenus mutavit. Plures etiam Judæi remanserunt, & Judæis in captivitate positis jus dicebatur secundum Legem Moysis a suæ gentis Principibus. Quare Esdras libros sacros, occasione deportationis Babylonicæ dissipatos & corruptos, collegit dumtaxat, digessit, atque a mendis expurgavit. Vide Herman. Goldhagen Introduct. in S. Script. Parte I. Quæst. III.

136.

136. Dices II. I. Machab. Cap. I. v. 59. & 60, qui tamen Liber apud Catholicos Canonicus est, idem affirmatur. *Et libros Legis Dei combusserunt igni* (satellites Antiochi Regis) *scindentes eos: & apud quemcunque inveniebantur libri testamenti Domini, & quicunque observabat legem Domini, secundum edictum Regis trucidabant eum.* Ergo Libri a Deo dictati interierunt. R. Ex verbis illis perperam inferri, omnia exemplaria legis fuisse abolita. Num enim verisimile cuiquam sit, omnia exemplaria ab Antiochi satellitibus fuisse deprehensa, nulla per totam Judæam loco securo fuisse abscondita, nulla denique in manibus Judæorum aut Israelitarum, qui apud alienigenas, ac præcipue Alexandriæ in Ægypto, extra ditionem Antiochi, morabantur hæsisse, ita ut omnes Judæi sacros codices, quos alioqui in oculis ferebant, abjecerint?

137. Dices III. In Apographis tam Hebraicis & Græcis quam Latinis plurimæ ac fere innumerabiles sunt lectiones variantes, quæ corruptionem textus aperte insinuant, & auctoritatem elevant. Ergo genuinum Dei Verbum non amplius existit. R. D. A. Lectiones variantes, quæ fundamentum religionis concernant, aut ipsius sacræ historiæ summam afficiant, N. A. In rebus aliis momenti minoris, C. A. N. C. Hæc ipsa variantium lectionum multitudo tantum abest ut religioni obsit, ut potius efficacissimum pro illa argumentum suppeditet. Si enim innumeræ sunt in sacris Libris variantes lectiones: ergo textus sacræ Scripturæ semper lectus, citatus, & transcriptus fuit. Liber enim qui raro legitur, nullas aut raras habet variantes; id quod ex libris apocryphis luculente constat. Plurimæ variantes lectiones tanta cura adnotatæ & collectæ de præstantia divini codicis pronuntiant; etsi enim in auctoribus quoque profanis, quo celebrioris sunt nominis, eo plures reperiantur variantes: nusquam tamen minimas particulas quaslibet tam sollicite enumeratas notamus, atque in sacris litteris, in quibus ex summa singulorum apicum æstimatione levissima quæque observarunt viri docti. Divina providen-

tia

tia humano generi non debuit, ut apographa omnia, raro quodam miraculo, a variantibus defenderet; rem tamen ita moderata est, ut, quantacunque variantium multitudo fuccresceret, nullæ tamen vel fragilitate, vel ignorantia aut improbitate hominum irreperent in omnes, aut fere omnes codices, quæ Sacræ Scripturæ viscera, remque ipsam vitiarent.

Aut ex earum incredibilitate.

138. Obj. II. Scripturæ multas continent antilogias, multaque narrant incredibilia, ut colloquium Evæ cum ferpente, Balaami cum asina. II. Multas habent circumstantias inutiles & incertas. III. In illis leguntur horrendæ imprecationes, ut v. g. Psalmo CVIII. Et Apostolus Act. XXIII. dicitur maledixiſse fummo Sacerdoti: *Percutiet te Deus, paries dealbate.* Ergo non funt Verbum Dei. R. ad Imum. D. A. Multas continent antilogias apparentes, C. vere tales, N. A. Contrarium ostendunt S. Augustinus in Libris de Consensu Evangelistarum, aliique paſsim Scripturarum Interpretes. Neque incredibilia funt, quæ in Scripturis narrantur, si facta non fecundum vires hominis naturales, fed juxta infinitam Dei potentiam metiri velimus. Ad II. N. A. Circumstantiæ illæ non funt inutiles, quæ aliquo modo conferunt vel ad nostram inftructionem, vel ad providentiæ aut alterius attributi divini commendationem, vel ad ornatum & integritatem orationis, aut denique ad narrationis ingenuitatem. S. Hier. Præfat. in Epist. ad Philemonem ait: *Quæcumque in Scripturis levia aut parva videntur, non minus funt a Deo, quam creaturæ viliſsimæ fint a Conditore cœli & terræ.* Ad III. R. cum S. Augus. in Psalm. LXXVIII. has imprecationes propheticum habere fensum; nec eſse hominis optantis, aut postulantis vindictam, fed fimpliciter prænuntiantis pœnas a Deo juste infligendas. Verba illa prolata fuerunt a Paulo ignorante illum eſse Summum Sacerdotem, ut legitur Actuum XXIII. v. 5. *Nesciebam fratres, quia Princeps eſt Sacerdotum.* Dein quamvis Apostolus fine divina inspiratione verba illa protulerit; ea tamen ex inspiratione divina fcripsit D. Lucas in Historia Apostolica.

139.

Et mala fide.

139. Obj. III. Mala fides Scripturarum. In Scripturis continentur multa mendacia. Ergo Scripturæ non ſunt verbum Dei, quem impoſsibile est mentiri. P. A. I^mo. Isaias prædixit Regi Ezechiæ mortem, Jonas Ninivitis excidium post dies XL: neutrum tamen contigit. II. Abraham Saram uxorem ſororem ſuam eſse dicit. III. Idem famulis ad radicem montis expectare juſsis, ait ſe reverſurum cum filio, quem tamen Deo immolare decreverat. IV. Mentitus est Jacob, dum bis ab Isaac Patre ſuo interrogatus respondit Gen. XXVII. *Ego ſum primogenitus filius tuus Esau.* V. Exod. I. obstetrices Ægyptiacæ dicuntur a Deo prœmiatæ, quod mendacio Hebræorum pueros morti ſubtraxerint. VI. Judith Holoferni mentita est Cap. XI. v. 15. dicens: *Ego adducam te per mediam Jerusalem.* VII. Tobiæ V. Angelus Raphael ad Tobiam didicitur dixiſse, ſe eſse ex filiis Israel, Azariam magni Ananiæ filium. VIII. In Scripturis ſæpius dicitur: quod Deus decipiat homines, quod eos inducat in errorem, quod dederit mendacium in ore Prophetarum. R. D. A. In Scripturis multa continentur mendacia, quæ Deo loquenti ac inspiranti, aut ſacris Scriptoribus imputari poſsunt, quod falsa ſcripserint, N. A. Mendacia ab aliis prolata, quæ tamen fideliter ac veraciter narrant Scriptores ſacri, C. A. N. C. Ad I. R. illas prædictiones non fuiſse absolutas, ſed conditionatas quoad eventum, si nimirum Ezechias non oraverit, si Ninivitæ pœnitentiam non egerint. II. Temporibus Abrahæ usus invaluerat, ut neptes dicerentur ſorores, & nepotes vocarentur fratres. Hinc Genes XIII. v. 8. ait Abraham ad Loth fratris ſui filium: *Fratres enim ſumus.* Potuit ergo Abraham absque mendacio Saram neptem ſuam vocare ſororem, diſsimulato uxoris nomine. Alii non inverisimiter opinantur, Saram vere ſimul fuiſse ſororem Abrahami ex patre, at non ex matre, eoquod ipse Abraham Abimelecho Regi Geraræ contestatus ſit Genes. XX. v. 12. *Alias autem & vere ſoror mea eſt, filia patris mei, & non filia matris meæ, & duxi eam in uxorem.* Ad III. Cum Deus promiserit

Chri-

Christum ex Isaac nasciturum, Abraham, cujus eximia ſemper fuit fides in Deum, certo ſibi persuadebat, vel Deum non permiſsurum, ut Isaac occideretur, vel a Deo ſtatim resuscitandum. Ad IV. Multi Jacobum a mendacio excusant cum S. Augustino; quia primogenitus dici poterat jure emptionis, & decreto Dei Rebeccæ matri ſignificato. Alii cum Origene, S. Chrysostomo, Caſsiano, Tostato, Lyrano &c. eum mendacii accusant. Ad V. Obstetrices Ægyptiacæ præmio fuerunt a Deo donatæ, ut S. Augus. ſcribit Lib. contra Mendacium Cap. XV. *Non quia mentitæ ſunt, ſed quia in homines Dei misericordes fuerunt. Non eſt itaque in eis remunerata fallacia, ſed benevolentia; benignitas mentis, non iniquitas mentientis.* Ad VI. Respondet S. Thomas II. II[dæ.] Quæst. CX. Art. III. ad III. *Judith laudatur, non quia mentita eſt Holopherni; ſed propter affectum, quem habuit ad ſalutem populi, pro quo periculis ſe exposuit: quamvis etiam dici poſsit, quod verba ejus veritatem habeant ſecundum aliquem myſticum intellectum.* Ad VII. Raphael Angelus vere dixit ſe eſse ex filiis Israel; tum quia Israel ſignificat *videns Deum;* Angeli autem ſemper vident faciem Patris, qui in cœlis est: tum quia ad Israelitarum custodiam erat deputatus. Vere etiam ſe dixit Azariam magni Ananiæ filium, quia Azarias denotat *auxilium Dei*, quod vere attulit Raphael Tobiæ ſeniori cœco, & juniori iter agenti. Ananias ſignificat *gratiam Dei;* ſunt autem & Angeli filii Dei per gratiam. Ad VIII. D. A. In Scripturis dicitur, quod Deus decipiat homines, eosque in errorem inducat, indirecte, C. A. Directe, N. A. De hac deceptione permiſsa ex instituto agemus Tomo IV. Articulo II. Controv. II. Hæc ſtrictim dixi; si enim difficiliora Scripturarum loca, apparentesque antilogiæ omnes explicandæ forent, unicus tomulus haud ſufficeret.

140. Obj. IV. Evidentia ſuppositionis. Certum eſt Pentateuchum Moysi fuiſse ſuppositum. Ergo evinci non potest contineri in illo verbum Dei. Ergo pari ratione reliqui etiam Scripturarum libri ſunt ſupposititii.

Increduli falſo jactitant ſuppositionem Librorum Moysis.

titii. P. A. I$^{mo.}$ Deuteron. Cap. I. dicitur: *Hæc ſunt verba, quæ locutus eſt Moyses ad omnem Israel trans Jordanem.* Atqui certum est, quod Moyses Jordanem non transierit. II. Moyses in Pentateucho ſæpius vocatur homo Dei, vir mitiſsimus: cum Deo locutus eſse facie ad faciem dicitur, nec ſurrexiſse ſimilem ipsi Prophetam. Atqui de ſe ipso hæc Moyses ſcribere non potuit, quin hominis ſuperbi notam incurreret. III. In toto Pentateucho agitur de Moyse in tertia persona. IV. In fine Deuteronomii describitur Moysis obitus & ſepultura. V. In Petateucho multa narrantur, quæ ultra Moysis vitam progrediuntur v. g. Exodi XVI. refertur, filios Israel comediſse manna quadraginta annis, donec tangerent fines terræ Chanaan, quod primum post obitum Moysis contigit. Ergo Pentateuchus manifesta præsefert ſuppositionis indicia. R. N. A. Evidenter incredibile est, impostorem aliquem toti ac integræ Genti legum & regiminis auctorem gratis, ac ſine ullo fundamento ſupposuiſse, totamque Gentem adeo ſtupendæ ac inauditæ fraudi consensiſse, nullo Judæorum tam longo ſæculorum intervallo unquam reclamante. Huic detegendæ & abolendæ fraudi ſane non defuiſset Jeroboam, qui alios ritus, alterius familiæ Sacerdotes, aliosque Deos instituit: neque defuiſsent Samaritani, qui Judæos internecino odio prosequebantur. Ad I$^{mum.}$ R. Præpositionem, quam Latinus interpres vertit per *trans*, in Hebraico idiomate ambiguam eſse, & ex æquo ſignificare *trans* & *citra*, nec nisi ex circumstantiis & adjunctis determinandam eſse, ut patet ex aliis Scripturarum locis v. g. Deuteron. III. v. 8. Adde, quod respectu Terræ promiſsæ, juxta quam Scriptura ſacra ſolet aſsignare plagas & ſitus locorum, regio hæc, in qua Moyses tunc versabatur, trans Jordanem fuerit. Ad II. R. Moyses absque omni ſuperbiæ nota hæc de ſe memoriæ prodidit. Hominem Dei ſe dicit, id est, a Deo miſsum: ſemel tantum ſe ipsum laudat; ſed ea occasione, qua Dei gloria laudem istam exigebat. Agebatur de Mariæ ſororis rebellione, quam Deus lepra castigaverat, ideoque vin-

dican-

dicanda erat divinæ ultionis æquitas, & ex Moysis mansuetudine evincenda Mariæ iniquitas. Eadem de causa, nempe ad commendandum ministerium suum, se cum Deo facie ad faciem locutum esse commemorat. Cum enim leges & doctrinam promulgaverit sola auctoritate divina fundatas, mirum non est, si divinum commercium frequenter appellet. Ad III. Modestiæ causa de se loquitur Moyses in tertia persona, quia agit de donis cœlestibus sibi concessis; eo fere modo, quo S. Paulus in tertia persona de visionibus ac revelationibus suis loquitur. Præterea ex hoc argumento sequeretur, abjudicandam esse Cæsari historiam de bello Gallico, & Civili, Xenophonti expeditionem Cyri; quod de se auctores illi in tertia persona loquantur. Ad IV. Quamvis Moyses non exaraverit ultima verba Deuteronomii; non sequitur totum Pentateuchum Moysi suppositum fuisse. Hæc a Josue addita fuere, aut saltem addi potuere: imo fortasse Cap. XXXIV. Deuteronomii olim erat primum caput Libri Josue. Ad V. R. Divino spiritu multa prænoscere potuit Moyses, atque illud etiam, quanto tempore manna comesturi essent filii Israel, cum manna Moysis precibus deberetur.

Aut testium inhabilitatem obtendunt.

141. Obj. V. Soli Christiani testantur, dari libros novi Testamenti vere divinos. Atqui hoc Christianorum testimonium est illegitimum. P. m. Mahometanorum testimonia & existimatio de suo Alcorano nihil ponderis habent pro asserenda ejus divinitate. Ergo neque Christianorum testimonia pro existentia Scripturæ novi fœderis a Deo inspiratæ. R. C. M. N. m. *Ad prob.* C. A. N. C. Ingens est inter utramque testificationem discrimen. Christianorum existimatio nititur oraculorum evidenter completorum multitudine; miraculorum plurimorum, maximorum, verissimorum præstantia; totiusque Christianæ Religionis manifestissima Divinitate. Quæ autem vaticinia allegant Mahometani? Nulla. Quæ miracula? Victorias, quales & Alexander, Pompejus, Cæsar, & improbissimi sæpe Tyranni retulerunt; ridiculas deinde & aperte fabulosas de Ma-

Mahomete narratiunculas, testimonio unius Mahometis nixas, hominis aperte improbi, luxuriosi, ambitiosi & mendacis, qui vitam impia inter facinora & fraudes actam pari morte clausit, propinato ſcilicet a muliercula veneno, quæ hac ratione experiri voluit, utrum Dei amicus foret, an ſycophanta.

Scripturas a Deo inspiratas non eſse, non evincunt prætensi S. Scriptorum lapsus.

142. Obj. VI. contra II. Concl. Lapsus Sacrorum Scriptorum. S. Aug. Lib. III. de Consensu Evangeliſt. Cap. VII. ait: S. Matthæum Cap. XXVII. Jeremiam pro Zacharia citaſse: *Tunc impletum eſt quod dictum eſt per Jeremiam prophétam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati.* II. S. Hieron. objicit S. Marco, quod Capite I. ſui Evangelii hæc verba: *Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam*, tribuat Isaiæ; cum tamen apud ſolum Malachiam legantur. Ergo Deus non inspiravit Scriptoribus ſacris res in Scripturis contentas. *Conf.* Scriptores ſacri ambigue quandoque, & ſubdubitanter ſcribunt. v. g. Joan. v. 6. *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex positæ ſecundum purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.* Lucæ III. v. 23. *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta.* Act. II. v. 41. *Et appositæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.* Atqui si Spiritus Sanctus res & ſententias inspiraſset, locus dubio relictus non fuiſset, ac numeri omnes exacte fuiſsent determinati. Ergo. R. ad I^mum. S. Hieronymus, Rupertus Tuitiensis, Lyranus, Jansenius Gandavensis, Franciscus Lucas, Baronius, Maldonatus, Suarius, Tirinus, ajunt incuria librariorum hunc errorem irrepsiſse: nam Mathæus non ſolet exprimere nomina Prophetarum, quos citat. Textus Syriacus, & nonnulli codices Latini, olim teste S. Augustino loco in objectione citato, quorum unum adhuc videre est Romæ in Bibliotheca PP. Eremitarum Augustinianorum, non exhibent nomen Jeremiæ, ſed Zachariæ, qui Cap. XI. v. 13. ſimilia habet. Alii cum Tertulliano, Origene, Eusebio, Cornelio a Lapide &c. aſserunt, hæc eadem omnia olim in Jeremia extitiſse, ſed vel casu intercidiſse, vel a Judæis fuiſse erasa. Ad II. R. I^mo. In antiqui-

tiquioribus Græcis codicibus non citari a S. Marco Isaiam, ſed tantum aſseri: *Prout dictum eſt in Prophetis.* R. II. Quamvis priora verba: *Ecce ego mitto Angelum meum*, ſint Malachiæ, ſubsequentia tamen, quæ S. Marcus citat: *Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus*, ſunt ex Isaiæ Capite XL. deprompta. Interserit vero Marcus illa verba: *Ecce ego mitto Angelum meum*, ut ſignificet vocem illam ab Isaia prædictam non ab hominibus, ſed a Deo miſsam fuiſse. Hinc S. Hieronymus refert quidem aliquos putaſse, quod S. Marcus erraverit; ſed hanc opinionem non facit ſuam: imo ſæpius affirmat, in Scripturis nullam contineri falsitatem. Ad *conſ.* N. m. Spiritus Sanctus quamvis determinatum numerum revelare potuerit, noluit tamen aliqua per ſacros Scriptores magis determinari, volens ſese accommodare usitatæ apud homines narrandi rationi. Quamquam quæ adversarii ex Joanne & Luca objiciunt, nihil omnino incerti aut dubii præseferunt: Hydriæ enim dicuntur capientes metretas binas vel ternas, quia earum aliquæ binas tantum, aliæ vero ternas omnino metretas capiebant: & Christus aſseritur fuiſse annorum quasi triginta, quia trigesimum vitæ ſuæ annum nondum expleverat, cum a Joanne baptizatus est. Quod si dicas, auctorem Libri II. Macchabæorum Cap. XV. v. 39. veniam erratorum petere. R. veniam ab illo peti non ob errata circa veritatem rerum a ſe ſcriptarum; ſed ob errata ſtyli, & Græcæ orationis, forsan minus elaboratæ, qua delicatas Græcorum aures offendi metuebat.

Non consecutio.

143. Obj. VII. Consecutio. Si Scripturæ fuiſsent a Deo inspiratæ, ſequeretur I^mo. Omnia præcepta in illis contenta, eſse præcepta divina. Atqui hoc est falsum, quia ipse Apostolus I. ad Corinth. VI. ait: *Cæteris ego dico, non Dominus.* II. Nihil insipienter a ſacris ſcriptoribus ſcriptum fuiſse. Atqui Apostolus II. ad Corinth. Cap. XI. v. 17. ſcribit: *Quod loquor, non loquor ſecundum Deum, ſed quasi in insipientia.* III. Poëtas gentiles Aratum & Menandrum, quorum testimonia adducit Apostolus in ſuis Epistolis, fuiſse a Deo

inspiratos. IV. Authores ſacros nullum in ſcribendo laborem adhibuiſse. Atqui hoc falsum eſse testatur Auctor Libri II. Macchab. Cap. II. v. 27. *Et nobis quidem ipsis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuscepimus, non facilem laborem, imo vero negotium plenum vigiliarum, & ſudoris aſsumpsimus.* P. M. Divina inspiratio rapit homines extra ſe, ut patet in Balaamo & Saule prophetantibus. Ergo excludit omnem laborem. R. ad Imum. N. M. Præcepta, quæ continentur in Scripturis, quandoque a ſolis hominibus facta ſunt, non modo absque inspiratione divina, verum etiam in contemptum divinæ legis, ut patet ex præceptis Nabuchodonosor Regis, & Antiochi: quandoque Deo inspirante facta ſunt, qualia ſunt præcepta ab Apostolis lata, tanquam Eccleſiæ Pastoribus; ſemper tamen ex divina inspiratione a ſacris Scriptoribus ſcripta ſunt, quæcunque illi in Libris Canonicis ſcripto consignarunt. Ad II. R. Apostolum, quando minus ſapientem ſe fatetur, quia personam quasi insipientis aſsumpsit ſe ipsum commendando, revera ſapientiſsimum fuiſse; quia eximia cœlestia dona, quibus a Deo cumulatus fuerat, manifestavit, non ſuadente ambitione, ſed impellente charitate, ne Corinthii, contempto Paulo tanquam vili homuncione, ſeductoribus adhærerent. Ad III. R. Sententias illas absque inspiratione divina fuiſse ab Ethnicis poëtis conscriptas: at non ſine divina inspiratione fuiſse a ſacris Scriptoribus relatas. Ad IV. N. M. Ad *prob.* D. A. Aliquando, C. Semper, N. A. & C. Inspiratio divina non eadem ſemper fuit in Scriptoribus ſacris, & Prophetis. Quandoque a Deo ita movebantur, ut ſui compotes non fuerint; ac tam copioso lumine illuſtrabantur, ut absque ullo labore librum magis describere, quam conscribere viderentur, ut de Jeremia testatur Baruch. At vero alios excitavit tantummodo Deus ad ſcribendum, inspiravit illis res & ſententias, quin labor Scriptoris ſacri excluderetur.

144. Dices. Quoad inspirationem divinam certum est maximum dari discrimen Christum inter, & Scriptores ſacros. Atqui si omnia quæ in Scripturis continen-

tinentur, a Deo forent inspirata, sufficiens discrimen assignari non posset. Ergo. R. C. M. N. m. Christus ratione Unionis hypostaticæ, jure proprio, semper, & in omnibus inspiratus fuit, ita ut a vero nunquam aberraverit, nec aberrare potuerit. Contra vero Scriptores sacri ex gratuito Dei beneficio ac beneplacito, atque eo tantum tempore, quo libros Canonicos conscribebant, & quo tanquam Dei legati hominibus loquebantur, fuere inspirati.

Non obscuritas, aut inutilitas inspirationis.

145. Obj. VIII. Obscuritas & inutilitas inspirationis. Ex una parte non potest explicari, in quo constiterit inspiratio illa divina, qua Deus Scriptoribus sacris inspirasse dicitur res & sententias; ex altera parte nulla est ejus necessitas. Ergo. P. A. Ut Scriptura dicatur verbum Dei, sufficit, quod Deus singulariter Scriptori sacro adstiterit, & quæ ab eo scripta sunt, pro suo verbo haberi voluerit, auctoritatem suam eis impertiendo. Ergo necessaria non erat inspiratio. R. N. A. Quoad utrumque membrum. Inspiratio illa divina consistebat tum in singulari quadam, interiore & proxima motione voluntatis, qua Scriptor sacer impellebatur ad scribendum: tum in interiore illustratione, qua Deus vel pia monita, consilia & adhortationes Scriptori sacro suggerebat, vel veritates ei antea ignotas manifestabat, vel quæ memoria jam exciderant, in memoriam iterum revocabat, ne is in errorem laberetur. Ad *prob.* N. A. Tali modo non esset Verbum Dei proprie tale, sed tantum per adoptionem: neque per se, atque ob auctoritatem Dei loquentis, quod tamen ad Verbum Dei proprie tale requiritur, is liber summa foret veneratione dignus, sed ob veritatem Dei testificantis. Præterea satis capi non potest singularis Dei præsentia sine illustratione intelligentiæ, & pia motione voluntatis, quæ ipsissimam dicunt inspirationem divinam.

146. Dices I. Scriptores sacri sæpe incitamentis humanis excitati fuerunt ad scribendum. Sic Marcus & Joannes scripserunt Evangelium rogati ab amicis, ut testatur S. Hier. in Catalogo Scriptorum. II. Ali-

qui

qui Scriptores sacri auctoritatem suæ narrationi non conciliant ab inspiratione divina, sed a testimonio sensuum, v. g. aurium, oculorum &c. Sic S. Joannes Epist. I. Cap. I. v. 3. ait: *Quod vidimus, & audivimus, annuntiamus vobis.* Ergo commentitia est illa inspiratio divina. R. ad I. N. C. Incitamenta illa humana, vel potius charitas erga proximum minime obstitit, quo minus Deus illa occasione usus, res & sententias Scriptoribus sacris inspiraret. Ad II. iterum N. C. Non omnes Scriptores sacri inspirationis divinæ conscii fuerunt. Postea tamen ex sensu totius Ecclesiæ, vel ex aliqua revelatione cognoscere potuerunt, se scripsisse ex singulari inspiratione & illustratione divina, sicque Scripturam suam esse vere Verbum Dei. B. Joannem quod attinet, potuit ille convenienter & utiliter scriptioni suæ auctoritatem aliquam a sensuum suorum experientia conciliare; divinam tamen inspirationem nunquam exclusit, imo Evangelii sui Cap. ultimo ea aperte nititur: *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus, quia verum est testimonium ejus.* Quibus verbis significat, se in scribendo Evangelio errare non potuisse, quod illud scripserit non sine singulari Spiritus Sancti illustrantis præsentia.

CONTROVERSIA II.

UTRUM OMNES LIBRI IN CANONE TRIDENTINO COMPREHENSI, SINT VERE CANONICI ET DIVINI?

CONTRA PROTESTANTES.

Quinam sint libri Proto, & Deutero-canonici.

147. *Canonici* divinarum Scripturarum libri vocantur illi, qui in canone, seu catalogo Ecclesiæ divinas Scripturas determinante sunt expressi ut divini, & a Deo inspirati. Dividuntur in Protocanonicos, & Deuterocanonicos. *Protocanonici* dicuntur illi, qui ut sacri & divini semper ab universa Ecclesia, absque ulla contradictione, recepti fuerunt. *Deuterocanonici* vero, quorum divinitas non ita semper explorata fuit in universa Ecclesia, quin ab aliquibus Catholicis aliquando

do in dubium revocata fuerit, vel etiam negata. Tales libri fuere ex veteri Testamento Esther quoad septem postrema capita, Baruch, Danielis pars, nempe hymnus trium puerorum, historia Susannæ & Draconis, quem Daniel interfecit, Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, Libri duo Macchabæorum. Ex novo Testamento caput ultimum Marci a versu IX. usque ad finem, historia sudoris sanguinei in horto, & apparitionis Angelicæ Christo factæ in Evangelio Lucæ Cap. XXII. Joannis historia de muliere adultera, Epistola B. Pauli ad Hebræos, Epistola Catholica B. Jacobi, secunda Petri, secunda & tertia Joannis, Epistola B. Judæ, & Apocalypsis S. Joannis. Reliqui omnes libri, præter hic recensitos, sunt Protocanonici, ab omnibus Catholicis semper recepti.

Canon Judæorum Esdrinus.

148. Antiquum Judæorum canonem ab Esdra viro patriæ antiquitatis peritissimo post captivitatem Babylonicam fuisse constitutum, communi consensu tenetur certum. Laborem ea occasione sumptum plerique in eo definiunt, quod libros sacros, tempore deportationis Babylonicæ dissipatos, majori quo potuit, exemplarium numero collegerit, iisque inter se collatis, editionem quam potuit perfectissimam procurarit. Hoc cum faceret, eamdem quoque a mendis, quæ in codices vel ignorantia vel incuria librariorum irrepserant, repurgavit, germanam lectionem restituit, variorum locorum nominibus vetustate jam incognitis notiora substituit, omnia ex ordine digessit. Qua in re ope ac directione Divini Spiritus adjutus, citra erroris periculum versatus est. In hunc porro Canonem ad viginti duos libros redactum, quot nempe in Hebraico alphabeto continentur litteræ, Judæi sibi semper religioni duxerunt manus inferre. Secutis temporibus detecti sunt libri Baruch, Tobiæ, Judith, Sapientiæ, ampliores Estheris & Danielis codices. Jesus Filius Sirach Ecclesiasticum scripsit; atque a suis singuli auctoribus prodierunt duo Libri Macchabæorum. Magnam porro hisce libris delatam esse reverentiam, satis ex antiquorum monumentis apertum est; quin tamen ideo

ab

ab Hebræis in Palæstina relati fuerint in canonem ab Esdra divulgatum.

Alius fuit a Canone Hellenistarum.

149. Josephus Tourneminius ſolidis argumentis ostendit, alium fuiſse a Canone Judæorum in Palæstina Canonem Hebræorum Hellenistarum & Alexandrinorum, utpote qui nullum inter Protocanonicos & Deuterocanonicos veteris instrumenti libros diſcrimen agnoviſsent. Canonem istum posteriorem Græco ſermone, qualis Alexandriæ & in Græcorum Judæorum Synagogis legebatur, primi Christiani, qui a Gentium Sacris recedebant, ab Apostolis accepere, in quo rejecti hodie a Protestantibus libri veteris Testamenti ordinem ſuum locumque ſervabant. Atque id omnes Manuscripti codices comprobant; idque Apostoli innuunt, qui Sapientiam, Ecclesiasticum, Tobiam, Macchabæorum Libros prolatis inde ſententiis commendant: id evincunt plurima Patrum testimonia, quæ pro ſingulis hisce libris in controversiam vocatis longa & accurata ſerie idem Tourneminius exhibet in Appendice I. ad Præloquia Jacobi Bonfrerii, qui & magna fiducia audaciores quosque Criticos provocat ad proferendum insignius quoddam argumentum, quo vel in dubium adducantur, quæ de Græcis codicibus dicta ſunt, vel tanta Apostolorum ac Patrum auctoritas infirmetur.

Plures libri olim ab hæreticis rejecti ſunt.

150. Antiquiſsima fuit hæreticorum consuetudo libros illos divinarum Scripturarum, quibus ſe maxime premi animadvertebant, aut laniandi, aut Canone ſuo excludendi. De his ſcribit S. Hier. Dial. adv. Luciferianos: *Ad eos venio hæreticos, qui Evangelia laniaverunt, Saturninum quemdam & Ophitas, & Cainæos, & Sethoitas, & Carpocratem & Cerinthum, & hujus ſucceſſorem Ebionem, & cæteras peſtes.* De Cerinthianis ſcribit S. Epiphan. Hær. XXVIII. eos partem Evangelii S. Matthæi, & Pauli Epistolas, & cæteros novi Testamenti Libros respuiſse, quod ſentirent prava ſua dogmata his manifeste damnari. Mutilatum fuiſse atque adulteratum a Marcione Synopensi Evangelium ſecundum Lucam, & Pauli Epistolas testantur S. Irenæus

Lib.

Lib. I. adv. Hær. Cap. XXIX. & S. Epiphan. Hær. XLII. Idem flagitium commiſsum fuiſse a Cerdone memoriæ prodidit Tertull. Lib. de Præscript. Cap. LI. *Solum Evangelium Lucæ, nec tamen totum recepit; Apoſtoli Pauli neque omnes, neque totas Epiſtolas ſumit.* De Manichæis ſcribit S. Leo M. Serm. IV. in Epiphan. Cap. IV. *Iſti, de quibus loquimur, adversarii veritatis legem per Moysen datam, & inspirata divinitus Prophetarum oracula respuerunt, ipsasque Evangelicas & Apoſtolicas paginas, quædam auferendo, & quædam inserendo violaverunt: confingentes ſibi ſub Apoſtolorum nominibus, & ſub verbis ipsius Salvatoris multa volumina falsitatis, quibus erroris ſui commenta munirent, & decipiendorum mentibus mortiferum virus infunderent.*

Quod etiam a Proteſtantibus factum eſt, & qua de causa?

151. Majorum ſuorum vestigiis ſtrenue instinterunt Protestantes. Calvinus e ſuo Canone expunxit Tobiam, Judith, Sapientiam, Ecclesiasticum, duosque Macchabæorum Libros. Lutherus præter expunctos a Calvino, rejicit Librum Baruch, Epistolam Pauli ad Hebræos, Epistolam Jacobi, ſecundam B. Petri, ſecundam & tertiam B. Joannis, Epistolam B. Judæ, & Apocalypsin. Deprehenderat nimirum in illis quædam commendari, quæ ipsius erroribus adversabantur. Sic Liber Judith Luthero displicuit, quod in illo commendentur jejunium, castitas vidualis, atque institutio novarum Festivitatum. In Macchabæis displicuit illi oblatio ſacrificii pro peccatis mortuorum, & dura inde neceſsitas Purgatorium admittendi. In Tobia contra Lutheri placita aſseritur poſsibilis observatio mandatorum Dei: in Sapientia & Ecclesiastico commendantur bona opera; in Baruch promittitur vita observantibus legem, & mors illam violantibus intentatur: in Epistola B. Pauli ad Hebræos, B. Judæ, Apocalypsi B. Joannis, & Catholica Epistola B. Jacobi commendantur bona opera, fides dicitur non ſufficere ad ſalutem ſine operibus, aliaque quæ cum Lutheri placitis minime cohærent. Quid ergo consilii? Expungendi erant hi libri e Canone, quod novo Lutheri Evangelio tam acerbe adversarentur.

152.

Canonem Tridentinum Sess. IV. legitimum esse evincitur ex consensu Ecclesiæ Africanæ.

152. Conclusio. Omnes & soli libri tam Proto quam Deuterocanonici, qui continentur in Canone Concilii Tridentini Sess. IV. sunt vere Canonici, & divini. Prob. Conclusio Catholica argumento præscriptionis, atque auctoritate Ecclesiæ. Est antiquissima & nunquam interrupta traditio, non nisi ab Apostolis profecta, Ecclesiarum Romanæ præcipue & Africanæ, hos omnes & solos libros a Tridentino Concilio recensitos, esse canonicos & divinos. Ergo omnes illi & soli sunt vere canonici, & divini. P. C. Protestantes enim probare nequeunt, librum aliquem esse canonicum aut divinum, nisi ad Ecclesiæ auctoritatem recurrant, ut suo loco ostendemus. P. A. ac I^mo. quidem de Ecclesiis Africæ. Carthaginense III. A. C. 397. sub Aurelio, cui interfuisse dicuntur Africæ Episcopi CXXVII. Capitulo XLVII. ait: *Item placuit, ut præter Scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur sub nomine divinarum Scripturarum. Sunt autem canonicæ Scripturæ: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jesus Nave, Judicum, Ruth, Regnorum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Job, Psalterium Davidicum, Salomonis Libri quinque, Libri duodecim Prophetarum minorum: item Isajas, Jeremias, Ezechiel, Daniel: Tobias, Judith, Esther, Esdræ libri duo, Macchabæorum libri duo. Novi autem Testamenti Evangeliorum libri quatuor, Actuum Apostolorum liber unus, Pauli Apostoli Epistolæ tredecim: ejusdem ad Hebræos una: Petri Apostoli duæ, Joannis Apostoli tres: Judæ Apostoli una, & Jacobi una; Apocalypsis Joannis liber unus.* Tum vero subjungitur: *a Patribus ista accepimus in Ecclesia legenda.* Ubi vides, omnes & solos libros a Carthaginensi III. inter divinos numerari, qui in Tridentino canone continentur, præter Baruch Prophetam, cujus disertis verbis non meminit Carthaginense, quod hunc librum partem esse vaticiniorum Jeremiæ judicaret, eumque Jeremiæ nomine comprehenderit. Veteres enim Librum Baruch sæpe sub Jeremiæ nomine allegabant, ut Clemens Alexandr. Lib. I. Pædagogi Cap. X. S. Ambr. Lib. III. Hexæm. Cap. XIV.

S.

S. Basilius Lib. IV. contra Eunomium, S. Chrys. in Oratione, quod Christus ſit Deus &c. Eosdem libros tanquam Canonicos & divinos enumerat S. Augustinus, qui Carthaginensi Concilio interfuerat, Lib. II. de Doctrina Christiana Cap. VIII.

153. Prob. idem Antecedens II. de Ecclesia Romana. A. C. 405. S. Innocentius I. Epist. ad Exsuperium Tolosanum ſcribit: *Consulenti tibi, quid de propoſita ſpecie unaquaque ſentirem, pro captu intelligentiæ meæ quæ ſunt visa respondi, quid ſequendum vel docilis ratio persuaderet, vel authoritas lectionis oſtenderet, vel cuſtodita ſeries temporum demonſtraret.* Deinde expeditis variis dubiis circa disciplinam Ecclesiasticam, ſanctarum Scripturarum libros eosdem omnino enumerat, quos Carthaginense III. recensuerat. A. C. 494. in Concilio Romano LXX. Episcoporum S. Gelasius I. eodem ordine Libros veteris novique Testamenti numerat, quos Sancta & Catholica Romana Ecclesia veneratur & ſuscipit. Eadem fuit circa Libros divinos Oecumenicæ Florentinæ Synodi in Decreto pro Armenis, & Tridentinæ doctrina, quæ Seſsione IV. ſubjungit: *Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata editione Latina habentur, pro ſacris & canonicis non ſusceperit; & traditiones prædictas ſciens & prudens contempserit; anathema ſit.* Ergo morali certitudine constat, etiamsi nonſuffragaretur definitio Ecclesiæ, omnes Libros in Tridentino catalogo positos, fuiſse pro ſacris ac pro genuino Dei Verbo agnitos judicio ſaltem unius aut plurium Apostolorum, qui hoc ſuum judicium per traditionem particularem reliquerunt Ecclesiis quas rexerant, præcipue Romanæ omnium matrici. P. C. Denominatio libri Canonici non est denominatio opinionis, ſed traditionis; quinam enim libri ſint Deo inspirante conscripti, est quæstio facti, quæ non nisi ex traditione resolvi potest. Ergo.

Romanæ.

154. Ecclesia Græca, etsi nunc Schismatica, eosdem cum Catholicis ſuscipit libros. Hæc cum a Protestan-

Et Græcæ, quamvis Schismaticæ.

testantibus ad ineundam secum concordiam fuisset invitata, Synodum Jerosolymis sub Dositheo Patriarcha celebravit A. C. 1672, quo Protestantium errores damnavit, responsoque ad ipsos dato, inter alia Catholicæ doctrinæ capita solemniter de sacris libris in Tridentino enumeratis professa est: *Hos omnes judicamus esse Canonicos, & Sacram Scripturam confitemur, quoniam eos tradidit antiqua consuetudo, seu magis Ecclesia Catholica.*

Traditio hæc maximi est ponderis juxta S. Augustinum.

155. Argumentum hoc ductum ab auctoritate & traditione Ecclesiæ quanti sit ponderis, patet ex S. Augustino, qui Lib. contra Epistolam fundamenti Cap. V. scribit: *Actibus Apostolorum necesse est credere, si credo Evangelio: quoniam utramque Scripturam similiter mihi Catholica commendat auctoritas.* Et paulo ante: *Ego Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas.* Idem S. Doctor Lib. II. de Doctr. Christ. Cap. VIII. hanc regulam circa libros Canonicos assignat: *In Canonicis autem Scripturis Ecclesiarum Catholicarum quam plurium auctoritatem sequatur, inter quas sane illæ sunt, quæ Apostolicas Sedes habere, & Epistolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in Scripturis Canonicis, ut eas quæ ab omnibus accipiuntur Ecclesiis Catholicis, præponat eis quas quædam non accipiunt; in iis vero quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas quas plures gravioresque accipiunt, eis quas pauciores minorisve authoritatis Ecclesiæ tenent. Si autem alias invenerit a pluribus, alias a gravioribus haberi, quamquam hoc facile invenire non possit, æqualis tamen authoritatis eas habendas puto.* Quod si hoc in negotio ad antiquiores & Apostolicas Ecclesias, judice Augustino, recurrendum est, quanto magis ad Romanam, de qua antiquissimus S. Irenæus Lib. III. adv. Hær. Cap. III. scribit: *Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles: in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab Apostolis, traditio.*

156.

Cum Ecclesia hoc in negotio sit infallibilis.

156. Et profecto, quamquam Christi Ecclesia stare posit etiam divinis litteris destituta; firma tamen & integra stare non posset, si vel falsas litteras pro divinis, vel adulteratas pro sinceris admitteret. Cujus discriminis hæc ratio est. Ecclesia stat, quamdiu est firmamentum fidei, & columna veritatis: atqui etiamsi Sacrarum Scripturarum codices non existerent, aut nulli umquam scripti essent, Ecclesia tamen esse posset firmamentum fidei & columna veritatis. Posset enim Christus & ipsa traditione, & uberiori gratiæ suæ auxilio divinorum librorum defectum abunde supplere: posset absque eorum ope sic regere Ecclesiam suam, ut illa nec unquam deficeret a fide, nec aberraret a vero. Contra autem si Ecclesia spurios ac mendaciis refertos libros tamquam divinos susciperet; si adulteratos, erroribus ac fabulis inquinatos, haberet pro genuinis & sinceris, mendaciis illis fabulisque firmum deberet præbere assensum; fabulas enim illas existimaret divina revelatione acceptas: firma autem fide credendum est, quidquid Deo aspirante & revelante scriptum esse non dubitatur. In errorem ergo incideret Ecclesia, fidesque ejus deficeret, quod salva Christi promissione fieri nequit, cum portæ inferi nunquam sint adversus illam prævalituræ. Quare minime est metuendum, ne aliquando Ecclesia Christi aut libros apocryphos in sacrum Canonem referat; aut corruptos, atque hæresis veneno infectos filiis suis Mater optima legendos offerat.

Argumenta contraria refutantur.

Frustra Protestantes confugiunt ad hujus Traditionis incertitudinem.

157. Obj. I. Incertitudo hujus traditionis. Si de Divinitate Librorum Deuterocanonicorum constaret Ecclesiæ ex traditione Apostolica, Patres traditionem illam non ignorassent. Atqui eam ingnorarunt. Ergo. P. m. Deuterocanonicos libros tanquam divinos non agnoverunt Melito Sardensis apud Eusebium Hist. Eccles. Lib. IV. Cap. XXV. S. Athanas. in Synopsi, Concilium Laodicenum Sæculo IV. Origenes, S. Gre-

Gregorius Nazianz. S. Epiphanius, S. Joannes Damasc. aliique. Ergo. R. D. M. Si hæc traditio data & conservata fuiſset in omnibus Ecclesiis, C. M. Si conservata fuit in aliquibus tantum Ecclesiis, præcipue in Romana & Patriarchatu Occidentis, N. M. Traditio de non rebaptizandis iis qui ab hæreticis baptizati ſunt, vere fuit divina & Apostolica, a Romana Ecclesia ſemper conservata, quamvis plurimi Africæ Episcopi cum multis Asiaticis aliter ſentirent. Facile itaque contingere potuit, ut Patres aliqui Orientalis Ecclesiæ traditionem illam Apostolicam de numero librorum divinorum ignorarent; cum Ecclesia id fide divina credendum tunc nondum proposuerit, ut justis de causis factum est a Tridentino, ad coercendos Protestantium errores, & novandi libidinem. Ad *probat.* R. Melito Sardensis non ex Asiaticarum Ecclesiarum traditione, neque ex Christianorum, ſed Judæorum Palæstinæ ſententia, ad quos idcirco in Epistola ad Onesimum fatetur iter a ſe fuiſse ſusceptum, catalogum ſuum vulgavit, quem nævis non caruiſse ipsi Protestantes coguntur fateri. Omittitur enim a Melitone Liber Estheris certo divinus, & Judæorum canone comprehensus; enumeratur vero inter omnium consensione comprobatos liber Sapientiæ, quem tamen Deuterocanonicis accenseri constat, nec in Esdrino canone contentum, nec a Protestantibus olim receptum. Synopsis illa auctorem non habet S. Athanasium Alexandrinum, ſed alium quemdam Sæculi VI. Scriptorem, ut plerique ex eruditis hodie consentiunt. Alii Patres citati complures libros ex Deuterocanonicis tanquam Scripturas divinas allegant, ut v. g. Origenes Tobiam, Judith, Additamenta ad Lib. Esther, & Danielis, Sapientiam, Ecclesiasticum. S. Gregorius Nazianz. librum Baruch, Sapientiæ, Ecclesiastici, Historiam Susannæ. S. Epiphan. Sapientiam, & Ecclesiasticum &c. Concilium Laodicenum A. C. 372. Provinciale dumtaxat fuit XXII. Episcoporum ex Phrygia Pacatiana; ac proin Sedium Apostolicarum, maxime Romanæ, imo universalis Ecclesiæ Traditioni non officit. Cæterum Canon LX.

ubi

ubi Catalogus librorum ſacrorum exhibetur, non legitur in veteri versione Latina Dionysii Exigui: & in Canone Græco recensentur libri Deuterocanonici omnes novi Testamenti, præter Apocalypsin B. Joannis; quos tamen Lutherus a Canone ſuo abeſse voluit. Proferri etiam ſolet ab aliquibus Canon LXXXIV. ex Apoſtolicis, qui in Catalogo librorum ſacrorum omittit Libros Tobiæ, Judith, & Ecclesiastici. Verum Canones illos, ſaltem XXXV. posteriores, apocryphos eſse, atque ab Ecclesia nunquam receptos, peritorum omnium judicio certum est.

158. Dices. S. Hier. per plures annos Romæ versatus, præcipue temporibus Damasi, Præfatione in Libros Salomonis ſcribit: *Sicut Judith & Tobiæ, & Macchabæorum libros legit quidem Ecclesia, ſed eos inter Canonicas Scripturas non recipit: ſic hæc duo volumina* (Sapientiæ & Ecclesiastici) *legat ad ædificationem plebis, non ad authoritatem Ecclesiaſticorum dogmatum confirmandam.* Similia habet Ruffinus doctiſsimus Aquilejensis Ecclesiæ Presbyter in Expositione Symboli. II. Idem S. Hier. Præfatione in Danielem ſcribit: *Hæc idcirco refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebræos nec Susannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconisque fabulas, quæ nos quia in toto orbe disperſæ ſunt, veru anteposito, easque jugulante ſubjecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſse.* Ergo ævo S. Hieronymi non exſtabat hæc traditio in Ecclesia Romana, vel S. Hieronymus eam censuit non eſse Apostolicam. R. N. C. Si enim in Ecclesia Romana non extitiſset traditio illa Apostolica, S. Innocentius I. Pontif. Max. A. C. 405. adeoque vivente adhuc S. Hieronymo, canonem illum divinarum Scripturarum tanquam indubium, & antiqua authoritate munitum non miſiſset ad Exsuperium, eumque eodem adhuc ſæculo ratum non habuiſset S. Gelasius in Concilio Romano LXX. Episcoporum. Quamquam illud mihi longe verisimilius videtur, Hieronymum verbis illis id unum aſserere, Deuterocanonicos libros ad confutandos hæreticos, & articu-

los

los fidei adſtruendos eo ex capite minus idoneos eſse, quod Ecclesia temporibus illis nondum ſupremo judicio definiverit, libros illos eſse vere Canonicos & divinos, cum de illis plures in Oriente Ecclesiæ dubitarent, ſalva pace, & fide Catholica. Certe ipse S. Hieron. plures ex Deuterocanonicis tanquam divinos agnoscit. Comment. in Cap. XVIII. Jeremiæ ſcribit: *Dicente Scriptura, In malevolam animam non introibit ſapientia.* Quæ verba reperiuntur Sapientiæ Cap. III. Et Epist. XXXIV. ad Julian. *Divina ſcriptura loquitur* (nempe Ecclesiastici Cap. XXII.) *Musica in luctu, importuna narratio.* Quod de Hieronymo, idem dictum puta de Ruffino, qui in hoc ipso Symbolo textus ex Baruch, Lamentationibus Jeremiæ, & Libro Sapientiæ desumptos vocat *Sermonem propheticum.* Ad II. Hieronymus uti in Epistolis ad Castrutium, & Marcellam, ita etiam hoc loco per *fabulam* non intelligit narrationem fictam, ſed historiam lectu jucundam, & mirabiliter implexam, quam veru jugulante trasfixit, ut indicaret has partes in Hebraico codice deeſse. Cæterum quando historias illas in Canone contineri negat, non ex propria, ſed ex Hebræorum ſententia loquitur, ſiquidem ipsum Hieronymum, optimum ſuæ mentis interpretem audiamus, Apologiæ adversus Ruffinum Lib. II. Cap. IX. *Quod autem refero, quid adversum Susannæ hiſtoriam, & hymnum trium puerorum, & Belis draconisque fabulas, quæ in volumine Hebraico non habentur, Hebræi ſoleant dicere: Qui me criminatur ſtultum, ſe ſycophantam probat. Non enim quid ipse ſentirem, ſed quid illi contra nos dicere ſolent explicavi.*

Ad ſilentium Conciliorum.

159. Obj. II. Silentium Conciliorum. Temporibus Augustini & Hieronymi nulla Generalis & Oecumenica Synodus ſtatuit libros Deuterocanonicos eſse vere divinos. Ergo Tridentina Synodus neque potuit, neque debuit id definire. P. C. Ex una parte dici nequit, undenam Tridentini Patres ſciverint libros Deuterocanonicos eſse divinos: ex altera parte nullum exstat veſtigium ante tempora Tridentini Concilii, quod Eccle-

sia

sia in Concilio Generali congregata librum aliquem in Canonem retulerit, de cujus auctoritate in Ecclesia olim fuerit dubitatum. Ergo. R. C. A. N. C. Idcirco primum in Tridentino id explicite definitum fuit, quia ante Lutherum tanta nunquam erat necessitas, quam Tridentinis Patribus imposuit insatiabilis Protestantium libido omnia novandi. Ficulneum hoc esse adversariorum argumentum ex eo ostenditur, quia manifeste ex illo sequeretur, Concilia Generalia omnia perperam egisse novos errores in Ecclesia Dei exortos damnando. Nam ante Nicænum Concilium Ecclesia nunquam tam clare & expresse definivit Divinitatem Verbi: ante CPolitanum I. Divinitatem Spiritus Sancti: ante Ephesinum, unicam esse in Christo personam, ac B. Mariam vere dici Deiparam &c. Ad *prob.* N. A. quoad utrumque membrum. Tridentinum id scire potuit ex constanti, & nunquam interrupta traditione Ecclesiæ Romanæ, ut dictum est in probatione. Alterum membrum falsum esse testatur S. Hier. qui Præfatione in Librum Judith scribit: *Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero sanctarum Scripturarum legitur computasse, acquievi postulationi vestræ.* Verum est, in Actis quæ supersunt Nicæni Concilii, Decretum illud non inveniri: at compertum est eruditis, plura ex illis periisse, & pauca tantum superesse fragmenta. Et quamvis nemo alius Patrum Nicæno posteriorum, id de Libro Judith testetur; nullus etiam illorum, quod narravit Hieronymus, in dubium vertit, aut falsi postulavit: satis itaque ad fidem faciendam est, id a S. Hieronymo disertis verbis affirmari.

160. Dices I. Tridentinum non potuit hanc controversiam dirimere, nisi ferendo judicium de Scripturis. Atqui Tridentinum non potuit judicium ferre de Scripturis divinis. Ergo. P. m. Ecclesia nullam habet jurisdictionem in Scripturas. Ergo non potuit judicium ferre de Scripturis divinis. R. D. M. Non potuit hanc controversiam dirimere, nisi ferendo judicium discretionis de Scripturis, C. M. Judicium auctoritatis, subd. Circa fideles, illos expresse obligando ad su-

 sci-

scipiendos libros Deuterocanonicos, C. Circa Scripturas divinas, N. M. Et ſic dist. minore, N. C. Ecclesia potest judicium discretionis ferre circa divinas Scripturas, tum quia jus habet discernendi Scripturas veras a falsis & adulterinis; tum quia Spiritus Sanctus ei aſsistit, ne erret in judicio discretionis. Ad *prob.* C. A. D. C. Ergo de Scripturis divinis non potuit ferre judicium auctoritatis, C. C. Discretionis, quod exigit tantum virtutem discernendi, N. C.

161. Dices II. Si Ecclesia potest exercere judicium discretionis circa Scripturas divinas ſequeretur Imo. quod Ecclesia ſit regula ſacræ Scripturæ, non vero Scriptura ſacra Ecclesiæ. II. Quod Ecclesia poſsit ſine Scripturis fidei controversias dirimere. III. Quod ipsa Ecclesia ſtatuat ſibi regulam, qua in decidendis fidei controversiis utitur. Atqui consecutiones iſtæ ſunt falsæ & absurdæ. Ergo. R. N. M. Nam Imo. Quamvis Ecclesia ſit nobis regula ad veram Scripturam cognoscendam, ejusque genuinum ſensum; ipsa tamen Scriptura ſacra cum genuino ſuo ſensu per infallibilem Spiritus Sancti præsentiam certo cognita, est regula Ecclesiæ, quam illa ſequi debet in dirimendis fidei controversiis. II. Ecclesia non accipit a Spiritu Sancto novas revelationes, ſed per Scripturas divinas, & traditiones non ſcriptas, id est, in Verbo Dei ſcripto non consignatas, ab eodem instruitur. Ergo ſine illis nequit Ecclesia fidei controversias dirimere in hac providentia, & rerum ordine. III. Ecclesia regulam habet in decidendis fidei controversiis a Spiritu Sancto constitutam & præscriptam, nempe Verbum Dei ſcriptum & traditum. Ergo quamvis a Deo dirigatur & adjuvetur ad regulam illam ſine periculo erroris discernendam; falsum tamen est, quod ipsa Ecclesia ſibi regulam ſtatuat propria auctoritate, qua utatur in decidendis fidei controversiis.

Fruſtra objiciunt Decreti Carthagin. & Gelasiani infirmitatem.

162. Obj. III. Infirmitas Decreti Carthaginensis & Gelasii. Canon XLVII. a nobis Num. 152. exhibitus, non pertinet ad III. ſed ad VI. Carthaginense Concilium A. C. 419. habitum ſub Bonifacio I. Pontifice Romano:

mano: illico enim poſt enumeratos divinos libros ſubjungitur: *Hoc etiam Fratri & Conſacerdoti noſtro Bonifacio, vel aliis earum partium Epiſcopis pro confirmando iſto canone innoteſcat &c.* Bonifacius autem I. non nisi A. C. 418. Pontificatum iniit. II. Decretum Gelasii, teste Cavæo, ſpurium est, aut alium certe auctorem habet, si manuscriptis credimus, Damasum, vel Hormisdam Pontifices. R. I^mo. Sive Decretum illud ſit Carthaginensis III. ſive VI. parum referre; neque enim XXII. anni, quot nempe ab anno 397. ad 419. efluxere, antiquitatem traditionis notabiliter augent, aut minuunt. R. II. Probabilius, ut Harduinus monet Tomo I. Conciliorum Col. 968, verba citata, quæ Canonem XLVII. Carthaginensis III. ſubsequuntur, pertinere ad Carthaginense VI. in quo inter breviter indicatos, & ſolemniter confirmatos Canones priorum Carthaginensium Synodorum iterum legitur indicatus Canon hic XLVII. Quare imperitia Scriptoris cujusdam verba illa ex Actis VI. Carthaginensis in Acta III. migrarunt. Perperam autem mentionem hic fieri Bonifacii Pontificis, patet ex Canone ſubsequente, nempe XLVIII. Carhaginensis III. ubi dicitur: *De Donatiſtis placuit: ut consulamus fratres & consacerdotes noſtros, Siricium & Simplicianum*, illum Romanæ, hunc Mediolanensis Ecclesiæ Antistites. Ad II. R. Cavæi ſuspicionem ab antiquiſsimis Scriptoribus refelli, Hincmaro Rhemensi, Burkardo Vormatiensi, Lanfranco Cantuariensi &c. & Criticis fere omnibus, qui Decretum illud ut genuinum agnoscunt. Verum est equidem in aliquot codicibus Decretum illud modo Damaso, modo Hormisdæ aſsignari, at parum refert; si enim Damasi ſit, ſæculo integro Gelasio Pontifice erit antiquius, ideoque majori adhuc in pretio habendum: si Hormisdæ; Decretum illud erit XVIII. tantum annis Gelasio recentius, ideoque auctoritas hujus Decreti ab adversariis hoc argumento non infirmatur.

163. Obj. IV. Canon Esdrinus. Libri veteris Teſtamenti, qui nec divini nec canonici fuerunt in Synagoga, non poſsunt eſse divini & canonici in Ecclesia; *Canonem Esdrinum.*

 cum

cum illa facere non poſsit, ut liber aliquis ſit Deo inspirante conscriptus. Atqui libri Deuterocanonici non erant divini & Canonici in Synagoga. Ergo. *Conf.* Si libri illi fuiſsent Deo inspirante conscripti, Esdra eorum divinitatem agnoviſset, eosque Canoni ſuo inseruiſset. Ergo. R. D. M. Qui in Synagoga divini non fuerunt, id est, qui jam illis temporibus non erant Deo inspirante conscripti, non poſsunt eſse divini in Ecclesia, C. M. Qui non erant in Synagoga agniti & declarati divini, non potuerunt agnosci & declarari tanquam divini ab Ecclasia, N. M. Et ſic diſt. minore, N. C. Libri Deuterocanonici etiam tempore Synagogæ erant vere divini, quia Deo inspirante conscripti: at vero tunc nondum erant Canonici, quia ab Esdra in canonem non ſunt relati. Apud Catholicos iidem libri non modo divini ſunt, ſed etiam Canonici, quia canonem ſuum non a Synagoga, ſed ab Ecclesia acceperunt fideles, quæ cognita horum librorum divinitate eos in Canonem Catholicorum retulit. Ad *conf.* N. A. Plures fuere causæ, cur libri Deuterocanonici veteris Testamenti in canonem relati non fuerint ab Esdra. I^ma. eſt, quia aliqui libri, ut v. g. Sapientiæ, Ecclesiaſtici, Macchabæorum, primum post tempora Esdræ conscripti fuerunt; neque poſteriorum temporum Judæi in Palæſtina ausi deinceps ſunt quemquam illorum Esdrino Canoni inserere; quamquam apud illos Libri Ecclesiaſtici maxima fuerit auctoritas, ac veluti pars legis habitus fuerit, ut conſtat ex J o s e p h o F l a v i o Lib. II. contra Appionem. II. Aliqui libri potuerunt facile Esdræ diligentiam effugere; quia illis temporibus Israelitæ, quamvis libertati & patriæ reſtituti, maximis rerum difficultatibus premebantur; unde & Esdras quantumlibet ſtudiosus ac diligens omnes Gentis ſuæ hiſtorias, & veteris memoriæ monumenta a popularibus ſuis ſcripta colligere haud potuit. III. Aliqui libri, ut Judith, Tobiæ, non lingua Hebraica, qua Deus hactenus Judæos allocutus fuerat, ſed Chaldaica, in usu Sacrorum omnino peregrina, conscripti fuerunt.

164.

Circulum vitiosum.

164. Obj. V. Circulus vitiosus. Catholici docent Scripturas divinas cognosci per expers erroris judicium Ecclesiæ, & hoc judicium Ecclesiæ cognosci per divinas Scripturas. Ergo admittitur circulus vitiosus. R. N. C. Quando probamus Scripturas Deuterocanonicas per expers erroris judicium Ecclesiæ, immunitatem Ecclesiæ ab errore in rebus fidei probamus per Scripturas Protocanonicas, quas ipsi Protestantes ultro admittunt. v. g. ex illo Mattæi XVI. *Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Quando vero probamus Scripturas Protocanonicas per judicium Ecclesiæ expers erroris, tunc immunitatem Ecclesiæ ab errore evincimus ex incitamentis evidenter credibilibus, per quæ evidenter redditur credibile, Ecclesiam esse opus divinum, talemque esse, qualem se profitetur, nempe immunem ab errore in rebus fidei & morum. Ergo non admittitur a nobis circulus vitiosus.

Criterium Librorum divinorum.

165. Obj. VI. Criterium Librorum divinorum. Libri sacri a Deo in veteri Testamento inspirati ea habent criteria, quibus facile a non divinis secerni possunt. Nam I$^{mo.}$ Libri divini non nisi a Prophetis scripti fuerunt. II. Nec nisi lingua sacra, sive Hebraica, qua tunc utebatur Ecclesia Judaica. III. Christi, sive Messiæ mentionem faciunt. IV. Eorum testimoniis utuntur Scriptores Librorum novi Testamenti. Atqui hæc criteria non habent libri Deuterocanonici veteris Testamenti. Ergo non sunt vere divini. R. Protestantium illa Criteria pure arbitraria sunt, nullaque ratione solida nituntur. Nam I$^{mo.}$ Plures sunt Libri Protocanonici, quos a Prophetis arcta notione dictis exaratos fuisse non certo constat. Tales sunt Libri Job, III. & IV. Regum, Paralipomenon, Estheris, Judicum, Salomonis. Quod si Prophetarum nomine in latiore sensu intelligantur Scriptores a Deo inspirati, criterium illud ultro admittimus; contendimus tamen Deuterocanonicos libros a Prophetis fuisse exaratos. II. Libri Job & Danielis quovis ævo & sæculo habiti sunt a Christianis tanquam sacri & divini, quamvis prior Syriaca, alter Chaldaica lingua sit conscriptus. III.

Libri

Libri Salomonis, Ecclesiastes, & Canticum Canticorum omnium judicio ſunt Protocanonici, licet nullam Meſsiæ faciant mentionem explicite. Liber Baruch erasus fuit ex Canone Protestantium, quamvis Cap. III. de Christo vaticinetur: *Poſthac in terris visus eſt.* IV. Neque Christus, neque Apostoli diserta protulerunt testimonia ex Libris Judicum, Ruth, I. & IV. Regum, Esdræ, Nehemiæ, Estheris, Ecclesiastæ, Cantici Canticorum, Abdiæ & Sophoniæ. Ergo Libri hi omnes eradendi erunt e Canone? At vero pro libris Deuterocanonicis ex ipsis novi Testamenti libris luculenta exhibet testimonia Illustriſsimus Huetius in Demonstrat. Evangelica, Proposit. IV.

Et prætensa quædam ſphalmata.

166. Obj. VII. Multæ continentur in libris illis antilogiæ, multa incredibilia, quæ cum historia pugnant, & quæ ſatis explicari aut evolvi nequeunt. Ergo Libri illi non ſunt divini. P. A. Imo. Liber Tobiæ Asiaticam ſapit fabulam, ſibique non cohæret. Sara, quam Junior Tobias uxorem duxit, Cap. III. habitaſse dicitur in Rages civitate Medorum: & nihilominus Tobias, cum ad locum perveniſset, ubi erat Sara, rogavit Raphaelem, ut aſsumptis animalibus & ſervis, iret ad Gabelum in Rages civitatem Medorum, redderetque ei chirographum ſuum, & pecunias ab eo reciperet, atque ad nuptias invitaret. II. Liber Judith mera est parabola, cujus fundamentum præbuit gens Judaica in extremo discrimine tempore Antiochi a Deo ſervata. Certe Bethuliæ obseſsæ nulla ſit mentio apud Josephum diligentiſsimum Judaicarum rerum Scriptorem: & quo tempore id contigerit, ſatis commode explicari nequit. III. Additamenta Libri Esther non habentur in Hebraico codice, & cum prioribus capitibus pugnant. Sic v. g. Cap. XII. Estheris maritus vocatur Artaxerxes, qui tamen Cap. I. Aſsverus nominatur: hinc Sixtus Senensis, & Elias du Pin, etiam post Concilium Tridentinum, ſeptem postrema capita a Canone excluserunt. Adde, quod verisimiliter ſtatui nequeat, quemnam Regum maritum habuerit Eſther. IV. Liber Sapientiæ a Philone Judæo temporibus Caligulæ Impe-

Imperatoris conscriptus est. Quis autem ſibi persuadeat, pertinacem Judæum Scriptorem Theopneustum fuiſse? Præterea Auctor ille Cap. XIV. v. 15. originem Idololatriæ ex inordinato patrum in filios amore repetendam eſse docet; ac proinde imaginem filii primum fuiſse idolum. Atqui alias idololatriæ fuiſse causas aperte constat. V. Additamenta Danielis non exstant in Hebraicis codicibus, narranturque in eis aliqua, quæ prioribus capitibus repugnant. Sic Cap. VI. dicitur, Danielem una duntaxat nocte in lacu Leonum fuiſse: at vero Cap. XIV. narratur, eum ibi ſex diebus moratum fuiſse. VI. Auctores utriusque Libri Machabæorum circa tempus ejusdem facti ſæpe diſsentiunt, pugnantque cum historia Græcorum ac Romanorum: imo in earumdem rerum narratione conciliari inter ſe nequeunt. Sic Lib. I. Cap. VI. mors Antiochi narratur contigiſse Babylone ob auditam ſuorum cladem in Judæa. Lib. II. Cap. I. dicitur, eandem contigiſse in Perside, in Templo Nanneæ, quod expilaturus venerat; fuiſseque Antiochum a Persepolitanis membratim concisum. Lib. I. Cap. I. Antiochus Epiphanes regnaſse dicitur A. 137. Regni Græcorum; cum tamen juxta Eusebium regnaverit A. 153. Lib. I. Cap. VIII. falso narratur, Romanos ſingulis annis committere uni homini magistratum ſuum; norunt enim vel ipsi Tyrones, Romæ ſingulis annis binos designatos fuiſse Consules, qui rerum potiebantur. Lib. I. Cap. I. Alexander primus regnaſse dicitur in Græcia. Atqui certum est plurimos Reges illum præceſsiſse. VII. Ex libris novi Testamenti Epistola ad Hebræos non videtur ab Apostolo Paulo conscripta, tum ob ſtylum diſsimilem, tum quia Pauli nomen non præsefert, ut aliæ ejusdem Epistolæ. Epistola, quæ B. Judæ tribuitur, Apostolum auctorem non habuit, quia Liber Enoch apocryphus in ea citatur.

Libri Tobiæ.

167. R. Ad I. Quæ in Libro Tobiæ continentur, non Asiaticam fabulam ſapere, ſed ad ostendendam Dei providentiam, bonitatem, ac justitiam inservire. Nonne & Deistæ ac increduli pari jure ac ratione dicere poſ-

posſent, in Mosaicis libris Asiaticas, aut Judaicas fabulas narrari? Ad apparentem illam antilogiam multi respondent, vel duos fuiſse Rages in Medorum regno, vel nomine Rages intelligi agrum Civitati vicinum. Alii Vulgatam versionem Latinam Cap. III. quoad nomen loci duntaxat, corrigendam censent ex Græca versione, omnium Tobiæ interpretationum antiquiſsima, in qua legitur: *In eadem die contigit filiæ Reguel Saræ in Ecbatanis Mediæ, & ipsam improbari ab ancilla patris ſui.* Idem habet versio Syriaca; idem editiones Hebraicæ Münsteri & Fagii. A que ita vertiſse S. Hieronymum ex Chaldaico verisimile est, & Rages pro Ecbatanis incuria Scribarum irrepsiſse: ex Ecbatanis porro Medorum metropoli Raphaelem perrexiſse in Rages ad Gabelum.

Libri Judith.

168. R. Ad II. Audacem ac temerariam eſse hanc Hugonis Grotii conjecturam, cum ipsi etiam Judæi de veritate hujus historiæ non dubitaverint, & librum licet in Canonem Esdrinum non intulerint, velut ſanctum venerati ſint, testante S. Hieronymo Præf. in Libr. Judith: *Apud Hebræos inter hagiographa legitur, inter hiſtorias computatur.* Neque officit ſilentium Josephi Flavii. Cum enim ſibi is proposuiſset ea tantum in ſuis Antiquitatibus referre, quæ in Libris canonicis Hebræorum habebantur, ut ipse profitetur in Prœmio totius operis, mirum non est, quod de Judithæ historia ſiluerit, cum Liber Judith in Canonem Hebræorum, obsignatum priusquam fortaſse ſcriberetur, receptus non fuiſset, nec Hebraice ſcriptus eſset. Adde Josephum historias aliquas prætermisiſse, quas canonicæ eſse auctoritatis nemo Christianus negaverit. Porro historia Judith, & liberatio Bethuliæ aptiſsime referri poſsunt ad tempora Regis Manaſsis, qui tunc ab Aſsyrii Regis ducibus Hierosolyma abductus Babylone captivus morabatur, & Eliakim ſumma potestate regnum Judæ ita administrabat, ut etiam ab reliquiis decem Tribuum ſaltem ut Religionis caput agnosceretur.

Additionum ad Librum Eſther.

169. R. Ad III. Quamvis ultima ſeptem Eſtheris capita non reperiantur hodie in Hebraico, admodum tamen

men verisimile est, Hebraice primum conscripta casu aliquo excidisse; unde enim ea, nisi ab Hebræis ad nos pervenissent? Unde Josephus Flavius Lib. XI. Antiquit. Cap. VI. duas Asveri Epistolas, & orationem Mardochæi deprompsit? Neque additamenta illa cum prioribus capitibus pugnant. Septem enim illa capita, quæ in Vulgata editione nostra ultimo loco ponuntur, reipsa non sunt postrema; sed quædam eorum pertinent ad initium, quædam ad medium, quædam ad finem libri. Caput XI. de somnio Mardochæi pertinet ad Cap. II. Caput XII. de insidiis Eunuchorum ad v. 20. Capitis II. Cap. XIII. v. 8. referendum ad v. 14. Capitis III. Caput XII. a v. 8. cum Capite XIV. respondet versui I. Capitis V. Caput XVI. ponendum inter v. 8. & 10. Capitis VIII. Quod si fiat, plurima ejusmodi ad speciem pugnantia evanescent. S. Hieronymus septem illa capita ad finem libri collocavit; quia illa in Hebræo codice non invenit, sed ex Vulgata editione Græca deprompsit, ut ipse testatur in suis Annotationibus. Ecclesia vero capita illa locis suis non restituit, ut intelligamus, quænam hujus libri pars in Hebraico codice non legatur. Asverus & Artaxerxes unius Principis sunt cognomina, & dignitatum tituli. Artaxerxes magnum bellatorem significat, Asverus Principem Ducum bellicorum. Sixtus Senensis, qui Lib. I. & VIII. Bibliothecæ Sanctæ scripsit, septem ultima Estheris capita tanquam apocrypha negligi ab Ecclesia Catholica, merito culpandus est; hæcque ejus sententia jussu S. Inquisitionis merito expuncta est. Neque moramur Eliam Du Pin Doctorem Sorbonicum, suspectæ fidei hominem, sæpius exorbitantem, & non semel Romæ atro carbone notatum. Estheris maritus alius censendus non est quam Astyages Cyri Persarum Regis avunculus, idemque Cyaxares a Xenophonte, & Darius Medus a Daniele nuncupatus; huic enim soli characteres in Libro Estheris assignati conveniunt. Verum uberior hujus rei discussio ad forum nostrum non pertinet, sed ad Scripturarum Interpretes.

Libri Sapientiæ.

170. R. Ad IV. Sapientiæ liber auctorem non habuit, nec habere potuit Philonem Judæum. Nam Imo. Verisimile non est, quod vir in Judaismo pertinax Judæorum impios in Christum conatus tam graviter & diserte descripserit, ut Sapientiæ Cap. II. legitur. II. Futuram Christi pafsionem describere non potuit, qui post illius ascensionem floruit. III. Multo ante Philonem, qui sub Cajo Caligula Imperatore floruit, & ad eum suæ Gentis nomine legationem obiit, Christus & Apostoli hujus libri sententias laudarunt. IV. Nec Eusebius, nec S. Hieronymus operum Philonis indicem texentes, hunc ipsi librum tribuunt. Frustra autem ad Philonem seniorem refertur, cujus fragmenta leguntur apud Eusebium Lib. IX. Præparationis Evangelicæ Cap. XX. & XXIV. Hunc enim Philonem Judæum non fuifse, sed Græcum, Josephus Lib. I. contra Appionem testatur. Quare Sapientiæ liber conscriptus fuit a Judæo quodam ignoti nominis, divinitus excitato, Græcique sermonis perito, ac forte ex numero LXX. Interpretum, qui tamen multa ex Salomonis libris sit mutuatus, & varias hinc inde ipsius sententias collegerit, quas ipse unum in corpus compegit, nulla fere mutatione alia facta, quam ipsius dictionis, & loquendi modo Græcis proprio usurpato. Cæterum auctor libri Sapientiæ nec de origine cujuscunque Idoli, nec de origine Idololatriæ apud omnes Gentes loquitur; sed præcipuam Idololatriæ causam ex inordinato affectu pietatis repetit, & exempli causa unum, de parente filium demortuum in imagine sibi repræsentante ponit, cæteris non exclusis.

Additionum Danielis.

171. R. Ad V. Historiam Susannæ, Belis ac Draconis, desideratam quidem fuifse temporibus S. Hieronymi, imo & Origenis, eamque hodie etiam non exstare in codicibus Hebraicis; sed tamen olim exstitifse. Unde enim historias illas accepifsent tum Græca versio των LXX, tum versio Aquilæ & Theodotionis? Causam porro deperditi exemplaris Origenes in Epist. ad Julium Africanum, repetit a Judæorum malitia, qua historiam Susannæ in Præsbyterorum, seu Seniorum & Judi-

Judicum suorum dedecus redundantem suppresserint. Theodotionis versionem Danielis Ecclesia præ aliis adoptavit, utpote fidelius ex Hebraico, vel Chaldaico translatam, in qua Historia Susannæ, Belis & Draconis, continetur, non eodem tamen servato capitum ordine. Nam in vetustissimis etiam Græcis editionibus a Susannæ historia incipit Liber Danielis servato scilicet ordine temporum; quod Daniel admodum adolescentulus hoc primum virtutis & sapientiæ specimen ediderit, maximamque nominis celebritatem sibi comparaverit. Neque ulla in Libro Danielis ostendi potest antilogia: bis enim in lacum Leonum abjectus est Daniel, ut satis docet duplex hujus sententiæ causa, eaque diversa: prima vice sub Rege Evilmerodach Nabuchodonosoris filio ob interfectum Draconem ad septimum usque diem inter Leones commoratus est; idque refertur Cap. XIV: vice altera sub Dario Medo ob preces ad Deum contra Regis Edictum fusas, una nocte ibidem hæsit; idque narratur Cap. VI. Ex quo id unum sequitur, quod antea de Libro Estheris monuimus, in serie capitum Libri Danielis, prout in Vulgata nostra habetur, servatam non fuisse rationem temporis. Quæ enim S. Hieronymus in Hebraicis codicibus non invenerat, ad calcem Libri collocavit, excepto hymno trium puerorum, qui a Cap. III. abstrahi non poterat, quin hiulca & imperfecta foret historia.

Librorum Macchabæicorum.

172. R. Ad VI. Auctores utriusque libri diversas sequuntur Epochas, quamvis ambo Aera Seleucidarum utantur, quæ ab Hebræis Aera contractuum dicebatur. Triplex enim huic Aeræ initium assignant Chronologorum peritissimi, Petavius, Scaliger, & Usserius. Prima Judaica incipit a verno mense Nisan: secunda Antiochena, sive Alexandrea ab Autumni subsequentis mense Tisri: tertia Chaldæorum a vere sequenti. Primam, quæ semestri spatio antevertit secundam, sequitur Auctor Libri I. Machab: secundam Auctor Libri II. Quæ de morte Antiochi in utroque libro narrantur, non ad eundem Antiochum pertinent. Narratio Libri I. Macchab. intelligenda est de Antio-

cho

cho Epiphane: narratio secunda Libri II. Macchab. Cap. I. ad Antiochum Sidetem spectat, qui post Epiphanem in Syria regnavit. Antiochi Epiphanis initia statuuntur Anno 153. ab Eusebio, numerando annos ab Alexandri M. regno in Græcia; ab auctore vero Libri I. Macchab. Cap. I. v. 11. anno 137, quia is Aera Seleucidarum utitur, quæ XVI. annis Eusebiana est posterior. Quamquam etsi auctor Libri I. Macchab. Eusebio adversaretur, nulla tamen ratione probare possunt Protestantes, quamvis illis daremus librum hunc non esse canonicum, cur Eusebius quinque sæculis posterior præferendus sit Auctori ejusdem ætatis probatissimæ fidei, qui res a se descriptas videre potuit. Romani dicuntur magistratum suum uni homini committere per singulos annos; quia quamvis bini quot annis crearentur Consules, penes unum tamen non insignia tantum supremæ dignitatis fuerunt, sed universa etiam auctoritas, duoque Consules alternis mensibus sibi primas concedebant. Alexander Magnus primus dicitur regnasse in Græcia, quia non de qualicunque Regno ibi est sermo, sed de Græcorum Monarchia, quam everso Persarum imperio primus instituit. Porro quanta sit utriusque Libri Macchabæorum authoritas, non divina modo, sed etiam humana, paucos ante annos duo viri clarissimi ostenderunt, P. Erasmus Froelich in eruditissimis Syriæ Regum Annalibus, & P. Josephus Khell in Commentatione Historico-Critica, de fide historica librorum Macchabeorum adversus Gottlieb. Wernsdorffium, qui in Frœlichii Annales insurrexerat. Vide Hermannum Goldhagen in Introductione in S. Scripturam, Parte I. Sect. I. Quæst. VIII. Item Parte II. variis in locis, & Natalem Alexandrum in Historia Eccles. Veteris Testam. Tomo II. Bellarminum de Verbo Dei, Lib. I.

Epistolæ ad Hebræos, & B. Judæ.

173. R. Ad VII. Epistola illa vere S. Pauli est. Apostolus nomen suum illi non præfixit, quod nomen suum parum gratum esse intelligeret Hebræis ad Christi fidem conversis, quia præ aliis Apostolis Mosaicæ Legis abrogationem prædicaverat. Dissimilitudo styli

ex

ex eo oritur, quod Paulus Hebraicæ linguæ peritissimus Hebraice eam scripserit, reliquas vero Græce, cujus elegantias non assequebatur. Cæterum sive Paulus, sive Discipulorum alius Epistolæ ad Hebræos sit auctor, certum est Epistolam illam vere Canonicam esse & divinam. B. Judas in Epistola sua Canonica non Enochi librum, sed prophetiam laudat, quam vel traditione accepit, vel divina revelatione cognovit.

CONTROVERSIA III.

AN LATINA VULGATA SIT AUTHENTICA?

CONTRA PROTESTANTES.

Post Decretum Tridentini Concilii.

174. Tridentina Synodus Sess. IV. Decreto de Editione & usu sacrorum Librorum hæc habet: *Eadem sacrosancta Synodus considerans non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit & declarat, ut hæc ipsa vetus & Vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authentica habeatur; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat, vel præsumat. - - Decernit & statuit, ut posthac S. Scriptura, potissimum vero hæc ipsa vetus & vulgata editio quam emendatissime imprimatur.* Et sane non poterat a Tridentinis Patribus alia versio inter Latinas tunc extantes authentica agnosci, quam Vulgata Latina, diuturno decem sæculorum usu ab Ecclesia consecrata.

Latina vulgata Romæ a pluribus librariorum mendis est purgata.

175. Post Decretum Tridentini Concilii, in repurganda a mendis Vulgata laboratum est a doctissimis viris, jussu Romanorum Pontificum. A. C. 1590. prodiit Romæ jussu Sixti V. Pontificis nova & castigatior Latinorum Bibliorum editio. Biennio post, nempe A. C. 1592. Clemens VIII. novam editionem aggressus est, in qua plurimos errores, qui in Sixtina editione remanserunt, emendavit. Neque tantum quæ Typographi vitio irrepserant, sed etiam alia multa de industria mutata & correcta invenimus, quæ a Thoma Jamesio

mesio Bibliothecario Bodlejano in ſingulari libro de earum editionum discrimine edito, ad duo millia recensentur, quæ Clemens VIII. ex Sixtina editione auctoritate ſua ſustulit, & ſecundum textus primigenios reformavit. Denique juſsu Urbani VIII. A. C. 1631. tertia prodiit Vulgatæ Latinæ editio, facta in levioribus aliqua emendatione. Atque hæc deinceps instar normæ fuit, a qua nulli Typographorum licuit porro discedere, nisi in illa reperiretur manifestus Typographi error: nec ulli fas est edere Vulgatam additis ad marginem variantibus Lectionibus, aut insertis in textum, quæ non nullis ſupereſse videantur, levioribus mendis.

Quamvis non ab omnibus.

176. Quamvis autem a Correctoribus Romanis maxima diligentia impensa fuerit in expurganda a vitiis & mendis Vulgata, nolim tamen idcirco aſserere, editionem Clementis aut Urbani VIII. numeris omnibus ita absolutam eſse, ut ea nihil melius, clarius aut diſtinctius dari queat, aut ab omnibus omnino mendis, ſaltem ab illis, quæ transcribentium aut librariorium vitio in Latinum codicem tot præcedentium ſæculorum ſpatio irrepserant, purgatam fuiſse. Bellarminus enim unus ex correctoribus, Epist. ad Lucam Brugensem, qui in Versione Latina juſsu Clementis VIII. emendata plurima notaverat, quæ Ecclesiæ authoritate corrigi poſsent, ſcribere haud veretur: *De libello ad me miſſo gratias ago. Sed ſcias velim Biblia vulgata non eſſe a nobis accuratiſſime caſtigata. Multa enim de induſtria juſtis de cauſis pertransivimus, quæ correctione indigere videbantur.*' Quin ipsi Correctores in Præfatione Clementinæ Editionis fatentur: *In hac ſicut non nulla conſulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſulto immutata relicta ſunt: tum quod ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, S. Hieronymus non ſemel admonuit; tum quod facile fieri poſſe credendum eſt, ut majores noſtri, qui ex Hebræis & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quam ii qui poſt illorum ætatem ad nos pervenerunt; qui fortaſſe tam longo tempore identidem deſcribendo, minus puri atque integri evaſerunt.*

177.

Quid Protestantes de Vulgata sentiant?

177. Vulgatam nostram editionem Latinam pro authentica habendam non esse, in eaque innumerabiles errores deprehendi, magno consensu tenent Protestantes; in eligenda tamen Latina editione authentica non parum inter se dissentiunt. Lutherani volunt solam Lutheri editionem pro authentica haberi: at Zwingliani, Anabaptistæ & Calviniani nullam esse versionem authenticam, nec ad unam aliquam versionem Ecclesiam esse alligatam contendunt. Cæteris impotentius in Tridentinum Sess. IV. Decretum debacchati sunt Calvinus, Kemnitius, & Tilmannus Heshusius. Fuere tamen viri docti ex ipsis Protestantibus, Theodorus Beza, Paulus Fagius, Ludovicus de Dieu, Isaacus Casaubonus, Hugo Grotius &c. qui Vulgatam nostram Latinam maximo se in pretio habere professi sunt.

Tridentinum Vulgatam non prætulit genuinis fontibus.

178. Palmare est Protestantium mendacium, Vulgatam versionem nostram Tridentinis Patribus ita probatam esse, ut eam ipsis genuinis fontibus Græcis & Hebraicis prætulerint. Tridentinum enim nullam fontium mentionem facit, nec Vulgatam cum fontibus comparavit, sed eam prætulit versionibus aliis Latinis tum Protestantium, tum Catholicorum, quæ tunc temporis circumferebantur, nempe Santis Pagnini Lucensis, Isidori Clarii Brixiani, & Vatabli Doctoris Parisiensis; quæ tamen versio Parisiis per Robertum Stephanum edita, non Vatablum, cujus nomen falso præseferebat, auctorem habuit, sed Zwinglianos potissimum, Leonem Judam, Theodorum Bibliandrum, & Conradum Pellicanum, sub Catholici Doctoris nomine latitantes, ut venenum latius diffunderent. Noverant Tridentini Patres, quæ S. Augus. Lib. XV. de Civit. Dei, Cap. XIII. scripserat: *Cum diversum aliquid in utrisque codicibus invenitur; quandoquidem ad fidem rerum gestarum utrumque esse non potest verum, ei linguæ potius credatur, unde est in aliam per Interpretes facta translatio.* Et B. Hier. Epist. CXXXV. ad Suniam & Fretellam: *Sicut in novo Testamento, si quando apud Latinos quæstio exorta est, & inter exemplaria varietas, recurrimus ad fon-*

fontem Græci ſermonis, quo novum ſcriptum eſt Teſtamentum: ita in veteri Teſtamento, quando inter Græcos Latinosque varietas eſt, ad Hebraicam recurrimus veritatem, ne quidquid de fonte proficiſcitur, hoc quæramus in rivulis.

Qui tamen hodie non ſunt illimes.

179. Dixi, *genuinis* fontibus Græcis & Hebraicis, qui turbati non fuerunt hominum incuria, vel malitia, Tridentinos Patres Vulgatam nostram non prætuliſse. At vero fontes illi, quales hodie extant, non ſunt incorrupti. De Græco fonte id ostendimus Num. 128. Hebraicus, quamvis ævo D. Hieronymi incorruptus fuiſse dicatur, in levioris ſaltem momenti rebus hodiedum plurimis mendis laborat ex multiplici deſcriptione: imo prudens & gravis est ſuſpicio, fontem Hebraicum fuiſse non nullis in locis ex industria, & Hebræorum malitia depravatum in rebus etiam gravioribus, quæ ad Christum, & Christianam Eccleſiam pertinent, ut pluribus allatis exemplis oſtendit Hermannus Goldhagen Introduct. in S. Scripturam Part. I. Sect. II. Quæst. IV. Ex quo tamen minime ſequitur fas hodie non eſse ad fontes illos recurrere: ad illos enim, quomodocunque ſint hodiedum comparati, doctis præſertim ac religioſis hominibus, qui id ſine periculo facere poſsunt, omnino licet, atque etiam expedit. Imo. Quando in nostris codicibus error est Librariorum. II. Quando Latini codices variant. III. Quando ſententiæ ac verba Vulgatæ nostræ ſunt ambigua, aut obſcura. IV. Quando ex fontibus vis, energia, & proprietas vocabulorum intelligi melius potest. V. Quando cum Heterodoxis diſputandum, qui rejecta Vulgata nostra, textu Hebraico & Græco vel ſe defendere conantur, vel nos oppugnant.

Quid circa Vulgatam juxta Catholicos certum ſit?

180. Circa Vulgatam juxta Catholicos certum est Imo. Etsi Vulgata ante correctionem Romanam non fuerit, aut etiam post illam non ſit ab omni errore immunis, neque in veteri editione inventum fuiſse, aut in nova inveniri poſse aliquid, quod ſit a veritate Chriſtianæ fidei devium, vel contrarium dogmatibus ac regulis Orthodoxis, bonisque moribus: vel adeo depravatum, ut occaſionem perniciose errandi attulerit, vel hære-

hæresibus ac pravis dogmatibus materiam & fomenta præstiterit; vel ita obscure aut ambigue versum, ut mysteria nostræ fidei occultaverit, aut non satis, quantum ad salutem requiritur, explicaverit. Verbo Vulgatam nec fuisse, nec esse inquinatam erroribus & mendis in materia fidei & morum. Fieri enim non potuit, ut Ecclesia depravatos libros circa dogmata aut mores pro sinceris admitteret. Id enim si contigisset, necesse foret, ut corruptis doctrinæ instrumentis ipsa etiam sacra Ecclesiæ doctrina corrumperetur. At promissa divina non sinunt, ut id olim evenisse, aut aliquando eventurum esse vel leviter suspicemur. Certum est II. a recepta Vulgatæ lectione, etiam in rebus levioribus, ad fidem & mores non pertinentibus, non esse temere recedendum, nec aliquid in textu mutandum sine auctoritate Ecclesiæ: sed modeste rationes & conjecturas proponendas esse, & Ecclesiæ judicium expectandum.

Quid incertum?

181. At vero quonam sensu Vulgata nostra sit, & declarata fuerit a Tridentino Authentica, non una est Catholicorum Doctorum opinio. Multi cum Suario, Gregorio de Valentia, Simonnet &c. opinantur, Vulgatam nostram esse, & declaratam fuisse authenticam in eo sensu, quod Scriptorum sacrorum autographis quoad res omnes & sententias expressas ita conveniat, ut ne in levissima quidem circumstantia a veritate Scripturæ genuinæ aberret, licet omnem claritatem, omnem vim, & elegantiam Scripturæ genuinæ non assequatur. Probant id I^mo^ quia Tridentinum Sess. IV. non restricte, sed absolute Vulgatam authenticam pronuntiat, sacros Libros, prout in illa habentur, integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro sacris & canonicis suscipiendos esse: prohibetque ne quis quovis prætextu Vulgatam rejicere audeat vel præsumat, nullo facto res inter graviores & leviores discrimine. II. Omnia, etiam leviora, v. g. quod Tobias canem habuerit, indirecte reducuntur ad ea, quæ fidei sunt. III. Editio τῶν LXX, qualis ab initio primis Ecclesiæ sæ-

culis fuit, in omnibus erat authentica. Ergo idem dicendum est de Latina editione Vulgata, ne quid minus, in re præsertim hujus generis, datum videatur Ecclesiæ Latinæ, in qua est Sedes Petri, ac vera Religio, quam Ecclesiæ Græcæ. IV. Si Vulgata non esset authentica in levioribus, foret longe majori sui parte non authentica. Hoc vero repugnare videtur divinæ providentiæ, & amori Christi in Ecclesiam, cum Judæis olim de Scriptura ex integro authentica, & Gentibus ad Christiana sacra conversis simili ex integro authentica versione, Græca nimirum, & vetere Itala provisum fuerit.

182. Alii Auctores & numero plurimi, & eruditione præstantes, Bellarminus, Franciscus Lucas Brugensis, Vega, Canus, Lipomannus, Jansenius Gandavensis, Salmeronius, Bonfrerius, Mariana, Maldonatus, Baronius, Tirinus, Salianus, Petavius, Cabassutius, Natalis Alexander &c. negant Vulgatam nostram a Tridentino declaratam fuisse authenticam in eo sensu, quod in levissimis etiam rebus, quæ ad fidem bonosque mores non pertinent, cum genuino textu semper conveniat; quamvis ultro admittant, nullam manifestam falsitatem etiam in rebus levissimis in ea contineri. Assertionem suam probant I^mo. argumento inficiali, quia authenticam Vulgatam esse etiam in rebus levissimis probari nequit, cum id Tridentinum nullibi clare asserat, verbisque illis Protestantes tantum perstringat, qui integros Libros e canone expunxerant, & alios non nisi demptis aliquot partibus, quæ in Hebraico codice non extabant ut divinos recipiebant, v. g. Libros Esther, & Danielis. II. Quia aliqua, quæ in Vulgata nostra continentur, desumpta sunt ex Aquilæ aut Theodotionis versione Græca, qui altiori lumine collustrati non erant, cum hæretici fuerint Judaizantes. Hos vero in re levissima quandoque non errasse, certo nobis non constare. III. Probant ex testimonio Correctorum, qui in Præfatione Editionis Clementinæ fatentur, ad vitandam offensionem populo-

pulorum, aliqua quæ mutanda videbantur, consulto immutata non fuiſse. IV. Inductione plurimorum locorum in mendo verisimiliter cubantium. Franciscus Lucas Brugensis, vir doctiſsimus, quatuor mille & amplius loca ostendit, quæ in Bibliis a Clemente VIII. correctis emendari poſsent. Atqui virum hunc linguarum Orientalium peritiſsimum & modestiſsimum, omnibus iis in locis hallucinatum fuiſse, durum admodum atque difficile est creditu.

Vulgata noſtra Latina eſt intrinſecus authentica

183. Conclusio I. Vulgata nostra Latina est intrinsecus authentica. Prob. Illa versio est intrinsecus, authentica, quæ Scripturæ genuinæ conformis eſt quoad res & ſententias ab Authore ſacro expreſsas. Atqui talis eſt Vulgata noſtra. Ergo. Major negari non poteſt; quia ut ſit authentica intrinsecus aliud non eſt opus, quam ut ſit consona versio Scripturæ genuinæ quoad res & ſententias ab hujus ſcripturæ authore expreſsas. Prob. itaque minor. Ecclesia a temporibus S. Gregorii M. Vulgatam nostram ſemper adhibuit, neglectis aliis versionibus: hacque usi ſunt Patres & Doctores, qui post B. Gregorium in Ecclesia floruerunt, S. Isidorus, Ven. Beda, Rabanus Maurus, S. Anselmus, S. Bernardus, Hugo Victorinus, B. Thomas Aquinas &c. Ergo est intrinsecus authentica. P. C. Si hæc non foret authentica, Ecclesia quæ a B. Paulo dicitur columna & firmamentum veritatis, per mille annos veris caruiſset Scripturis divinis, graviſsimeque erraſset falsas pro veris admittendo. Atqui hoc est certo falsum, omnino incredibile, atque ab ipsis etiam Proteſtantibus negandum: unde enim acceperunt illi Scripturas, nisi ab Ecclesia Catholica?

Et extrinſecus.

184. Conclusio II. Vulgata nostra Latina est etiam extrinsecus authentica. Prob. Jlla versio est extrinsecus authentica, cujus conformitas cum Scriptura originali declarata est per legitimam & immunem ab errore auctoritatem. Atqui talis est Vulgata nostra Latina. Ergo. P. min. Concilium Tridentinum legitimam & immunem ab errore habens auctoritatem, ut de Conciliis Oecumenicis a Romano Pontifice approbatis oſten-

demus Tract. III. de Ecclesia, Articulo II. eam Sess. IV. declaravit esse authenticam, graviterque vetuit, ne quis eam quovis prætextu rejicere audeat vel præsumat, ut dictum fuit Num. 174. Imo Vulgatam nostram esse authenticam, implicite jam diu declaravit Ecclesia hoc ipso, quod illa jam per mille annos usa fuerit. Cæterum quo sensu ab omnibus Catholicis admittatur, Vulgatam nostram esse, & declaratam fuisse a Tridentino authenticam, dixi Num. 180.

Argumenta contraria refutantur.

Frustra nobis objicitur iniquitas Trident. Decreti.

185. Objicitur I. Tridentinum illud Decretum Sess. IV. nulla dignum est attentione. Nam I^mo. Inutile est; cum nihil utilitatis sperari possit ex eo, quod Vulgata cæteris anteponatur. II. Est imprudens, quia nulla datur ratio eam cæteris versionibus anteponendi. III. Est injustum, quia eam præfert fontibus Græcis & Latinis. R. N. A. Decretum illud est utilissimum, quia ad lites exortas dirimendas, novasque impediendas perquam necessarium est, ut Ecclesia sit unius labii, unamque habeat versionem authenticam, quæ sola in disputationibus adduci queat; quamque rejicere nemo audeat, cum pauci sint, qui Hebraicas Græcasque litteras norint. Decretum illud est prudentissimum; sufficiens enim ratio Vulgatam cæteris præferendi fuit longissimus illius usus in Ecclesia, ex quo satis ostenditur, eam cum genuina Scriptura conformem esse. Neque injustitiæ argui potest Tridentinum, quia genuinis fontibus Græcis & Hebraicis Vulgatam nunquam prætulit. Vide dicta Num. 178.

186. Dices I. Tridentinum vel declaravit authenticam illam Vulgatæ editionem quæ hodie existit, & jussu Clementis VIII. in lucem prodiit, vel illam quæ existebat tempore Concilii? Neutrum potest dici. P. min. Non Clementinam: quia Concilium ratam habere non potuit editionem, antequam illa existeret. Non alteram; alias approbasset editionem plurimis erroribus inquinatam. R. C. M. N. m. & dico Vulgatam tem-

pore

pore Concilii existentem fuiſse declaratam authenticam; non quidem ut librariorum erroribus corruptam, ſed qualis erat in ſe, & e manibus Interpretum, præcipue S. Hieronymi prodiit. Neque unquam Tridentini Patres desiderarunt veterem Interpretem corrigi, ſed errores tantum librariorum, qui in Vulgatam irrepserant.

187. Dices II. Ex una parte omnia exemplaria ante Bibliorum correctionem erant corrupta: ex altera parte tempore Concilii Vulgata, qualis prodiit e manibus S. Hieronymi & primorum Interpretum, non amplius exſtabat. Ergo Tridentini Patres non potuerunt de illa judicium ferre. R. Omnia exemplaria fuiſse corrupta, non in iisdem, ſed hæc in iſtis, alia in diversis locis; ita ut nullus error exinde circa fidem & mores in Ecclesiam irrepere potuerit. Quamvis autem Vulgata editio tempore Concilii non amplius extiterit, qualis e manibus primorum Interpretum prodiit, Synodus tamen Tridentina prudens potuit de illa judicium ferre; quia ex longo tot ſæculorum usu, quo Vulgata noſtra in Ecclesia Dei probata fuerat, ſatis ſuperque colligere poterat, fontibus Hebraicis & Græcis, ſaltem in materia fidei & morum, eſse consonam.

Fallibilitas Interpretis.

188. Obj. II. S. Hieronymus, ex cujus versione major pars Vulgatæ habetur, non erat immunis ab errore in interpretandis Scripturis. Hanc certe immunitatem non agnovit Augustinus, qui versionem τῶν LXX. ſemper Hieronymianæ prætulit. Ergo absque ratione dicitur, eum in interpretandis Scripturis non erraſse. R. C. A. N. C. A potentia ad actum illegitima eſt argumentatio. S. Hieronymus Doctor maximus, divinitus excitatus ad interpretandas Scripturas, ſingularem habuit Sancti Spiritus præsentiam, quacum adhuc errare poterat, ſed tamen neceſsario non erat erraturus: ſicut qui gratiam habet efficacem ad non peccandum, potest adhuc peccare, ſed neceſsario non peccat. S. Augustinus maximo ſemper in pretio habuit S. Hieronymum. Versionem illius interpretationi τῶν LXX. anteponendam negavit, non quia hanc non ubique

que veram, & genuinæ Scripturæ non eſse consonam credidit; ſed quia putabat LXX. Interpretes ex divina inspiratione Hebraicum codicem Scripturarum Græce fuiſse interpretatos. Neque mirum est Augustinum Versionem τῶν LXX. Hieronymianæ idcirco antetuliſse. Nondum enim viderat unanimem omnium Ecclesiarum in Hieronymiana interpretatione ſuscipienda conspirationem: nondum viderat auctoritatem, qua interpretatio illa pollet ab annis mille & amplius in tota Ecclesia Latina: nondum viderat illam ſolam post Gregorii Magni tempora a Patribus laudatam, commentariis illustratam, atque Oecumenicæ Synodi Decreto roboratam.

Et ſequela. 189. Obj. III. Si Vulgata Latina est authentica, id est, quoad res & ſententias Scripturæ originali consona, nullum foret discrimen inter Scriptores ſacros, & Interpretes. Atqui id dici nequit. Ergo. R. N. M. Scriptores ſacri ſcripserunt Spiritu Sancto dictante, aut ſaltem quoad ſensum inspirante. Unde ſicut Spiritus Sanctus errare non poterat dictando, aut inspirando, ita nec Scriptores ſacri errare poterant ſcribendo. At vero Scripturarum Interpretes Spiritum Sanctum habuere aſsistentem ſolummodo, ne in errorem laberentur. Unde errare poterant interpretando, licet ob peculiarem Spiritus Sancti præsentiam in nullum errorem ſint lapsi contra genuinæ Scripturæ ſensum.

CONTROVERSIA IV.

AN SCRIPTURA DIVINA SIT ITA CLARA, UT AB OMNIBUS FACILE INTELLIGATUR?

CONTRA PROTESTANTES.

Error Protestantium. 190. Protestantes aſserunt, Scripturam quoad legitimum ſensum facilem ac perspicuam eſse, & ab omnibus facili negotio intelligi poſse. Hinc Lutherus in præfatione Aſsertionis Articulorum a Leone X. damnatorum Scripturam eſse dixit clariorem omnium Patrum commentariis; duoque excogitavit effugia: unum, quod

quod Scriptura, etiamsi alicubi ſit obscura, clare tamen intelligi poſsit per alios textus: alterum, quod quamvis per ſe ſit clariſsima, ſuperbis tamen & infidelibus ſit obscura, propter eorum cæcitatem & pravum affectum. Verum cum ne ſic quidem opinionem hanc ſustineri poſse animadverterent Lutheri & Calvini diſcipuli, Brentius, Gerardus, Molinæus & Amesius, eam paulisper mitigarunt, dicendo, Scripturam eſse claram in creditu neceſsariis ad ſalutem; quamvis in aliis ſit obscura, quæ ad ſalutem vel ad articulos primarios non pertinent.

Obscuritas Scripturarum oſtenditur ex Scripturis.

191. Conclusio. Scriptura ſæpe piis etiam hominibus obscura eſt, & difficilis intellectu. Prob. I^mo^. Auctoritate Scripturarum. Psal. CXVIII. v. 34. dicitur: *Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam.* v. 135. *Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum: & doce me juſtificationes tuas.* Lucæ XXIV. *Tunc aperuit illis ſensum* (Christus Apostolis) *ut intelligerent Scripturas.* Actuum Cap. VIII. ait Philippus Eunucho Candacis Reginæ: *Putasne intelligis quæ legis? Qui ait: Et quomodo poſsum, si non aliquis oſtenderit mihi?* Atqui hi omnes erant Hebraici ſermonis periti, neque infideles aut ſuperbi. II. Petri Cap. III. v. 16. de Epistolis B. Pauli dicitur: *In quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipsorum perditionem.*

Patribus.

192. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Ambros. Epist. XLIV. ad Constantium ſcribit: *Mare eſt Scriptura divina, habens in ſe ſensus profundos, altitudinem propheticorum ænigmatum, in quod mare plurima introjerunt flumina.* S. Hier. in Epist. ad Algasiam, Quæst. VIII. *Omnis Epiſtola ad Romanos nimiis obscuritatibus involuta eſt.* S. Aug. Epist. CXXXVII. alias III. ad Volusianum: *Tanta eſt Christianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficerem, si eas ſolas ab ineunte pueritia usque ad decrepitam ſenectutem maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiscere.* Similia habent S. Irenæus Lib. II. adv. Hær. Cap. XLVII. Origenes Lib. VII.

con-

contra Celsum, S. Chrys. Hom. XL. in Joan. S. Greg. M. Hom. VI. in Ezechielem. Quin ipse, quod mireris, Lutherus præfatione in Psalmos ait: *Scio esse impudentissimæ temeritatis eum qui audeat profiteri, unum Scripturæ librum a se in omnibus esse intellectum.*

Atque ipsa experientia.

193. Prob. III. Experientia. Testimonio omnium Interpretum in Libris sacris sunt loca plurima tam difficilia & obscura, ut post doctissimorum hominum vigilias & studia adhuc vix a doctissimis quibusque intelligi posse videantur. Et sane si Scriptura tam clara atque perspicua est, cui bono non tantum antiquæ Ecclesiæ Patres, verum etiam ipse Lutherus ac Protestantes tam multa scripserunt commentaria in Scripturam? Accedit & illud, quod si Scriptura tam clara foret, ut in varium sensum torqueri nequeat, tunc non omnes hæreses ex prava Scripturarum intelligentia fuissent exortæ. Atqui vel omnes vel fere omnes hæreses ex prava Scripturarum intelligentia sunt exortæ, ut patet illas enumerando, quæ pro fundamento fere semper habebant textum aliquem Scripturarum male intellectum, ut Patres ipsi observarunt. S. Hilarius in Libro ad Constantium Augustum scribit: *Memento, neminem hæreticum esse, qui se nunc non secundum Scripturas prædicare ea, quibus blasphemat, mentiatur. - - Scripturas sine sensu loquuntur, fidem sine fide prætendunt; Scripturæ enim non in legendo sunt, sed in intelligendo.* Et Vincentius Lerinensis in Commonitorio, Cap. XXXVI. de hæreticis ait: *Ut fallacius incautis ovibus obrepant, manente luporum feritate deponunt lupinam speciem, & sese divinæ legis sententiis velut quibusdam velleribus obvolvunt.*

Cur Scripturæ sæpe sint difficiles intellectu?

194. Quæres I. Cur Scriptura sæpe sit obscura, & difficilis intellectu? R. Varias assignari posse rationes. I^ma. est, ob Mysteriorum v. g. Trinitatis, Incarnationis, Gratiæ, Prædestinationis, &c. quæ tractat, sublimitatem, utpote quæ ingenii nostri aciem & captum superant. II. Quia in Scripturis multæ sunt locutiones figuratæ, frequentes tropi, hyperbolæ, metaphoræ, allegoriæ, parabolæ, quibus tanquam involucris mul-

multæ veritates occultantur. III. Quia non ſolum occurrunt figuræ in vocibus, ſed etiam in rebus ipsis. Nam una res ſæpe est typus alterius rei per illam ſignificatæ. Sic agnus paschalis fuit figura Christi, mare rubrum baptismatis. IV. Quia non ſtatim constat, quæ res, & cujus rei figura ſit, nisi a Deo ſingillatim ſint explicata, v. g. quod Agar figura fuerit Synagogæ, Sara Ecclesiæ: quod catenæ Jeremiæ fuerint figura captivitatis multarum Gentium: quod quatuor bestiæ Danielis denotaverint quatuor Imperia. V. Quia una res aliquando est figura diversarum, etiam inter ſe pugnantium. Sic diluvium fuit figura baptismi fidelium, & ſupplicii infidelium: Petra, per quam Christus intelligitur, fuit pereuntibus lapis offensionis, credentibus vero fuit in caput anguli. I. Petri II. v. 8. VI. Ob apparentes antilogias, quæ negotium faceſsunt viris etiam doctiſsimis, quorum labores si ad nos non perveniſsent, in magnis adhuc tenebris versaremur. VII. Ob defectum distinctionis; nam quandoque nulla adhibetur distinctio, ubi opus foret. Sic v. g. textus ille Matth. XXVIII. *Ecce ego vobiscum ſum omnibus diebus usque ad consummationem ſæculi*, intelligendus est de Christo ut capite Ecclesiæ; alter vero Act. IX. *Saule, Saule, quid me persequeris?* intelligendus est de corpore Christi, quod est Ecclesia. VIII. Quia ſæpe in Scripturis fit transitus a ſensu litterali ad mysticum, de carnalibus ad ſpiritalia, de temporariis ad æterna: præcipue vero in Psalmis & Prophetis transitur a Regibus Judæorum ad Regem Christum, ſive Meſsiam. IX. Quia ſæpe in Scripturis non ſervatur ordo rerum geſtarum. X. Quia ſæpe occurrunt Hebraici idiotismi, qui a paucis intelliguntur. XI. Quia quandoque verba ſunt ita ambigua, ut ægre discerni queat, quo ſensu ſint accipienda. XII. Quia ſæpe citantur libri, qui quidem si adhuc extarent, multum lucis adferrent Lectori; ſed quia non amplius extant, injuria temporum deperditi, eum ſæpe relinquunt ambiguum & ſuspensum.

195.

Cur Deus ſæpe obſcure loqui voluerit?

195. Quæres II. Cur Deus Scripturas ſæpe obſcuras eſse voluerit? R. I[ma.] ratio est, quia Deus uti in aliis rebus, ita etiam in Ecclesia ſua voluit ſervari ordinem, ut alii eſsent Magistri, alii Discipuli, juxta illud ad Ephesios Cap. IV. *Ipse dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Atqui hic ordo non ſervaretur, ſiquidem Scriptura tam clara foret paſsim, & facilis intellectu. II. Si Scriptura foret tam facilis & perspicua, apud ipsos Christianos minori eſset in pretio: imo non paucis foret occasio ſuperbiæ & arrogantiæ. Si enim ipsi Chriſtiani viderent omnia, quæ de altiſsimis mysteriis diſputantur, plana & obvia ſibi eſse, magni ſe facerent, putarentque, omnia ſe ingenio ſuo atque induſtria comprehendere poſse. III. Quia Deus Sanctum dare noluit canibus, & margaritas projicere ante porcos. Si enim Scriptura ſæpe non eſset obscura, facile intelligi poſset etiam ab infidelibus, qui ſunt extra Ecclesiam, & qui divinum nomen blasphemant. Vide de his plura apud Martinum Becanum in Manuali Controverſiarum Lib. I. Cap. I. Quæst. V.

Argumenta contraria reſutantur.

Inania ſunt Proteſt. argumenta deprompta ex Scripturis.

196. Objic. I. Auctoritas Scripturarum. Deuter. XXX. v. 11. dicitur: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul positum.* II. Psal. XVIII. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* III. Psal. CXVIII. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* IV. II. ad Corinth. IV. *Quod si opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis, qui pereunt, eſt opertum: in quibus Deus hujus ſæculi excæcavit oculos infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio gloriæ Chriſti.* V. Matth. V. Christus ait Apostolis: *Vos eſtis lux mundi.* Ergo prædicatio & ſcripta Apostolica ſunt clariſsima. R. ad I[mum.] Sermonem ibi eſse de præceptis

ptis

ptis Decalogi, quæ facile intelliguntur, cum ſint juris naturalis omnium cordibus inscripti, & Judæis a Moyse ſatis explicata fuerant. Præterea textum hunc intelligendum eſse de facilitate implendi divina mandata Decalogi, cum auxilio divinæ gratiæ. Ad II. Præceptum Domini illuminat; non quod facile ſemper intelligatur, ſed quia intelligentiam ac mentem illuſtrat, & dirigit hominem in operando. Ad III. Scriptura est lucerna ac lumen, si ponatur ſuper candelabrum, id est, si adjungatur ei auctoritas Ecclesiæ Scripturarum ſensum legitime interpretantis. Ad IV. Apostolus l. c. non loquitur de universa Scriptura, ſed potiſsimum de doctrina Incarnationis, Paſsionis, ac Dominicæ Resurrectionis, quam clare prædicaverat Gentibus & Judæis. Ad V. Christus vocat Apostolos lucem mundi, ob morum probitatem, & virtutum omnium exempla, omnibus ad imitandum proposita.

197. Dices. Agnus occisus aperuit librum, qui erat ſignatus, ut dicitur Apocalypsis V. & in morte Christi velum Templi ſciſsum est. Ergo in nova Lege fidelibus patent omnia Scripturarum arcana. R. C. A. N. C. Agnus occisus aperuit librum ſignatum, quia ſiguras omnes & prophetias implevit: nosque modo intelligimus hæc mysteria, quæ antea Judæi non intelligebant, tot ſiguris occultata. Sciſsum velum ſignificabat luctum Templi, ob mortem Christi vestem ſuam Judaico more conscindentis, & velamen legalium Sacrificiorum ac cæremoniarum per Christum eſse diſsolutum.

198. Obj. II. Auctoritas Patrum. S. Chrys. Hom. III. de Lazaro ait: *Apoſtoli vero & Prophetæ manifeſta claraque prodiderunt, exposuerunt omnibus veluti communes orbis Doctores, ut per ſe discere quisque poſsit ea, quæ dicuntur, ex ſola lectione.* Et Hom. III. in II. ad Theſsalon. *Quid opus eſt ſermone? Omnia ſunt dilucida & recta, quæ ſunt in divinis Scripturis: manifeſta ſunt, quæcunque ſunt neceſsaria.* II. S. Aug. in Epist. CXXXVII. alias III. ad Volusianum ſcribit, non eſse difficile in Scripturis invenire neceſsaria ad ſalutem. Et Lib. II. de

Patribus.

de Doctr. Christiana, Cap. VI. ait: *Nihil fere de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissime dictum alibi reperiatur.* Ergo. R. ad I. S. Chrysostomus verbis in objectione laudatis nihil aliud significare voluit, quam facilia esse & dilucida plurima, quæ in Scripturis sacris occurrunt, sive historias, sive præcepta, & consilia mores spectantia, sive comminationes, sive promissa: unde colligit, Scripturas sine magna utilitate a Fidelibus plerumque non legi, adeoque ejus lectioni assidue esse vacandum. Quod vero Scriptura ubique sit clara, & in omnibus, id nullibi Chrysostomus asserit: imo eadem illa Hom. III. de Lazaro manifeste contrarium ait: *Sume Librum in manus, lege historiam omnem, & quæ nota sunt, memoria teneas, & quæ obscura sunt parumque manifesta, frequenter percurre. Quod si non poteris assiduitate lectionis invenire quod dicitur, accede ad sapientiorem, vade ad Doctorem.* Ad II. R. Non omnia Scripturæ sacræ loca, quæ obscura sunt, alibi in sacris Scripturis exposita B. Augustinus dixit, sed plurima. Hanc siquidem exceptionem apponit, *fere;* qua indicat, non nulla esse quæ nullibi exposita inveniuntur. Sed & illa, quæ planissime dicta putat, quamvis fidelibus & eruditis perspicua sint, non tamen insidelibus, & iis, quorum minus perspicax est ingenium, eruditioque mediocris vel nulla. Accedit, quod hoc ipsum sit valde difficile, ut Bellarminus observat Lib. III. de Verbo Dei, Cap. II. invenire nimirum id quod uno loco obscurissime dicitur, ubinam aperte dicatur; alioquin quomodo diceret idem S. Aug. Epist. LV. alias CXIX. ad Januarium, Cap. XXI. se plura nescire, quam scire in sacris litteris? Præterea illa ipsa loca, quæ nobis apertissima videntur, aliis sæpe sunt obscura, ut patet in illis Matthæi verbis Cap. XXVI. *Hoc est corpus meum.* Cæterum S. Aug. mentem suam tum alibi sæpius, tum præcipue Epist. CXXXVII. alias III. ad Volusianum, cujus fragmentum exhibuimus Num. 192. & illo ipso Lib. II. de Doctr. Christiana Cap. VI. manifestavit, scribens: *Multis & multiplicibus obscuritatibus decipiuntur, qui temere legunt, aliud pro alio sentien-*

tes;

tes; quibusdam autem locis quid vel falso ſuſpicentur, non inveniunt, ita obscure quædam dicta densiſsimam caliginem obducunt. Quod totum provisum eſse divinitus non dubito, ad edomandam labore ſuperbiam, & intellectum a faſtidio revocandum, cui facile inveſtigata plerumque vileſcunt.

199. Dices I. Patres ſententias ſuas probant ex Scriptura divina. Ergo Scriptura debet eſse clarior quam dicta Patrum. P. C. Si dicta Patrum eſsent clariora, ac nihilominus ex Scripturis probarentur, tunc clarius probaretur per obscurius. Atqui id dici nequit. Ergo. II. Patres hortantur homines etiam rudes ad lectionem Scripturarum. III. Primi Patres Scripturas legerunt ſine commentariis, earumque ſensum aſsecuti ſunt. Ergo Scripturæ nihil habent obscuritatis. R. C. A. D. C. Id est, notius nobis est, verum eſse id omne quod in Scripturis continetur, quam quæ habentur in Patribus, C. C. Scriptura divina quoad verba & ſensum debet eſse clarior quam dicta Patrum, N. C. Ad II. R. Id ideo factum eſse, quia in Scripturis plurima concontinentur clara & perspicua, quorum lectione etiam rudes juvari poſsunt: si quid vero obscurius occurrat, jubentur a Patribus ad Ecclesiæ Pastores & Doctores accedere. Ad III. Primi Patres nobiliora habebant Scripturarum commentaria, eaque viva, nempe Apoſtolos, eorumque discipulos, qui Scripturas viva voce interpretabantur.

200. Obj. III. Ratio. Ex una parte Deus potuit clare loqui in Scripturis: ex altera parte si Deus clare locutus non fuiſset, improvide atque inclementer nobiscum egiſset, in tenebris nos relinquendo; cum tamen præcipiat ut in viis Domini ambulemus. Ergo dicendum est, Scripturas ubique claras eſse & perspicuas. R. N. alterum Antecedentis membrum. Quamvis enim Deus ſæpe in Scripturis obscure locutus ſit, modum tamen nos docuit, quo obscuras veritates in apertam lucem protrahamus, consulendo ſcilicet Ecclesiam, ejusque Prælatos, juxta illud Lucæ X. *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Cæterum ra-

Et ratione.

tio-

tiones, ob quas Deus ſæpe in Scripturis obscure locutus est, aſsignavimus Num. 195. Neque propterea obscuritas illa defectum arguit in Deo, aut in ipsis Scripturis; quia qualiscunque demum illa obscuritas non oritur ex defectu loquentis, ſed ex imbecillitate audientium, & ſatisfacit fini a Deo intento.

Neque probatur Scripturam in neceſsariis eſse claram.

201. Obj. IV. Infirmitas argumenti. Ex probationibus noſtris tantum evincitur, Scripturam non omnino in omnibus eſse claram: minime autem oſtenditur, eam etiam in articulis primariis, & in illis quæ ad ſalutem ſunt neceſsaria, obscuritate laborare. Ergo. R. N. A. Nam Imo. Scriptura nullibi clare exponit, quæ ſint neceſsaria ad ſalutem: neque in illis aſsignandis conveniunt ipsi Proteſtantes. II. Falsa eſt illa divisio articulorum in primarios & ſecundarios, ut oſtendimus Num. 92. III. Unitas naturæ divinæ in tribus personis, Divinitas Christi, & Spiritus Sancti, ſunt juxta Proteſtantes articuli primarii: & tamen non ita clare in Scripturis exprimuntur, ut eosdem non impugnaverint Ariani, Macedoniani, Tritheitæ, Sociniani &c. IV. Ex nullo Scripturarum loco Proteſtantes evincere poſsunt contra Anabaptiſtas, parvulos baptizandos eſse, non vero Euchariſtiam iis porrigendam. Nam ſicuti Joan. III. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non poteſt introire in regnum Dei:* ita etiam Joan. VI. dicitur: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et tamen Baptismus est omnibus etiam parvulis neceſsarius ad ſalutem; non item Euchariſtia. Ergo Scriptura etiam in iis quæ neceſsaria ſunt ad ſalutem, non ſemper est clara.

202. Dices. Quamvis Scriptura in rebus etiam ſcitu & creditu neceſsariis quandoque ſit obscura, poteſt tamen obscurus textus facile explicari per alios clariores. Ergo. R. N. A. generatim ſumptum. Sæpe enim non adsunt clariores textus: & quamvis adeſsent, non tamen eſt clarum uter per alium explicari debeat: an textus A per textum B, vel vice versa textus B per textum A. Accedit, quod quando videntur duo

tex-

textus ſibi eſse oppoſiti, ſæpe non conſtet quinam altero ſit clarior: & ſæpe textus, qui antea videbatur clarus, accedente alio textu reddatur obscurior, ac difficilior. Neque dicas obscuram videri Scripturam ob linguæ Hebraice, vel Græcæ defectum; David enim Hebraicæ linguæ peritiſsimus erat; neque tamen idcirco deſtitit Deum rogare, ut daret illi intellectum ad ſcrutandam legem Dei. Idem dicendum de B. Hieronymo, aliisque Patribus, & Scripturarum doctiſsimis Interpretibus.

CONTROVERSIA V.

AN SOLA SCRIPTURA DIVINA SIT REGULA FIDEI ADÆQUATA ET SUFFICIENS?

CONTRA PROTESTANTES.

Neceſſaria eſt regula aliqua credendorum.

203. Quemadmodum in qualibet bene ordinata Republica dari debet ſupremus quidam Judex, ſeu Magistratus, qui ſuprema auctoritate, & ultimo judicio ortas controversias componat: ita providentiſsimus Deus in Ecclesia a ſe fundata, cum prævideret multas diſſensiones orituras eſse circa fidei myſteria ob malitiam hominum, invidiam dæmonis, & rerum credendarum obscuritatem, ſupremum quemdam Judicem conſtituit, quem in approbandis vel rejiciendis dogmatibus ſequamur. Præterea cum Judex in quacunque republica normam aliquam habere debeat, juxta quam ſententiam ferat, juxta Catholicos Deus in Ecclesia ſua, quam judicem circa res fidei conſtituit, Verbum ſcriptum & traditum normam & regulam fidei externam eſse voluit, per quam Ecclesia discerneret credenda a non credendis, errores a veritate Catholica.

Error Proteſtantium.

204. Proteſtantes ne admittere cogantur Verbum traditum, quo admiſso omnes eorum errores corruerent, dicunt ſolam Scripturam eſse regulam fidei adæquatam: Scripturam per ſe claram eſse, & intellectu facilem: Verbum Dei ſcriptum, ſeu libris Canonicis comprehensum complecti quidquid neceſsarium eſt ad

ſalu-

ſalutem noſtram, nec licere hominibus, imo nec Angelis quidquam ei addere.

Sola Scriptura non eſt adæquata regula.

205. Concluſio. Quamvis Scriptura ſacra ſit vera & expers erroris regula externa credendorum, ſola tamen non eſt regula adæquata & ſufficiens. Prob. Imo. Si ſola Scriptura eſset regula credendorum adæquata, deberet eſse clariſsima, ita ut nunquam ex ea occaſio errandi ſumi poſset. II. Ex ſola Scriptura cognoſci clariſsime deberet, quis ex litigantibus juſte condemnetur. III. Deberet clare continere omnia quæ neceſsario credenda & agenda ſunt. Atqui Scriptura ſola non habet hæc requiſita. Ergo Scriptura ſola non eſt adæquata regula credendorum. Major propoſitio eſt certa; cum enim Dei opera ſint perfecta, & fidelibus ſuis Deus non deſit in neceſsariis, debuit hominibus providere de regula adæquata, quæ habeat hæc tria requiſita. Prob. itaque minor. Scripturam ſæpe obſcuram eſse probatum fuit priore Controverſia: in ea non contineri omnia credenda, paulo poſt oſtendemus: ex ſola autem Scriptura non cognoſci clariſsime, quis ex litigantibus juſte condemnetur, patet vel ex ſolis controverſiis Lutheranos inter & Calviniſtas exortis; utrique enim ad ſolam Scripturam provocant, *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur. Hic eſt ſanguis meus &c.* nullusque horum ſe causa fatetur cecidiſse.

Quia ex illa ſola multa non innoteſcunt.

206. Prob. II. Ex ſola Scriptura nobis certo non conſtat, an detur Scriptura divina: quinam ſint libri Canonici: quænam verſio ſit authentica: quinam genúinus ac verus ſit Scripturarum ſenſus, quæ tamen omnia ad veram fidem, veramque religionem revelatam, ſaltem in hac providentia & rerum ordine, ſunt omnino neceſsaria. Ergo ſola Scriptura non eſt regula credendorum ſufficiens & adæquata. Ergo falſum eſt decantatum illud Proteſtantium principium: *Nihil eſse credendum, quod in Scripturis expreſsum non habetur.* Prob. Antecedens quoad ſingula membra. I. Si ex ſacra Scriptura conſtaret dari Scripturam, tunc ideo, quia id Scriptura de ſe ipsa teſtatur. Atqui hoc teſtimonio nihil

hil evincitur; quia id ipsum est in quæstione, an Scriptura nempe quæ id affirmat, sit genuinum ac verum Dei Verbum, quod Gentiles omnes, Deistæ, ac increduli negant, tamque parum credunt, quam Protestantes impostori crederent, qui librum aliquem conscriberet, atque in eo expresse testaretur in illo contineri purum Dei Verbum. II. In Scripturis nullus Librorum sacrorum Canon continetur. Ergo si nihil credendum est, quod in Scripturis expresse non continetur, Protestantes sine periculo erroris certi esse nequeunt, hunc determinatum librum esse Canonicum, multoque minus alios libros ad Canonem non pertinere: cum certum sit, fidelium judicia etiam primis sæculis circa rem hanc non fuisse concordia. Denique in Scripturis nihil omnino dicitur, quænam versio sit authentica, quinam verborum Scripturæ sit sensus: an verba illa, *Hoc est corpus meum*, sumenda sint in sensu figurato vel proprio. Ergo si nihil credendum est, quod in Scripturis expresse non continetur, nec Lutherani, nec Calvinistæ sine periculo erroris certi sunt se habere legitimam versionem, aut assecutos esse legitimum Scripturarum sensum.

207. Ex his rite formatur hic Syllogismus. Jlla Secta, quæ solam Scripturam agnoscit tanquam unicam regulam adæquatam credendorum, interea vero nec ipsam Scripturam existere, nec de canone, puritate, ac genuino illius sensu infallibiliter certa esse potest in suis principiis, nullum prorsus habet articulum infallibiliter certum, nullamque fidem divinam. Atqui talis est Secta Protestantium. Ergo Secta Protestantium nullum prorsus habet articulum infallibiliter certum, nullamque fidem divinam. Atqui ubi nulla est fides divina, ibi nulla est Ecclesia, & nulla salus. Ergo. Major propositio est clara; quia voluntas non potest intelligentiæ imperare assensum certissimum ac firmissimum alicui objecto tanquam infallibiliter certo præstandum, si incitamentum, propter quod imperatur assensus firmissimus, non sit certum & indubitatum. Minor est etiam certa, ut prius probatum a nobis fuit.

Observanda, & fide divina credenda.

208. Prob. III. Multa tenemur observare, & fide divina credere, quæ in Scripturis clare & sufficienter non sunt expressa. Ergo sola Scriptura non est regula credendorum adæquata & sufficiens. P. A. Quamvis clare & expresse id in Scripturis non dicatur, fide divina tamen credendum est, dari in Deo tres personas realiter inter se distinctas, unamque tantum substantiam: Spriritum Sanctum procedere non a Patre tantum, sed etiam a Filio: hanc processionem non esse generationem: Infantes esse baptizandos: validum esse Baptismum ab Hæreticis collatum, modo ritus a Christo præceptus observetur: B. Mariam etiam post partum permansisse Virginem. Præterea ipsi Protestantes nobiscum tenent formam Baptismi esse illa verba, *Ego te baptizo &c.* materiam esse aquam elementarem: Verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, continere verum præceptum; non autem illa, *Et vos debetis alter alterius lavare pedes:* non celebrandam esse cum Judæis diem Sabathi, sed Dominicam: præceptum abstinendi a sanguine & suffocato cessasse, & quæ plura sunt hujusmodi, quamvis Scriptura vel nihil omnino de his dicat, vel tam obscure, ut ista minime sufficienter explicet. Ergo.

Argumenta contraria refutantur.

Rejiciuntur Argumenta Protest. ex auctoritate Scripturæ petita.

209. Objicitur I. Auctoritas Script. II. Ad Timoth. III. ait Apostolus: *Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Ergo si Scriptura hominem potest perfectum reddere, & ad omne opus bonum instruere, ipsa etiam Scriptura est perfecta. Ergo omnia credenda in Scripturis exprimuntur. II. Act. XX. v. 27. ait Apostolus: *Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis.* Ergo omnes articuli in Scripturis continentur. III. Joan. XX. dicitur: *Hæc autem scripta sunt, ut credatis, quia Jesus est Christus Filius Dei: & ut credentes vitam habeatis in*

nomi-

nomine ejus. Ergo cum per Evangelium a B. Joanne conscriptum habeatur vera fides, & ſalus æterna, omnes articuli ad vitam æternam conducentes expreſsi habentur in Scripturis. R. ad I. N. ultimam Cons. Etiam unicus Scripturæ versiculus poteſt eſse utilis, & hominem aliquatenus perficere, quamvis in eo non omnia credenda exprimantur. Ad II. Aliud eſt omne consilium Dei annuntiare, aliud ſcribere; alias si illud tantum annuntiatum foret a Paulo quod ab ipso ſcriptum eſt, ſequeretur, vel prædicationem Pauli valde imperfectam fuiſse, vel omnia credenda in ſolis ejus Epiſtolis contineri, quod manifeſte falsum eſt. Ad III. N. C. Alias pariter ſequeretur, reliquas Scripturæ partes ad vitam æternam non eſse neceſsarias, eoquod in Evangelio B. Joannis omnia jam contineantur.

Ejusque eminentia.

210. Obj. II. Eminentia Scripturarum. Ecclesia non poteſt Scripturis authoritatem tribuere. Ergo ex auctoritate Ecclesiæ evinci non poteſt Scripturam exiſtere, aut Canon ſacrorum Librorum, & ſensus verus ac genuinus. P. A. Apostolus ad Ephes. II. ſcribit: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum.* Id eſt, ſuper eorum ſcripta. Ergo Ecclesia non eſt ſupra Scripturam. Ergo ſola Scriptura eſt adæquata regula credendorum. R. D. A. Ecclesia non potest Scripturis auctoritatem tribuere, id eſt, auctoritatem dare, quasi antea illa caruiſsent, C. A. Non potest fidelibus notam facere auctoritatem Scripturarum, ut reverenter a fidelibus ſuscipiantur, N. A. Vide dicta Num. 160. & 161. Ad *prob.* N. ultimam Cons. Ecclesia ſuperædificata eſt ſupra doctrinam Apoſtolorum non ſcriptam modo, ſed etiam traditam, cujus fideliſsima est depositaria.

211. Dices I. Tali modo fides noſtra, quam Scripturis præſtamus, resolveretur in authoritatem Ecclesiæ ultimato, & non in authoritatem Dei revelantis. Ergo non eſset vera fides theologica. II. Libri ſacri ac divini ideo ſcripto consignati ſunt, ut habeamus regulam fidei & morum. Ergo quidquid in illis non continetur, ad fidem non pertinet. R. ad I. N. A. Auctori-

tas Ecclesiæ non eſt incitamentum intimum hujus aſsensus, ſed externum ſolummodo, applicans nobis authoritatem Dei loquentis. Ad II. D. A. Ut habeamus regulam adæquatam, N. Inadæquatam, C. A. N. C. Regula credendorum adæquata eſt Verbum Dei tam ſcriptum quam traditum.

Ac rationum noſtrarum infirmitate.

212. Obj. III. Infirmitas II^dæ. probationis noſtræ. Ex una parte Scriptura ſacra a non ſacra diſtinguitur tam facile, quam lux a tenebris, album a nigro; quia Scriptura divina eſt lux & lumen, quod per ſe diſtinguitur: ex altera parte ſæpe libris Scripturæ præfigitur nomen Prophetarum aut Apostolorum, & unus liber citat alterum. Ergo absque auctoritate Ecclesiæ facile dignosci poſsunt Libri Canonici, & quod exiſtit Scriptura. R. N. I^mum. Antecedentis membrum. Nam I. ante ſtabilitum ab Ecclesia Canonem multi ex Patribus, præcipue Græcis, dubitarunt de nonnullis libris. Ergo non tam clare Scriptura ſacra a non ſacra diſtinguitur, præscindendo ab auctoritate Ecclesiæ: vel dicendum erit Patres illos cæcos fuiſse, qui plenam lucem a tenebris non discriminarint. II. Si Scriptura per ſe ipsam tam clare discernitur, cur Lutherus B. Jacobi Epiſtolam ſtramineam vocat, quam Calvinus ut auream recipit? Cur Lutherus e canone ſuo aliquot Apostolorum Epistolas expunxit, II^dam & III^tiam B. Joannis, II^dam Petri, Epistolam B. Pauli ad Hebræos, quas tamen ut ſacras admisit Calvinus? Cur Manichæi totum vetus Testamentum, alii hæretici alios libros rejecerunt? Nempe, ut S. Basilius ait Lib. de Spiritu Sancto, Cap. XXVII. *Sine traditionibus non ſcriptis, Evangelium eſt purum nomen.* Scriptura divina eſt lux & lumen, ſed tunc tantum vias noſtras illuminat, quando debito modo per traditionem & auctoritatem Ecclesiæ nobis applicatur. Ad alteram Antecedentis partem R. id non ſemper contingere. Aliqui libri nullum Apoſtolorum aut Prophetarum nomen præferunt: & quamvis præferrent, dubium tamen merito exoriri poſset, an non ab impostore aliquo tam ſplendidum nomen libro præfixum fuerit, ut incautos decipiat. Sic Evangeli-

gelium Thomæ, Bartholomæi &c. quamvis Apostolorum illorum nomina præfixa habeant, habentur tamen etiam ab ipsis Protestantibus pro apocryphis. Pari modo Canonici libri sæpe quidem, at non semper ab aliis Canonicis libris citantur: at, nisi ad Ecclesiæ authoritatem confugiamus, dubitandum sæpe foret de hac ipsa citatione, seu testimonio, an legitimum sit vel supposititium.

213. Dices I. Testimonium Scripturarum, vel potius ipsius Dei, majus est, quam testimonium creaturarum, vel etiam ipsius Ecclesiæ. Ergo si Scripturæ divinæ admittuntur ob testimonium Ecclesiæ, multo magis admittendæ sunt ob testimonium ipsius Dei, id in Scripturis testantis. R. D. A. Testimonium Scripturarum, vel Dei est majus quoad se, & in se, C. A. Quoad nos, subd. Si testimonium Dei quantum par est nobis proponatur, C. Secus, N. A, & suppositum, quod testimonium Ecclesiæ non sit ipsius Dei testimonium; Ecclesia enim testatur existere divinas Scripturas, hosque libros esse Canonicos, quia id Ecclesiæ innotuit ex Verbo Dei tradito.

214. Dices II. Pro existentia Scripturæ pugnant ferme eadem incitamenta, quæ attulimus pro veritate Religionis Christianæ, nempe mirabilis Scripturarum energia ad permovendos hominum animos, sanctitas & majestas rerum quæ in illis continentur, eventus prædictionum, conservatio Scripturarum per tot sæcula &c. Ergo. R. I. Etiamsi hæc incitamenta pugnarent pro existentia Scripturarum, non tamen pugnant pro Canone Protestantium, nec pro versione, aut legitimo sensu illarum. Ergo Protestantes ex his nihil conficiunt. R. II. Hæc omnia incitamenta non pariunt certitudinem falli nesciam, sed tantum moralem, eamque vel stricte, vel late talem pro diversitate incitamentorum. Ergo Protestantes ex his incitamentis nequeunt esse infallibiliter certi de existentia Scripturarum: adeoque vi horum incitamentorum, & præscindendo a Traditione, & Ecclesiæ authoritate, fide divina credere non possunt, quæ in Scripturis continentur.

215. Dices III. Epistola Regis facilius ex charactere, ſubscriptione, & ſigillo Regio dignoscitur, quam ex testimonio Tabellarii. Ergo etiam facilius & certius Scriptura cognoscitur ex testimonio Dei quam Ecclesiæ. R. T. A. N. C. Tabellarius non habet immunem ab errore authoritatem, quam tamen habet Ecclesia, ut loco ſuo ostendemus. Certe Scripturam dari vere divinam non aliunde certius nobis innotescit, quam ex traditione, & authoritate Ecclesiæ, ut dictum fuit Num. 206.

216. Dices IV. Si non daretur Scriptura, Deus non foret ſumme providus. Ergo ex providentia Dei evincitur existere Scripturam. P. A. In qualibet Republica bene ordinata debet dari lex ſcripta. Ergo etiam in Ecclesia. *Conf.* Religio Christiana est religio revelata. Ergo debet in illa dari infallibile Verbum Dei. R. I^mo. quærendo ex Protestantibus, unde probent infallibiliter Canonem, versionem, & ſensum Scripturarum? R. II^do. N. A. Deus fuit providus Gubernator Ecclesiæ ab Adamo usque ad Moysem, quin tamen ullum exstet vestigium legis eo tempore ſcriptæ. Ad *prob.* D. A. Si ſine lege ſcripta non habeatur ſufficiens medium rempublicam rite gubernandi, C. A. Secus, N. A. Deo non desunt alia media gubernandi Ecclesiam, nempe per Verbum traditum, uti factum eſt ab Adamo usque ad Moysem. Ad *conf.* C. A. D. C. Debet dari infallibile Verbum Dei vel ſcriptum, vel traditum, C. Neceſsario debet dari Verbum Dei ſcriptum, N. C.

217. Dices V. Proteſtantes ſunt ſine periculo erroris certi ſe veram habere Scripturam, quia illam acceperunt ab Ecclesia Romano-Catholica, quæ hac in re ob ſpecialem Dei præsentiam non erravit, quamvis erraverit in aliis. Ergo. Ita responderunt Doctores Protestantium in Colloquio Ratisbonensi A. C. 1601. R. Ergo præter Scripturam admittenda eſt ſaltem unica traditio divina de existentia Scripturæ. Ergo datur Verbum Dei traditum, omniaque argumenta, quæ Proteſtantes Traditionibus opponunt, ruant neceſse eſt. Ergo Scriptura ſola, absque omni prorsus traditione,

non

non eſt regula ſufficiens & adæquata omnium credendorum, cum/etiam credenda ſit existentia Scripturæ vere divinæ, quæ ex ipsa Scriptura infallibiliter nequit oſtendi. Ergo si Ecclesia Romano-Catholica eſt immunis ab errore in admittenda Scripturarum divinarum exiſtentia, immunis ab errore etiam fuit in Scripturarum canone ſtatuendo; cum æque Christianorum intersit ſcire, quinam Libri pro ſacris & divinis ſint habendi, ac Scripturarum exiſtentiam certo cognoscere confuse & generice. Proteſtantes ab Ecclesia Romano-Catholica vere Scripturas ſacras acceperunt; ſed malo ſuo aliam faciem induere illas juſserunt, partim expungendo e Canone libros integros, partim adulterando illas perversis versionibus, partim ſensum antiquiſsimis Ecclesiæ Patribus repugnantem, & antiquis hæresibus consonum affigendo.

218. Dices VI. An detur Scriptura divina, est quæstio prorsus vana, inutilis, & Christiano indigna. Ergo absurdum eſt illud argumenti genus probatione secunda a nobis allatum. P. A. Quod exiſtat aliqua Scriptura divina, eſt principium etiam a Catholicis conceſsum. Ergo inutiliter & vane quæritur, an probari poſsit exiſtere Scripturam. Resp. I. quærendo, an etiam quæſtio de Canone, Versione, & ſensu Scripturarum, ſit vana, inutilis &c. Si vana eſt, cur litem nobis idcirco intentant Protestantes? Si utilis, & ſolida eſt, qua ratione Protestantes infallibiliter certi ſunt de Canone, Versione, ac ſensu Scripturarum, quamvis Scripturæ de his rebus nihil affirment? R. II. N. A. Non vanum, inutile, aut Christiano indignum eſt inquirere, an primum fidei fundamentum ſit ſatis ſolidum: neque enim Deus vult a nobis firmiſsime credi res obscuras ſine incitamento quod prudenter negari non potest. Præterea hujus rei examen minime dubiam reddit Religionem Christianam, ſed certam, modo ad Ecclesiæ authoritatem recurratur, quam tamen pervicaciter agnoscere nolunt Protestantes. Ad *prob.* D. A. Eſt principium etiam a Catholicis conceſsum, ex eodem incitamento & fundamento cum Protestantibus, N. A.

Ex

Ex diverso, C. A. N. C. Catholici authoritate Ecclesiæ moventur, ut Scripturas ſacras pro verbo Dei infallibiliter habeant, Auguſtiniani illius effati memores, Lib. contra Epiſt. Fundamenti, Cap. V. *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoveret authoritas.*

CONTROVERSIA VI.

AN SOLUS SPIRITUS PRIVATUS, VEL SALTEM CUM SCRIPTURA, SIT ADEQUATA REGULA CREDENDORUM?

CONTRA SCHWENKFELDIANOS, QUINTINISTAS, PROTESTANTES.

Error Schwenkfeldii & Proteſtantium.

219. Schwenkfeldiani & Quintiniſtæ cum omnem authoritatem Eccleſiæ & Scripturarum rejiciant, docent quemlibet Chriſtianum, ſaltem prædeſtinatum, a Spiritu privato infallibili quodam modo doceri quid ipſi credendum ſit. Porro Spiritus privati nomine intelligunt inſtinctum quemdam aut motionem Spiritus Sancti, qua quilibet prædeſtinatus ſine periculo erroris certus ſit de rebus credendis, & expers erroris ferre poteſt judicium de omnibus fidei controverſiis. Vere de his dicere queas, quod Ezechielis Cap. XIII. v. 3. dicitur: *Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum, & nihil vident.* Simili olim inſania laboraſse Manichæos ex Auguſtino colligimus, qui de illis Lib. XXXII. contra Fauſtum, Cap. XIX. ſcribit: *Videtis id vos agere, ut omnis de medio tollatur Scripturarum authoritas, & ſuus cuique animus ſit author, quid in quaque Scriptura probet, quid improbet, id eſt, ut non authoritati Scripturarum ſubjiciatur ad fidem, ſed ſibi Scripturas ipſe ſubjiciat.* Proteſtantes ut divinas traditiones, atque Eccleſiæ auctoritatem admittere non cogantur, ajunt adæquatam fidei regulam eſse Scripturam una cum Spiritu privato. Qui vero regulam a Judice congruentius diſtinguunt, adæquatam fidei regulam ſolam Scripturam eſse ſtatuunt; Judicem vero controverſiarum Spiritum privatum aſsignant, qui Chriſtianum

num quemlibet, saltem prædestinatum, certum facit de existentia, Canone, legitima Versione ac sensu Scripturarum.

Spiritus privatus non est se sola adæquata regula credendorum.

220. Conclusio I. Spiritus privatus solus non est adæquata regula credendorum. Probatur Conclusio contra Schwenkfeldianos Imo. Existit Scriptura a Deo inspirata, quæ vere ac proprie est Verbum Dei, ut ostendimus Num. 113. & sequent. Ergo cum Deus sit prima veritas, & metaphysice impossibile sit Deum mentiri, vel aliqua ignorare, Scriptura, quamvis non sola, est regula externa credendorum. Ergo Spiritus privatus non est adæquata regula. II. Vera Religio sapientissime a Christo instituta debet habere regulam, quæ fideles possit reddere securos & certos de veritate. Atqui talis regula non est Spiritus privatus. Ergo. P. min. Jllustratio ordinis supernaturalis ordinarie discerni nequit a persuasione mere humana, & sæpe falsa: neque etiam probari potest, cur persuasio unius potius quam alterius inter dissidentes sit vera aut falsa, cum uterque Spiritum suum privatum jactet; Spiritus Sanctus vero non possit revelare contraria, & sibi opposita. Ergo. III. In qualibet Republica bene ordinata, qualis certe est Christiana Religio, debet dari regula externa, supremus quidam ac publicus Judex, visibilis & animatus, qui ita sententiam ferat, ut altera pars litigans evidenter sciat se causa cecidisse, quantum est ex parte Judicis; alias nullus foret litium & contentionum finis. Atqui talis Judex non est Spiritus privatus. Ergo. IV. Si Spiritus privatus quemlibet infallibiliter doceret, frustra Christus & Apostoli tot patrassent miracula: frustra Ecclesia tot celebrasset Concilia, nec nisi injuste damnasset hæreticos: Spiritus enim privatus docebat Arium, Christum non esse Deum Patri Consubstantialem secundum Divinitatem: Nestorio suggerebat duas dari in Christo personas: Eutycheti unicam tantum naturam permixtam. Denique tolerari deberent omnes hæretici, cum & illi Spiritum privatum habeant, cui resistere sit nefas. Frustra etiam Protestantes tot bella excitarunt, tot libris

Catho-

Catholicam veritatem impugnarunt; hortari enim solummodo debuisſent Catholicos, ut precibus a Deo impetrare conentur illustrationem illam ſupernaturalem, quam Spiritum privatum dicunt. V. Spiritus privatus vel eſt fallibilis, vel infallibilis? Si fallibilis: ergo non eſt motio, non eſt instinctus Spiritus Sancti, qui docet omnem & ſolam veritatem. Si infallibilis: ergo ineptiſsime negatur Ecclesiam eſse infallibilem. Quis enim ſanæ mentis ſibi perſuadeat, Deum Ecclesiæ a ſe inſtitutæ id denegaſse, quod juxta adversarios cuilibet viliſsimo etiam homuncioni tam liberaliter concedit?

Neque etiam una cum Scripturis divinis.

221. Conclusio II. Neque Spiritus privatus una cum Scripturis divinis est regula adæquata credendorum. Conclusio hæc est contra Protestantes, & præter ſuperius dicta, probatur ulterius I^mo. Ex ſola Scriptura ſeorsim ſumpta infallibiliter certi non redduntur de Scripturarum existentia, Canone, Versione ac ſensu, ut ostendimus Num. 206. Spiritus privatus ſeorsim ſumptus est omnino incertus, quia ordinarie discerni non poteſt a persuasione humana, & ſæpe falsa. Ergo Spiritus privatus etiam una cum Scripturis divinis non eſt regula adæquata credendorum. P. C. Incertitudo unius non tollitur per incertitudinem alterius. Ergo. P. A. Incertitudo Spiritus privati non tollitur nisi per Scripturam. Atqui non potest tolli per Scripturam, nam de hujus existentia, Canone, Versione legitima, ac genuino ſensu Protestantibus infallibiliter non constat, nisi per Spiritum privatum. Ergo vel debent Protestantes præter Spiritum privatum & Scripturas admittere aliam regulam, vel committunt circulum vitiosum probando Spiritum privatum ex Scripturis, & existentiam, Canonem, Versionem legitimam, ac genuinum Scripturarum ſensum ex Spiritu privato. II^do. Christus non remisit fideles ad Spiritum privatum, ſed ad Sacerdotes, & Ecclesiam. Sic Paulum misit ad Ananiam, Cornelium Centurionem ad Petrum. Teste Apostolo ad Ephesios Cap. IV. *Ipse dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores.–*

ut

ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circum feramur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris. III$^{tio.}$ Doctrina hæc de Spiritu privato latiſsimam viam pandit fanatismo, omnibusque erroribus. Testis ſit ipse Lutherus Epist. ad Antverpienses ſcribens: *Tot inter nos religiones ſunt, quot homines: nec Asinorum quisquam tam hebes eſt & vecors, qui insomnia proprii capitis, & propriam opinionem pro inſtinctu Spiritus Sancti, & ſe ipsum Prophetam haberi nolit.* Idem ſermone de Hierusalem: *Non vides duriſsimam plagam Dei, qua nos punit per innumeros falsos fratres, & ſectas, quas nobis undique immittit? Qui tam ſecure prædicant, perinde ac ſi Spiritum Sanctum penitus devoraverint.* Nimirum & ſibi idem licere existimabant illi, quod Luthero licuiſset. Uterque, Lutherus & Calvinus, Scripturas divinas habuerunt: uterque clamat ſe habere Spiritum privatum, quamvis in multis diversa fuerit utriusque doctrina. Unde jam manifestum est, uter eorum Spiritum Dei habuerit? Si ſufficeret dicere, *Meus eſt Spiritus*, omnes hæretici vicerunt, cum hæc ſit hæreticorum omnium cantilena.

Argumenta contraria refutantur.

Adversariis non ſuffragantur Scripturæ.

222. Objicitur I$^{mo.}$ Authoritas Scripturæ. Jeremiæ XXXI. dicitur: *Non docebit vir proximum, dicens: Cognosce Dominum, omnes enim cognoscent me a minimo usque ad maximum.* II$^{do.}$ I. Joan. Cap. II. v. 27. *Non neceſse habetis ut aliquis vos doceat: ſed ſicuti unctio ejus docet vos de omnibus.* III. 1. Joann. V. v. 10. *Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe.* IV. Joann. XIV. v. 26. *Spiritus docebit vos omnia, & ſuggeret vobis omnia.* V. Joann. XVI. v. 13. *Cum venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* VI. ad Rom. VIII. v. 16. *Ipse Spiritus reddit teſtimonium Spiritui noſtro.* VII. 1. ad Cor. II. v. 10. *Spiritus ſcrutatur omnia, etiam profunda Dei.* VIII. Isaiæ LIV. v. 13. *Ponam universos filios tuos doctos a Domino.* IX. Matth. XXIII. v. 8. *Nolite vocari Rabbi: unus eſt enim Magiſter veſter.*

vester. X. Joann. V. v. 34. *Ego non ab homine testimonium accipio.* XI. Joann. X. v. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt.* XII. 1. ad Cor. XII. v. 12. *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* XIII. 1. ad Cor. II. v. 15. *Spiritualis judicat omnia: & ipse a nemine judicatur.* XIV. 1. ad Cor. XII. *Unicuique autem datur manifestatio Spiritus.* XV. Actuum XVII. v. 11. Beroeenses *susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent.* Respondeo generatim. Hæc Scripturarum loca usurpari non possunt a Schwenckfeldianis, qui Scripturarum authoritatem rejiciunt. Cum tamen pessime ab illis exponantur, satis ostendunt Spiritum privatum maxime falli posse, plusque probant quam vellent. Sequeretur enim omnes omnino homines, adeoque non solos prædestinatos, esse expertes erroris, & a Spiritu Dei eruditos: nullamque urgere necessitatem, ut populus a suis pastoribus Verbo Dei & doctrina pascatur. Protestantes vero petunt hic principium; quia supponunt Scripturam existere, quæ sit verbum Dei; de cujus tamen existentia, Canone, Versione, ac sensu certi esse nequeunt in suis principiis; simulque supponunt se veros esse fideles, quod tamen Catholici omnes negant & pernegant.

223. Verum ne quid difficultatis his textibus inesse existiment, qua Catholici premantur, R. singillatim ad singulos. Et ad I^mum. quidem S. Aug. Lib. de Spiritu & littera, per *legem* intelligit gratiam novi Testamenti, per quam non solum cognoscuntur, sed etiam implentur mandata; per posteriora autem verba, *Non docebit vir proximum &c.* intelligit præmium fidei, id est, beatitudinem, in qua Electi omnes facie ad faciem Deum videbunt. Si vero ultima hæc verba de hac vita accipiantur, nil aliud significant, quam in nova Lege homines longe facilius ad Dei cultum perducendos esse, quam in veteri Testamento, ob copiosiorem nempe gratiam, & uberiora Spiritus Sancti dona. Ad II. S. Joannes fideles hic monet, circa ea quæ jam didicerant, non debere eos audire

alios

alios contraria docentes: & a Spiritu Sancto de omnibus neceſsariis ad ſalutem, quæ ex Joannis instructione didicerant, ſatis doctos fuiſse, non vero de omnibus quæ in Scripturis continentur. Ad III. Per testimonium Dei non intelligitur hic instinctus internus, ſed externa vox Dei in Baptismo Christi e cœlo emiſsa, *Hic eſt filius meus dilectus &c.* huncque habet ſensum: Qui credit in Jesum, habet testimonium illud Dei in ſe pro vero ac certo. Ad IV. & V. Promiſsio illa pertinet ad Apostolos tantum, quibus Christus Spiritum Sanctum promisit tanquam Doctoribus totius mundi, & fundamentis Eccleſiæ. Ad VI. Paulus non loquitur ibi de vera Scriptura, ſed de testimonio Spiritus Sancti per filialem affectum & fiduciam in Deum. Quod testimonium licet in ſe ſit certum, & infallibile, quatenus a Spiritu Sancto procedit; quatenus tamen nobis exhibetur, non est certum, nisi certitudine tantum conjecturali. Ad VII. Per Spiritum omnia ſcrutantem Patres ipsum Spiritum Sanctum intelligunt, non vero inspirationem divinam. Ad VIII. Juxta S. Augustinum Lib. de Gratia Christi, Cap. XII. XIII. & XIV. locus hic intelligendus est de gratia Spiritus Sancti, qua, dum Evangelii doctrina exterius proponitur, homo interius a Deo illustratur, movetur, & ſuaviter impellitur ad credendum & amandum. Juxta S. Cyrillum autem ſensus verborum illorum est: Filios tuos non jam per Prophetas, ſed per Christum Filium meum docebo, juxta illud ad Hebreos Cap. I. *Noviſsime locutus eſt nobis in Filio.* Ad IX. Christus non prohibet haberi in Ecclesia Magistros, qui Scripturas in Ecclesiis explicent; ſed ambitionem illius nominis vetat. Ad X. Christus equidem ſe hominum non indigere testimonio ait propter ſe; non autem negat ſe nostra causa indigere; imo Act. Cap. I. Apostolis præcipit: *Eritis mihi teſtes in Jerusalem, & in omni Judæa, & Samaria, & usque ad ultimum terræ.* Ad XI. Christus loquitur ibi de prædestinatis, qui ante mortem audiunt vocationem Dei, & illam ſequuntur, perseverantes in obedientia usque ad obitum. Ad

XII.

XII. Apostolus hoc tantum ibi affirmat, quod donum interpretandi Scripturas non omnibus, ſed aliquibus detur: hocque a nobis ultro admittitur. Ad XIII. Sensus loci illius est: *Spiritualis*, in fide & virtutibus provectus, *judicat omnia*, hoc est, percipit ſublimiorem doctrinam, quam imperfectus & parvulus in Christo percipere nequit: expendit & ponderat omnia, non minus rationes ſpiritales & divinas quam humanas, ut de mysterio aliquo ſibi proposito ſolide judicet, & ſic ipse a nemine judicatur, hoc est, a nemine argui & condemnari potest. Ad XIV. Sermo est ibi de gratiis gratis datis, nempe de dono linguarum, discretionis ſpirituum &c. quæ dicuntur ab Apostolo manifestatio Spiritus; quia illis divina Spiritus Sancti operatio manifestabatur. Hæc dona, quæ in primitiva Ecclesia frequenter a Deo concedebantur, nostris temporibus ſunt longe rariora. Ad XV. Beroeensibus nondum constabat, Paulum verum eſse Apostolum; nec illi ſtatim tenebantur credere, nisi prius viderent miracula, aut alias haberent prudentes rationes credendi. Ideo cum Paulus illis Christum prædicaſset ex Prophetarum oraculis, merito in Scripturis diligenter quæsierunt, an hæc ita ſe haberent, ut ex Paulo intellexerant.

Fruſtra obtendunt inutilitatem alterius regulæ.

224. Obj. II. Inutilitas alterius regulæ. Christus ipse est ſupremus Controversiarum fidei Judex, creaturis ſuis præsentiſsimus, qui fideles uti par est potest instruere. Ergo non requiritur alia regula quam Spiritus privatus. R. C. A. N. C. Hæc argumentatio est a potentia ad actum, ideoque illegitima. Quamvis in alia providentia Christus potuerit per ſe ipsum ſententiam ferre; in hoc tamen rerum ordine ſapientiſsime a ſe constituto, noluit per ſe ipsum immediate controversias fidei dirimere, ſed per Ecclesiam ſponsam ſuam, quam constituit judicem ſupremum, animatum & visibilem, aſsignata ei duplici regula, Verbo Dei nempe ſcripto ac tradito, juxta quam immunem ab errore ſententiam ferat, Spiritu Sancto errorem omnem impediente. Cur vero Christus ipse in hac providen-

tia per se proxime visibilis Judicis ac Magistri officio non fungatur, rationem congruam assignat B. Aug. Lib. I. de Doctr. Christiana, in Prologo, ubi de Cornelio Centurione disserens, quem Angelus Petro imbuendum tradiderat, ait: *Poterant utique omnia per Angelum fieri, sed abjecta esset humana conditio, si per homines hominibus verbum suum Deus ministrare nolle videretur. Quomodo enim verum esset, quod dictum est, Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos, si Deus de humano templo responsa non redderet, & totum quod discendum hominibus tradi vellet, de cœlo atque per Angelos personaret?*

Ac necessitatem Spiritus privati.

225. Obj. III. Necessitas Spiritus privati. Non potest elici actus fidei, nisi incitamentum illius divinitus applicetur. Atqui incitamentum fidei supernaturalis est revelatio. Ergo divina revelatio cuique fideli interius applicatur per Spiritum Sanctum. Ergo datur Spiritus privatus, estque ad actum fidei omnino necessarius. R. D. M. Nisi incitamentum illius divinitus applicetur proxime, N. M. Remote, nempe per alios, per Apostolos, & præcipue per authoritatem Ecclesiæ, C. M. Rex sæpissime subditis voluntatem suam manifestat non per se ipsum, sed tantum per aulicos, & ministros. Verum est equidem, ad fidem Theologicam insuper requiri, ut Spiritus Sanctus mentem audientis interius illustret, moveatque ad credendum propter divinam revelationem; quo sensu omnes dici possunt edocti a Domino: at vero cum illustratio illa ordinarie a nobis non cognoscatur infallibiliter esse supernaturalis, sitque mere interior, non potest esse regula fidei externa, multoque minus pro supremo controversiarum judice agnosci. Hinc concesso etiam toto syllogismo, ac necessitate Spiritus privati; si quidem per illum vera ac supernaturalis Spiritus Sancti illustratio intelligatur; nego tamen Spiritum privatum, sive solus, sive cum Scripturis consideretur, esse adæquatam regulam credendorum.

226. Dices. Ipsi Catholici debent admittere, quod illustratio supernaturalis sit necessaria, quamvis non possit ordinarie discerni. Ergo Spiritus privatus male

impu-

impugnatur ex eo capite, quod ſit incertus. R. I. D. A. Debent admittere illuſtrationem ſupernaturalem interiorem, quæ tamen debet eſse conformis regulæ externæ, quam Christus fidelibus ſuis constituit, C. A. Aliter, N. A. Quamquam juxta communem Catholicorum ſententiam non poſsimus ordinarie discernere, an revera eliciamus actum fidei divinæ, atque interius a Spiritu Sancto illustrati ſimus; habemus tamen alias certas regulas, nempe Verbum Dei ſcriptum & traditum, ſecundum quas veritatem actuum noſtrorum examinare poſsumus: quibus si judicium noſtrum diſsimile ſit, certo inferimus ejusmodi persuasionem non eſse a Deo. R. II. Ex eo, quod illustratio illa non ſit certo ſupernaturalis, non inferimus, illustrationem ſupernaturalem non eſse neceſsariam ad actum Fidei Theologicæ; ſed hoc unum contendimus, Spiritum privatum, etiamsi illustratio foret non putatitia, ſed vere ſupernaturalis, certam eſse non poſse fidei regulam, ac multo minus Controversiarum fidei judicem; tum quia nobis ipsis certo non constat eum a Deo eſse: tum quia interior cum ſit, aliis certo innotescere non potest.

Fruſtra negant neceſsitatem Judicis animati & visibilis.

227. Obj. IV. Infirmitas argumenti, quod ex neceſsitate Judicis visibilis & animati petitur. Judex non debet ita ſententiam proferre, ut una pars evidenter ſciat ſe causam obtinuiſse, altera vero ſe causa cecidiſse. Ergo argumento illo nihil evincitur. P. A. Multi legibus condemnantur, quin ſciant ſe condemnatos eſse. Ergo. R. N. A. Ad *prob.* D. A. Multi condemnantur legibus generatim, quin ſciant ſe eſse condemnatos; ſicut lege civili fur generatim damnatur ad laqueum, veneficus ad rogum &c. C. A. Multi legibus condemnantur ſingillatim, ſive ſententia ſingulari ac determinata, de qua ſola hic est ſermo, quin ſciant ſe eſse condemnatos, N. A. Quemadmodum bonum reipublicæ exigit, ut Judex juxta leges generales animadvertat ſingillatim in reos, lites dirimat, & legem generalem applicet: ita etiam bonum Eccleſiæ postulat, ut præter Spiritum Sanctum per Scripturas loquentem,

detur

detur Judex animatus, visibilis, qui exortas fidei controversias juxta Verbum Dei scriptum & traditum dirimat, hæreticosque singulari sententia condemnet, quæ ipsis innotescat.

228. Dices. Potest sententia ferri in absentem, cui non statim innotescat sententia contra se lata, quod sæpe accidit. II. Spiritus Sanctus sententiam suam ita pronuntiat, ut pars victrix certa reddatur de obtenta victoria in corde suo: pars victa autem saltem in die judicii agnitura sit, se causa cecidisse. Ergo opus non est judice visibili & animato. R. ad Imum. D. A. Potest sententia ita ferri in absentem; ita tamen ut clare pronuntietur, & quantum est ex natura sententiæ possit ad evidentem notitiam condemnati perferri, C. A. Aliter, N. A. Spiritus privatus neque clare pronuntiat sententiam, neque illa parti condemnatæ clare & evidenter innotescere potest. Ad II. D. primam partem Anteced. Ut pars victrix reddatur certa in corde suo certitudine immuni ab errore, N. Conjecturali tantum, & quam sufficienter probare non potest, ut pars victa possit, & velit acquiescere, C. A. N. C. Controversiæ fidei in hoc sæculo, & non in altero sunt decidendæ. Ergo in hoc sæculo sententia ita pronuntiari debet, ut parti condemnatæ evidenter innotescere possit; alias nullus foret controversiarum finis.

Neque se a circulo vitioso expediunt.

229. Obj. V. Infirmitas argumenti, quod a circulo vitioso Protestantium ducitur. Tunc non committitur circulus vitiosus, quando unum probatur ex altero ab adversariis concesso. Atqui talis est argumentatio Protestantium. Ergo. P. min. Ex infallibili auctoritate Scripturæ, quam ipsi Catholici ultro admittunt, probatur infallibilitas Spiritus privati. Ergo unum probatur ex altero ab adversariis concesso. Ergo non committitur circulus vitiosus. R. C. M. N. min. Ad *probat.* D. A. Quam ipsi Catholici ultro admittunt ex eodem incitamento, ex quo eam admittunt Protestantes, N. A. Ex diverso incitamento, ex quo eam non admittunt Protestantes, nimirum ob authoritatem Ecclesiæ, & divinam traditionem, C. A. N. C. Catholici

negant, absque authoritate Ecclesiæ, & traditione divina in subsidium non vocata, posse a Protestantibus sufficienter probari, se esse infallibiliter certos de existentia Scripturarum, Canone, legitima Versione, & genuino illarum sensu. Protestantes respondent, se de his omnibus esse infallibiliter certos, quia Spiritus privatus hoc illis dictat: hujusque Spiritus privati infallibilitatem ex ipsis Scripturis evincere conantur, atque iis potissimum locis, quæ Num. 222. adducta sunt. Ergo evidens est, quod unum probent ex alio æque obscuro, & non concesso. Nunquam enim Catholici admittent, posse aliquem a Spiritu privato infallibiliter certum reddi de existentia, Canone, Versione, ac legitimo Scripturarum sensu: multoque minus admittent, Spiritus privati inerrantiam probari posse ex Scripturis divinis. Ergo Catholici utrumque negant. Ergo Protestantes non probant unum ex altero a Catholicis concesso. Ergo committunt circulum vitiosum. Cæterum an hoc idem Catholicis possint Protestantes objicere, quando illi infallibilitatem Scripturarum probant ex inerrantia Ecclesiæ, & inerrantiam Ecclesiæ ex infallibilitate Scripturarum, suo loco examinabimus, nempe Tractatu III. de Ecclesia, Articulo II. Controversia II. ubi de potestate judiciaria Ecclesiæ ex instituto agemus.

CONTROVERSIA VII.

AN OMNIBUS NECESSARIA ET UTILIS SIT LECTIO SCRIPTURARUM IN LINGUA VULGARI?

CONTRA PROTESTANTES, ET JANSENIANOS.

Regula Indicis prohibetur Lectio Scripturarum.

230. Quarta regula Indicis, Tridentinæ Synodi jussu, ac Pii IV. Pontificis approbatione editi, promiscua Scripturarum in vulgari idiomate lectio severe his verbis interdicitur: *Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde ob hominum temeritatem, detrimenti quam utilitatis oriri, hac in parte judicio Episcopi, aut Inquisitoris stetur; ut cum consilio Parochi vel Confessa-*

fessarii, Bibliorum a Catholicis auctoribus versorum lectionem vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione non damnum, sed fidei & pietatis augmentum capere posse: quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate ea legere, seu habere præsumpserit, nisi prius Bibliis Ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possit.

In vulgari tantum idiomate.

231. Quare illa Indicis regula solæ comprehenduntur versiones in lingua vulgari factæ. Ecclesia enim minime prohibuit lectionem Scripturarum Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ, de quibus linguis ita loquitur S. Hilarius Præf. in Psalmos: *His maxime tribus linguis Sacramentum voluntatis Dei, & beati regni expectatio prædicatur: ex quo illud Pilati fuit, ut his tribus linguis Regem Judæorum Dominum Jesum Christum esse præscriberet.* Ratio hujus est; quia qui linguarum istarum gnari sunt, censentur ordinarie adeo periti & docti, ut citra periculum & nocumentum, quod ex occurrentibus difficultatibus suboriri posset rudioribus, Scripturas legant.

Germanis tamen permissa dicitur versio ab Episcopis approbata.

232. Juxta Theologos tamen Germanos ex tacito Romani Pontificis consensu permittitur fidelibus in Germania lectio Scripturarum in lingua etiam Vulgari, modo non a Novatoribus, sed a Catholicis germanice redditæ, & ab Episcopis sint approbatæ. Talis est versio Joannis Eckii Doctoris Ingolstadiensis, Joannis Diettembergeri ex Ordine Prædicatorum, & Caspari Ulembergii Professoris & Parochi Coloniensis, quas vel ex integro vel secundum potissimam partem emendatiore vernacula exhibent recentiora Biblia Germanica Erhardti, & Cartierii, & quæ recentibus typis Norimbergæ vulgata sunt, anno 1758. Ratio autem fidelibus in Germania id permittendi fuit, ut Catholici contra Protestantes Scripturarum notitiam acquirant, sicque fidei hostibus resistant, neque se tam facile subverti patiantur.

Doctrina Protestantium.

233. Lutherani, Calviniani, aliique Sectarii, atque hos inter præcipue Gerhardus, Brentius, Amesius &c. acriter contendunt, lectionem Bibliorum in quacunque

lingua ab Apostolis esse concessam, imo etiam præceptam: criminanturque, prohiberi apud Pontificios Scripturarum lectionem in lingua Vulgari, ne populus illas legendo deprehendat errores Ecclesiæ Romanæ.

Et Quesnelli.

Protestantibus hac in re sociam operam junxit Paschasius Quesnellus, Jansenianæ factionis caput, cujus plures hanc circa rem propositiones proscripsit Clemens XI. in celeberrima Constitutione *Unigenitus*. Propositio inter damnatas ordine LXXIX. ita habet: *Utile & necessarium est omni tempore, omni loco, & omni personarum generi studere, & cognoscere Spiritum, mysteria & pietatem sacræ Scripturæ.* LXXX. *Lectio sacræ Scripturæ est pro omnibus.* LXXXI. *Obscuritas sancti Verbi Dei non est Laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.* LXXXII. *Dies Dominicus debet sanctificari a Christianis lectionibus pietatis, & super omnia Sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.* LXXXIII. *Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum Religionis non debeat communicari fæminis lectione Sacrorum Librorum. Non ex fæminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, & natæ sunt hæreses.* LXXXIV. *Abripere e Christianorum manibus novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum istud intelligendi, est illis Christi os obturare.* LXXXV. *Interdicere Christianis lectionem Sacræ Scripturæ, præsertim Evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.*

Lectionem Scripturarum in lingua vulgari usus Ecclesiæ V. Testamenti.

234. Conclusio. Neque necessaria, neque utilis est omnibus promiscue Lectio Scripturarum in lingua vulgari. Prob. I^mo. ex usu Ecclesiæ veteris Testamenti. Judæi e captivitate Babylonica Jerosolymam reduces, obliti jam linguæ propriæ, Chaldaico-Syriacam loquebantur, ideoque, ut Lib. II. Esdræ Cap. VIII. dicitur, cum prælegeretur universo populo liber divinæ legis Hebraice conscriptus, Esdras, Nehemias & Levitæ librum illum interpretabantur; quia alioquin populus nihil intellexisset: nihilominus usque ad eversio-

sionem urbis Hebraice ſolum Scripturæ in Templo aut Synagogis publice legebantur, ut hodiedum etiam facere ſolent Judæi, quamvis ipsis Hebraica lingua non ſit vulgaris.

Apoſtolorum.

235. Prob. II^do^. Ex usu Apostolorum, qui quamvis ubique terrarum Ecclesias fundaverint, & dono linguarum fuerint præditi, Evangelia tamen aut Epistolas non ſcripserunt linguis omnium earum Gentium, quibus Christum annuntiabant; cum nullum exstet veſtigium ſcripti alicujus Apostolici, nisi Græce, aut Hebraice, vel potius Chaldaico-Syriace, qua lingua tunc communiter utebantur Judæi.

Et univerſalis Eccleſiæ.

236. Prob. III. Ex usu universalis Ecclesiæ. In toto Oriente Scripturæ ſacræ primis Ecclesiæ ſæculis non nisi Græce, Hebraice & Syriace legebantur; neque extat veſtigium alterius translationis, ſeu versionis, quamvis Galatæ, Cappadoces, Phryges, Isaurii, Cilices, Ægyptii alia uterentur lingua, nimirum propria & peculiari, ut testatur S. Hieronymus diu in Oriente versatus. In Occidente per plurima ſæcula Scripturæ ſacræ non nisi Latine legebantur, quamvis Afri temporibus etiam B. Augustini Punice communiter loquerentur, aliæque nationes v. g. Hispani, Galli, Angli, jam ſæculo V. propriam haberent linguam vulgarem. Observat hic Cardin. Perronius in Responsione adversus Jacobum Angliæ Regem, Cap. VI. nullum ex Patribus inveniri, qui verba faciens de Sacræ Scripturæ versionibus, unquam dixerit: ſic legitur in Bibliis idiomate regionis meæ conscriptis.

Multaque incommoda oſtendunt, necutilem nec neceſſariam eſse.

237. Prob. IV. Ex incommodis & consecutionibus. Si populo promiscue permitteretur lectio divinarum Scripturarum in lingua vulgari, non ſolum id ſæpiſsime fieret ſine fructu, quia Psalmos & Prophetias non intelligeret, verum etiam ansa illi daretur in graviſsimos errores prolabendi. Certe complures Fideles, Græcos inter Latinosque, ingenio valentes minime hebeti, in divini codicis lectione eam ſensere caliginem ut a veritate atque obedientia Ecclesiæ defecerint, licet idiomatis ſui peritia excellere viderentur. Quid

igi-

igitur expectandum foret a plebe rudi, & voluptatibus dedita, ubi copiam nacta fuerit Bibliorum in vernaculum idioma translatorum? Concipiet inde opinionum & deliriorum monstra, eoquod Scriptura plurimis abundet tropis, parabolis, hyperbolis, quæ doctissimis etiam Interpretibus negotium sæpe facessunt. Id certe accidit Anabaptistis, ut de multis aliis nihil dicam, & David Georgio hæreticorum pestilentissimo, qui nullam noverat linguam, nisi maternam, id est, Batavam: & nihilo secius ex Scripturis collegerat, se esse Dei Filium, & Messiam, ut patet ex Epistola, quam de ejus erroribus ediderunt Basileenses.

238. Præterea, ut observat Bellarminus Lib. II. de Verbo Dei, Cap. XV. si rudis populus audiret lingua sua vulgari prælegi Cantica Canticorum, quorum lectio Judæis non permittebatur ante trigesimum ætatis annum: si illud Osæe audiret, *Vade, & fac tibi filios fornicationum:* si Thamar & Judæ, filiarum Loth & Absolonis incestum audiret: quod Sara, Lia, Rachel, dederint ancillas viris suis in concubinas, pluraque alia quæ in Scripturis commemorantur, vel provocaretur ad ejusmodi imitanda, vel contemneret Sanctos Patriarchas, ut olim Manichæi in more positum habebant, vel putaret falsa narrari in Scripturis: & cum tam multas apparentes contradictiones in Scripturis deprehenderet, quas solvere non posset, periculum foret ne tandem divinos codices assidue legendo nihil crederet.

Multæ hæreses a fœminis latius propagatæ sunt.

239. Cæterum Quesnelli propositionem ordine LXXXIII. ubi dicitur, non ex fœminarum simplicitate natas fuisse hæreses, ideoque Scripturas eis permittendas esse, apertæ falsitatis arguit B. Hieronymus Epistola ad Ctesiphontem contra Pelagium sic scribens: *Quid volunt miseræ mulierculæ oneratæ peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes; & cæteri muliercularum socii, prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, quid loquantur? ... Simon Magus hæresin condidit Hele-*

Helenæ meretricis adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus omnium immunditiarum repertor choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos animos præpararet. Apelles Philumenen suarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi spiritus prædicator multas Ecclesias per Priscam & Maximillam nobiles & opulentas fœminas primum auro corrupit, deinde hæresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transcendam. Arius ut orbem deciperet, fororem Principis arte decepit. Donatus per Africam ut infelices quosque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ opibus adjutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum, cæca cæcum duxit in foveam, successoremque sui Priscillianum habuit, Zoroastris Magi studiosissimum, & ex mago Episcopum. Horum exemplum secuti sunt alii hæretici, Sæculo V. Pelagius, XII. Tranchelinus, ac nostris denique temporibus Janseniani, quibus non exigui usus est authoritas, studium & zelus tum Monialium, tum nobilium fœminarum contra Bullam *Unigenitus*. Pertractis nimirum in sensum reprobum fœminis, disponuntur viri, quorum non maxima subinde fidei & Religionis cura est. Imo neque sapientibus facile semper est resistere sollicitationibus importunis, blanditiis, & lacrymis fœminarum.

Argumenta contraria refutantur.

Adversariis non favent Scripturæ.

240. Objicitur Imo. Auctoritas Script. I. ad Cor. XIV. v. 5. ait Apostolus: *Volo autem omnes vos loqui linguis; magis autem prophetare.* Ergo Scriptura, quæ hic per Prophetiam intelligitur, omnibus est necessaria. II. Ad Coloss. Cap. III. v. 16. *Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, & commonentes vosmetipsos.* III. Josue Cap. I. v. 8. *Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo; sed meditaberis in eo diebus ac noctibus.* IV. Deuteron. XXXI. v. 11. *Leges verba legis hujus coram omni Israel, audientibus eis. Et in unum omni populo congregato, tam viris quam mulieribus, parvulis & advenis, qui sunt intra portas tuas: ut audientes discant, & timeant Dominum Deum vestrum,*

& cu-

& custodiant, impleantque omnes sermones legis hujus. V. II. ad Timoth. III. *Tu vero permane in iis, quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens, a quo didiceris. Et quia ab infantia sacras litteras nosti.* VI. Actuum VIII. Eunuchus Reginæ Candacis Isaiam legebat. Ergo Scripturæ debent ab omnibus legi. VII. I. ad Thessal. V. *Adjuro vos per Dominum, ut legatur Epistola hæc omnibus Sanctis fratribus.* VIII. Ad Roman. XV. *Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem Scripturarum, spem habeamus.* IX. Psal. CXVIII. *Beati, qui scrutantur testimonia ejus.* X. Joan. V. *Scrutamini Scripturas.*

R. ad I. cum Cornelio a Lapide. per το *Prophetare* non intelligitur Scripturarum lectio, sed quilibet sermo ad pietatem excitans; ita ut sensus verborum illorum sit: Optarem vos omnes loqui linguis, magis autem ut alios sermonibus vestris ad pietatem excitetis, eaque ex afflatu Spiritus Sancti doceatis, dicatis, & canatis, quæ ad pietatem conducunt. Ad II. Sensus illorum verborum est: Doctrina & Evangelium copiose imbuat & impleat mentem vestram, in eaque quasi resideat & habitet, ut Christiana sapientia pleni, eam invicem doceatis, & juxta eam quemlibet moneatis & exhortemini. Optat hæc quidem Paulus; verum hic perfectionis gradus docendi se & alios, magis pertinet ad gratias gratis datas, qualis est peritia linguarum, etiam barbararum, prophetia &c. neque est etiam eam habentibus necessaria ad salutem, sicut charitas. Numquid enim omnes Doctores, numquid omnes interpretantur? Ad III. Verba illa Deus locutus fuit ad solum Josue, quando eum ducem populi sui constituit, non vero ad omnes Judæos. Ad IV. Hæc Moyses paulo ante mortem suam mandavit Josue successori suo. Sed longe aliud est, verba Legis populo prælegi ab eo, qui, siquid minus perspicuum occurrit, interpretari potest, præcipue cum hic ageretur de præceptis moralibus ad praxin pertinentibus: aliud vero est legi privatim Scripturas ab ipso populo, easque propria industria temere explicari. Ad V. Ex hoc, quod

quod Paulus Timotheum ſingulariter a Deo electum curaverit ab ipsa infantia ſacris litteris erudiri, quem adhuc adolescentem voluit eſse doctorem ac Præsulem Ephesiorum, legitime inferri nequit, Scripturam omnibus utilem & neceſsariam eſse. Ad VI. Eunuchus ille vir erat valde religiosus, industrius, ſagacis ingenii, & divinæ Legis amator. Ad VII. Apostolus non jubet, ut ſinguli fideles descriptum habeant exemplar Epistolæ, atque ut privatim a ſingulis legatur; ſed in Ecclesia publice vult prælegi ab Ecclesiæ ministris, qui, ſiquid rudibus captu difficile apparuerit, valeant interpretari. Ad VIII. Omnes cibi hominibus utiles ſunt, ſed non ſinguli omnibus. Medicinæ pluribus ſalutiferæ, aliis parant interitum. Arma ſunt optimi usus ad defendendam patriam, & religionem; quid tamen eis nocentius, in manibus amentium, vel malevolorum? Ad IX. R. I^mo. Meditatio Legis non tantum ex lectione, ſed etiam ex auditu oriri potest. R. II^do. cum Le Blanc Comment. in Psalm. per *το Scrutari* idem dici, ac *cuſtodire*, *circumquaque observare*, *cum cura & diligentia ſervare:* & in Hebraica, Chaldaica ac Syriaca editione haberi, *Beati qui cuſtodiunt teſtimonia ejus.* Ad X. Verba illa Christus ad Judæos direxit, præcipue ad Scribas & Pharisæos Legis doctores, qui nec testimonio Joannis, nec Christi miraculis convicti, ejus Divinitatem negabant. Ex his autem generale ac universale præceptum exsculpi non poteſt legendi Scripturas. Præterea valde dubium est, an *το Scrutamini* intelligendum ſit imperative, vel indicative.

241. Dices I. Apostolus vult, ut publicæ in Ecclesiis lectiones & preces fiant lingua vulgari. P. A. I. ad Cor. XIV. v. 8. ait Apostolus: *Etenim ſi incertam vocem det tuba, quis parabit ſe ad bellum? Ita & vos per linguam nisi manifeſtum ſermonem dederitis, quomodo ſcietis id quod dicitur? eritis enim in æra loquentes.* II^do. Ibidem v. 14. dicitur: *Si orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente. Cæterum ſi benedixeris ſpiritu: qui*

ſup-

ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. R. N. A. Ad 1mam. probationem ajo non eſse hic ſermonem de lectione Scripturarum, aut Officiis divinis, ſed exhortatione ſpiritali, aut collatione de rebus ſpiritalibus, quæ debebat fieri lingua vernacula, ut omnibus prodeſset. Apud Corinthios aliqui erant, qui ut ostentarent donum linguarum, peregrina lingua, non græca utebantur, quos Apostolus hic corrigit. Ita S. Cypr. Epist. ad Pompejum, cujus expositionem laudat S. August. Lib. II. de Baptismo contra Donatistas, Cap. VIII. item S. Basilius in Quæst. breviter explicatis, Quæst. CCLXXVIII. Theodoretus, Oecumenius, Haymo in hunc locum. Ad II. probationem R. Neque hic Apostolum loqui de publica Scripturarum lectione, quæ certe apud Corinthios non nisi græce legebantur; ſed de canticis ſpiritualibus, quæ Christiani decantabant ad laudandum Deum, & gratias ei agendas, ſimulque ad ſuam & aliorum consolationem ac ædificationem. Hujus autem inter Christianos consuetudinis testes ſunt Eusebius Lib. II. Hist. Eccles. Cap. XVI. Author Librorum de divinis Nominibus, Cap. III. Tertull. in Apologetico, Cap. XXXIX. & Apostolus ipse ad Ephesios Cap. V. & ad Coloss. Cap. III. hortans fideles, ut in psalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus commoneant ſe ipsos. Denique observat Card. Hosius, Episcopus Varmiensis, quamvis etiam præcepiſset Apostolus, ut precationes publicæ vulgari lingua fiant in Ecclesiis, non ideo tamen Ecclesiam arguendam eſse, si ritus aliquos ab Apostolis aliquando præceptos, justis de causis mutet. Neque enim omnia quæ ſtatuerunt Apostoli, hoc animo ab eis fuiſse constituta credendum est, ut ea perpetuo ob omnibus observari, neque licitum eſse vellent Ecclesiæ, prout tempus & ratio postularent, ea non nunquam variare: alias Apostolico præcepto adhuc obligaremur abstinendi a ſanguine & ſuffocato; & juxta Paulinum præceptum vir etiam nunc orare deberet aperto capite, mulier velato.

242.

242. Dices II. Ex oratione non intellecta nullus sequitur fructus. Ergo preces omnes tam publicæ quam privatæ debent fieri lingua vulgari. *Conf.* Finis divinorum Officiorum, est populi instructio & consolatio. Ergo. R. N. A. Nam I^mo. Si necessarium foret distincte intelligere quidquid oramus, valde pauci cum fructu recitarent psalmos, & prophetias. II. In veteri Testamento Sacerdos oraturus pro se & pro populo jubebatur ingredi Sanctuarium, populo foris manente, ita ut populus non tantum non intelligere, sed nec audire, imo nec videre potuerit Sacerdotem: & tamen oratio illa certe proderat populo. III. Judæi non frustra colebant Deum figuris & cæremoniis variis, quarum significationem plurimi ignorabant. Sufficit ergo ad fructum ex oratione percipiendum, quod orans animo non vagetur ad alia negotia, sciatque saltem confuse Deum a se nunc laudari, quamvis verborum sensum non assequatur. Sicque non labiis tantum, sed etiam corde Deus vere honoratur. Ad *conf.* N. A. Finis primarius ac præcipuus divinorum Officiorum est cultus Deo debitus; plebis vero instructioni potissimum deserviunt frequentes Conciones, & Catecheses.

Aut Patres.

243. Obj. II. Authoritas Patrum. Patres, præcipue S. Chrys. vehementer hortabantur omnes ac singulos fideles, ut privatim divinas Scripturas legerent. Ergo Ecclesia perperam omnino prohibuit versiones in lingua vernacula. R. Multi Patrum in Oriente ad Scripturarum lectionem auditores suos hortati sunt: alii vero, quos inter S. Hier. queruntur, eas absque ullo ætatis, sexus, conditionis ac peritiæ discrimine, ab universis tractari. Hinc S. Hier. Epistola CIII. ad Paulinum scribit: *Quod medicorum est, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti doctique pöemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, proh pudor, a fœminis quod viros doce-*

doceant: & ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, imo audacia edisserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Ecclesia justissimas habuit causas lectionem Scripturarum in lingua vernacula prohibendi: neque Patres illi experti fuerant suis temporibus pericula plebis ex Scripturarum lectione progenita, quæ nunc occasione hæresum emerserunt. Nunc certe dispositiones, circumstantiæ, & tempora sunt longe disparia. Olim major erat passim fidelium simplicitas, major in fide constantia, minor propensio in novitates, major submissio & reverentia erga Ecclesiæ Prælatos; minor tamen librorum Asceticorum copia, utpote typis nondum inventis, quæ modo ubique locorum maxima est. S. Chrysostomum quod attinet, timebat ille ne auditores sui humanæ Philosophiæ litteris imbuti, quorum multi recenter Christum professi erant, veterum studiorum illecebris ad inanium Deorum cultum revocarentur; alios vero a theatris, spectaculis, aliisque magis abstrahere conabatur: quare invitabat eos ad investigandam in divinis litteris potius quam in Philosophorum scriptis veram sapientiam. Cæterum hac de re hyperbolice sæpius loqui Chrysostomum, manifestum est ex Homilia III. in Lazarum, ubi ait: *Non potest fieri, ut quis salutem assequatur, nisi perpetuo versetur in lectione spirituali.* Quæ verba si in stricto sensu accipiantur, rudes omnes, qui litteras non didicerunt, æterna salute exciderent, falsaque foret Augustini sententia Lib. I. de Doctr. Christ. Cap. XXXIX. scribentis: *Homo fide, spe & charitate subnixus, eaque inconcusse retinens, non indiget Scripturis nisi ad alios instruendos.* Denique observo, nec S. Chrysostomum, nec alios Patres censuisse, divinos libros in alias linguas vernaculas vertendos esse, sed loqui tantum de Græca versione.

244. Dices I. S. Hier. Epistola ad Sophronium diserte testatur, se translationem Scripturarum hominibus linguæ suæ dedisse. Ergo cum S. Hieronymus gente fuerit Dalmata, versionem Sclavonicam, seu Illyricam adornavit. II. Innocentius III. Extra Tit. de Officio Judicis ordinarii, Cap. *Quoniam in plerisque*, præcepit

cepit ut cum in aliqua urbe permixti ſunt homines diversarum linguarum, Episcopus viros idoneos conſtituat, qui diversis linguis divina Officia celebrent, & Sacramenta administrent diversæ linguæ hominibus. III. Ante annos circiter DCCC. permiſsum est Moravis ab Apostolica ſede, ut Sclavonica lingua divina Officia apud illos celebrentur. Idem faciunt lingua ſua vernacula Rutheni, Armeni, Ægyptii, Æthiopes &c. R. ad I$^{mum.}$ N. C. Hieronymus ſcribens ad hominem græcum, per linguæ ſuæ homines intelligit Latinos, quibus vetus Testamentum ex Hebraico vertit, & novum ex Græco emendavit. Ad II. R. Innocentium in eo Decreto loqui tantum de lingua Græca & Latina, quarum usus tunc CPoli vigebat, Francis Orientale Imperium administrantibus, & Veneto Patriarcha CPolitanam Ecclesiam gubernante. Certe idem Innocentius Epistola ad Abbatem Cisterciensem præcepit eidem districte, ut cum Episcopo Metensi Scripturas, quas aliqui in ea Diœcesi constituti in Gallicum ſermonem verti curaverant, fidelium e manibus excutiat, totque malis ex ea lectione ortis occurrat. *Arcana vero*, inquit, *fidei Sacramenta non ſunt paſsim omnibus exponenda, cum non paſsim ab omnibus poſsint intelligi; ſed eis tantum, qui ea fideli poſsunt concipere intellectu.* Ad III. Id Moravis tunc conceſsum fuit, quia totum regnum Christiana ſacra ſusceperat, neque facile inveniri poterant ministri, qui Latine aut Græce celebrarent; ideoque cogente neceſsitate & rationabili de causa permisit Romanus Pontifex, ut Sclavonice celebrarentur ſacra Myſteria: ceſsante autem causa, ceſsavit paulo post diſpensatio; constat enim jam a pluribus ſæculis omnia in Moravorum Ecclesiis Latine peracta fuiſse. Exemplum Ruthenorum, Æthiopum &c. nihil evincit, cum a Catholica communione ſejuncti ſint. Præterea Renaudotius in collectione Liturgiarum Orientalium, Tomo I. Diſsert. I. Cap. VI. invicte ostendit, quod ſicut Romana Ecclesia, postquam Latina lingua in Occidente desiit eſse communis, noluit diverso idiomate ſacra peragere: ita & Orientis Ecclesiæ idem præstiterint.

terint. Hinc demonstrat modo linguam Syriacam veterem apud Syros ſtudio comparari, eo fere modo quo apud nos Latina lingua addiſcitur: idemque evenire apud Coptitas, Æthiopes &c. quoad veterem linguam, qua ipſorum Liturgiæ leguntur conſcriptæ, & etiamnum ab iis in peragendis ſacris myſteriis adhibentur.

Neque impietatis argui poteſt Eccleſia ob hanc prohibitionem

245. Obj. III. Impietas hujus prohibitionis. Impium & abſurdum eſt, apud Pontificios inter libros prohibitos numerari ſacros codices Deo dictante conſcriptos. R. cum Jacobo Card. Perronio in Reſponſionibus ad Jacobum Angliæ Regem, Cap. VI. Scripturas ipſas non numerari inter libros prohibitos; libri enim prohibiti, quocunque ſint idiomate, ſemper prohibentur: at vero nullibi invenias Sacrorum librorum lectionem, Græce, Hebraice, vel Latine vetitam fuiſſe; ſed eorum tantum verſiones corruptas, qui ſenſu Scripturarum, contra Sacrorum Scriptorum intelligentiam, perpetua fide, uſu & traditione Eccleſiæ ſervatam, voluerunt abuti. Aliarum autem verſionum a Catholicis Interpretibus prodeuntium lectionem Eccleſia omnibus promiſcue non permittit, ſed iis tantummodo, qui tali facultate a Paſtoribus digni fuerint judicati. Neque propterea ipſos ſacros codices ab Eccleſia prohiberi dicere quis poteſt. Quemadmodum enim ex eo, quod Mater filiolis ſuis adhuc teneris & infirmis nolit permittere quod grandioribus concedit; ut ipſi ſibi panem frangant, ne frangendo ſe ipſos vulnerent; ſed ipſa ſibi frangendi, ac dentibus etiam conterendi ſumat moleſtiam, non propterea panem prohibere dicenda eſt: ita Eccleſia a validioribus tantum Scripturam divinam legi permittens, rudi autem populo eam concionibus ſuis elucidatam proponens, non propterea dici poteſt Scripturæ alimentum rudi populo prohibere.

ARTI-

ARTICULUS III.
DE VERBO DEI TRADITO.
CONTROVERSIA UNICA.
AN DENTUR TRADITIONES VERE DIVINÆ, QUÆ CUM SCRIPTURIS SINT ADÆQUATA REGULA EXTERNA OMNIUM CREDENDORUM?
CONTRA PROTESTANTES.

Divisio Traditionum ratione Auctoris.

246. *Traditio ſacra* est doctrina fidei vel morum, non ſcripta, ſed viva voce quasi de aure in aurem tradita ſucceſsive. Ad naturam traditionis igitur pertinet, ut in nullo divinæ Scripturæ libro clare & expreſse contineatur, quamvis eadem in Operibus Patrum, aut Conciliorum monumentis consignata inveniatur. Porro Traditio ſacra ratione authoris triplex est, nempe Divina, Apostolica, & Ecclesiastica. Traditio *Divina*, est Verbum Dei non ſcriptum, ſaltem clare in ſacris litteris, ſed a Deo proxime Apostolis revelatum, ac per illos posteris tradidum. Talis traditio est doctrina de perpetua B. M. Virginitate etiam post partum: de baptizandis etiam ante usum rationis parvulis, de Baptismo non reiterando, de Sacrorum Librorum Divinitate, Canone &c. Traditio *pure Apoſtolica* est ea, quæ ab Apostolis primo & proxime, non ſcripto, ſed viva voce profecta est, & per Majores ad nos usque transfusa. Talis censetur eſse quadragesimalis jejunii institutio, &c. Hæ igitur traditiones non habent proxime Deum authorem, ſed Apostolos tanquam Ecclesiæ Pastores, quamvis non ſine præsentia Spiritus Sancti. Traditio denique *Eccleſiaſtica* est illa, quæ nec a Christo, nec ab Apostolis; ſed post Christi in cœlos ascensum, & Apostolorum ex hac vita disceſsum introducta est ab Ecclesiæ Prælatis, ac tandem per modum legis vel consuetudinis, tacito ſibi ſuccedentis populi consensu & usu recepta, & ad nos usque delata est. Talis est abstinentia a carnibus certis per hebdomadem diebus, pia & laudabilis Crucis formandæ consuetudo, &c.

Ratione materiæ aut durationis.

247. Traditiones ratione materiæ dividuntur in eas, quæ fidem, & eas quæ mores ſpectant. Perpetuam Deiparæ Virginitatem quæ aſserit doctrina, vel quæ v. g. quaternarium Evangeliorum numerum, traditio de fide est: quæ ſtatos dies ſolemnes eſse præcipit, aut jejuniis ſacros, traditio est de moribus. Traditiones ratione durationis dividuntur in perpetuas & temporarias. Perpetuæ ſunt, quæ tamdiu ſtabunt, quamdiu ſtabit militans Eccleſia: temporariæ, quæ ad certum tempus institutæ fuerunt. Traditiones divinæ ſunt perpetuæ; quia institutæ ſunt, ut ſemper durent, nullaque authoritate creata mutari poſsunt, aut abrogari. At vero Traditiones Apostolicæ ſtricte tales, multoque magis Eccleſiasticæ, non ſunt natura ſua perpetuæ, ſed ab Eccleſia justis ac gravibus de cauſis, mutatis nempe rerum ac temporum circumstantiis, mutari poſſunt, ſi id fidelibus expedire judicaverit Eccleſia. Sic traditio de abstinentia a ſanguine & ſuffocato, item de trina immerſione in Baptiſmo ſervanda, legitimis de cauſis mutata est.

Regulæ ſecernendi Traditiones.

248. Traditiones divinæ ab Eccleſiasticis facile ſecernuntur. Si enim traditio illa, de qua quæritur, non ſemper viguit, Eccleſiastica tantum eſse traditio dignoſcitur. Traditiones enim divinæ ſemper obſervatæ ſunt, cum Eccleſia Verbum Dei fidei ſuæ creditum fideliter & religioſe ſemper custodierit. At vero divinæ Traditiones ab Apostolicis longe difficilius ſecernuntur; tum quia tam divinæ quam Apostolicæ ſaltem pleræque, ſemper & ubique ſervatæ ſunt: tum quia interdum apud Sanctos Patres confunduntur nomina divinæ & Apostolicæ traditionis, & divina nonnunquam Apostolica, contra vero Apostolica vocatur divina. Tribus tamen regulis harum traditionum criterium comprehenditur. I. Quando mos aliquis in Eccleſia Dei ſemper retentus est tanquam ad fidem pertinens, ad divinam traditionem abſque ulla dubitatione referendus est. Ratio est, quia fides ſola auctoritate divina, non autem humana nititur. II. Quando Patres & Theologi communiſsime conſuetudinem ali-

quam

quam ad Christum referunt, ajuntque eſse præcepti divini, divina eſse censenda est, non pure Apostolica. III. Ac præcipua: Si non constet adhuc de communi Patrum consensu circa traditionem aliquam, & dubitetur an ſit divina vel Apostolica, explicatio, ac quæſtionis hujus decisio expectanda est ab Ecclesia, cujus expers erroris est judicium. Regulam hanc ſuggerit nobis etiam B. Aug. Lib. II. contra Cresconium, Cap. XXXII. *Non accipio, quod de baptizandis hæreticis B. Cyprianus ſensit, quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus ſanguinem fudit.*

Status quæſtionis

249. Quæstio jam versatur in eo, an revera dentur Traditiones divinæ. Si enim aliquando iſtæ admittantur, nullus Sectariorum negabit, eas eſse regulam credendorum; quia Verbum Dei auctoritatem ſuam non acquirit a membranis, ſed a veritate Dei loquentis: & mandatum Principis eamdem vim & auctoritatem apud ſubditos habet, ſive ſcripto, ſive viva voce proferatur, modo de illo ſubditis ſatis constet. Catholici omnes firmiſsime tenent, & profitentur, dari traditiones vere divinas, easque ſolum, non vero ſtricte Apostolicas, aut Ecclesiasticas, eſse expertem erroris regulam credendorum.

Error Proteſtantium.

250. Protestantes nihil omnino credendum eſse contendunt, nisi quod in Scripturis ostendi poſsit. Qua in re Majores ſuos imitantur, Valentinianos, Gnosticos, Marcionitas, Pelagianos, quorum vulgata erat cantilena: *Credamus quod legimus; & quod non legimus, nefas credamus adſtruere*, ut refert S. Aug. Lib. de Natura & Gratia, Cap. XXXIX. Lutherus Lib. adversus Angliæ Regem id ipsum aliis verbis, majori tamen arrogantia enuntiat: *Ego adversus dicta Patrum, hominum, Angelorum, dæmonum, pono non antiquum consensum, non multitudinem hominum, ſed unius Majeſtatis æternæ verbum. Hic ſto, hic ſedeo, hic maneo, hic triumpho &c.* Et in Commentario Cap. I. ad Galatas: *Neque alia doctrina in Ecclesia tradi, & audiri debet, quam purum Verbum Dei, hoc eſt, Sancta Scriptura. Doctores vel audi-*

tores alii cum ſua doctrina, anathema ſunto. Calvinus Lib. IV. Instit. Cap. VIII. ait: *Eſto igitur hoc firmum axioma, non aliud habendum eſse Dei Verbum, cui detur in Eccleſia locus, quam quod Lege primum & Prophetis, deinde ſcriptis Apoſtolicis continetur.*

Minime ſibi cohærens.

251. Quamquam etiam hac in re Lutherus & Protestantes inconstantiæ facile poſsunt argui. In Epiſtola ad duos Parochos de parvulorum baptismo ſcribit Lutherus: *Respondeo. Non ſatis valide concluditur ſententiis,* (Scripturæ) *ut poſsis ſuper iis incipere parvulorum Baptismum apud primos Chriſtianos poſt Apoſtolos. At concluditur tamen tantum, ut jam noſtro tempore, bona conscientia, nemo audeat Baptismum parvulorum tamdiu uſitatum & continuatum repudiare, aut omittere; cum Deus reipsa illum non ſolum toleret, ſed etiam tueatur ab origine, ut hoc nondum interierit. Quare ubi opus Dei cernitur, æque credendum eſt, ac ubi ejus verbum auditur, niſi aperta Scriptura tale opus nobis vitandum ſignificet.* Quibus verbis fatetur Lutherus de parvulorum Baptismo nusquam expreſse in Scripturis reperiri mandatum; ſed ſufficere ad neceſsitatem baptismi roborandam, traditionem receptam, & nunquam interruptam Eccleſiæ consuetudinem. Melanchton in Loc. Theol. Tit. de Baptismo parvulorum ait: *Universalis consensus Eccleſiæ omnium temporum eſt teſtimonium, quod hæc ordinatio ſit Apoſtolica.* Kemnitius in Exam. Conc. Trident. admittit ex traditione Eccleſiæ nobis certo constare, quod Scriptura exiſtat, ſitque genuinum Dei Verbum, aitque: *Hanc traditionem, qua nobis in manus dantur Sacræ Scripturæ libri, reverenter accipimus.* Si ergo Eccleſia expers erroris est in una traditione ad posteros propaganda, cur non in omnibus? cum Apostolus eam non limitate, ſed absolute, absque restrictione ulla, vocet columnam & firmamentum veritatis.

Dari Traditiones divinas.

252. Conclusio. Dantur Traditiones vere divinæ, quæ cum Scripturis ſunt adæquata regula externa omnium credendorum. Dixi *adæquata regula externa;* non quod Eccleſiæ auctoritatem rejiciam, quam expertem

tem erroris eſse Tract. III. de Ecclesia, Art. II. late ostendam; ſed quia castigatius loqui videntur mihi ii Theologi, qui nullam aliam adæquatam regulam externam omnium credendorum aſsignant, quam verbum Dei ſcriptum & traditum; Ecclesiam vero ipsam Judicis officio ajunt fungi, qui juxta regulam illam a Deo constitutam, in rebus fidei ac morum decretoriam eamque expertem omnis erroris fert ſententiam.

Ostendunt Scripturæ.

253. Prob. Conclusio hæc Catholica & fundamentalis, I^mo. Authoritate Script. Joan. XVI. v. 12. Christus post lotionem pedum dixit Apostolis: *Multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modo*, quæ haud dubie postea eis manifestavit, *per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei.* Act. I. v. 3. Et tamen paucisſima de his ſcripta ſunt. Ergo illa Apostoli viva voce tradiderunt Ecclesiis. I. ad Cor. XI. v. 2. ſcribit Apostolus: *Laudo vos fratres, quod per omnia mei memores eſtis; & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* Quem locum de Traditionibus explicant S. Basilius Lib. de Spiritu Sancto, Cap. XXIX. S. Epiph. Hær. LXI. quæ est Apostolicorum. S. Chrys. Hom. XXVI. in Epist. I. ad Cor. Idem II. ad Thessal. Cap. II. v. 14. *Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones, quas didiciſtis ſive per ſermonem, ſive per Epiſtolam noſtram.* Ubi per particulam disjunctivam *ſive* opponit doctrinam ſermone traditam doctrinæ ſcriptæ. Ergo non omnia, quæ vel credere, vel agere jubemur ad ſalutem, & quæ Apostoli instituerunt, ſunt ſacris litteris comprehensa; ſed quædam traditione non ſcripta obtinentur. Respondent Protestantes, Apostolum quæ ſermone Theſsalonicensibus tradiderat, ſcripto mandaſse in aliis Epistolis. Verum unde id Protestantibus innotuit? In Scripturis id certe non legitur, nec traditionem allegare poſsunt, quæ nunquam extitit, quamque ipsi impugnant. II. ad Timoth. I. v. 13. *Formam habe ſanorum verborum, quæ a me audiſti in fide & in dilectione in Chriſto Jesu. Bonum depositum cuſtodi per Spiritum Sanctum.* Ubi nomine *depositi* metaphorice

ce significatur doctrina successori credita, ac per manus tradita, quomodo pecunia apud amicum deponi solet, ejusque fidei credi. Unde Vincentius Lerinensis in suo Commonitorio, Cap. XXVII. scribit: *Quid est Depositum? id est, quod tibi creditum est, non quod a te inventum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinæ: non usurpationis privatæ, sed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non a te prolatam: in qua non auctor debes esse, sed custos: non institutor, sed sectator, non ducens, sed sequens.*

Patres Græci. 254. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Irenæus, qui ex instituto Valentinianos, Gnosticos, Marcionitas, aliosque hæreticos impugnavit, qui Traditiones rejiciebant, Lib. III. adversus Hæreses, Cap. IV. scribit: *Etsi de modica aliqua quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum & liquidum est? Quid autem si neque Apostoli quidem Scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat sequi ordinem Traditionis, quam tradiderunt iis quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes barbarorum: quorum qui in Christum credunt, sine charta & atramento scriptam habentes per Spiritum Sanctum in cordibus suis salutem, & veterem Traditionem diligenter custodientes, in unum Deum credentes &c.* Eodem Libro Cap. III. ait: *Hac ordinatione & successione* (duodecim Rom. Pontificum a S. Petro ad Eleutherium Papam usque) *ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia Traditio, & veritatis præconizatio pervenit usque ad nos.* Origenes in Præf. Libri I. Periarchon: *Servetur Ecclesiastica prædicatio per successionis ordinem ab Apostolis tradita, & usque ad præsens in Ecclesiis permanens: illa sola credenda est veritas, quæ in nullo ab Ecclesiastica discordat traditione.* S. Basilius Lib. de Spiritu Sancto, Cap. XXVII. *Dogmata & instituta, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus e doctrina scripto prodita: quædam rursus ex Apostolorum traditione in Mysterio, id est, in occulto tradita recepimus: quorum utraque parem vim habent ad pie-*

tatem,

tatem, nec his quisquam contradicit, quisquis ſane vel tenuiter expertus eſt, quæ ſint jura Eccleſiaſtica. Nam ſi consuetudines, quæ ſcripto proditæ non ſunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur rejicere, imprudentes graviſſimum Evangelio detrimentum inferemus, imo potius ipſam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. S. Gregor. Nyssenus Lib. III. contra Eunomium: *Ac ne mihi aliquis obſtrepat, quod illud etiam, quoad a nobis pro confeſſo habetur, rationibus & argumentis roboretur; ſciat is ſufficere nobis ad noſtri dogmatis probationem, quod venientem ad nos a Majoribus traditionem habemus, velut hæreditatem quamdam, per ſucceſſionem ab Apoſtolis, continuata per ſequentes Sanctos ſerie transmiſſam.* Quibus verbis cenſet S. Doctor ſolam absque probatione ſatis eſſe traditionem, ad Catholici fidem dogmatis. S. Epiphanius Hær. LXI. quæ est Apostolicorum: *Sed & traditione quoque opus eſt; neque enim ex Scriptura peti poſſunt omnia. Idcirco alia ſcripto, traditione alia Sanctiſſimi Apoſtoli reliquerunt, quod ipsum ita Paulus affirmat: Quemadmodum tradidi vobis.* S. Chrys. Hom. IV. in Epist. II. ad Theſsalon. *Hinc perspicuum eſt, quod non omnia tradiderit* (Paulus Apost.) *per Epiſtolam, ſed multa etiam ſine ſcriptis: & ea quoque ſunt fide digna. Quapropter Eccleſiæ traditionem cenſeamus eſse fide dignam. Eſt traditio; nihil quæras amplius.*

Quam Latini.

255. Consonant Latini Patres. Tertull. Lib. de Corona militis, Cap. III. *Hanc adeo inveteratam observationem ſi nulla Scriptura determinavit, certe consuetudo corroboravit, quæ ſine dubio de Traditione manavit. Quomodo enim usurpari quid poteſt, ſi traditum prius non eſt?* Libro de Carne Christi, Cap. II. Marcionem Scripturas ſacras mutilantem, vi Traditionis exagitat, ipsumque nomine Christiano probat indignum, nisi ſentiat cum Apostolis, & nisi credat quod traditum est. Traditum autem non erat in Scripturis ſacris, loca quæ Marcion ex Evangelio, & ex Epistolis Apostolicis reſecabat, eſse ab Evangelista vel Apostolo conscripta; ſed ex ſolius traditionis non ſcriptæ constare poterat teſtimo-

stimo-

stimonio. *Si tantum Christianus es*, ait, *crede quod traditum est.* S. Cypr. Epist. LXVIII. ad Cæcilium: *Admonitos autem nos scias, ut in calice offerendo Dominica Traditio servetur, neque aliud fiat a nobis, quam quod pro nobis Dominus prior fecerit: ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, mixtus vino offeratur.* S. Hier. in Dialogo adversus Luciferianos, Cap. IV. *Etiamsi Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Nam & alia multa, quæ per Traditionem in Ecclesiis observantur, auctoritatem sibi scriptæ legis usurpaverunt.* S. August. Lib. V. de Baptismo contra Donatistas, Cap. XXIII. *Apostoli nihil quidem exinde præceperunt, sed consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est; sicut sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.* Idem Lib. X. de Genesi ad litteram, Cap. XXIII. *Consuetudo matris Ecclesiæ in baptizandis parvulis nequaquam spernenda est, neque ullo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio.* Quæ in hanc rem sapientissime profert Vincentius Lerinensis in aureo suo Commonitorio, si quis excerpere vellet, totum fere ejus opusculum describendum foret.

Praxis Ecclesiæ.

256. Prob. III. Ex praxi Ecclesiæ in primis quatuor Conciliis Oecumenicis, quæ ipsi Protestantes pro legitimis habent, omnem fere disputationem cum hæreticis ad traditionem a Majoribus acceptam referentis. In Nicæno I. cum Patres animadverterent, perspicuis Scripturarum testimoniis os Arianis non obstrui, ad traditionem confugerunt, ut testantur Sozomenus Lib. I. Hist. Eccles. Cap. XVI. & S. Athan. in Libro de Decretis Synodi Nicænæ contra Eusebium: *Ecce nos quidem a Patribus ad Patres per manus traditam fuisse hanc sententiam demonstravimus. Vos autem o novi Judæi, & Caiphæ filii! quos tandem nominum vestrorum potestis proferre progenitores?* Sardicensis Synodus, Nicænæ appendix, in Epistola ad universos Episcopos scribit:

Nos

Nos hactenus accepimus doctrinam, sic didicimus, hanc habemus Catholicam traditionem, fidem, confesſionem. In CPolitano I. ex traditione definita est Divinitas Spiritus Sancti, ut testantur Concilii Patres apud Theodoretum Hist. Eccles. Lib. V. Cap. IX. *Cum antiquiſsima ſit, & consentanea baptismati traditio, qua docemur credere in nomen Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* In Ephesino Concilio contra Nestorium ex traditione potiſsimum definitum est unam in Christo dari personam, ac B. Mariam vere eſse Deipram, ut ipsi Ephesini Patres in relatione Impp. Theodosio & Valentiniano transmiſsa ſcribunt, & Vincentius Lerinensis in ſuo Commonitorio tribus annis post Ephesinam ſynodum, nempe A. C. 434. conscripto, Cap. XLII. testatur: *Cum de ſanciendis fidei regulis disceptaretur, ne qua illic forsitan profana novitas in modum perfidiæ Ariminensis obreperet, universis Sacerdotibus, qui illuc ducenti fere numero convenerant, hoc Catholiciſsimum, fideliſsimum, atque optimum factu visum eſt, ut in medium Sanctorum Patrum ſententiæ proferrentur, quorum alios Martyres, alios Confeſsores, omnes vero Catholicos Sacerdotes fuiſse, & permansiſse conſtaret; ut ſcilicet rite atque ſolemniter ex eorum decreto atque consensu antiqui dogmatis religio confirmaretur, & prophanæ novitatis blasphemia condemnaretur. Quod cum ita factum foret, jure meritoque impius ille Neſtorius, Catholicæ vetuſtati contrarius, Beatus vero Cyrillus ſacrosanctæ antiquitati consentaneus judicatus eſt. Et ut ad fidem rerum nihil deeſset, etiam nomina & numerum, licet ordinem fuiſsemus obliti, edidimus eorum Patrum, juxta quorum ibidem concinentem concordemque ſententiam, & legis ſacræ proloquia exposita ſunt, & divini dogmatis regula conſtabilita eſt.* In Chalcedonensi contra Eutychetem Actione II. lecta est Epistola S. Leonis M. ad Flavianum, in qua recitantur testimonia Patrum Græcorum & Latinorum, ut Eutychiana hæresis non ſolum Scripturarum Sacrarum, verum etiam traditionis pondere prosterneretur. *Tum poſt lectionem definitionis, omnes Reverendiſsimi Episcopi*, ut in Actis Concilii memora-

moratur, *clamaverunt: Hæc fides Patrum, hæc fides Apostolorum: huic omnes consentimus: omnes ita sapimus.*

Concilia. 257. Prob. IV. Authoritate Ecclesiæ, & Conciliorum. Nicænum II. in Definitione fidei ait: *Fatemur autem unanimiter nos Ecclesiasticas traditiones, sive scripto, sive consuetudine valentes & decretas retinere velle.* Et Actione VII. in fine: *Si quis traditionem Ecclesiæ, sive scripto, sive consuetudine valentem non curaverit; anathema sit.* CPolitanum IV. Actione X. Can. I. *Ut rectam regiamque divinæ justitiæ viam sine erroris offensa teneamus, Sanctorum Patrum decreta, veluti inextinctæ quædam semperque lucentes faces, sequenda sunt. Quapropter sanctiones Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ per traditionem, tum a Sanctis omnique laudis præconio celebrandis Apostolis, tum ab Orthodoxis Oecumenicisque & provincialibus Conciliis, aut a quovis Deiloquo Patre, & Ecclesiæ Doctore acceptas, servandas, custodiendasque profitemur. Traditiones enim sive per sermonem, sive per Epistolam Majorum nostrorum, qui vitæ sanctitate nobis præluxerunt, acceptas, diserte magnus Apostolus Paulus tenendas monet.* Tridentinum Sess. IV. *Sacrosancta & Oecumenica Tridentina Synodus --- perspiciens hanc veritatem & disciplinam contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, Orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes libros tam verteris, quam novi Testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, nec non traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia, suscipit & veneratur.* Et in fine ejusdem Decreti subjungit: *Si quis autem --- traditiones prædictas sciens & prudens contempserit; anathema sit.* Nostris etiam temporibus Græci, quamvis Latinis infensissimi, & a Romana communione sejuncti, traditiones venerantur, ut patet ex Responsione I. Cap. XIII. Jeremiæ Patriarchæ CPolitani ad Protestantes: *Nostra Ecclesia gloriatur*

tur splendore Apostolicarum, & patriarum traditionum. Atque ex Epistola Gabrielis Philadelphiensis ad Crusium: *Quod si de nostris rebus scire cupis, scito nos veram doctrinam, & Sanctorum Apostolorum traditiones sequi.*

Et ratio Theologica.

258. Prob. V. Ratione Theologica. Ex una parte absque traditione certi esse non possumus de existentia Scripturæ, multoque minus de Scripturarum Canone, legitima Versione, ac genuino illarum sensu, ut ostendimus Num. 206. Ex altera parte multa sunt fide divina credenda, quæ clare in divinis Scripturis non sunt expressa, ut dictum est Num. 208. Ergo cum fides nitatur Verbo Dei, necessario admittendum est Verbum Dei traditum, seu traditiones vere divinæ, alias illa non possent credi fide divina. Exemplo rem illustrabimus. Fide divina credendum est, B. Mariam etiam post partum illæsam conservasse virginitatem, ut universa semper sensit Ecclesia, quæ Helvidium tanquam manifestæ hæreseos reum execrata est. At vero si traditiones divinæ rejiciantur, undenam colligunt Protestantes Helvidii opinionem hæreticam esse, aut cuinam illa divinarum Scripturarum libro clare adversatur? Silent hac de re Evangelistæ: silent Apostoli. Ezechielis quidem Cap. XLIV. legitur: *Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam; quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam, eritque clausa Principi.* Quem locum S. Hier. S. Aug. S. Ambr. S. Chrys. de perpetua B. Mariæ, etiam post partum virginitate exponunt. At locus hic Ezechielis obscurus valde perpetuam B. M. Virginitatem non evincit se solo, seposita Patrum auctoritate, & divina traditione, quam Ecclesia nobis declaravit. Quod si ad illam recurras, hoc ipso dogma hoc jam non amplius ex solis Scripturis probatur, sed ex Verbo tradito.

Traditiones divinæ extiterunt in Lege naturæ.

259. Quæres Imo. An extiterint Traditiones divinæ in lege naturæ? R. affirmando. Ratio est, quia in lege naturæ extiterunt viri justi, ac Deo grati, Abel, Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Joseph &c. Ergo cum sine fide nemo placere possit Deo, habuere illi fidem divi-

divinam ſupernaturalem, quæ neceſsario præsumit revelationem a Deo factam. Jam vero revelatio illa non fuit ab auctore aliquo ſacro litteris consignata, cum primus omnium Scriptorum Sacrorum fuerit Moyses. Ergo revelationes illæ, v. g. quod Mundus hic in tempore fuerit a Deo creatus, quod ſperanda ſit vita æterna, expectandus Meſsias &c. viva tantum voce erant traditæ. Ergo in lege naturæ dabantur Traditiones vere divinæ.

Mosaica. 260. Quæres II. An Traditiones divinæ extiterint etiam in lege ſcripta, ſive Mosaica? R. affirmando. Judæi, præter traditiones Pharisaicas a Christo reprobatas, habuerunt etiam traditiones Moysi & Prophetis a Deo revelatas, atque ad ſalutem neceſsarias. Tales erant I. Quod omnes & ſinguli libri qui in Canone Judæorum continebantur, eſsent vere divini atque a Deo inspirati: hocque Judæi fide divina credebant, quamvis id in Scripturis expreſsum non eſset. II. Quod fœmellæ haberent aliquod remedium contra peccatum originale; alioquin periiſsent ſine remedio. Nullibi autem in toto veteri Testamento ſcriptum est quale illud fuerit. Ergo per ſolam traditionem id ſciebant. III. Quod cruenta ipsorum ſacrificia ſignificarent mortem Christi, quamvis id in veteris Testamenti libris nullibi dicatur. Neque enim credere poterant, quod ſacrificia illa a Deo pro obtinenda peccatorum remiſsione instituta, propria virtute peccata populi expiare potuerint; alias ſtante errore hoc universali tota ſynagoga turpiter in fide erraſset. Ergo habuit hoc ex traditione. Hinc Deuteron. XXXII. v. 7. dicitur: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; Majores tuos, & dicent tibi.*

Et Evangelica. 261. Quæres III. An certum ſit & negari non poſsit etiam in lege gratiæ extitiſse traditiones divinas? R. affirmando. Apostoli enim non illico, ſed post aliquot a Christi Ascensione annos, Evangelia & Epistolas conscripsere, posteaquam innumerabilem hominum multitudinem ſola prædicatione ad Christum perduxerant. Ergo fideles, ante Evangelia & Epistolas

las ab Apostolis conscriptas, præcipua Christianæ fidei mysteria per solam traditionem acceperunt. Ex quibus optime inferas cum Melchiore Cano de Locis Theologicis Lib. III. Cap. III. *Constat igitur doctrinæ fidei jam vulgatæ scriptionem Evangeliorum accessisse, non præcessisse. Constat item Christianam Ecclesiam & Religionem non litteris primum, sed traditione substitisse. Constat rursus fidei doctrinam in Ecclesia primitiva non a Scripturis habuisse authoritatem, sed contra Scripturas a traditione: Sicut tradiderunt, ait Lucas, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis. Constat denique aliquando in Ecclesia Christi fuisse Catholica dogmata, quæ sacris nullis litteris continerentur.*

Argumenta contraria refutantur.

Protestantes frustra provocant ad Scripturas.

262. Objicitur I. Auctoritas Script. Deuter. Cap. IV. v. 2. dicitur: *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.* Et Proverb. XXX. v. 6. *Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniarisque mendax.* II. Deuteron. XII. v. 32. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* III. ad Galatas I. v. 8. *Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* IV. Apocal. Cap. XXII. v. 18. *Si quis apposuerit ad hæc, apponat Dominus super illum plagas scriptas in libro isto.* V. Matth. XV. v. 6. *Irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Et v. 9. *Sine causa colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum.* VI. ad Coloss. II. v. 8. *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum.* VII. I. Petri I. v. 18. *Redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis.* R. C. A. N. C. Ad I. citati textus sensus est: Vos Judæi legem meam exacte & integre servabitis. Vestrum nemo arroget sibi facultatem mea præcepta interpretandi juxta suam quisque mentem. Ergo humanæ adinventiones l. c. tantummodo prohibentur. Si enim citatus textus juberet rejici a nobis omnes Scripturarum libros, præter illos Moysis, explodendi essent Prophetæ, Evangelia, &

Apo-

Apostolicæ litteræ, ſicque viciſsent Samaritæ, qui ſolos libros Moysis pro Verbo Dei habebant. Si vero juberet a nobis rejici omnes prorsus indiscriminatim additiones per modum explicationis vel interpretationis, quæ in Scripturis non ſint expreſsæ, accusandi erunt Prophetæ, quod Legi Moysis quidpiam adjecerint: quin imo ipsi etiam Apostoli, quod Evangeliis adjecerint Epistolas, & Gentibus a ſe conversis observantiam legalium remiserint, dempta abstinentia a ſanguine & ſuffocato. Præterea traditiones divinæ, de quibus ſolis hic est ſermo, pertinent vere ac proprie ad Verbum Dei, nempe traditum. Ergo illas admittendo, nihil additur Verbo Dei. Ad II. Sensus est: Exhibe mihi cultum a me tibi per Moysem traditum, neque addas quidquam ex alienis cultibus, quibus profani Gentiles Deos ſuos colunt; neve quid auferas de illis, quæ lex præcipit. Ad III. Sensus est: Quicunque profert aliquid contrarium, vel derogans iis, quæ evangelizavi vobis, anathema ſit. Neque dicas Apostolum dicere *præter*, non *contra*; quia vox παρα in Græco idiomate ſignificat *contra* & *præter*: quod autem hic ſignificet *contra*, clare colligitur ex ſcopo Apostoli. Docuerat ille Galatas cæremonias legis Mosaicæ eſse abrogatas, & hominem non per circumcisionem, ſed per fidem in Christum justificari. Ab hac doctrina post abduxere Galatas quidam falsi fratres, qui præter fidem in Christum ajebant neceſsariam eſse circumcisionem, & legalium observationem. Itaque Apostolus pestilentem hanc doctrinam impugnans anathema illis dicit, qui contra Apostolicam doctrinam errores istos ſpargebant. Præterea illud quoque notandum est, quod vox *præter* etiam apud Latinos frequenter idem ſignificet, ac *contra*. Ad IV. S. Joannes minatur has plagas illis, qui Apocalypsin adulterant aliquid addendo vel auferendo. Has ergo plagas Catholici timere non debent, quod divinas traditiones admittant: habent vero Lutherani cur metuant, quia prophetiam hanc integram ex Canone ſacrorum librorum expunxere. Ad V. Christus loquitur de traditionibus Pharisaicis, frivolis,

volis, inutilibus, ac falsis, quæ certe neque divinæ, neque Apostolicæ, neque Mosaicæ erant. Ad VI. Apostolus loquitur de traditionibus Gentilium Philosophorum, quæ legem divinam vel directe opugnant, vel saltem depravant. Ad VII. Non verbum a Christo traditum, sed lex Mosaica dicitur vana, quia promulgato jam Evangelio erat inutilis: & quia Judæi putabant, se justificari per sacrificia & lotiones.

Ad Patres Græcos.

263. Objic. II. Authoritas Patrum Græcorum. S. Irenæus Lib. III. adv. Hær. Cap. I. ait: *Non enim per alios dispositionem nostræ salutis cognovimus, quam per eos per quos Evangelium pervenit ad nos: quod quidem tunc præconizaverunt, postea vero per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt fundamentum & columnam fidei nostræ futurum.* Ergo juxta S. Irenæum Apostoli omnia nobis in Scripturis tradiderunt. II. S. Athan. Orat. contra Gent. ait: *Sufficiunt per se sacræ, & divinitus inspiratæ Scripturæ ad veritatis indicationem.* Et Epistola Festali XXXIX. in qua libros Canonicos enumerat: *In his solis pietatis schola beate annuntiatur.* III. S. Basilius in Asceticis, Cap. de vera ac pia fide scribit: *Manifestissimum hoc infidelitatis argumentum fuerit, & signum superbiæ certissimum, si quis eorum quæ scripta sunt, aliquid velit rejicere, aut eorum quæ non scripta introducere.* Et Epist. LXXX. *Stemus arbitratui inspiratæ a Deo Scripturæ, & apud quos inveniuntur dogmata divinis oraculis consona, illis omnino veritatis adjudicetur sententia.* IV. S. Chrys. Hom. XIII. in II. ad Corinth. *Cum habeamus omnium exactissimam lancem & normam, nempe divinarum legum sententiam, oro vos omnes, ut relinquatis, quid huic vel illi videatur, & de his in Scripturis omnia inquirite.* R. Si contextus spectetur, apparebit omnia citata loca ad rem non facere. Ad I. S. Irenæus probat ibi Evangelium non posse rejici ab hæreticis, quia illud conscripsere Apostoli a Christo edocti, & a Spiritu Sancto illustrati: neque usquam S. Doctor asserit, quod Apostoli ea omnia litteris consignarint, quæ prædicaverant. Ad II. S. Athanasius ait, Scripturas solas suffi-

cere

cere ad veritatem indicandam, de qua ibi agebat, quod nimirum idola non ſint Dii: ex quo minime ſequitur, ex ſolis Scripturis omnia fidei dogmata probari poſse. In Epiſtola Festali S. Athanasius libros Canonicos non opponit Verbo tradito, ſed libris apocryphis, qui ab hæreticis obtrudebantur: quin imo ipsum Canonem probat ex traditione. Ad III. Ex eo loco nihil contra nos efficitur; quia ea dumtaxat S. Basilius rejicit, quæ a ſacra Scriptura aliena ſunt, eique contraria, quæ ab hæreticis divinas Scripturas violantibus obtruduntur. Epiſt. LXXX. ſtandum eſse ait arbitratui Scripturarum in contentione, quæ Catholicos cum Catholicis committebat, de una hypostasi vel tribus dicendis in Deo. Aliqui enim tres hypostases, & unam naturam dicebant, e quibus erat Basilius: Alii hanc loquendi formulam damnabant, tum ſuæ regionis conſuetudinem opponentes, in qua una hypostasis dicebatur; tum ſacræ Scripturæ ſilentium. Ad IV. Veritatis illius, quam Chrysostomus tunc prædicabat, meliorem nempe apud Deum conditionem eſse pauperis, quam divitis, plena notitia haberi potest ex Scriptura, cui utique magis credendum est, quam carnalibus hominum opinionibus. Adde, quod S. Doctor exactam rerum omnium lancem & normam, non Scripturam, ſed Legem Domini vocet, quæ traditione pariter ac Scriptura continetur.

Latinosque. 264. Obj. III. Authoritas Patrum Latinorum. S. Cyprianus Epist. LXXIV. ad Pompejum ſcribit: *Unde eſt iſta traditio? utrumne de Dominica & Evangelica authoritate descendens, an de Apoſtolorum mandatis atque Epiſtolis veniens? Ea enim facienda eſse quæ ſcripta ſunt, Deus teſtatur & proponit.* Ergo S. Cyprianus traditiones non ſcriptas rejecit. II. S. Hier. Comment. in Cap. XXIII. Mathæi ait: *Quod de Scripturis authoritatem non habet, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.* Idem Comment. in Cap. I. Aggæi. *Sed & alia, quæ absque authoritate & teſtimoniis Scripturarum, quasi traditione Apoſtolica ſponte reperiunt, atque confingunt, percutit gladius Dei.* Et in Cap. I. Epistolæ ad Titum. *Sine Scriptu-*

pturarum authoritate garrulitas non habet fidem. In Epiſtola ad Ctesiphontem: *Omnes oblatrationes eorum Chriſti auxilio deſtruendæ, quod nobis Sanctarum Scripturarum teſtimoniis aſserendum eſt, in quibus quotidie credentibus loquitur Deus: ſufficiunt itaque Scripturæ ad revincendos hæreticos.* III. S. August. Lib. II. de Doctr. Christiana, Cap. IX. ait: *In his, quæ aperte in Scripturis posita ſunt, inveniuntur illa omnia quæ continent fidem, moresque vivendi.* Idem Lib. de Bono Viduitatis, Cap. I. *Quid ego amplius te doceam, quam id quod apud Apoſtolum legimus? Sancta enim Scriptura noſtræ doctrinæ regulam figit.* Et Lib. II. de peccat. meritis & remiſsione, Cap. XXXVI. *Ubi de re obscuriſsima disputatur, non adjuvantibus divinarum Scripturarum certis clarisque documentis, cohibere ſe debet humana præſumptio, nihil faciens in partem alteram declinando.* R. ad I. S. Cyprianum non omnes traditiones, ſed eas tantum, quas falsas & ſuppositițias eſse existimabat, rejeciſse, aperte evincitur ex laudata Epiſtola, in qua ſcribit: *Si in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas, ad originem Dominicam & Evangelicam, & Apoſtolicam traditionem revertamur.* Itaque l. c. agit de valore Baptismi ab hæreticis collati; negatque ibi ab Apostolis traditum eſse, ut tales non amplius rebaptizentur. Qua in re erraſse S. Cyprianum, ipsi etiam Protestantes fatentur. Ad II. R. in I^mo. textu S. Hieronymum non agere de traditionibus divinis, ſed de ſententia particulari quorumdam, qui dicebant Zachariam a Judæis occisum, patrem fuiſse S. Joannis Baptistæ. In II. perstringit eos, qui propria figmenta pro traditionibus Apostolicis venditabant, quos inter erant Montanistæ. In III. arguit illos, qui Scripturarum testimoniis abutuntur, eaque detorquent in ſui erroris patrocinium, ut manifeſte colligitur ex contextu. In Epistola ad Ctesiphontem agit contra Pelagianos, qui ex Stoicorum fontibus perturbationum animi immunitatem in Ecclesiam invexerant, eamque justis in hac vita tribuebant. Hanc itaque propositionem dumtaxat Scripturarum testimoniis probari poſse ibi

aſse-

aſserit S. Hieronymus, Justos omnes animi perturbationibus non carere. At peſsime hoc ex loco Proteſtantes inferunt omne fidei dogma ſolis Scripturarum testimoniis probari poſse, adeoque inutiles eſse traditiones. Ad III. R. I^mus. Augustini locus ſolum probat, in iis quæ aperte in Scripturis posita ſunt, inveniri illa omnia, quæ unicuique Christiano explicite credere neceſse est, ut ſalutem consequatur: & quæ ad morum præcepta in genere pertinent, qualia ſunt, quæ fide, ſpe & charitate animos informant. Sed non omnia, quæ ad fidem ſpectant, in Scripturis Sanctis in ſpecie contineri aſserit S. Augustinus, nec aperta legi Scripturarum testimonia de iis omnibus dogmatibus, quæ implicite credere ſingulis Christianis neceſse est. In II. loco S. Augustinus de bono duntaxat viduitatis agit, non de fidei quibusvis dogmatibus. Quia igitur Apoſtolus boni illius præſtantiam I. ad Cor. VII. ſatis exposuerat, id circo ſatis ſibi eſse ait, si ea doceat quæ apud Apoſtolum leguntur. In III. loco loquitur S. Doctor de re obscuriſsima, ubi desunt Scripturæ, claraque documenta: in qua utique ſuspendendus eſt aſsensus, nec in partem alterutram declinandum, nisi traditio alterutri parti faveat. Quod si favere alteri opinioni traditionem perspicuum ſit, ab ea ſtandum eſt; ſed tunc mutatur hypothesis S. Auguſtini; quia quæſtio desinit eſse obscuriſsima, quæ Traditione aperte dirimitur.

265. Dices. Patres non ſemel provocant ad Scripturas, earumque ſolo testimonio ſtandum eſse volunt. Ergo non admiserunt traditiones. R. D. A. In aliquo casu ſingulari, C. A. Ordinarie, N. A. & C. Patres id fecerunt I^mo. quando Scriptura clara est, & evidenter adversatur erroribus adverſariorum, qui tunc traditiones divinas pro ſe afferre non poſsunt, cum illæ Verbo Dei ſcripto contrariæ eſse nequeant. Sic Tertull. Lib. adversus Hermogenem, Cap. XXII. verbis illis Geneseos Cap. I. *In principio creavit Deus cœlum & terram*, Hermogenis errorem jugulat, docentis materiam eſse infectam, & Deo coæternam: ac merito dicit, timendam eſse huic Hæresiarchæ maladictionem, quam

quam adjicientibus, vel detrahentibus verba Scripturæ interminatus est S. Joannes; quia ejus opinio nedum in Scriptura ſacra non legebatur, ſed cum ipsius verbis e regione pugnabat. II$^{do.}$ Quando traditiones, ſeu consuetudines particularium Ecclesiarum contrariæ afferebantur, ut de S. Basilio ſuperius Num. 263. diximus in Responsione ad III.

Nec ratio Theologica eis ſuffragatur.

266. Obj. IV. Ratio. Ex una parte non potest aſsignari causa, ob quam Christus & Apostoli noluerint ſcripto consignare omnia credenda: ex altera parte si quæ etiam extitiſsent traditiones divinæ, ob hominum tamen negligentiam, imperitiam & perversitatem, puræ & integræ ad nos non pervenerunt. Ergo non probatur traditiones, quas nunc habet Ecclesia, eſse regulam fidei. R. I$^{mo.}$ Etiamsi alia aſsignari non poſset ratio quam voluntas Dei, minime tamen ſequeretur, non dari divinas traditiones. R. II$^{do.}$ N. A. Ratio valde congrua est, ut hoc pacto eſsent in Ecclesia qui instruerent, & qui instruerentur; atque ita arctior eſset membrorum Ecclesiæ inter ſe colligatio: ut fideles cogerentur de Scripturarum ſensu, & aliis rebus ad fidem pertinentibus Prælatos Ecclesiæ consulere ac audire; ſicque Ecclesiæ Prælatorum auctoritas magis commendaretur, & fideles obedientiam atque humilitatem exercerent. Pari modo nego etiam alterum Antecedentis membrum. Cum Deus ſingulari providentia Ecclesiam ſuam gubernet, factum est, ut Verbum traditum pari modo ac ſcriptum, purum & integrum ad nos usque pervenerit: ea fere ratione, qua conservatæ fuerunt traditiones divinæ per bis mille circiter annos ab Adamo usque ad Moysem, & a Moysis ætate ad tempora usque Evangelii. Media, quibus divina providentia usa eſt ad conservandas traditiones, olim Ecclesiæ concreditas, fuere I$^{mo.}$ Libri Ecclesiastici, in quibus ſunt ſcriptæ, II. Usus traditionum continuus; multæ enim ſunt in continua observatione, ut v. g. ritus Sacramenta conficiendi, celebratio Miſsæ &c. III. Monimenta externa, ut templa, altaria, Cruces, imagines Sanctorum &c. IV. Hæreses, quæ excitarunt doctos ad inveſtigan-

das antiquas traditiones, & easdem fidelibus commendandas.

267. Dices I. Regula fidei est immobilis atque perpetua. Atqui traditiones ſunt mutationi obnoxiæ; multa enim de facto non ſervantur, quæ olim diligentiſsime ſervabantur. Ergo traditiones non ſunt regula fidei. R. C. M. D. m. Traditiones divinæ ad fidem & mores pertinentes ſunt mutationi obnoxiæ, N. m. Traditiones Apoſtolicæ ſtricte tales, & Eccleſiaſticæ, quæ ad disciplinam, ritus, & externam Eccleſiæ politiam pertinent, & quæ nullo modo a nobis aſseruntur eſse regula fidei, C. m. & N. C. Regula fidei ſunt ſolæ traditiones divinæ, quæ nullo unquam tempore fuerunt, ſunt, aut erunt mutationi obnoxiæ.

268. Dices II. Traditionis divinæ prætextu multi induci poſsunt in Eccleſiam errores. Ergo non eſt admittenda traditio. P. A. Papias introduxit doctrinam de millenario Chriſti regno in terris poſt reſurrectionem corporum, obtendens traditionem. Ergo cum traditiones tanta trahant poſt ſe incommoda, non ſunt admittendæ. R. Imo. Si quid argumentum hoc probaret, rejiciendæ pari modo forent Scripturæ ſacræ; harum enim prætextu hæretici aliqui voluerunt Eccleſiæ obtrudere libros apocryphos, v. g. Evangelium Petri, Pauli, Barnabæ, Bartholomæi &c. R. IIdo. Nego errores induci poſse in Eccleſiam, ad quam, cum ſit columna & firmamentum veritatis, pertinet veras traditiones diſcernere a falsis. Et quamvis fideles ſeorſim ac ſingillatim ſpectati, falli poſsint hoc in negotio; Ecclesia tamen, cui Spiritus Sanctus peculiari modo aſsiſtit, eamque docet omnem veritatem, minime poteſt decipi. Ad *prob.* R. Papiam, ut teſtantur Euſebius Lib. III. Hiſt. Eccl. Cap. ultimo, & B. Hier. Comment. in Cap. XLIX. Iſaiæ, & in Cap. XIX. Matthæi, errorem Chiliaſtarum non ex traditionis fonte, ſed ex Evangeliis & Apocalypſi perperam intellectis hauſiſse. Vide Card. Bellarminum Lib. IV. de Verbo Dei, & Natalem Alexandrum Diſsertatione XVI. in Hiſt. Eccleſ. Sæculi II.

O. A. M. D. G.

INDEX
RERUM PRAECIPUARUM,
quae
in Tractatu II. de Vera Religione & Verbo
Dei continentur.

A.

C.

Ec-

Scri-

Luthe-

Pro-

Reli-

Scri-

U.

O. A. M. D. G.

TRACTATUS III.

DOGMATICO-POLEMICI.

DE ECCLESIA

PARS PRIOR.

INDEX
COTROVERSIARUM,

quae
in Tractatus III. de Ecclesia Parte priore
continentur.

ARTICULUS I.
DE VISIBILITATE, PERPETUITATE, AC NOTIS VERÆ CHRISTI ECCLESIÆ.

CON-

Con-

TRA-

TRACTATUS III.

DOGMATICO-POLEMICI DE ECCLESIA CHRISTI

PARS PRIOR.

Ecclesia Christi, quo nomine intelligimus cœtum hominum inter se conjunctorum ejusdem fidei Christianæ professione, & eorumdem Sacramentorum communione, sub regimine legitimorum Pastorum, & præsertim unius in terris Vicarii Christi, Romani Pontificis, est Regnum illud quod Christus acquisivit sanguine suo: est domus & civitas Dei supra montem posita, ovile, & corpus Christi Mysticum. Hæc est illa, ut egregie D. Augustinus admonet Serm. I. de Symbolo ad Catechumenos, Cap. VI. *Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans: pugnare potest, expugnari tamen non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tanquam sarmenta inutilia de vite præcisa. Ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portæ inferi non vincent eam.* Dividitur hæc a Catholicis in militantem, purgantem, ac triumphantem. *Militans*, est cœtus fidelium in terris adhuc viventium: *Purgans*, est cœtus fidelium, qui quod in statu gratiæ quidem, sed nondum perfecte expiati ex hac vita decesserint, in altera pœnas peccatis suis debitas exsolvunt. *Triumphans*, est cœtus fidelium Sanctorum cum Christo in cœlis regnantium. Nos universum hunc de Ecclesia Christi Tractatum, ad conterendas hæreses omnes perquam necessarium, sex Articulis comprehendimus. I^mus. Aget de visibilitate,

 per-

perpetuitate, ac notis veræ Ecclesiæ. II. De potestate Ecclesiæ, præcipue judiciaria. III. De visibili Capite Ecclesiæ, id est, Romano Pontifice. IV. De membris Ecclesiæ in genere & ſpecie. Atque hi IV. Articuli ad Ecclesiam militantem pertinent. V. De Ecclesia purgante. VI. De Triumphante.

ARTICULUS I.

DE VISIBILITATE, PERPETUITE, AC NOTIS VERÆ CHRISTI ECCLESIÆ.

CONTROVERSIA I.

AN VERA CHRISTI ECCLESIA SEMPER FUERIT VISIBILIS?

CONTRA PROTESTANTES.

Status quæſtionis

1. Status Quæstionis in eo versatur, an vere Christi Ecclesia aliquando ita fuerit occulta, ut pauci tantum dati fuerint homines veram fidem profitentes, iique aliis incogniti. Negant id Catholici omnes, ajuntque, veram Ecclesiam Christi præ omnibus aliis ſectis eminenti quadam, constanti, ac ſingulari claritate per totum orbem ſplendidam ſemper & conspicuam fuiſse, ac porro futuram, non filiis duntaxat & domesticis, ſed etiam extraneis, qui ſunt extra illius ſinum. Contra Lutherus & Calvinus visibilitatem Ecclesiæ rejiciunt, ut ea ſublata facile ſuos errores promulgent, quaſi non habentes quo frænentur, & a quo detegantur. Lutherus Lib. de abroganda Miſsa ait: *Quis Ecclesiam nobis monſtrabit? cum ſit occulta in ſpiritu, & ſolum creditur: Credo Ecclesiam Sanctam.* Calvinus Lib. IV. Inſtitut. Cap. I. *Nobis invisibilem, ſolius Dei oculis conſpicuam Ecclesiam credere neceſse eſt.* Mutarunt nihilominus Protestantes ſententiam ſuam; in Confeſsione enim Augustana, quam Melanchton cudit, Artic. VII. dicitur, *Ecclesiam eſse ſocietatem Sanctorum, in qua recte annuntiatur Evangelium, & adminiſtrantur Sacramenta.* Ideoque per illa Ecclesiam reddi visibilem affirmatur. Idem

Doctrina Proteſtantium.

habe-

habetur in Apologia ejusdem Confefsionis, in Articulis Schmalkaldicis, quibus omnes Lutherani fubscripsere, in Confefsione Würtembergensi Brentii, in Calviniana Confefsione fidei Argentinensi, Basileensi, & Helvetica.

Inconftans pro more.

2. Cum vero Protestantibus Catholici objicerent, Lutheranam & Calvinianam fectam, utpote novitiam, neque ante Calvini & Lutheri tempora visibilem, veram Christi Ecclesiam efse non pofse; ut a molefta hac objectione expedirent fe Protestantes, afseruerunt, Ecclesiam Protestanticam primis temporibus pulcherrime floruifse; per aliquot vero fæcula Pontificum ac Monachorum tyrannide oppresfam latitafse, donec Lutherus & Calvinus eam pristinæ libertati restituerunt. Qua in re veteres hæreticos Donatistas ftrenue imitantur, qui, teste S. Augustino Lib. de Hæresibus, Cap. LXIX. afserebant, veram Christi Ecclesiam per totum orbem periifse: eamque in fola Africa ita occultam permansifse, ut pluribus annis cognosci non potuerit, usque ad tempora Donati.

Ecclesiæ Vifibilitas oftenditur ex Scripturis.

3. Conclusio I. Vera Christi Ecclesia semper fuit visibilis, omniumque oculis conspicua. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Act. XX. dicitur: *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Ad Hebr. Cap. XIII. *Obedite præpositis veftris, & fubjacete eis.* Matth. XVIII. *Dic Ecclesiæ: fi autem Ecclesiam non audierit, fit tibi ficut Ethnicus & Publicanus.* Ex quibus hoc argumentum efflorescit. In vera Christi Ecclesia Pastores femper tenebantur pascere oves fuas verbo Dei, & Sacramentis: oves femper tenebantur Pastores fuos fequi, eisque obtemperare: quilibet femper tenebatur fratrem delinquentem a fe correptum, & resipiscere nolentem, ad Prælatos Ecclesiæ deferre. Atqui manifestum est nihil horum fieri potuifse in vera Christi Ecclesia, nisi illa femper fuifset visibilis; si enim Paftores funt invisibiles, quomodo eos cognoscent, & audient oves? Micheæ IV. v. 1. dicitur: *In novifsimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium,*

tium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi. Matth. V. v. 14. *Non potest civitas abscondi supra montem posita.* Ex quibus sic arguo. Jlla Ecclesia semper fuit visibilis, quam signis patentibus conspicuam fore vaticinantur Christus & Prophetæ. Atqui talis est Ecclesia Christi. Ergo.

Patribus. 4. Prob. II. Authoritate Patrum, qui per montem illum & civitatem intelligunt Ecclesiam Christi. S. Augustinus Epist. XCIII. alias XLVIII. ad Vincentium Rogatistam, Cap. IX. *Ipsa est Ecclesia, quæ dicit Sponso suo, Ubi pascis, ubi cubas in meridie; ne forte fiam sicut operta super greges sodalium tuorum. Id est, quod alibi dicitur, Dexteram tuam notam fac mihi, & eruditos corde in sapientia, in quibus luce fulgentibus, & charitate ferventibus quasi in meridie requiescis: Ne forte velut operta, id est, occulta & ignota irruam non in gregem tuum, sed in greges sodalium tuorum, id est, hæreticorum.* Idem Enarrat. II. in Psalm XVIII. *In sole posuit tabernaculum suum, in manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat, non velut opertam.* Epist. CV. alias CLXVI. ad Donatistas, Cap. IV. *Ipsa est Ecclesia in Sole posita, hoc est, in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ.* Tract. II. in I. Epist. S. Joan. *In sole posuit tabernaculum suum, id est, in manifesto. Tabernaculum ejus, caro ejus; tabernaculum ejus, Ecclesia ejus: in Sole posita est, non est in nocte, sed in die.* S. Cyprianus Lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. IV. *Ecclesia Domini luce perfusa per orbem totum radios suos porrigit.* Origenes Hom. XXX. in Matth. *Ecclesia plena est fulgore ab Oriente usque ad Occidentem.*

Et ratione Theol. 5. Prob. III. Ratione. I. Nisi Ecclesia visibilis foret, frustra Deus constituisset in Ecclesia sua Apostolos, Prophetas, Pastores & Doctores, qui nec cœtum, pro quo constituti sunt, videre, neque ab illo audiri possent. II. Quilibet sub reatu æternæ damnationis tenetur se veræ Ecclesiæ adjungere. At quomodo veram Ecclesiam inveniet, siquidem illa invisibilis est, nulloque sensu cognosci potest? III. Nemo sanæ mentis persuadere sibi potest, (ut de Ecclesiasticis monumentis

nihil

nihil dicam, quibus Protestantium error aperte jugulatur,) per plura ſæcula veram Christi Ecclesiam ita invisibilem fuiſse, ut vix ullus palam ausus ſit pro Deo dimicare: item omnes homines tam cæcos fuiſse, ut veritatem non agnoscerent, aut tam protervos, ut agnitam respuerent: aut quod Lutherus & Calvinus oculatiores fuerint aliis viris ſalutis propriæ & alienæ amantiſsimis, ſanctitate, doctrina, ac prudentia conspicuis.

Sola Ecclesia Cathol. fuit semper visibilis.

6. Conclusio II. Ecclesia Romano-Catholica ſemper fuit visibilis; Protestantica vero ante Lutheri & Calvini tempora non fuit visibilis. Prob. Ima. pars Conclusionis. Ecclesia Romano-Catholica ſemper fuit conspicua in ſuis Pastoribus, præsertim Romanis Pontificibus, ſerie non interrupta B. Petro ſuccedentibus: item in Conciliis, præcipue Oecumenicis: in proscribendis hæreticis, atque e ſinu ſuo ejiciendis illis, qui monita ſua & fidei definitiones contemnebant. Neque Protestantes ostendere poſsunt, aliter in præsenti Ecclesia Romano-Catholica credi nunc, quam olim in antiqua creditum fuerit. Prob. IIda. pars Conclusionis argumento negativo. Protestantes ne unicum quidem adducere poſsunt, qui totum doctrinæ ſystema, prouti nunc traditur ac docetur a Calvinianis & Lutheranis, ante Calvinum & Lutherum tradiderit. Certe originem ſuam referre nequeunt ad Petrobrusianos, Henricum Tolosanum, aut Albigenses, novos Manichæos, a quibus in multis discrepant Protestantes: neque ad Waldenses novos Donatistas, qui valorem Sacramenti a probitate ministri pendere docebant, ut alia plura ſilentio prætercam, quæ Protestantibus nulla ratione probantur. Ergo Ecclesia Protestantium ante Lutherum & Calvinum non fuit visibilis, imo nec in rerum natura. Ergo non est vera Christi Ecclesia.

Protestantica ante Sæc XVI. invisibilis.

Argumenta contraria refutantur.

Contrarium non evinciunt Scripturæ

7. Objicitur I. Authoritas Scripturarum. Jeremiæ XXXI. dicitur: *Dabo legem meam in visceribus eorum,*

rum, & in corde eorum ſcribam eam. IIdo. Lucæ XVII. *Non venit Regnum Dei cum observatione. Neque dicent: Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim Regnum Dei intra vos eſt.* IIItio. Joan. IV. *Veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate.* IVto. I. Petri Cap. II. *Ipſi tanquam lapides vivi ſuper ædificamini, domus ſpiritualis, Sacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias Deo.* Vto. Matth. Cap. XIII. *Simile eſt Regnum cœlorum thesauro abscondito in agro.* VIto. ad Hebr. XII. *Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem, ſed ad Sion montem, & civitatem Dei viventis.* Ergo Ecclesia non est visibilis. R. ad I. Per legem non intelligitur Ecclesia, ſed testamentum novum, vel lex charitatis in cordibus ſcripta. Quamvis autem lex illa non videatur, videtur tamen Ecclesia, in qua eſt illa lex: ſicut videtur corpus, quamvis cor non videatur. Ad II. Per Regnum Dei non intelligitur ibi Ecclesia, ſed vel gratia Dei, per quam ille regnat in cordibus hominum, vel intelligitur ipse Christus: ita ut illa verba ſignificent, primum adventum Meſsiæ futurum absque pompa & apparatu. Ad III. verba illa hunc ſensum habent: Christiani non colent Deum externis tantum cæremoniis, & corporalibus victimis, ut Judæi: neque præter verum Deum falsos Deos colent, ut Samaritani; ſed verum Deum colent modo ſpirituali & interno, non omnes tamen cæremonias externas excludente. Ad IV. Ecclesia dicitur a B. Petro domus ſpiritualis, non quod ſecundum ſe ſit occulta invisibilis, ſed ad differentiam domus materialis, quæ ex materia mere corporali constat; vult enim Apostolus Ecclesiam non eſse domum ex lapidibus & lignis ædificatam, ſed ex hominibus Deo dicatis & consecratis. Ad V. Ecclesia thesauro abscondito comparatur, non quod ipsa lateat ſicut thesaurus absconditus; ſed quia Ecclesia prius incognita, ac demum inventa, ditat & delectat ſicut thesaurus. Ad VI. Per montem Sion, & civitatem Dei viventis non ſignificatur Ecclesia militans, ſed triumphans. Discrimen quippe inter veteris novique Testamenti homines B. Paulus constituit, quod illi ad montem

tem Sina corporeum accesserint, Deum per corporeas imagines visuri: Christiani vero non re, sed spe ad montem Sion spiritualem, id est, ad cœlestem gloriam accesserint, Deum facie ad faciem conspecturi.

8. Obj. II. Historia Sacra & Ecclesiastica. Temporibus Eliæ Judaica Ecclesia erat invisibilis; Propheta enim III. Regum XIX. v. 10. conqueritur: *Derelictus sum ego solus.* II$^{do.}$ Sæculo IV. circa tempora Ariminensis Synodi, teste S. Hieronymo in Dialogo contra Luciferianos, *Universus orbis miratus se esse Arianum, ingemuit.* III$^{tio.}$ Eodem sæculo omnes persequebantur S. Athanasium Episcopum vere Catholicum, & malleum Arianorum. Ergo sæculo IV. Ecclesia Christi erat invisibilis. R. ad I. N. A. Solus equidem Elias intrepide se opposuit Jezabeli; at præter illum superstites erant alii Prophetæ, Elisæus, Michæas, aliique centum, quos Abdias absconderat, ut patet ex Lib. III. Regum, Cap. XVI. Immo ipse Deus Eliæ conquerenti respondit III. Regum. Cap. XIX. v. 18. *Derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal.* Præterea Elias de solo Regno Israel loquitur, non de Regno Juda, cui Josaphat pientissimus Rex præerat, in quo Templum, Sacerdotes, Sacrificia, maximusque veram Religionem profitentium numerus visebatur. Ad II. universus orbis nunquam Arii errores amplexus est; sed major Ecclesiarum pars se ab Arianis deceptam fuisse mirata est. Plurimi enim Episcopi Catholici Ariani subscripserant Arianorum formulæ, in qua dicebatur, Verbnm simile esse Patri; quia Ariani contestabantnr verba hæc intelligenda esse de similitudine in natura. Accepta autem tot Episcoporum subscriptione, falso jactabant Ariani, Episcopos Occidentis confiteri, Verbum non aliam cum Patre similitudinem habere, quam accidentalem. Sicque universus orbis miratus est se esse Arianum; quia plurimi Episcopi Catholici æquivocæ formulæ imprudenter subscripserunt, quamvis veram fidem retinuerint. Ad III. R. S. Athanasium plurimos habuisse impugnatores: at magnis etiam non caruisse

Non historia sacra & Ecclesiastica.

causæ

causæ suæ Patronis, Julio nempe & Liberio Rom. Pontificibus, Concilio Sardicensi; S. Hilario Pictaviensi &c.

Non ratio Theologica

9. Obj. III. Ratio. Ecclesia intrinsecus formatur per fidem. Sed fides est invisibilis. Ergo Ecclesia est invisibilis. *Confirm.* Propter signa externa Ecclesia dicitur visibilis. Ergo multo magis invisibilis dici debet propter dona interiora, quæ longe nobiliora sunt externis. R. I$^{mo.}$ retorquendo. Homo formatur intrinsecus per animam rationalem. Sed anima est invisibilis & incorporea. Ergo homo est invisibilis & incorporeus. R. II$^{do.}$ D. M. Ecclesia formatur per fidem internam, N. M. Per fidem, quam exterius modo quodam sensibili profitentur fideles, C. M. Et sic dist. minore, N. C. Ad *conf.* C. A. N. C. Visibilitas est terminus positivus, perfectiones invisibiles non excludens: contra invisibilitas est terminus negativus, qui cum sit malignantis naturæ, ut Philosophi loquuntur, negat quidquam visibile in Ecclesia existere; adeoque falsa redditur propositio. Pari de causa homo dici nequit spiritualis & immortalis, sed corporeus & mortalis.

10. Dices I. Ubi caput est invisibile, ibi corpus etiam est invisibile; alias monstro foret simile. Atqui Christus, qui est caput Ecclesiæ, est invisibilis. Ergo etiam Ecclesia est invisibilis. II. Hostes, contra quos militat Ecclesia, sunt invisibiles: & arma, quibus militat, sunt invisibilia. Ergo ipsa etiam Ecclesia est invisibilis. R. O. M. N. m. Christus est de se visibilis, cum verum corpus habeat, quamvis hic & nunc a nobis non videatur: & visibiliter Ecclesiam regit per suum Vicarium, B. Petri successorem. Dici profecto nequit Ecclesiam, quæ vivente Christo erat visibilis, per ejus ascensionem in cœlos factam esse invisibilem. Ad II. N. A. Caro & mundus hostes sunt visibiles: Dæmon hostis invisibilis sæpissime Ecclesiam impugnat mediis visibilibus. Porro arma, quibus Ecclesia hostes suos profligat, sunt sæpissime visibilia, ut Sacramenta, afflictationes carnis, jejunia, psalmodia, oratio, aliaque pietatis opera.

11.

11. Dices II. Quidquid videri potest, vel est visibile in se, vel in alio. Neutro modo Ecclesia est visibilis. Ergo. P. m. Non in se; quia fides & charitas, quæ sunt forma Ecclesiæ, videri nequeunt: non in alio; quia nullum opus externum indicat fidem internam, cum ficte peragi possit. R. C. M. N. m. Ad *prob.* D. A. ut prius. Fides & charitas interna non sunt visibiles, C. A. Fides & charitas exterius manifestatæ, quæ hoc solum modo sunt forma Ecclesiæ, N. A. Fides & charitas manifestantur exterius per professionem veræ Religionis, per susceptionem Sacramentorum, aliaque pia opera. Externa opera quod attinet, sæpissime certitudine morali negativa manifestant nobis fidem & charitatem operantis.

12. Dices III. Dantur duæ Ecclesiæ: Una, quæ per communionem eorumdem Sacramentorum colligit bonos & malos; hæcque aliquando visibilis est, aliquando disparet: Altera, quæ ex solis prædestinatis constat, estque invisibilis, de qua dicitur in Symbolo Apostolico: *Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Ergo recte asseritur veram Christi Ecclesiam esse invisibilem. R. N. A. Hæc duplicis Ecclesiæ distinctio est prorsus commentitia, nec fundamentum habet in Scriptura aut traditione. Præterea Prædestinati, qui juxta Protestantes Ecclesiam invisibilem constituunt, fidem accepere ex auditu, Sacramenta a Ministris recipiunt: signo externo tenentur profiteri quod credunt: vetantur communicare cum infidelibus. Ergo illorum Ecclesia est cœtus & societas visibilis.

13. Dices IV. Credimus dari veram Ecclesiam. Ergo vera Ecclesia non est visibilis. P. C. Quod est fidei objectum, non potest conspici. Sed vera Ecclesia est fidei objectum. Ergo non potest conspici. Ergo non est visibilis. R. C. A. N. C. Ad *prob.* R. I$^{mo.}$ retorquendo. De fide est, Samsonem vulpes inter se colligasse, Sed quod de fide est, est invisibile. Ergo vulpes Samsonis erant invisibiles. R. II$^{do.}$ D. M. Quod est fidei objectum, non potest conspici sub ea ratione, sub qua est fidei objectum, C. M. Sub ea ratione, sub

qua

qua non est fidei objectum, N. M. Et D. m. Vera Ecclesia est fidei objectum, id est, fide divina credimus, Ecclesiam Christi veram habere fidem, C. m. Fide divina credimus, hanc multitudinem hominum unam constituere congregationem, quæ eisdem utatur Sacramentis, N. m. & Conseq. Hanc multitudinem hominum videmus, & dignoscimus ex professione fidei, & cultu externo: at vero quod cœtus iste hominum veram Ecclesiam constituat, non videmus, sed credimus propter revelationem divinam, per motiva credibilitatis sufficienter propositam. Cæterum quod idem sub diversa ratione & motivo credi possit, atque evidenter cognosci, patet ex Dei existentia, quam ex creaturis evidenter cognoscimus, & fide divina credimus ob Dei revelationem.

CONTROVERSIA II.

AN VERA CHRISTI ECCLESIA DEBEAT ESSE PERPETUA ET INDEFECTIBILIS?

CONTRA PROTESTANTES.

Status quæstionis

14. Non hic in quæstionem adducitur infallibilitas Ecclesiæ, sed indefectibilitas tantum quoad durationem. Quæritur enim, utrum vera Christi Ecclesia ex sua conditione sit ita firma & visibilis, ut non tantum nunquam omnino hactenus latuerit, sed futuris etiam temporibus nunquam latere possit, aut subrui.

Errores.

Lutherus & Calvinus solam invisibilem Ecclesiam fore perpetuam dicunt, visibilem vero & deficere posse, atque etiam actu defecisse quinto aut sexto post Christum natum sæculo. Qua in re errores secuti sunt Donatistarum, & Luciferianorum, qui teste Hieronymo in Dial. contra Luciferianos, Cap. I. docebant, antiquam Ecclesiam de Ecclesia factam esse lupanar.

Perpetuitatem Ecclesiæ docent Scripturæ.

15. Conclusio. Vera Christi Ecclesia debet esse perpetua & indefectibilis; ideoque usque ad finem sæculorum perdurabit, eritque visibilis. Prob. Conclusio Imo. Authoritate Scripturarum. Isaiæ Cap. LXI. dicitur: *Fœdus perpetuum feriam eis, & scient in Gentibus*

semen

ſemen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit Dominus. Hæc verba intelligenda eſse de Ecclesia novi Testamenti, ipse Christus Dominus docuit Lucæ IV. Danielis Cap. II. v. 44. *In diebus regnorum illorum ſuscitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non diſsipabitur.* Matth, Cap. ult. v. 20. ait Christus: *Ecce ego vobiscum ſum omnibus diebus usque ad consummationem ſæculi.* Et Joan. XIV. v. 16. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Item Matth. XVI. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* At si deficeret Ecclesia, portæ inferi adversus eam prævalerent: nusquam igitur defectura est.

16. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Ambrosius Lib. de Salomone, Cap. IV. ait: *Navem, Ecclesiam debemus accipere, - - - quæ etsi undarum fluctibus aut procellis ſæpe vexatur, tamen nunquam poteſt ſuſtinere naufragium, quia in arbore ejus, id eſt, in Cruce Chriſtus erigitur, in puppi Pater residet Gubernator, proram Paracletus ſervat Spiritus. Hanc per anguſta hujus mundi freta duodeni in portum remiges ducunt,* id est, duodecim Apostoli. S. Hieronym. Comment. in Cap. IV. Isaiæ: *Super petram fundata Ecclesia nulla tempeſtate concutitur, nullo turbine, ventisque ſubvertetur.* S. Chrysost. in Orat. Quod Christus ſit Deus: *A die, qua dictum eſt, conſtat Ecclesia ſolida & ſtabilis, ac invicta, florens ac fulgens, & in dies magis ac magis vigens, crescens & plus roboris ſumens, & omnibus, qui ab illo die usque ad Domini adventum futuri ſunt, præſtans, ut ſummos inde fructus, & ineffabilem utilitatem capere queant.* S. Augustinus. In Psalm. LXXI. *Putant* (gentiles) *religionem nominis Chriſtiani usque ad certum tempus in hoc ſæculo victuram, & poſtea non futuram. Permanebit ergo cum ſole, quamdiu ſol oritur, & occidit; hoc eſt, quamdiu tempora iſta volvuntur, non deerit Ecclesia Dei, id eſt, Chriſti corpus in terris.* Enarratione II. in Psal. CI. *Illa Ecclesia, quæ fuit*

Patres.

fuit omnium Gentium, jam non est, periit. O impudentem vocem! Illa non est, quia tu in illa non es? Vide ne tu ideo non sis: Nam illa erit, etsi tu non sis. Hanc vocem abominabilem & detestabilem, præsumptionis, & falsitatis plenam, nulla veritate suffultam, nulla sapientia illuminatam, nullo sale conditam, vanam, temerariam, præcipitem, perniciosam, prævidit Spiritus Dei &c. Epist. XCIII. alias XLVIII. ad Vincentium Rogatistam, Cap. IX. *Ecclesia, quæ per omnes Gentes crescit, in frumentis Dominicis conservata est, & usque in finem, donec omnino omnes Gentes etiam barbaras teneat, conservabitur.* Lib. II. contra litteras Petiliani, Cap. XXVI. *Absit quidem ut Dominicum frumentum, quod per totum agrum, id est, hunc mundum, usque ad messem, id est, usque in finem sæculi, inter zizania crescere jussum est, vestris maledictis interiisse credatur.* Sermone II. in Psalm. CIII. *Nutabit Ecclesia, si nutaverit fundamentum: sed unde nutabit Christus, qui antequam veniret ad nos, & carnem susciperet, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil; qui omnia continet majestate, & nos bonitate? Non nutante Christo, non inclinabitur in sæculum sæculi. Ubi sunt qui dicunt periisse de mundo Ecclesiam, quando nec inclinari potest?*

Ratio. 17. Prob. III. Ratione. Deus ex una parte serio vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire: ex altera parte vult ut omnes homines veram ingrediantur Ecclesiam, hocque præceptum pro omni tempore obligat. Ergo vera Ecclesia perdurabit usque ad finem sæculorum; alias homines destituerentur medio ad salutem necessario. Ergo Ecclesia semper erit visibilis; alias homines agnoscere illam non possent, multoque minus eam ingredi.

Argumenta contraria refutantur.

Frustra obtenditur Authoritas Scripturarum. 18. Objicitur I. Authoritas Scripturarum. Isaiæ Cap. I. v. 3. dicitur: *Israel me non cognovit.* II. Jeremiæ Cap. II. v. 29. *Omnes dereliquistis me, dicit Dominus.* III^tio. II. Paralipomenon Cap. XV. v. 3. *Transibunt dies multi in Israel absque Deo vero, & absque Sacerdo-*

cerdote doctore, & absque lege. IV. Danielis IX. v. 27. *Deficiet hostia & Sacrificium.* V. Lucæ XVIII. *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* VI. II. ad Thessal. II. v. 3. scribit Apostolus, magnam diem Domini venturam non esse, *Nisi venerit discessio primum, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.* Ergo saltem temporibus Antichristi Ecclesia deficiet. R. ad I. & II. cum S. Augustino Lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. XIII. Propheticas illas increpationes universum populum Israel non spectare, sed partem solum maximam, quamvis ad populum universum dirigantur. Prophetæ enim sæpe per synecdochen totum pro parte accipiunt. Ad III. Azarias loquitur de Israele tantum, non de Juda. Ergo non de tota Ecclesia. Præterea exempla ex veteri Testamento petita ad rem præsentem non faciunt; non enim veterem Ecclesiam Judaicam, sed veram Christi Ecclesiam ad finem usque sæculorum perduraturam esse contendimus, ob perspicuas Christi promissiones. Ad IV. Jerosolymitani Templi eversionem, & cessationem sacrificii Judaici l. c. prædixit Daniel. Ergo perperam hæc verba ad Christiani Sacrificii cessationem a Protestantibus detorquentur. Ad V. Verba Christi non significant, quod peritura sit fides de orbe terrarum, sed quod perfecta & eximia fides vix tunc invenienda sit, propter justorum paucitatem, & iniquorum multitudinem. Ita locum hunc explicant S. Augustinus Lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. XV. Et S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos. Adde, quod verba illa Christi sint interrogantis, non asserentis. Ad VI. Discessio per metonymiam vocatur ipse Antichristus, quia causa erit, cur multi discedant a Christo. Ita Chrysostomus, Theodoretus, Theophylactus, Oecumenius, & S. Augustinus Lib. XX. de Civit. Dei, Cap. XIX. S. Hieronymus Epist. CLI. ad Algasiam putat, per discessionem intelligi defectionem ab Imperio Romano, quam idcirco diserte exprimere noluerit Apostolus, ne Romanos offenderet, qui-

bus

bus persuasum erat constans ac perpetuum fore suum Imperium.

19. Dices I. Apocalypsis XII. v. 6. *Mulier*, per quam intelligitur Ecclesia, *fugit in solitudinem*, *ubi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.* Ergo Ecclesia tempore Antichristi deficiet, & erit invisibilis. R. C. A. N. C. Per mulierem fugientem in solitudinem intelligunt Patres Ecclesiam temporibus Antichristi, quibus multi quidem metu mortis in solitudines fugient, non tamen omnes; multi enim resistent Antichristo usque ad profusionem sanguinis. Ergo neque tunc Ecclesia deficiet.

20. Dices II. Ecclesia in Scripturis comparatur Lunæ, ut Patres interpretantur, v. g. Cantic. VI. *Pulchra ut Luna.* Ergo quemadmodum Luna notatur deficere: ita etiam Ecclesia. R. D. A. Comparatur Lunæ quoad pulchritudinem, C. A. Quoad mutabilitatem, N. A. & C. Præter pulchritudinem Ecclesia Lunæ comparari potest I. Quod utraque sub initium sit exigua; crescat vero paulatim, donec totum expleat orbem. II. Quod Luna lumen suum accipiat a sole, Ecclesia a Christo Sole justitiæ. III. Quod sicut Luna mutationi, ita Ecclesia vicissitudini pacis & persecutionis sit obnoxia.

Historia Sacra.

21. Obj. II Historia Sacra. Ecclesia sæpius defecit, itaque obscurata est, ut fuerit aliquo tempore invisibilis. Ergo non est perpetua & indefectibilis. P. A. I. Initio mundi Adam & Eva peccando fidem amisere. II. Tempore Noe, ut dicitur Genes. Cap. VI. *Cuncta cogitatio cordis intenta erat ad malum. - - - Omnis quippe caro corruperat viam suam super terram.* III. Aaron Summus Sacerdos proposuit in deserto vitulum aureum adorandum: *Atque immolantes ei hostias dixerunt:* (Hebræi) *Isti sunt Dii tui Israel*, *qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Exodi XXXII. v. 8. IV. Tempore Manassis Regis Juda nulla fuere publica ministeria, nulli conventus, nulla Sacramenta. V. Tempore Passionis Christi Apostoli defecerunt a Christi fide, dicente Domino Matth. XXVI. *Omnes scandalum patiemini in me*,

in

in isto nocte. VI. Synagoga, quando Christum ad mortem damnavit, defecit. Ergo. R. N. A. Ad I. Adam & Eva per peccatum inobedientiæ non fidem, sed charitatem amiserunt; alias defecisset etiam Ecclesia invisibilis, quod Protestantes non admittunt. Ad II. Temporibus Noe, licet non multi, extiterunt tamen aliqui justi, Noe cum filiis & uxoribus eorum, Lamech Noemi pater, Mathusalem, aliique, qui paulo ante diluvium mortui sunt. Præterea quamvis homines temporibus illis passim impii fuerint; fidem tamen non amiserunt cum idololatriæ origo ad tempora post diluviana referatur. Ad III. Moyses, qui tunc erat Judaicæ Ecclesiæ caput visibile, (quia Aaron nondum inauguratus erat summus Pontifex) erroris criminisque totius plebis non fuit particeps, & Levitæ omnes ab eo crimine alieni fuerunt. Adde, quod sufficienter probari nequeat, reliquos omnes Israelitas in tantum flagitium consensisse. Ad IV. R. cum Card. Perronio in Responsione ad Regem Angliæ, Cap. LXXXVIII. etiam tunc temporis Ecclesiam fuisse visibilem, etiamsi nulli cœtus publici haberentur; quia multi obstiterunt perfidiæ Manassis, quos inter Isaias Propheta, & fuso sanguine Ecclesiam illustrarunt. Ad V. Tempore passionis defecit constantia & fortitudo, minime vero fides Apostolorum. Christus exprobravit Apostolis incredulitatem eorum, id est, tarditatem ad credendam resurrectionem Domini, quia putabant Christum figurate tantum resurrectionem suam prædixisse. Ad VI. Synagoga non erat Ecclesia universalis, cum extra illam æterna salus potuerit obtineri: nec a Deo instituta erat, ut usque ad finem sæculorum permaneret; sed debuit desinere præsente Christo, sicut evanescit umbra & figura fulgente Sole & veritate. Quare Synagoga repudiata tunc fuit cum suis cæremoniis & sacrificiis, in ejusque locum successit Ecclesia Christi.

Infirmitas argumenti nostri.

22. Obj. III. Infirmitas argumenti nostri ex Scripturis petiti. Promissio a Christo Ecclesiæ facta de ejus perpetuitate non est absoluta, sed conditionata; si nimirum Fideles officio suo non defuerint. Ergo cum

purificatio hujus conditionis sit valde incerta, ex Scripturis solide probari nequit absoluta Ecclesiæ perpetuitas. P. A. Promissio illa est similis huic Joan. VIII. v. 31. *Si manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem.* Ergo. R. N. A. Nullum enim in Scripturis aut traditione extat conditionis hujus vestigium. Ad *probat.* N. A. In posteriori textu Joan. VIII. clare exprimitur conditio, ibidemque Christus particulares Judæos in ipsum credentes alloquitur. Contra promissiones Ecclesiæ factæ nullam prorsus conditionem exprimunt: factæ sunt toti Ecclesiæ; & si conditionem includerent, forent ridiculæ, quia hunc haberent sensum: Ecclesia non errabit, si a veritate non deflexerit: puram doctrinam tradet, si eam non corruperit.

23. Dices. Eadem pomissio, quæ facta est Ecclesiæ, facta est etiam Synagogæ, & Templo Salomonis. Ergo cum Synagoga repudiata fuerit, & Templum lapsu temporis eversum, promissio illa non intelligenda est de perpetuitate stricte tali, sed de duratione tantum per multa sæcula. R. N. A. Quod Deus Synagogæ perpetuitatem stricte talem non promiserit, patet tum ex eventu, tum etiam ex eo, quia per Danielem Cap. IX. expresse ac diserte denuntiavit, cessaturum esse sacrificium & hostiam; per Jeremiam autem Cap. XXI. novam Legem promulgandam fore a Messia. Vide dicta Tract. II. Num. 79. At vero neque ex Verbo Dei scripto, neque tradito habetur, promissionem Ecclesiæ factam intelligendam esse de perpetuitate minus stricte & improprie sumpta: immo contrarium ostendunt verba Scripturæ, quæ expressius inculcant perpetuitatem Ecclesiæ stricte talem, & universalis Patrum ac Doctorum Ecclesiæ consensus.

Patrum authoritas

24. Objic. IV. Authoritas Patrum. S. Hilarius Lib. contra Auxentium innuit, Ecclesiam suis temporibus adeo obscuratam fuisse, ut in latebris tantum & cavernis inveniretur: adeoque visibilem Ecclesiam defecisse. *Unum moneo*, inquit, *cavete Antichristum: male enim vos parietum amor capit: male Ecclesiam Dei in*

tectis

tectis ædificiisque veneramini: male sub his pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est in his Antichristum esse sessurum? Montes mihi, sylvæ, & lacus, & carceres, & voragines sunt tutiores: in his enim Prophetæ aut manentes, aut demersi, Dei Spiritu prophetabant. II. Chrysost. Hom. XLIX. Operis imperfecti in Matthæum docet, Ecclesiam quandoque nullo visibili signo dignosci, solasque tunc Scripturas consulendas esse. R. ad I[mum]. S. Hilarius non loquitur de Ecclesia universa; sed tantum de Ecclesia Mediolanensi, quam infestabat Auxentius Episcopus Arianus, multos pervertens, omnes ferme decipiens simulata Catholici nominis professione. Quapropter S. Hilarius Catholicos Mediolanenses monet, ne cum Auxentio in Ecclesiam conveniant, & sacros conventus in sylvis potius & cavernis agant, quam hæretica communione fœdentur. Ad II. R. Opus illud non esse S. Chrysostomi, sed hæretici cujusdam, aut ab hæreticis fuisse vitiatum. Hom. enim XLVIII. Homousiani vocantur hæretici. Vide hac de re plura apud Natalem Alexandrum in Hist. Ecclesiastica Sæculi IV. Cap. VI. Artic. XXIX. Num. VII.

CONTROVERSIA III.

AN DENTUR NOTÆ VERÆ CHRISTI ECCLESIÆ, ET AN ILLÆ SINT SINCERA PRÆDICATIO VERBI DEI, ET LEGITIMUS SACRAMENTORUM USUS?

CONTRA PROTESTANTES.

Quid sint Notæ, & quæ earum proprietates?

25. Notarum nomine veniunt certi quidam characteres, proprietates ac signa, quibus vera Christi Ecclesia ab omni alia ita discriminatur, ut iis cognitis nemo prudenter dubitare possit, quin illa sit vera Christi Ecclesia, in qua ejusmodi notæ deprehenduntur. Itaque notæ illæ debent I. notiores esse ipsa Ecclesia; ignotum enim per notius cognoscitur. II. Debent veræ Ecclesiæ evidenter convenire, evidentia nempe credibilitatis; alioquin vera Ecclesia Christi non posset certo ac perspicue cognosci: Et quidem soli veræ Ecclesiæ, ita ut saltem collective sumptæ alteri non con-

veniant; alias vera Ecclesia ſufficienter diſcerni non poſset a cœtibus hæreticorum, cum nulla res discernatur per ſignum aliis commune. III. Notæ illæ debent eſse claræ quoad omnes, & non tantum quoad doctiores; ita ut a rudibus etiam perpenſæ, valeant eos ducere in cognitionem veræ Eccleſiæ, ſicque poſſint etiam illi veram Eccleſiam ingredi. Cæterum ſermo nobis hic eſt cum hæreticis, minime vero cum aliis ſectis Antichriſtianis, quarum aſseclæ ut ad agnitionem veræ Eccleſiæ perducantur, aliis argumentis convinci ſolent, ut diximus Tractatu II. Articulo I. de vera Religione.

Quas notas admittant Proteſtantes?

26. Proteſtantes, quamvis ex eorum principiis ſequeretur, nullas aſsignari poſse notas veræ Eccleſiæ, eoquod doceant Eccleſiam ex ſolis prædeſtinatis conſtare, eſseque invisibilem; communiter tamen geminas admittunt, nimirum ſinceram Verbi Dei prædicationem, & legitimum Sacramentorum usum. *Quas Catholici?* Catholici eas, alii plures, alii pauciores ſtatuunt, quæ tamen commode ad quatuor principales revocari poſsunt, nempe unitatem, universalitatem, ſanctitatem, antiquitatem, juxta doctrinam Symboli CPolitani I. *Et in unam, ſanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam.* Unitas & Universalitas vocantur notæ *negativæ;* quæ si adsint, ſe ſolis ſpectatæ, non illico veram Eccleſiam efficiunt: si tamen desint, Eccleſiam illam certæ ſalsitatis arguunt. Antiquitas & ſanctitas notæ dicuntur *poſitive*, vel *affirmative;* quæ nemini alii convenire poſsunt, quam veræ Chriſti Eccleſiæ.

Eccleſia debet notis eſse conſpicua.

27. Concluſio I. Vera Chriſti Eccleſia debet notas aliquas habere, ex quibus clare diſcernatur ab omnibus aliis falsis ſectis. Prob. I. Authoritate Symbolorum Apoſtolici, & CPolitani I. II. Authoritate Patrum. S. Hieronymus in Dial. adversus Luciferianos duas recenset, continuam ab Apoſtolis ad nos usque durationem, & ipsam Chriſtiani nominis appellationem. S. Auguſtinus Lib. contra Epiſtolam fundamenti, Cap. IV. ſex enumerat; nempe consensum populorum, miracula, ſanctitatem morum, vetuſtatem originis, ſuccef-

cessionem Sacerdotum ab ipsa Sede Petri ad præsentem Episcopatum, ipsum Catholicæ Ecclesiæ nomen. Vincentius Lerinensis Commonitorii Cap. III. tres appellat, universitatem, antiquitatem, & consensionem. III. Ratione. Cum extra Ecclesiam salus obtineri nequeat, cuilibet incumbit gravis obligatio quærendi Ecclesiam veram, eamque ingrediendi. Ergo cum Deus neminem obliget ad impossibilia, debet Ecclesia quasdam habere notas, per quas dignoscatur a falsis sectis.

Quales non sunt prædicatio Verbi Dei, & usus Sacramentorum.

28. Conclusio II. Neque sincera Verbi Dei prædicatio, neque legitimus Sacramentorum usus sunt genuinæ notæ, quibus discerni queat vera Christi Ecclesia ab omni alia. Prob. I. Vel qualiscunque divini Verbi prædicatio, & qualiscunque Sacramentorum administratio sunt nota veræ Ecclesiæ, vel legitima tantum, vera ac sincera. Neutrum potest dici. Ergo. P. m. Non qualiscunque; quia in omni fere secta Christiana Verbum Dei aliquo modo prædicatur, & Sacramenta aliqua administrantur. Ergo quælibet fere secta Christiana, v. g. Arianorum, Pelagianorum, Nestorianorum, esset vera Christi Ecclesia; quod tamen certo falsum est, cum una tantum sit columba, ac Sponsa Christi. Non legitima, vera ac sincera; quia nullus fere ex hæreticis invenietur, qui in sua secta Verbum Dei sincere prædicari, ac Sacramenta legitime administrari non contendat. Ergo aliud signum, aliaque nota requiritur, qua sincera Verbi Dei prædicatio, & legitima Sacramentorum administratio a falsa & illegitima discernatur. P. C. Difficilius est dignoscere, quæ sit vera Christi doctrina, & quæ vera ejus Sacramenta, quam quæ sit vera Christi Ecclesia. Ergo cum signum debeat esse clarius re significata, geminæ illæ notæ Protestanticæ non sunt notæ veræ Ecclesiæ Christi; immo illæ ipsæ clarioribus notis indigent. P. A. Ut certo cognoscatur, quæ sit vera Christi doctrina, & quæ legitima Sacramenta, tria certo constare debent. I. Verbum scriptum, in quo doctrina illa continetur, esse revera genuinum Dei Verbum. II. Versiones Scripturarum esse fidelissimas, & ab omni errore, saltem quoad mores & fidem,

fidem, immunes. III. Quisnam sit illius loci legitimus sensus. Atqui hoc maxime difficile & arduum est doctoribus, omnino vero impossibile a rudibus dignosci & explorari. Ergo notæ illæ Protestanticæ non sunt genuinæ, quia obscuriores sunt re significata.

29. Prob. II. Notæ illæ sunt nugatoriæ & identicæ. Ergo non sunt genuinæ notæ veræ Ecclesiæ. P. A. Quando quæritur, quænam sit vera Christi Ecclesia, hoc ipso quæritur, in quanam Ecclesia Verbum Dei sincere prædicetur, & Sacramenta legitime administrentur. Ergo notæ illæ sunt nugatoriæ & identicæ. Quare idem facere videntur mihi Protestantes, quod ille, qui peregrino cuidam interroganti quænam domus sit Prætoris aut Consulis, responderet, eam ipsam esse, in qua Prætor vel Consul habitat.

30. Prob. III. Argumento ad hominem. Ecclesia Catholica mille annis ante Lutherum & Calvinum, vel habuit notas illas a Protestantibus assignatas, vel non habuit? Neutrum potest dici. P. m. Si non habuit: ergo sæculo VI. non fuit vera Ecclesia Christi, utpote notis illis destituta. Ergo Ecclesia Christi sæculo illo periit, cum alia assignari nequeat, quæ tunc temporis Catholicæ Ecclesiæ successerit. Si habuit illas notas; Protestantes vel ostendere debent prædicationem Verbi Dei, & Sacramentorum administrationem fuisse in Ecclesia Catholica subsequentibus temporibus immutatam, quod certe nunquam evincent: vel fateri tenentur Ecclesiam Catholicam etiamnum esse veram Christi Ecclesiam, a qua proin perperam recesserunt.

Argumenta contraria refutantur.

Notæ sunt utiles, & necessariæ.

31. Objicitur I. contra I. Conclusionem, Notarum inutilitas. Notæ non sunt necessariæ ad cognoscendum id quod est visibile. Sed vera Ecclesia Christi est visibilis. Ergo. P. M. Ad cognoscendum Regnum aliquod, vel Imperium, non sunt necessariæ aliquæ notæ, quia illud per se est visibile. Ergo a pari. R. I. retorquendo. Christus in terris degens erat visibilis.

lis. Ergo non erant necessariæ notæ aliquæ, quibus tanquam verus Messias agnosceretur? R. II. N. M. & D. m. Vera Christi Ecclesia est visibilis quoad externam professionem fidei, C. m. Quoad fidem internam, seu ipsam veritatem fidei & Sacramentorum, N. m. Quamvis Ecclesia, quæ formaliter constituitur per unionem hominum eamdem fidem sub uno supremo Pastore profitentium, sit visibilis; veritas tamen fidei internæ in se non videtur, sed debet evidenter fieri credibilis per certas notas distinctas. Ad *probat.* N. A. nam Imperia illa & Regna ut cognoscantur, & discriminentur ab aliis, debent habere certas notas & characteres, v. g. regionem, nomen, sigillum &c.

32. Dices I. Per notas Ecclesia non potest dignosci. Ergo sunt inutiles. P. A. Notæ illæ desumuntur a Symbolis, Patribus, & Scripturis. Ergo prius sciri debet, hanc esse veram Ecclesiam, quæ Scripturas tradit & Symbola. Ergo Ecclesia præsupponitur ad notas. R. N. A. Ad *prob.* C. A. D. C. Ergo prius debet sciri in genere dari veram Ecclesiam Christi, C. C. Hanc determinatam, de qua quæritur, esse veram Christi Ecclesiam, N. C. Cum Protestantes, quibuscum agimus, admittant divinas Scripturas, & Symbola primis Ecclesiæ sæculis edita, recte ex illis desumimus notas, probamusque eas soli Ecclesiæ Romano-Catholicæ convenire; ideoque eam solam esse veram Ecclesiam Christi.

33. Dices II. Si notæ essent necessariæ ad inquirendam & discernendam veram Ecclesiam a falsa, deberet certo constare, quot & quales sint. Atqui non constat; nam CPnum I. quatuor assignat, S. Hieronymus duas, Vincentius Lerinensis tres, Bellarminus quindecim, Thomas Bozius centum, alii plures, alii pauciores. Ergo. R. C. M. in suo sensu, & N. m. Quamvis alii plures, alii pauciores enumerent; in præcipuis tamen ac primariis omnes conveniunt.

Protestantibus nec favet ratio.

34. Obj. II. contra II. Conclusionem Ratio Theologica. Ubi Christus est, ibi est Ecclesia. Sed ibi Christus est, ubi est sincera prædicatio Verbi divini. Ergo ubi est sincera prædicatio Verbi divini, ibi est Ecclesia.

Ergo

Ergo sincera prædicatio Verbi divini est nota veræ Ecclesiæ. II. Id, per quod dignoscitur ovile Christi, est nota Ecclesiæ. Sed prædicatione dignoscitur ovile Christi. Ergo prædicatio est nota Ecclesiæ. III. Nota est id, quo populus dignoscitur. Sed Verbi divini prædicatione populus dignoscitur. Ergo prædicatio Verbi divini est nota Ecclesiæ. R. ad I. Concesso syllogismo, nego ultimam consequentiam ob rationes paulo ante allatas. Omnes qui dubitant an hæc sit vera Christi Ecclesia, dubitant etiam de sincera prædicatione Verbi divini in illa Ecclesia; adeoque obscurum per aliud æque obscurum, aut omnino obscurius cognosci nequit. Ad II. C. M. N. m. Per sinceram prædicationem distinguitur quoad se ovile Christi; sed a dubitantibus non dignoscitur, nisi prius per alia signa sinceritas prædicationis Verbi divini cognoscatur. Igitur prædicatio sincera est distinctivum ovilis Christi, sed non est signum aut nota, quæ in suo conceptu dicit manifestationem hujus distinctivi. Ad III. C. M. N. m. Per prædicationem non dignoscitur populus Dei, nisi prius constet de vera Ecclesia, a qua dependet legitima prædicatio.

35. Dices I. Nisi prædicatio esset Ecclesiæ nota, non præciperetur pro Ecclesia investiganda. Atqui præcipitur Matth. X. *Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit Regnum cœlorum.* Ergo. R. N. M. Non ideo Ecclesia est vera, quia facta est prædicatio; sed ideo prædicatio est legitima, quia fit jussu & authoritate Christi, & Ecclesiæ. Locus ex S. Mathæo adductus tantum probat, in Ecclesia prædicationem exerceri ut munus proprium, & credentes ad Ecclesiam & salutem trahi; quia prædicatio veritatem, & notas Ecclesiæ declarat.

36. Dices II. Ecclesia quærenda est in Scripturis, & per Scripturas demonstranda. Ergo prædicatio Scripturarum est nota veræ Ecclesiæ. P. A. S. Augustinus Lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. III. ait: *Ibi* (in Scripturis) *quæramus Ecclesiam, ibi discutiamus causam nostram. - - Nolo humanis documentis, sed divinis oraculis Sanctam Ecclesiam demonstrare.* Ergo Scriptura notior

est

eſt quam Ecclesia. R. N. A. Notius demonſtrandum non eſt per minus notum: præscindendo autem ab authoritate Ecclesiæ, difficilius eſt cognoscere exiſtentiam & ſensum Verbi Dei, quam dignoscere quænam ſit vera Ecclesia Christi. Ad *prob.* C. A. D. C. Ergo Scriptura notior eſt quam Ecclesia, ſecundum quid, quando nempe de ipsa conveniunt ambæ partes, quando clare loquitur, C. Simpliciter & absolute, N. C. Disputaturus olim Auguſtinus cum Donatiſtis, ubinam eſset vera Christi Ecclesia; quia Donatiſtæ admittebant Scripturas, illæque claræ erant, idcirco Scripturis utebatur, ut oſtenderet veram Ecclesiam non eſse in ſola Africa. Cæterum rationem, cur Scripturæ divinæ adeo perspicue de Ecclesia loquantur, idem S. Augustinus aſsignat Enarratione III. Num. 8. in Psal. XXX. quia nimirum plures futuræ erant controversiæ hæreticorum contra Ecclesiam, quam contra Christum: & quia habita certitudine Ecclesiæ, ejus authoritate quælibet quæſtio facile diſsolvitur.

37. Dices III. Prædicatio pura Verbi divini eſsentialiter competit ſoli veræ Ecclesiæ. Ergo eſt certiſsima nota veræ Christi Ecclesiæ. *Conf.* Per illud aliqua res diſtinguitur ab aliis, per quod conſtituitur. Sed vera Christi Ecclesia conſtituitur per veram doctrinam. Ergo. R. C. A. N. C. Prædicatio pura ac ſincera eſt obscurior ipsa Ecclesia. Ergo non poteſt eſse nota veræ Christi Ecclesiæ; cum ſignum clarius eſse debeat ſuo ſignificato. Ad *conf.* D. M. Per illud diſtinguitur ab aliis quoad ſe, C. M. Quoad nos, N. M.

38. Obj. III. Paritas. Falsa doctrina eſt certa nota falsæ Ecclesiæ. Ergo vera doctrina eſt certa nota veræ Ecclesiæ. II. Per veram doctrinam diſtinguitur a nobis verus Christianus a falso. Ergo etiam quoad nos vera Ecclesia Christi a falsa. III. Verus Doctor discernitur a falso per veram doctrinam. Ergo etiam Ecclesia vera discernitur a falsa per veram doctrinam. IV. Primitiva Ecclesia dignoscebatur ex vera doctrina Apoſtolorum. Ergo etiam noſtris temporibus Ecclesia Christi hoc modo dignoscitur. R. ad I. D. A. Si aliun-

Nec paritas.

de

de certo conſtet, quod doctrina ſit falsa, C. Secus, N. A. & D. C. Si aliunde certo conſtet, quod Eccleſiæ doctrina ſit vera & Apoſtolica, C. Si aliunde non conſtet, N. C. Atqui ſine aliis notis nobis ſufficienter non conſtat, doctrinam Eccleſiæ eſse veram & Apoſtolicam. Ergo doctrina non eſt nota veræ Eccleſiæ. Ad II. C. A. N. C. Verus Chriſtianus dicitur ille, qui profitetur doctrinam a vera Chriſti Eccleſia propoſitam. Ergo veritas doctrinæ jam antecedenter ad notitiam veri Chriſtiani præsupponitur. Contra veritas doctrinæ non præsupponitur ad notitiam veræ Eccleſiæ, ſed illa eſt obſcurior. Ad III. D. A. Verus Doctor discernitur a falſo per veram doctrinam, ſi doceat res evidenter veras, & modo evidente, C. A. Si doceat res obscuras, aut evidentes etiam, ſed modo non evidenti, N. A. & C. Doctrina veræ Eccleſiæ non eſt evidenter vera, id eſt, non eſt evidens evidentia veritatis, ſed tantum evidentia credibilitatis: neque a nobis ut infallibiliter vera cognoscitur, præscindendo a revelatione divina, atque ab authoritate Eccleſiæ. Ad IV. D. A. Dignoscebatur ex doctrina Apoſtolorum ſola, N. A. Ex doctrina Apoſtolorum confirmata miraculis, prophetiis, aliisque ſignis credibilitatis, C. A. & N. C.

CONTROVERSIA IV.

AN VERA CHRISTI ECCLESIA DEBEAT ESSE UNA, ET QUÆNAM SIT ILLA?

CONTRA PROTESTANTES.

Vera Eccleſia debet eſse una, unitate doctrinæ.

39. Concluſio I. Vera Chriſti Eccleſia debet eſse una, unitate doctrinæ & Cathedræ ſeu regiminis ſub uno ſupremo Paſtore, qui eſt caput ejus viſibile. Prob. Ima. pars Concluſionis Imo. Authoritate Scripturarum. I. ad Cor. Cap. X. dicitur: *Unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Ad Ephes. Cap. IV. *Solliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una ſides, unum baptiſma.* I. ad Cor. Cap. I. v. 10. *Id ipſum*

dica-

dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchismata: ſitis autem perfecti in eodem ſensu, & in eadem ſententia. I. ad Cor. XIV. v. 33. *Non enim eſt diſsensionis Deus, ſed pacis.* Ad Philipp. II. v. 2. *Implete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem charitatem habentes, unanimes, id ipsum ſentientes.*

40. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Irenæus Lib. IV. adv. Hær. Cap. LXIX. ait: *Nos vero unum & ſolum verum Deum doctorem ſequentes, & regulam veritatis habentes, de iisdem ſemper eadem dicimus.* S. Athanasius Orat. in illud, *Omnia mihi tradita ſunt a Patre,* ſcribit: *Hæc eſt vera doctrina, hoc eſt verum ſignum argumentumque, quod ita iſta inter ſe consentiunt, neque diſsident vel inter ſe, vel inter Patres.* Clemens Alexandrinus Lib. VII. Stromatum: *Ecclesia, quæ antiqua & Catholica eſt, una propter unitatem fidei.* S. Augustinus Lib. XVIII. de Civit. Dei, Cap. LI. *Videns diabolus templa dæmonum deſtrui, & in nomen liberantis Mediatoris currere genus humanum, hæreticos movit, qui ſub vocabulo Chriſtiano doctrinæ resiſterent Chriſtianæ, quasi poſsent indifferenter ſine ulla correptione haberi in Civitate Dei, ſicut Civitas confusionis indifferenter habuit Philosophos inter ſe diversa & adversa ſentientes. Qui ergo in Ecclesia Chriſti morbidum aliquod pravumque ſapiunt, ſi correpti ut ſanum rectumque ſapiant, resiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defensare perſiſtunt, hæretici fiunt, & foras exeuntes habentur in exercentibus inimicis.* Vides, juxta Auguſtinum Ecclesiam ita eſse unam unitate doctrinæ, ut omnes omnino hæretici, in quacunque ſecta contineantur, & quoscunque errores contra fidem consectentur, nullo prorsus excepto, etiamsi fundamentales articulos profiteantur, ad unam & veram Christi Ecclesiam, a qua propter errores quoslibet præcisi ſunt, minime pertineant, omnes inquam illi, *qui in Ecclesia Chriſti morbidum aliquod pravumque ſapiunt*, nec emendantur.

41. Prob. III. Ratione Theologica. Ex una parte doctrina veræ Ecclesiæ eſt doctrina Dei: ex altera parte

te Deus non poteſt revelare contradictoria, atque inter ſe pugnantia, quia Deus eſt ſumma veritas: neque authoritatem ſuam ita parvi pendit, ut liberum hominibus relinquat aliqua credere, vel non credere, quæ homines certo ſciunt a Deo revelata eſse. Ergo Eccleſia in fidei dogmatibus diſsidens, non poteſt eſse vera Chriſti Eccleſia. Præterea vera Chriſti Eccleſia eſt perpetuo duratura. Ergo debet eſse una unitate doctrinæ, quia ut Chriſtus ait Lucæ XI. v. 17. *Omne Regnum in ſe ipſum diviſum deſolabitur.*

Et Capitis viſibilis.

42. Prob. II. pars Concluſionis I^mo. Authoritate Scripturarum. Joannis Cap. X. v. 16. ait Chriſtus. *Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Paſtor.* Joan. XXI. ait Chriſtus ad Petrum: *Paſce oves meas.* Matth. XVI. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. - - Et tibi dabo claves regni cœlorum.* In Scripturis Eccleſia ſæpe comparatur corpori, regno, domui, navi, exercitui ordinato. Atqui in corpore debet eſse caput, in regno Rex, in domo Paterfamilias, in navi gubernator, in exercitu Dux ſupremus cui omnes pareant. Ergo etiam Eccleſia, cum a Chriſto ſapientiſsime fuerit ordinata, debet habere ſupremum caput cui omnes obtemperent, quocum uniantur: & quidem viſibile, ſubordinatum tamen capiti inviſibili Chriſto.

43. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Cyprianus Lib. de Unitate Eccleſiæ, Cap. III. ait: *Unam Cathedram conſtituit, & unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. - - - Exordium ab unitate proficiſcitur: Primatus Petro datur, ut una Eccleſia, & Cathedra una monſtretur.* Idem Epiſt. ad Cornelium LV. *Non aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice Chriſti cogitatur.* S. Hieronymus Lib. I. contra Jovinianum. *Inter duodecim unus eligitur, ut Capite conſtituto ſchiſmatis tolleretur occaſio.* S. Ambroſius in Caput

put IX. Lucæ. *Chriſtus Eccleſiæ, quam ipse intimo ſpiritu regit, hominem ſuæ poteſtatis Vicarium & miniſtrum præfecit: nam cum visibilis Eccleſia visibili capite egeat, ita Salvator noſter Petrum universi fidelium gregis Caput & Paſtorem conſtituit, cum illi oves ſuas pascendas verbis ampliſsimis commendavit; ut qui ei ſucceſsiſsent, eandem plane Eccleſiæ regendæ, & gubernandæ poteſtatem habere voluerit.* S. Leo M. Serm. III. de Aſsumpt. ſua ad Pontificatum. *De toto mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum Gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctisque Eccleſiæ Patribus præponatur; ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes ſint, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Ex Græcis unus nobis ſufficiat S. Irenæus Lib. III. adv. Hær. Cap. III. *Ad hanc enim Eccleſiam* (Romanam) *propter potentiorem principalitatem neceſse eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conservata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* Ergo juxta Patres vera Eccleſia Chriſti debet habere ſupremum quemdam Judicem Deo ſubordinatum, & visibilem, qui lites dirimat, concordiam ſervet, cuique litigantes partes acquiescant.

Talis eſt Ecclesia Cathol.

44. Concluſio II. Eccleſia Romano-Catholica eſt una unitate doctrinæ & Capitis. Prob. Eſt una unitate doctrinæ, quia omnes Catholici eosdem fidei articulos, eadem dogmata ab Eccleſia clare definita ubivis terrarum credunt & profitentur, ſuntque unius cordis, labii unius: neque Proteſtantes unquam oſtendere poterunt, Catholicos in credendis fidei dogmatibus ab Eccleſia clare decisis, inter ſe discrepare: aut Eccleſiam tanquam fidei dogma aliquid definiviſse, quod antea ut erroneum & fidei contrarium rejecerat; adeo ut cum S. Irenæo Lib. I. adv. Hæreses, Cap. III. vere poſsimus dicere: *Cum hanc prædicationem, & hanc fidem acceperit Eccleſia, & quidem in universum diſseminata, diligenter cuſtodit, quasi unam domum inhabitans, & ſimiliter credit, quasi unam animam habens & unum cor, consonanter hæc prædicat & docet & tradit, quasi unum poſsi-*

posſidens os. Nam etsi in mundo loquelæ diſsimiles ſunt, ſed tamen virtus traditionis una & eadem eſt. Eſt etiam una unitate Capitis visibilis; quia Romanum Pontificem ut Christi Vicarium in terris, & Petri ſucceſsorem veneratur, ejusque poteſtati ſe ſubmittit.

Proteſtantica nec Capitis, nec doctrinæ habet unitatem.

45. Conclusio III. Eccleſia Proteſtantium neque eſt una unitate Capitis, neque unitate doctrinæ. Ima. pars Concluſionis probatione non indiget; videmus enim Proteſtantes nullum agnoſcere Principem ſæcularem, multoque minus ex miniſtrorum turba ſupremum aliquem Sacrorum Præſidem, qui Lutheranis omnibus, aut Calvinianis jus ſacrum dicat; ſed quemlibet Principem ſæcularem in ſua ditione, independenter ab alio, res Eccleſiæ ſuæ ordinare, & miniſterium unius urbis aut provinciæ authoritatem ſuam ad alias urbes vel provincias non extendere.

Ut oſtendunt Antilogiæ Lutheri.

46. Prob. IIda. pars Concluſionis Imo. ex apertis antilogiis Lutheri & Calvini, de quibus merito uſurpari poteſt, quod S. Hilarius Libro adverſus Conſtantium ſcribit: *Modo unum, modo alterum cogis Concilium, & in unoquoque varias fidem. Accidit tibi, quod imperitis ædificatoribus, quibus ſua ſemper diſplicent, accidere ſolet, ut ſemper deſtruas, quod ſemper ædifices.* Et S. Athanaſius Orat. I. contra Arianos: *Illud quoque prorsus mirabile, omnes quotquot ſunt hæreses, in fingendo diverſa pugnantiaque inter ſe afferre, nec alibi nisi in falsitate ſibi invicem conſentire.* Lutherus Sermone de X. præceptis, & Concione de morte Tom. I. ait, Sanctos eſse invocandos: negat hoc ad Waldenſes ſcribens de adoratione Sacramenti, & Sermone de Mammone. In Reſolutionibus, & reſponſione ad Dialogum Sylveſtri Prieratis docet Eccleſiam eſse infallibilem: Poſtilla in Imam Dominicam Epiphaniæ id negat. Lib. de virtute Excommunicationis aſserit obediendum eſse Prælatis Eccleſiæ: negat id Lib. de Captiv. Babylonica. In Reſolutionibus ait, Petrum fuiſse caput Eccleſiæ: negat id in Aſſertionibus. In Expoſitione Orationis Dominicæ admittit liberum arbitrium: negat id Libro de ſervo arbitrio contra Eraſmum. In Viſitatione Saxonica docet obſer-

observanda esse præcepta Decalogi: negat illis nos teneri in Cap. XX. Exodi. Sermone de Eucharistia admittit transubstantiationem: negat illam Lib. de Captivit. Babylonica. Plurimas, easque manifestas Lutheri contradictiones exhibet Jodocus Coccius in suo Thesauro Controversiarum, Lib. VIII. de signis Ecclesiæ, Artic. VII. & Card. Gotti de Vera Christi Ecclesia, Cap. X.

Quem ridicule excusant Protestantes.

47. Mirabili prorsus excusationis genere utuntur Lutherani, ut parentis sui famam tueantur; ajunt enim id nulla dignum esse admiratione quod Lutherus a se ipso sæpius dissentiat: initio prædicationis suæ necdum sufficienter illuminatum fuisse, idemque illi accidisse, quod ei qui e tenebris in clarissimam lucem educitur. Verum si hoc excusationis genus valeret, crassissimi hæresiarcharum errores hac spongia facili negotio abstergerentur, dicendo, cum hæc scriberent docerentque, cœlesti luce nondum satis collustratos fuisse. Certe in Ecclesia Dei hactenus inauditum est, missum a Deo fuisse Apostolum aut Prophetam ad peragenda munia sua nedum satis cœlitus edoctum & illustratum, qui sibi turpiter adeo contradixerit, & quidem post plures prædicationis suæ annos. Licebitne nobis a Lutheranis tempus illud beatissimum exquirere, quo Lutherus cœlesti luce sufficienter perfusus est? Quamnam illustrationis hujus Epocham statuunt? Hanc si figere nequeant, valde illis metuendum est, ne doctrinæ furfures pro auro amplectantur.

Et Calvini.

48. Eadem prorsus fuit Joannis Calvini inconstantia & levitas. Lib. I. Institut. Cap. XVIII. Et Lib. III. Cap. XXIII. asserit Deum authorem esse peccati: negat id in Harmonia, & ad Cap. IV. Matth. In III. caput S. Joan. asserit neminem salvari posse absque baptismo: negat hoc Lib. IV. Institut. Cap. XVI. Libro I. Instit. Cap. XV. docet, Adamum habuisse liberum arbitrium ante peccatum: negat id Lib. III. Cap. XVIII. Lib. IV. Institut. Cap. XVIII. duo tantum admittit Sacramenta, Cœnam & Baptismum: at vero Cap. XIX. tria statuit, nempe præter duo priora, etiam Or-

dinem.

dinem. Affirmat Christum de sua salute non desperasse ad Cap. XXVI. & XXVII. Matth: negat Lib. II. Instit. Cap. XVI. Christi mortem nobis profuisse asserit ad Cap. XXII. Lucæ: negat id Lib. II. Institut. Cap. XVI.

Item Lutheranorum inter se discordiæ.

49. Prob. II. Lutherani ab ipsis Lutheranis, Calviniani a Calvinianis, atque ambo a se invicem in gravissimis materiis dissident. Ergo in Ecclesia Protestantica non datur unitas doctrinæ. P. A. Imo. ex Colloquio Vormatiensi A. C. 1557. & Altenburgico A. C. 1568. in quo convenerunt Theologi Lutherani Saxonici, Ducales & Electorales, ad sanciendam inter se concordiam: sed frustra; nihil enim effectum est, quam ut utraque pars mutuis se conviciis proscinderet, Servetianos, Antinomos, Enthusiastas, Manichæos, Epicuræos, Pseudoprophetas, stolidos, talpis cæciores, spectra fugacia, sycophantas, falsarios, impios, errorum & corruptelarum palliatores, agyrtarum & præstigiatorum similes, furoris æstu percitos &c. appellitando. II. Ex Lutheri discipulis, qui in gravissimis materiis nunquam inter se convenerunt. Tales sunt Carolostadius, Münzerus, Stifelius, Agricola, Georgius Major, Osiander, Melanchton, Stancarus, Ambsdorffius, Brentius, Illyricus &c. ex quibus nati sunt Lutherani molles & rigidi, Confessionistæ, Antinomiani, Flacciani, Synergistæ, Adiaphoristæ, Anabaptistæ, Osiandrini, Stancariani, Ubiquistæ, Majoristæ, Concordistæ &c. Eadem de causa Calvinistæ conventus celebrarunt, vocatis sectæ suæ Theologis, Bernæ, Dordraci, Hagæ Comitum, Londini &c. sed frustra; pluribus enim in rebus, iisque gravissimis, etiamnum inter se dissident. Certe Angli, Bremenses, & Brandemburgici Calviniani rejecerunt, & hodiedum abominantur doctrinam Dordracenæ Synodi de prædestinatione, & morte Christi pro solis prædestinatis.

Et cum Sacramentariis.

50. Multo autem minus conveniunt inter se Lutherani & Calviniani. Notæ sunt simultates quas Lutherus cum Sacramentariis, Calvino & Tigurinis exercuit. In brevi sua Confessione ab Hospiniano relata Parte II. Histor. Sacrament. ait: *Zwinglianos jure vocari posse pani-*

panivoros, vini bibones, immo animarum latrones; neminem pro illis orare posse. Blasphemos in Deum & Christum, damnatam sectam, mendaces homines, maledicos, superbos & arrogantes spiritus. Sacramentorum profanatores, ac hostes: nec illorum consortium recipere, nec litteras, libros, salutationes, benedictiones &c. admittere se decrevisse. Noti sunt libri selectis referti conviciis, quibus Lutherani Calvinianos, hique illos acerbissime impetunt. Calvinus Admonitione III. ad Joachimum Westphalum Lutheranos his titulis ornat: *Lutherani homines sunt vertiginosi, Cyclopes, superba factio Gigantum, phrenetici, bestiæ, prodigiose cæci, desperate impudentes, nihil aliud quam falsarii & improbi calumniatores, protervi, plus satis bardi.* Oecolampadius in Responsione ad Confessionem Lutheri, de primo & secundo hujus libro ait: *Priorem illum librum a dæmone auspicatur nuper; hunc vero ejusdem auspiciis absolvit.* Habita fuere Colloquia ad conciliandam inter illos pacem & concordiam, Marpurgi, Norimbergæ, Augustæ, Mümpelgardiæ &c. frustra tamen fuerunt. A Calvinistis ut fratres agniti sunt Lutherani in Synodo Carentonica A. 1631, hunc tamen fraternitatis titulum rejecerunt Lutherani Daniæ & Sueciæ. Hinc de ineunda concordia etiamnum a Lutheranis & Calvinianis desperatur: meritoque deridendi sunt Protestantes, qui ex sectis suis unum Corpus Evangelicum conflari buccinant. Ut enim nihil dicam de Evangelici nomine, quod a conculcato Evangelio illis tantum tribui potest, sicut Scipioni nomen Africani a devicta Africa; qui vocari poterunt unum corpus, quorum doctrina eadem non est, sed plurimis in rebus iisque gravissimis prorsus diversa, atque e diametro opposita? Nempe eo forsitan ex capite unum corpus Evangelicum se nuncupant, quia communibus studiis Catholicam veritatem oppugnant, consueto Sectariorum omnium more, ut jam olim observavit S. Hieronymus Commentario in Cap. VII. Isaiæ scribens: *Qui inter se discrepant, in Ecclesiæ oppugnatione consentiunt, juxta illud, quod Herodes & Pilatus inter se discordantes, in Domini passione amicitia fœderantur.*

Ipsi eorum libri Symbolici inter se pugnant

51. Prob. III. Ex dissensionibus Librorum Symbolicorum inter se, & Doctorum cum libris Symbolicis. Confessio Augustana, Lutheranorum liber Symbolicus, diversas subiit mutationes, ut David Chytræus Lutheranus testatur Libro de Confessionis Augustanæ depravatione; Latinaque ejus editio notabiliter discrepat a Germanica. Quin Laurentius Forerus scribit, viginti facile ejusdem Confessionis latinas editiones se inspexisse, alias ab aliis notabiliter diversas. Certe Anno 1560. ut refert Jllustrissimus Bossuetus in Hist. Variationum, Parte II. Lib. III. editionis Latinæ, Lutherani Naumburgi in Saxonia convenerunt, ut decernerent quænam inter tot editiones sit genuina Confessio Augustana, quod omnes authoritate publica impressæ viderentur. Elegerunt quidem illi unam, sed addita protestatione, se ideo non improbare cæteras, maxime Vittenbergensem A. 1540. in conspectu Lutheri impressam. Ob varias has mutationes Tigurini Confessionem Augustanam vocabant pyxidem Pandoræ, pomum discordiæ, pallium largum & amplum ad tegendum simul Christum & Satanam. Jam vero in Præfat. Confessionis Augustanæ dicitur, Papam habere potestatem congregandi Concilium Oecumenicum, adeoque is agnoscitur tanquam caput Ecclesiæ: contra in Articulis Schmalkaldicis, qui pariter sunt liber Lutheranorum symbolicus, dicitur is Antichristus: quæ plane inter se non cohærent, cum certum sit, veræ Ecclesiæ Christi caput esse non posse Antichristum. Articulo III. de abusibus dicitur, Missam retineri apud Lutheranos, & summa reverentia celebrari: contra Lutherani eam vocant idololatriam, & passim ab iis rejicitur. Neque dici potest nomine Missæ intelligi Cœnam; de illa enim jam prius actum fuerat in Articulis fidei, Articulo X. & ante illud tempus nomine Missæ nemo mortalium Cœnam intellexit, sed Sacrificium Eucharisticum. In Apologia Confess. Augustanæ Artic. XIII. dicitur: *Vere igitur sunt Sacramenta, Baptismus, Cœna Domini, Absolutio, quæ est Sacramentum Pœnitentiæ. Nam hi ritus habent mandatum Dei, & promissionem gratiæ, quæ est*

pro-

propria novi Testamenti. Ac paulo ante dictum erat, agi nunc de Sacramentis proprie dictis, ac proin Pœnitentia numeratur inter Sacramenta proprie dicta. At vero Lutherani duo tantum admittunt, Baptismum & Cœnam, rejecta Pœnitentia. Liber Concordiæ, a Jacobo Schmidelino Cancellario Tubingensi procusus, ut symbolicus agnoscitur in Saxonia & Würtembergia: contra illum variis de causis, ac præcipue ob assertam in eo Humanitatis Christi ubique præsentiam detestati sunt Anhaltini, Holsati, Helmstadienses, Bipontini, Nassovii, Pomerani, Megalopolitani, Magdeburgum, Norimberga, Spira; Vormatia, Francofurtum, Argentina, Brema &c. Immo Danorum Rex sub pœna exilii prohibuit, ne quis subditorum suorum huic libro subscriberet, vel exemplar ejus unicum in regnum suum inferret.

Causa harum discordiarum.

52. Si quæras, quinam sit fons & origo tantarum divisionum apud Protestantes. Respondeo, alium non esse, quam defectum legitimi Judicis, qui controversias in materia fidei exortas infallibili judicio dirimat & componat. Quare de Protestantibus idem dici potest, quod de sui temporis hæreticis scribit Tertullianus Lib. de Præscriptionibus, Cap. XLII. *Mentior si non etiam a regulis suis variant inter se, dum unusquisque proinde suo arbitrio modulatur quæ accepit, quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille qui tradidit. Agnoscit naturam suam, & originis suæ morem profectus rei. Idem licuit Valentinianis quod Valentino, idem Marcionitis quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innovare.* Georgius Hornius Calvinista, in Academia Lugduno-Batava Historiarum Professor, sub ementito nomine Honorii Reggii delitescens, in Libro de statu Ecclesiæ Britannicæ hodierno, diversas sectas CLXXX. enumerat, quæ septennii spatio, ab Anno nempe 1640. usque ad Annum 1647. Angliam invaserunt, quas etiam recenset Laurentius Forerus in Quæstione vexata, Parte II. Lib. II. Sect. III. Cap. VIII.

Idem dicendum de reliquis sectis.

53. Quæ de Protestantium inter se discordia diximus, pari modo intelligenda sunt de aliis etiam tan-

tum non omnibus sectis ab Eclesiæ Catholicæ unitate præcisis. Constat ex Ecclesiastica historia in plures factiones divisos fuisse Arianos, Donatistas, Eutychianos, cæterasque pestes. Nostris temporibus Janseniani, quos merito dixeris brevissimum frustum de majore Calviniano frusto præcisum, in quot minora adhuc frusta minutatim concisa non abierunt? Ex hoc minore Janseniano frusto, minutiora deinceps frustula præcisa sunt, Quesnellistæ, Opponentes, Appellantes, Figuristæ, Antifiguristæ, Convulsionarii, Anticonvulsionarii, Elisiani, Augustinistæ, adversis viribus, mutuisque odiis inter se digladiantes. Quare Jansenianæ sectæ, quemadmodum Lutheranis, Calvinianis, aliisque sectis, illud per Galliam accidit, quod sectæ Donatistarum per Africam, de qua S. Augustinus Lib. I. contra Epistolam Parmeniani, Cap. IV. scribit: *Multa frusta de ipso frusto per totam Africam facta sunt, - - - ut minutatim secti concisique dispereant, qui tumorem animositatis suæ Catholicæ pacis vinculo prætulerunt.* Eademque pœna crimini maxime consentanea, Deo vindice, de Jansenistarum instauratore Quesnello hac nostra ætate exigitur, quæ de Donato Donatistarum auctore Augustini ætate fuit repetita, de quo S. Doctor Lib. de Agone Christiano, Cap. XXIX. ait: *Sicut Christum dividere conatus est; sic ipse a suis quotidiana concisione dividitur.*

Argumenta contraria refutantur.

Perperam opponitur inutilitas hujus notæ.

54. Objicitur I^mo. contra I. Conclusionem, Inutilitas hujus notæ. Signum commune Christo & diabolo non potest esse signum distinctivum veræ Ecclesiæ. Atqui tale signum est unitas in doctrina. Ergo. P. m. De sectatoribus Antichristi dicitur Apocalypsis Cap. XVII. v. 13. *Hi unum consilium hebent, & virtutem & potestatem suam Bestiæ tradent.* Præterea talem unitatem habent in dogmatibus suis Mahometani, Judæi, & hæretici. R. D. M. Non potest esse signum positivum veræ Ecclesiæ, ex quo solo inferatur ejusdem veritas, C. M. Non potest esse signum negativum, quod si absit, legi-

legitime infertur, non esse sectam illam veram Christi Ecclesiam, N. M. Ex eo solum, quod Ecclesia Romano-Catholica sit una unitate doctrinæ, non inferimus eam esse veram Ecclesiam Christi; sed ex eo, quod Ecclesia Protestantica hac nota careat, legitime deducimus, eam non esse veram Ecclesiam Christi. Minor propositio optimo jure negari potest, quam non probat locus ex Apocalypsi adductus: quamvis enim Antichristus a plurimis sit recipiendus, ostendi tamen nequit, eos consensuros esse Antichristo in omnibus doctrinæ articulis. Quod de Mahometanis dicitur, id omnino falsum est; constat enim eos in plures sectas divisos esse, & Persas pro hæreticis haberi a Turcis: quin ipse Alcoranus, & Thalmud Judæorum plures continent, easque manifestas antilogias. De hæreticorum consensione diximus paulo ante Num. 53. Jllud certum est, scriptores sæpissime laborare in exponendis illorum erroribus, eoquod pugnantia sæpissime docuerint.

55. Dices I. Prius debet constare, quænam sit vera Ecclesia. Ergo unitas in doctrina est signum inutile ad discernendam veram Ecclesiam a falsa. P. A. Vel unitas in doctrina vera est signum veræ Ecclesiæ, vel unitas in doctrina falsa? Non in doctrina falsa, ut per se patet. Ergo unitas in doctrina vera. Ergo prius constare debet de veritate Ecclesiæ. II. Unitas non est sensibilis, sed spiritualis. Ergo non potest a nobis deprehendi. R. Ad I$^{mum.}$ N. A. Ex veritate Ecclesiæ non infertur unitas doctrinæ; sed viceversa ex unitate doctrinæ, quamvis non sola, sed si adjunctas habet reliquas notas affirmativas, cognoscitur vera Christi Ecclesia. Ad *prob.* N. M. Unitas in doctrina est nota negativa veræ Ecclesiæ, præscindendo an sit unitas in doctrina vera vel falsa. Quod si deprehensum fuerit, in aliqua Ecclesia dari præter alias notas unitatem in doctrina, inferimus hanc Ecclesiam esse veram, veramque ab illa tradi doctrinam. Ad II$^{dum.}$ R. Unionem internam quidem esse insensibilem; externam vero, quæ consistit in professione unius fidei, & communicatione sub eodem visibili capite, & sensibilem esse, & facile deprehendi posse.

56.

Aut discordia primorum Christianorum.

56. Obj. II. Discordia primorum Christianorum. Ecclesia Christi primis ſtatim temporibus ſciſsa fuit in plures factiones, Nicolaitas, Cerinthianos, Ebionitas &c. Ergo unitas doctrinæ nunquam data fuit in Ecclesia. Ergo non potest eſse ſignum veræ Ecclesiæ. IIdo. Ipsi Apostolorum Principes Petrus & Paulus, ſæculo III. Stephanus & Cyprianus fuere discordes. Ergo. R. C. A. N. C. Hoc ipso enim, quod illi hæreticam tradiderint doctrinam, errorem ſuum pertinaciter tuentes, ab Ecclesia ſeparati fuerunt: unde Ecclesia ab illis turbata est, non tanquam membris, ſed tanquam hostibus externis. Ad IIdum respondimus Tractatu II. Num. 94.

Unitati Capitis non adversantur Scripturæ.

57. Obj. III. contra IIdam partem Conclusionis I. Auctoritas Scripturarum. Lucæ XXII. cum exorta eſset contentio inter Apostolos, quis eorum videretur eſse major, Christus eos reprehendit, dicens: *Reges Gentium dominantur eorum - - - vos autem non ſic.* Ergo non datur Caput visibile Ecclesiæ. IIdo. Apostolus ad Ephesios Cap. IV. describens Hierarchiam, nullam facit Capitis visibilis mentionem, ſed ſolum dicit: *Ipse dedit quosdam quidem Apoſtolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores.* R. C. A. N. C. Christus reprehendit in Apostolis præminentiam non qualemcunque, ſed ambitiose affectatam, eoque tempore, quo Petro claves Regni cœlorum nondum tradiderat. Ad IIdum. Apostolus ibi non describit Hierarchiam, ſed enumerat tantum dona, quibus fulgebat Ecclesia.

58. Dices. Unitas universalis Ecclesiæ desumenda est ex ordine, quem habet ad Caput invisibile, ſive Christum, cui populus Christianus unitur per ſidem & charitatem. Ergo Ecclesia non debet habere aliud caput visibile. P. C. Si aliud haberet caput visibile, Christus non eſset Rex universalis Ecclesiæ. R. D. A. Unitas interior & invisibilis, quæ habetur per dona interiora gratiæ, desumitur ex ordine quem habet ad Christum, C. A. Unitas externa, & visibilis, quæ consistit in exteriore directione Ecclesiæ, & Sacramentorum participatione, N. A. & C. Ad *prob.* N. illatum. Rex, quam-

vis

vis in ſua absentia Vicarium aut Proregem constituat, non id circo Regiam potestatem amittit, ſed illam retinet, exercendo eam per Vicarium a ſe constitutum.

Neque ratio.

59. Obj. IV. Ratio. Ad rectum ordinem gubernationis Ecclesiæ ſufficiunt particulares Monarchiæ, quæ in ſingulis Ecclesiis habentur. Ergo non debet admitti unus in tota Ecclesia ſupremus Pastor. R. N. A. Subordinatio Pastorum neceſsaria est ad conservandam unitatem. Hinc S. Chrysostomus Hom. ultima in Epistolam ad Hebr. ait: *Malum eſt, ubi non exiſtit primatus, & multorum cladium occasio, & confuſionis turbarumque principium.* Præterea Christus non plures, ſed unam tantum fundavit Ecclesiam. Quomodo autem unam, si nulla daretur ſubordinatio Pastorum?

60. Dices I. Si Ecclesia, præter Christum, unum haberet ſupremum paſtorem, foret biceps, & monſtruosa. II$^{do.}$ Ecclesia eſt Corpus Myſticum. Ergo non indiget capite visibili. III$^{tio.}$ Eſt Sponsa Christi. Ergo præter Christum, alium non habet Sponsum. R. ad I. Immo monstruosa foret, si Ecclesia visibilis nullum haberet caput visibile: biceps vero non eſt, quia non aliunde quam ab ipso Christo Pontifex potestatem accipit. Ad II. D. A. Eſt corpus Mysticum, ſimul tamen visibile, C. A. Mysticum & invisibile, N. A. & C. Ecclesia dicitur corpus Christi mysticum, quatenus membra Ecclesiæ constituunt unum corpus morale, a Chriſto ſanctificatum, & gubernandum per interiorem & invisibilem influxum gratiarum. Ad III. C. A. N. C. quia Sponsus visibilis a Christo Domino constitutus eſt. Et quamvis Vicarium constituere in physicis desponsationibus, turpitudinem involvat; in moralibus tamen nullam indecentiam continet, ut patet exemplo Regis, qui Regno ſuo, quod Sponsa Regis vocari potest, Proregem constituit in ſua absentia.

Aut ſequela.

61. Obj. V. Sequela. Si unitas cum ſupremo Ecclesiæ Capite eſset neceſsaria, ſequeretur neminem ſalvari poſse, qui ab hac unitate ſe ſeparat. Atqui hoc dici nequit. Ergo. P. m. I$^{mo.}$ Lucifer Calaritanus Episcopus, a quo ortum eſt Schisma Luciferianorum, ut

San-

Sanctus colitur in Sardinia. II. S. Vincentius Ferrerius, quem ipsi Catholici ut verum Sanctum venerantur, Benedictum XIII. Antipapam, seu Petrum de Luna sectabatur. III. Ludovicus Alamandus Cardinalis Arelatensis, acerrimus Concilii Basileensis defensor, & hostis Eugenii IV, post mortem miraculis clarus, a Clemente VII. Beatis adscriptus fuit. Ergo. R. C. M. N. m. Qui a supremo Ecclesiæ Capite se separant, quamvis nullum contra fidem errorem alium tueantur, sunt vere Schismatici, ab Ecclesia præcisi, adeoque ab Ecclesia ejecti, extra quam æterna salus obtineri nequit; nisi forsitan bona fide, atque ex ignorantia omnino inculpabili id agant, paratique sint se illi conjungere, quamprimum ipsis constiterit, eum a quo per errorem se separarunt, verum ac legitimum esse Pontificem. Ad *prob.* R. singillatim. Et ad I. quidem Lucifer Calaritanus, quamvis censuerit non recipiendos esse in suis gradibus Clericos & Episcopos ab Ariana hæresi ad Ecclesiam revertentes, aut qui cum Arianis communicarunt; nunquam tamen ab Ecclesiæ unitate se separavit, cum S. Hieronymus in Dial. adversus Luciferianos eundem *Beatum* vocet, & *bonum Pastorem*, qualis certe non foret, si in schisma lapsus fuisset. At vero post mortem Luciferi, ejus discipuli, Hilario Diacono duce, eo amentiæ prorupere, ut ab Ecclesia se separarent, quod illa lapsos in suis gradibus reciperet, ut colligitur ex Sozomeno Lib. V. Cap. XIII. & Socrate Lib. III. Cap. IX. *Itaque ipse quidem* (Lucifer) *Ecclesiasticam retinens fidem, in Sardiniam ad propriam sedem recesserat. Hi vero, qui una cum ipso primum fuerant exulcerati, hactenus ab Ecclesia segregati permanent.* Verum quidquid de Lucifero statuatur, is non ab Ecclesia Universali, sed a particulari tantum Sardiniæ ut Sanctus colitur. Ad II. S. Vincentius Ferrerius Benedicti, seu Petri de Luna partes aliquo tempore sectatus est bona fide, quia is pro legitimo Pontifice a Gallis & Hispanis habebatur. At vero comperta veritate Antipapam deseruit, omnemque impendit operam, ut Martinus V. in Constantiensi Concilio electus, pro legitimo Christi

Vica-

Vicario a fidelibus agnosceretur. Ad III. R. B. Ludovicus Alamandus ſpecie boni deceptus, nimioque zelo, ſed non ſecundum ſcientiam, abreptus est. Cæterum quæ Basileæ perperam egerat, ſeria pœnitentia expiavit, ut testantur Sauſsayus, Spondanus, Attichius, Maimbourg &c. apud Bollandianos Tomo V. Septembris ad diem XVI. in Commentario prævio de B. Ludovico Alamando, Cap. VI. Jllud omnino exploratum est, Ludovicum Felici V. Antipapæ persuasiſse, ut Nicolao V. Eugenii IV. Succeſsori ſe ſubjiceret, ipsumque Ludovicum in gratiam rediiſse cum legitimo Chriſti Vicario, Nicolao V. Frustra itaque ſunt Janseniani, dum inter Beatos invenire aliquem conantur, qui Romanæ Ecclesiæ decretis constanter ſe opposuit, nec mentem unquam, ne in morte quidem, mutavit; ac si rebellibus Ecclesiæ filiis nihil amplius timendum foret, postquam Beatum aliquem futilibus aliquot rationibus exhibere conati fuerint ſibi in rebellione ſimilem.

Catholici omnes ſunt concordes in dogmate.

62. Obj. XI. contra II. Conclusionem, Discordia Catholicorum in doctrina. Neque inter ipsos Catholicos data olim fuit, aut etiamnum datur unitas in doctrina. Ergo Ecclesia Catholica non est vera Christi Ecclesia. P. A. I^mo. Patres ipsi fuerunt inter ſe discordes in quæstionibus non tantum ſcholasticis, ſed etiam dogmaticis, ut v. g. S. Cyprianus & Firmilianus in cauſa rebaptizantium, S. Irenæus, S. Justinus &c. circa regnum Christi millenarium &c. II^do. Ecclesia Græca in multis diſsidet a Latina. III^tio. Inter ipsos Catholicos litigatur, an liceat ſequi ſententiam minus probabilem: an Gratia ſit intrinsece efficax: an Pontifex Romanus ſe ſolo ſit infallibilis. IV^to. Acerrime in Galliis præcipue controvertitur Catholicos inter & Jansenianos, an gratiæ interiori poſsit resisti in ſtatu naturæ lapsæ: an Christus mortuus ſit etiam pro reprobis: an improbi ſint membra Ecclesiæ &c. R. D. A. Nec data fuit olim, nec etiamnum datur unitas in doctrina circa ea, quæ clare ab Ecclesia decisa ſunt, N. A. Circa ea, quæ nondum ſunt, aut tunc nondum erant ab Ecclesia decisa, vel circa res ad disciplinam pertinentes, C. A.

N. C.

N. C. Ad I. Patres illi non nisi tunc discordes fuere, quando veritas nondum clare ab Ecclesia erat decisa, parati semper opiniones suas judicio Ecclesiæ submittere, quam semper ut infallibilem fidei Magistram, columnam & firmamentum veritatis venerabantur. Ad II. Si sermo sit de Græcis Schismaticis, ii tum ob Schisma, tum ob alios errores, v. g. quod negent Spiritum Sanctum etiam a Filio procedere, & Primatum Romani Pontificis non agnoscant, ab Ecclesia Catholica sunt omnino segregati & præcisi. Si vero sermo sit de Græcis cum Ecclesia Latina unitis; in nullo dogmate ab Ecclesia clare deciso a nobis dissident, sed tantum in usu cæremoniarum, rebusque ad solam Ecclesiasticam disciplinam pertinentibus. Ad III. Probabilismus, & modus efficaciam gratiæ explicandi non ad fidei dogmata, sed ad scholasticas concertationes pertinent, circa quas pro libitu sentire cuique fas est, salva fide, & unitate Catholica, donec Ecclesia perspicuam de illis ferat sententiam. Pari modo infallibilitas Romani Pontificis se solo spectati, etiam ante acceptationem Ecclesiæ, licet nobis certa atque indubitata videatur, nullis adhuc Gallorum recentiorum argumentis subruta aut subruenda; nondum tamen supremo ac perspicuo Ecclesiæ judicio est eliquata: adeoque ab hæresis nota immunes sunt qui contrarium sentiunt. Ad IV. R. Jansenianos, utpote ab Ecclesia tanquam membra putrida jam præcisos, tam parum ad Ecclesiam Catholicam pertinere, quam parum ipsi Protestantes.

63. Dices I^mo. Tot sunt apud Catholicos sectæ ac divisiones, quot sunt Monachorum Ordines qui separatim ab aliis vivunt, & altaria sibi erexerunt: nec titulo Christianorum cententi, alii vocantur Dominicani, alii Franciscani &c. Ergo unitas non datur in Ecclesia Catholica. Ita Calvinus Lib. IV. Inst. Cap. XIII. II^do. Unio Catholicorum est tyrannica, coacta a Papa & Præsulibus, metuque pœnarum extorta. Ergo ex illa nihil probatur. R. N. A. Ordines Religiosorum conveniunt in doctrina Ecclesiæ, & subsunt legitimis Pastoribus. Ergo non constituunt diversas sectas, neque eri-

erigunt altaria diversa in signum communionis abruptæ. Nomina Regularium quod attinet, non sunt nomina doctrinæ aut fidei diversæ; sed arctioris tantum disciplinæ, quam profitentur. Ad II. N. A. Quamvis Ecclesiasticis ac politicis legibus cautum sit, ut in hæreticos animadvertatur, omnes tamen veri Catholici fidem suam sponte profitentur. Si quis autem solius metu pœnæ Catholicum se simularet, intus vero in corde suo Catholicam rejiceret veritatem, semetipsum ab unitate Catholica interiore, sive ab anima Ecclesiæ separaret. Cæterum hæc Calvini replica rancida est, ut pote a Juliano Eclanensi, homine Pelagiano, profecta: atque etiam maligna & temeraria; quod absque ullo fundamento Calvinus de interioribus Catholicorum affectionibus dictatoriam ferat sententiam.

CONTROVERSIA V.

AN VERA CHRISTI ECCLESIA DEBEAT ESSE CATHOLICA, ID EST, UBIQUE TERRARUM DIFFUSA?

CONTRA PROTESTANTES.

Veram Ecclesiam ubique diffusam afferunt Scripturæ.

64. Conclusio I. Vera Christi Ecclesia debet esse Catholica, sive universalis, & ubique terrarum diffusa. Prob. Conclusio I. Authoritate Script. Gen. XXII. v. 18. dictum est Abrahamo: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Quem locum Apostolus Epist. ad Galatas Cap. III. exponit de benedictione in Christo. Psal. II. v. 8. *Postula a me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Malachiæ Cap. I. v. 11. *Ab ortu Solis usque ad occasum magnum est nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.* Matth. Cap. XXIV. v. 14. *Prædicabitur hoc Evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus Gentibus: & tunc veniet consummatio.* Matth. XXVIII. *Euntes ergo docete omnes Gentes.* Ad Rom. Cap. X. v. 18. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines terræ verba eorum.*

Patres.

65. Prob. II. Authoritate Patrum. S. Aug. Tract. CXVIII. in Joan. ait: *Quadripartita vestis Domini nostri*

Jesu

Jesu Christi quadripartitam figuravit ejus Ecclesiam toto scilicet, qui quatuor partibus constat, terrarum orbe diffusam, & omnibus eisdem partibus æqualiter, id est, concorditer distributam. Idem Serm. CCXXXVIII. *Audiamus de Sponsa; quia nescio qui faventes adulteris, volunt veram subvertere, falsamque supponere - - - Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum: Ubi? Unde? Quousque? Per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem. Ecce habes sponsam. Nemo tibi fabulas vendat: non latret rabies hæreticorum de angulo. Toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est: omnes gentes habet Ecclesia; nemo vos fallat: ipsa est vera, ipsa est Catholica.* Serm. IV. de Symbolo ad Catechumenos, Cap. XIII. ait de Sponsa Christi Ecclesia: *Totum possidet, quod a viro suo accepit in dotem. Lego tabulas matrimoniales ejus, recitabo. Audite hæretici quid scriptum sit: Oportebat Christum pati, & resurgere a mortuis, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remissionem peccatorum per omnes Gentes. Omnes Gentes totus mundus est. Ecclesia totum possidet, quod a viro suo accepit in dotem. Quæcunque congregatio cujuslibet hæresis in angulis sedet: concubina est, non Matrona. - - Cognoscatur una sancta, & vera Regina Catholica, cui regnum Christus tale dedit, quod eam per totum orbem diffundens, ab omni macula & ruga mundans, totam pulchram suo adventu præparavit.* Et Lib. contra Epist. Fundamenti, Cap. IV. *Tenet postremo,* (me in Ecclesia) *ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses ista Ecclesia sola obtinuit, ut cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum vel Basilicam vel domum suam audeat ostendere.* S. Pacianus Epist. I. ad Sympronianum Novatianum. *Christianus mihi nomen est, Catholicus vero cognomen. Illud me nuncupat, istud ostendit: hoc probor, inde significor.* S. Cyril. Jerosol. Catech. XVIII. *Neque id tantum quæras simpliciter, ubi sit Ecclesia, sed ubi Catholica Ecclesia. Hoc enim proprium nomen est Sanctæ hujus, & Matris omnium nostrum, quæ est Sponsa Domini nostri Jesu Christi, unigeniti Filii*

Dei.

Dei. Theodoretus Lib. IV. Hist. Eccles. Cap. III. testatur, S. Athanasium, cæterosque Episcopos Ægypti, Thebaidos, & Lybiæ in unum congregatos in Epistola ad Jovianum Imp. ex hac Catholicitatis nota veræ Ecclesiæ, ac veræ fidei posſeſsionem probaſse.

Symbola.

66. Prob. III. Auctoritate Symbolorum, Athanasiani, CPolitani, ac præcipue Apostolici, in quo dicitur, *Sanctam Ecclesiam Catholicam.* Ex quo evincitur, jam ab Apostolorum tempore veram Christi Ecclesiam dictam fuiſse Catholicam, ut hoc nomine ab adulterinis hæreticorum cœtibus distingueretur, qui jam tum errores ſuos pluribus in locis ſpargebant, veramque Christi fidem, & Apostolorum traditionem ſubvertere conabantur. Quo exemplo ducti Patres omnes, Græci & Latini, veram Ecclesiam ſemper Catholicam compellarunt.

Talis eſt Ecclesia Rom.

67. Conclusio II. Ecclesia Romana est vere Catholica, ubique terrarum diffusa. Prob. I. Jlla Ecclesia est ubique terrarum diffusa, & Catholica, quæ Romano Episcopo, ut capiti ſuo adhæret, ut testantur S. Irenæus, S. Cyprianus, S. Optatus, S. Augustinus, & S. Hieronymus plurimis locis. Sed talis est Ecclesia Romana. Ergo Ecclesia Romana est vere Catholica. II. Nostris temporibus Ecclesia Romana latiſsime propagata fuit ad populos Americæ, Sinarum, Japoniæ, Indiarum, multisque acceſsionibus eſt locupletata. Ergo eſt Catholica, ſeu ubique diffusa. III. Aliqua Ecclesia debet eſse per totum orbem diffusa, ut paulo ante ostendimus. Sed talis non eſt Ecclesia Lutheranorum, Calvinistarum, Anabaptistarum, Socinianorum, aut aliorum quorumcunque. Ergo talis eſt Ecclesia Romana.

Proteſtantica non eſt univerſalis.

68. Conclusio III. Ecclesia Protestantica non eſt Catholica, id eſt, ubique diffusa. Prob. I. ab experimentali notitia. Ut enim nihil dicam, Protestanticam Ecclesiam ante Lutheri & Calvini tempora in rerum natura nunquam extitiſse, constat Lutheranam Ecclesiam angustis Daniæ, Sueciæ, ac Germaniæ limitibus circumscribi. Quin in ipsa Germania præter Austriam,

Sty-

Styriam, Carinthiam, Carnioliam, Tyrolim, Bavariam, Palatinatum ſuperiorem, Belgium Auſtriacum, magnamque Sueviæ, Franconiæ, Rhenanæ regionis, ac Weſtphaliæ partem, quæ Catholicam religionem profitentur, Bremenſes, Haſsi, Brandenburgici, multique in inferiori Palatinatu non Lutherum, ſed Calvinum ſequuntur. Calviniani Helvetiæ partem, Belgium fœderatum, Angliam, paucosque Germaniæ Principes erroribus ſuis conſentientes habent. Quin in illis etiam regionibus multi numerantur Catholici, multæque aliæ ſectæ a Calvino & Luthero toto cœlo diverſæ, præcipue in Anglia fœcunda novarum opinionum matre, quotidie pullulant. Ergo Proteſtantica Eccleſia non ubique diffuſa eſt, & Catholica. Ergo non eſt vera Chriſti Eccleſia. Idem a fortiori dicendum eſt de alia quacunque ſecta, v. g. Sociniana, Anabaptiſtica &c. quæ ab Eccleſia Romana præciſa eſt.

Semper decreſcens.

69. Prob. II. Poſt generalem illam defectionem, quæ Lutheri tempore in Germania contigit, nullus Princeps Lutheri errores amplexus eſt, ejurata fide Catholica: at vero plurimi eorum, rejectis Lutheri erroribus, quibus innutriti erant, ad Catholicam unitatem redierunt; ut adeo vix ulla ſit Germaniæ Principum domus, ex qua complures ad Catholica ſacra non redierint. Neque ſoli viri Principes, ſed integræ etiam provinciæ Catholicæ Eccleſiæ reconciliatæ ſunt, damnatis erroribus, quos antehac tutabantur, ut Palatinatus Superior, & Neoburgicus, Bohemia, Auſtria, Moravia, magnaque pars Palatinatus Rhenani.

Ut ipſe agnovit Lutherus corruptor Symboli Apoſtolici.

70. Prob. III. Ex facto Lutheri, doctrinaque plurimorum Proteſtantium. Lutherus in prioribus quidem Catechiſmi ſui editionibus retinuit in Symbolo nomen *Catholicæ*. At progreſsu temporis, cum adverteret notam hanc Eccleſiæ ſuæ minime favere, Catholicæ nomen in poſterioribus editionibus abraſit, ſubſtituitque vocem *Chriſtianæ*, dicendo, *Sanctam Eccleſiam Chriſtianam.* Et libro de Notis Eccleſiæ ſcribere non erubuit, *diabolum juxta Dei Eccleſiam ſacellum longe majus & amplius condidiſſe.* Conantur Proteſtantes aliqui parentem

ſuum

ſuum excuſare, dicuntque a Luthero mutationem illam in Symbolo Apoſtolico ea de cauſa factam eſse, quia vox Catholica, utpote Græcæ originis, germanice reddi aptius non poterat, quam Eccleſiam appellando Chriſtianam. Verum elumbis & putida eſt excuſatio: optime enim nota erat Germanis notio vocis *Eccleſia Catholica*; ejusdemque eſt originis, nempe Græcæ, vox utraque, *Chriſtiana* æque ac *Catholica*. Proteſtantes ipſi, cum manibus palpent ſectam ſuam non eſse ubique diffuſam, ne hac voce in anguſtias redigantur, negant Catholicitatem notam eſse veræ Eccleſiæ, neque ſe Catholicos vocant, ſed Lutheranos, aut Calvinianos; quos vero tam turpis originis pudet, dicunt ſe Evangelicos, Reformatos, Proteſtantes, Confeſsioniſtas &c. parum memores eorum, quæ S. Hier. ſcribit in Dialogo adv. Luciferianos. *In illa Eccleſia permanendum eſt, quæ ab Apoſtolis fundata usque in hunc diem durat. Sicubi audieris eos, qui dicuntur Chriſti, non a Domino Jeſu Chriſto, ſed a quoquam alio nuncupari, utpote Marcionitas, Valentinianos, Montenſes, ſive Campitas; ſcito non eſse Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſse Synagogam. Ex hoc enim ipſo, quod poſtea inſtituti ſunt, eos ſe eſse indicant, quos futuros Apoſtolus prænuntiavit. Nec ſibi blandiantur, ſi de Scripturarum capitulis videntur ſibi affirmare quod dicunt; cum & diabolus de Scripturis aliqua ſit locutus, & Scripturæ non in legendo conſiſtant, ſed in intelligendo.*

Converſio Gentilium nota veræ Eccleſiæ.

71. Solent Polemici, ubi de nota Catholicitatis actum eſt, ex converſione Gentilium ad fidem Catholicam argumentum contra Proteſtantes ſic inſtruere. Vera Chriſti Eccleſia debet convertere Gentiles. Atqui hoc præſtat ſola Eccleſia Catholica, non autem Proteſtantica. Ergo ſola Eccleſia Catholica eſt vera Chriſti Eccleſia. P. M. Pſal. II. dicitur: *Poſtula a me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Pſal. XVIII. *Lex Domini immaculata, convertens animas.* Iſaiæ II. *Et erit in noviſsimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes Gentes.* II. Prob. Ratione. Vera Eccleſia Chriſti

sti non in casſum recipit ſemen divini verbi: eſt Sponsa Christi, non ſterilis, ſed fœcunda, novosque filios identidem gignit, qui ad Christum convertuntur. Prob. etiam minor propositio. Omnia Regna, quæ Christum hodiedum colunt, ad agnitionem Christi perducta ſunt a Catholicis. Sæculo XVI. quo Lutheri & Calvini furor in Europa graſsabatur, magnis acceſsionibus aucta eſt Ecclesia: innumeri enim Pagani in Japonia, Peruvio, Mexico, Paraquaria, Brasilia, Chilensi regno, in vastiſsimo Sinarum Imperio, India Orientali &c. Miſsionariorum Catholicorum opera ad Christum perducti ſunt. At vero Protestantes nullam proferre poſsunt gentem, populum, aut urbem, quam magna ſaltem ex parte ad Christum converterint; adeo ut præcones ipsi Lutherani & Calviniani faſsi ſint, actum ſe agere, oleum & operam a ſe perdi in perducendis barbaris ad Christianam Religionem. Hinc a Sacerdotibus Catholicis Indos instrui procurant, & Christo initiari, eosque postea erroribus ſuis misere inficiunt. Ratio autem cur Protestantes infeliciter apud barbaros Apostolico officio fungantur, alia non eſt, quam quia non ſunt de ſemine Apostolorum, nec ſucceſsores illorum, quibus dictum eſt Marci XVI. *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ.* II. Quia nihil ſacri habent, nullasque cæremonias, quibus videantur Deo peculiarem honorem deferre. Hinc, teste Martino Martinio Sinensi Miſsionario ſpectatiſsimæ virtutis, in Epistola ad Laurentium Forerum ſcripta A. 1654. Mahometani in Indiis dicunt, Batavis nihil deeſse ut ſibi æquales ſint, quam circumcisionem.

Soli Romanæ propria.

Non Protestanticæ.

Cur?

72. Reponunt Protestantes, Gothos ab Arianis ſub Valentis imperio, Moravos, Bohemos, Bulgaros ac Ruſsos a Græcis Schismaticis legem Christi didiciſse: adeoque falsum eſse, quod conversio Gentilium opera Catholicorum nota ſit veræ Christi Ecclesiæ. At nihil falsius eſt hac exceptione. Gothi jam temporibus Conſtantini Magni magna ex parte Catholici erant; Theophilus enim eorum Episcopus Concilio Nicæno I. interfuit. Christiani itaque cum diu jam eſsent, perfidia

Valen-

Valentis Imperatoris Ariani, & Ulphilæ eorum Episcopi, Ariana peste infecti ſunt. Moravi, Bohemi, Bulgari a S. Cyrillo & Methodio, Ruſsi autem a Presbyteris Græcis, quos S. Ignatius Patriarcha CPolitanus Romanæ Sedi conjunctiſsimus in Ruſsiam miserat, Chriſtiana ſacra edocti ſunt.

Argumenta contraria refutantur.

73. Objicitur I. contra I. Conclus. Auctoritas Script. Corpus, quod paucitate membrorum gloriatur, non potest dici Catholicum, ſeu universale. Atqui tale corpus eſt vera Ecclesia Christi. P. m. Matth. VII. v. 14. dicitur: *Arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inveniunt eam.* Et Lucæ XII. v. 32. ait Christus: *Nolite timere pusillus grex.* II^do. Christus reperitur in paucis: Hinc Matth. Cap. XVIII. v. 20. dicitur: *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* III^tio. Ecclesia ibi eſt ubi eſt veritas: ſed veritas eſt in paucis. Ergo etiam Ecclesia. Ergo vera Ecclesia non eſt Catholica. P. m. Ecclesiastis Cap. I. v. 15. dicitur: *Stultorum infinitus eſt numerus.* R. C. M. N. m. Ad *prob.* D. A. Pauci ſunt absolute, N. A. Si comparentur cum illis qui pereunt, C. A. Audiendus iterum eſt S. Aug. Lib. III. adversus Cresconium, Cap. LXVI. *Ipsi boni verique Chriſtiani, qui per ſe ipsos multi ſunt, in comparatione malorum falsorumque itidem pauci ſunt. Sic multa grana, quibus horrea magna complentur, pauca dicimus in comparatione palearum.* Pari modo intelligenda ſunt illa Christi verba, *Pusillus grex*, comparative nimirum. Adde, quod ea verba Christus direxerit ad Apostolos ſuos, qui etiam absolute erant pusillus grex. Ad II. R. Per hoc, quod Christus ſe futurum in medio paucorum dicat, minime aſserit ſe non futurum in medio multorum; modo illi ſive pauci ſive multi, uniantur inter ſe unitate capitis & doctrinæ, ſintque in nomine Christi congregati. Certe si paucitas ſignum foret veræ Ecclesiæ, ſequeretur veram Ecclesiam non inveniri apud Protestantes, ſed

Nota hæc non advertatur Scripturæ.

apud Anabaptiſtas & Socinianos, qui Proteſtantibus longe ſunt pauciores. Ad III. R. D. m. Veritas eſt in paucis, id eſt, pauci veritatem cognoscunt, N. m. Pauci, si comparentur cum improbis, vivunt ſecundum veritatem, quam agnoscunt, C. m. Cæterum hæc replica Calvini desumpta eſt ex lacuna Donatiſtarum.

Aut rationi. 74. Obj. II. Ratio. Si universalitas eſset ſignum veræ Ecclesiæ, deberet illi ſemper convenire. Atqui non ſemper convenit. Ergo. P. m. I^mo. Ecclesia primis ſtatim temporibus arctis Judææ limitibus circumscribebatur; & tamen erat vera Christi Ecclesia. Ergo. II^do. Tempore Antichristi omnes fere erunt illi adhæsuri. Ergo Ecclesia non erit tunc ubique diffusa. R. D. M. Deberet Universalitas ſemper convenire Ecclesiæ jam adultæ, de qua ſola hic eſt ſermo, C. M. Ecclesiæ nascenti, atque in debito ſtatu nondum constitutæ, N. M. Ad I^mam. *prob.* jam respondimus. Satis utique constat, primis ſtatim post Christum annis, antequam Apostoli varias peragrarent provincias Christianam Religionem diſseminaturi, Ecclesiam Christi, quia nondum adoleverat, ubique terrarum nondum fuiſse diffusam. Ad II^dam *prob.* R. In omnibus fere provinciis inveniendos fore fideles, quorum plurimi persecutionis metu in deserta loca ſe conferent, alii autem intrepide Antichristo resistent. Hæc ipsa autem persecutio non nisi triennio, & ſemestri uno durabit.

75. Dices I. Quamvis ex Evangelio probaretur, veram Christi Ecclesiam debere eſse Catholicam, Evangelio tamen ſatis ſua constaret veritas, si dicatur, Ecclesiam Christi fuiſse olim ubique diffusam; postea vero invidia diaboli expulsam in paucis regionibus perdurare. Ergo vera Ecclesia Christi non ſemper debet eſse Catholica. R. N. A. Quolibet tempore credere tenemur Ecclesiam Catholicam: atque hic fidei Articulus quolibet tempore eſt verus. Præterea ex certiſsimis monumentis constat, illam ipsam Ecclesiam, quæ ut caput visibile agnoscebat Romanum Pontificem, eandemque cum Romana doctrinam tenebat, jam primo ſæculo fuiſse per omnes orbis provincias diffusam, eandem-

demque ad nostra usque tempora semper perdurasse. At vero quo pacto ostendere possunt Protestantes, si non modo, saltem primis sæculis ubique Sectam suam fuisse propagatam, cum ante Lutheri & Calvini tempora probari solide nequeat eam in rerum natura extitisse?

76. Dices II. Vera Christi Ecclesia appellatur Catholica, non ob diffusionem per totum orbem, sed ex observatione omnium præceptorum divinorum, & Sacramentorum. Ergo ex diffusione nihil probatur. R. N. A. Replica hæc est Donatistica, ab Augustino centies confutata, præcipue Epistola XCIII. alias XLVIII. Ad Vincentium Rogatistam, Cap. VII. *Acutum aliquid tibi videris dicere, cum Catholicæ Ecclesiæ nomen non ex totius orbis communione interpretaris, sed ex observatione præceptorum omnium divinorum, atque omnium Sacramentorum. - - - Sed nempe hoc est totum, quod nobis persuadere conaris, solos remansisse Rogatistas, qui Catholici recte appellandi sint, ex observatione præceptorum omnium divinorum, atque omnium Sacramentorum; & vos esse solos, in quibus inveniat fidem cum venerit Filius hominis. Da veniam, non credimus.* Certe Scripturarum loca, quæ in probatione adduximus, Ecclesiæ propagationem per totum orbem adstruunt, nec Patres alia de causa Ecclesiam Christi Catholicam vocant, id est, universalem, quam quia toto orbe diffusa est.

77. Dices III. Nota Catholicitatis neque convenit omni, neque soli. Ergo non est nota veræ Ecclesiæ. P. A. Synagoga in antiqua Lege erat vera Ecclesia, neque tamen per totum orbem, sed per solam Judæam diffusa. Ergo non convenit omni veræ Ecclesiæ. At neque soli convenit; quia Paganismus, Mahometis secta, atque Ariana hæresis ubique diffusa est. R. Catholicitatis nota negativa est, non affirmativa, ideoque quamvis hæc sola nota etiam falsæ Ecclesiæ conveniret, nihil tamen ex eo sequitur. Vide dicta Num. 54. Ad *prob.* R. Synagogæ promissa non fuit diffusio per totum orbem, sicut Ecclesiæ Christi: neque loquimur de notis veræ Ecclesiæ Dei, absque ulla temporis differentia, sed de notis veræ Ecclesiæ novæ Legis, sive

Christi, quibus illa non a quacunque secta, v. g. Pagana, aut Mahometana, sed a falsis Christianorum sectis discriminatur. Arianos quod attinet, repeto, notam hanc non affirmativam, sed negativam esse.

Carentia hujus notæ perperam nobis objitur.

78. Objic. III. contra II. Conclusionem, Defectus hujus notæ. Ecclesia Romana non est per totum orbem diffusa. Ergo non est Catholica. P. A. Quam plurimi dantur populi ac provinciæ, quæ fidem Romanam execrantur, ut Gentiles, Mahometani, Græci Schismatici &c. Ergo non est universalis. *Conf.* I^mo. Reformatio sæculo XVI. maximum vulnus inflixit Papatui, pluresque provincias ab illo abstraxit. *Conf.* II^do. Si orbis terrarum in XXX. partes dividatur, vix V. Christum agnoscunt, Mahometem VI. Paganismum vero XIX. profitentur. R. N. A. Ut Ecclesia sit, & dicatur Catholica, necesse non est, eodem tempore, in omnibus omnino provinciis aut urbibus promulgatum fuisse verum Christi Evangelium; sed sufficit id successive contigisse, multosque in provinciis præcipuis, ac nobilioribus urbibus dari Catholicos. Ad *probat.* D. A. Ita tamen, ut inter illos populos multi permixti sint Catholici, C. A. Ut hoc non sit, N. A. & D. C. Ergo non est universalis, id est, non complectitur omnes homines, C. C. Non complectitur plurimos per totum orbem sparsos, N. C. Ad I^mam *confir.* R. Omnia damna a Luthero & Calvino Ecclesiæ illata, cum fœnore compensata fuisse conversione innumerabilium populorum in America & Asia. Ad II^dam *conf.* R. partitionem hanc manifestæ falsitatis vitio laborare; ubi enim nostris temporibus incredibilis hic Paganorum numerus? Risum certe merentur Protestantes, qui verbis saltem, cum factis non liceat, amplitudini Romanæ Ecclesiæ detrahunt: contra vero exiguum suorum manipulum, si cum Catholicis conferatur, nescio quibus verborum præstigiis multiplicant. Qua in re non veritati, sed desiderio suo indulgent.

79. Dices I. Ecclesia Romana est Ecclesia particularis, Romæ existens, & in territorio Romano. Ergo non potest esse Catholica. II. Asseclæ Ecclesiæ Romanæ

næ vocantur Papistæ, Pontificii, Romanenses, cultores Antichristi, Idololatræ. Ergo ex nomine non probantur Catholici. R. D. A., Ecclesia Romana est particularis, id est, congregatio Catholicorum Romæ existens sub Episcopo Romano tanquam speciali pastore suo, C. A. Ecclesia Romana, id est, congregatio omnium fidelium in toto orbe existentium, eamdem doctrinam profitens, & eidem capiti tanquam Pastori universali unita, quo sensu hic Ecclesiam Romanam sumimus, N. A. Ad II^dum R. Si Papistæ, Pontificii, Romanenses vocamur ob communionem & unionem cum Romano Pontifice, nomina hæc admittimus, atque his etiam gloriamur; malumus enim a magno Principe, Christi Vicario, & visibili Capite Ecclesiæ Papistæ vocari, quam a perditissimo Monacho Apostata Lutherani. Si vero Papistæ vocamur ab authore nostræ doctrinæ; cum hæc non sit humana, sed divina, a Christo Domino & Apostolis tradita, falsa dicunt adversarii, & veterum hæreticorum exempla sequuntur. Scimus enim quod Valentiniani Catholicos appellaverint simplices, Montanistæ animales, Donatistæ Macaranos, Vigilantius cinerarios, Ariani homousianos, Julianus Apostata Galilæos, Græci azymitas &c. Quod vero Idololatræ, & Antichristi cultores vocemur, id inveteratam adversariorum nostrorum impudentiam ostendit.

Protestantes falso gloriantur convenire se in doctrina.

80. Obj. IV. contra III. Conclusionem Universalitas Ecclesiæ Protestanticæ. Ecclesia Protestantica diffusa est nunc per totum orbem, atque ante Lutheri & Calvini tempora in rerum natura extitit. Ergo est vere Catholica. Prob. I^ma pars. Ad Ecclesiam Protestanticam pertinent infantes rite baptizati, simplices adulti, & occulti Protestantes inter Catholicos dispersi, itemque illi, qui omnem fiduciam ponunt in Christi meritis. Prob. II^da pars. Hussitæ, Wickleffitæ, Waldenses, Græci, omnesque illi, qui Papatum impugnarunt, eandem habebant doctrinam, quam Protestantes. Ergo cum illi per totum orbem fuerint diffusi, Ecclesia Protestantica est vere Catholica, extititque ante tempora Reformationis. R. N. A. Ad I^mam *prob.* N. A.

A. Nulla enim afsignari potest ratio, cur infantes rite baptizati ad Protestantes magis fint referendi, quam ad Socinianos, vel aliam quamcunque fectam Chrisianam. Dein infantes, cum rationis usum non habeant, ad illam pertinent Ecclesiam, a qua, & cujus authoritate baptizati funt, & cui legitima Sacramentorum dispensatio commifsa eft, qualis eft fola Ecclesia Romano-Catholica. Simplices adulti non aliud credunt, quam quod a fuis Pastoribus Catholicis audiunt. De occultis Protestantibus, qui inter Catholicos versantur, eorumque numero, nullum ferre judicium pofsunt adversarii, hoc ipso quod illi fint occulti. Certe plures inveniuntur inter Protestantes, quam Catholicos, qui de veritate religionis fuæ dubitant; cum longe plures e Protestantibus ad Catholicos transeant, quam e Catholicis ad facra protestantica. Qui omnem fiduciam in Christi meritis ponunt, Catholicæ fidei minime adversantur, juxta quam licet homo per bona opera viribus gratiæ facta vere mereatur augmentum gloriæ; nullus tamen certo fcit certitudine fidei, ac tali cui non pofsit fubefse falsum, fe efse justum, ac vera merita habere. Ad II^dam^ *prob.* iterum N. A. Cum hæc replica familiaris fit Protestantibus, fingillatim oftendam, neque Hufsitas, neque Wickleffitas, Waldenses, aut Græcos idem cum Protestantibus credidifse unquam, aut credere. Quamvis autem unum vel alterum articulum docuerint Protestantibus conformem, pro Protestantibus tamen haberi illi neutiquam pofsunt, nisi in toto fidei fystemate cum Protestantibus convenerint. Quemadmodum v. g. Mahometanos & Judæos pro fuis habere non pofsunt Catholici, eoquod illi in aliquibus tantum conveniant cum Ecclesia Romana.

Cum Husso.

81. Joannes Hussus admittit I^mo.^ intercefsionem Sanctorum, & cultum Reliquiarum. In Psalm. CXV. ait: *Ex isto patet, quod corpora Sanctorum Martyrum funt honoranda.* Et Epift. XXXV. *Ego adhuc fpem habeo, quod omnipotens Deus poteft me eripere, Sanctorum meritis ex eorum manibus.* II^do.^ Realem Christi præsentiam in Euchari-

charistia. Lib. de Sacramento corporis & ſanguinis Domini ait: *Ex poteſtate & inſtitutione Chriſti veri Dei, & veri hominis per miniſterium Sacerdotum eſt in Sacramento Venerabili verum corpus, & verus ſanguis Chriſti.* IIItio. Admittit cœlibatum. In Cap. VII. Imæ ad Corinth. ait: *Septimum matrimonii impedimentum eſt Ordo: quia Clericus in majoribus Ordinibus non debet matrimonium contrahere; quia votum fecit.* IVto. Adſtruit liberum arbitrium. In Cap. I. Imæ ad Corinth. *Gratia gratum faciens, quamvis habeatur ex Dei dono, efficienter tamen habetur ex libero arbitrio conſentiente; quia dicit Auguſtinus: Qui creavit te ſine te, non ſalvabit te ſine te.* Vto. Solam fidem docet ad ſalutem non ſufficere in Caput II. Epiſt. S. Jacobi. *Sicut non reficitur pauper ſolo verbo miſericordiæ: ſic nec ille ſalvabitur ſola fide.* VIto. In Caput I. Epiſt. II. S. Petri ait, neminem ſecurum & certum eſse ſuæ prædeſtinationis. In Caput V. Epiſt. S. Jacobi docet ſeptem dari Sacramenta, quorum tria characterem imprimant. Et in Lib. de Cœna Domini, Cap. II. & III. in Eucharistia veram dari transubſtantiationem. Verum Miſsæ Sacrificium Tractatu de Corpore Christi, & in Psalm CIX. Sacramentum Pœnitentiæ in Tractatu de pœnitentia. Purgatorium in fidei ſuæ elucidatione. Jodocus Coccius Tomo I. Theſauri Catholici, Lib. VIII. Artic. IV. enumerat Articulos LXV. in quibus Huſsitæ a Proteſtantibus diſsentiunt. Ipse Lutherus Tomo VIII. Edit. Vittenb. fol. 579. ait: *Huſsio mecum non convenit: qui ſi hæreticus fuit, ego decies plus fui; ille enim tantum parum quid dixit.*

Wickleffo.

82. Joannes Wickleffus multa docuit, quæ Proteſtantes merito execrantur. Imo. Deum debere obedire diabolo. IIdo. Omnes Eccleſiaſticos eſse hæreticos, qui aliquid ut proprium poſsident. IIItio. Poteſtatem legislativam, ſacram æque ac profanam, dependere a fide & bonis moribus; amittique dominium per quodlibet peccatum mortale. IVto. Omnia juramenta eſse illicita, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia. Vto. Omnes Univerſitates,

Stu-

Studia, Collegia, Magisteria in eisdem eſse vana gentilitate introducta, tantumque prodeſse Eccleſiæ, ſicut Diabolus prodest. Contra vero in multis cum Catholica Ecclesia ſensit, & Proteſtantibus refragatur. In Serm. de Aſsumptione B. M. aperte ejusdem interceſsionem admittit. Tract. de Euchariſtia, Cap. IX. cultum Sanctorum, Imaginum, & Reliquiarum. Tractatu de gradationibus, Cap. III. eos impugnat, qui Tonsuram, veſtes, Breviarium, jejunia, ritus & cæremonias Miſsæ reprehendunt. In poſtilla ſuper Cap. XV. Marci ſeptem dari Sacramenta oſtendit, &c.

Waldensibus. 83. Waldenses, ſeu Pauperes de Lugduno in multis graviſsimisque materiis a Proteſtantibus diſsenſere. Docebant enim I. Neminem a Republica damnari poſse ad mortem. II. Juramentum nemini deferendum eſse. III. In nullo veteris Teſtamenti libro contineri Verbum Dei. IV. Opera ſervilia, ac manuum laborem repugnare Evangelio. V. Licitum eſse perjurium in judicio. VI. Omnes viros & fœminas Waldensium poteſtatem habere consecrandi, & a peccatis absolvendi. VII. Consecrationem peragendam eſse recitata ſepties Oratione Dominica, *Pater noſter*. VIII. Paupertatem ſine omni proprietate eſse de eſsentia consecrationis Sacerdotalis. IX. Sacramentorum valorem pendere a probitate Miniſtri. Contra vero in materia de Sacramentis, Bonis operibus, Transubſtantiatione &c. idem docuere, quod Catholici, ut invictis argumentis oſtendit Jlluſtriſsimus Bossuetus in Hiſtoria Variationum, Parte III. Lib. II. Petrobruſsiani, & Albigenses, ut diximus Num. 6. veri fuere Manichæi, ad quos proin originem ſuam referre merito erubescunt omnes, qui frontem omnem nondum exuerunt.

Aut Græca Ecclesia. 84. Quam impudenter ac falso a Proteſtantibus aſſeratur, Græcos idem cum ipsis docere, oſtenditur Imo. ex eo, quia cum Martinus Crusius A. 1576. Jeremiæ Patriarchæ CPolitano Confeſsionem Lutheranam offerri curaſset, eam Jeremias rejecit, editoque libro, qui in Europa noſtra ſæpius impreſsus eſt, refutavit, disertis verbis docens, admittendas eſse traditiones,

ſeptem

ſeptem Sacramenta, transubſtantiationem, Sacrificium Miſsæ, cultum Sanctorum, Purgatorium &c. Oſtenditur IIdo. Cum Batavorum opera creatus fuiſset Patriarcha CPolitanus Cyrillus quidam Lucaris Calvinianis valde addictus, hic rerum novarum cupidus, ut rem gratiſsimam faceret Patronis ac Mæcenatibus ſuis, qui unionem cum Ecclesia Græca avide expetebant, ne paucitas contemptui eſset, Confeſsionem fidei vulgavit Calvinianæ valde affinem, reclamantibus ſemper Græcis. Eo paulo poſt interfecto, & in Euxinum mare projecto, Cyrillus Berrhœensis Patriarcha CPolitanus, ejus ſucceſsor, A. 1638. Concilium Episcoporum CPoli habuit, quo tum ipse Lucaris, tum ejus doctrina unanimi consensu damnata eſt, & utrique dictum anathema. Parthenius Cyrilli Berrhœensis in Cathedra CPolitana ſucceſsor, omiſso Lucaris nomine, ſententiam in ejus doctrinam ab Anteceſsore ſuo latam ratam habuit, consentiente, quod A. 1642. CPolim convocaverat, Concilio Græcorum Episcoporum: atque iterato Calvini doctrinam, quam hæreticam vocat, damnavit.

Idque demonſtratur ex Synodo Jerosol. A. 1672.

85. Omnium vero luculentiſsime adversarii noſtri manifeſtæ falsitatis arguuntur ex Synodo Hierosolymitana, quam Dositheus Patriarcha A. 1672. cum Græcis Episcopis Palæſtinæ habuit. In præfatione Actorum, quæ Clypeus Orthodoxæ fidei, ſive Apologia dicitur, hæc dicunt Concilii Patres: *Terribili ſonantiores buccina, & duro graviores bello, e Galliis ad nos usque tonant modo rumores, utinam apud nos nunquam auditi. Quippe improbitati gratis indulgentes, qui in illis habitant, Calviniſtæ ſuas de Deo, rebusque divinis hæreses, Apoſtolicæ noſtræ, ac Sanctæ Orientali Ecclesiæ affingunt; atque id quidem non modo ſermonibus, verum etiam & ſcriptis imponere nobis hæreticos hujusmodi ſuscepiſse nemo nescit, qui Claudium quemdam Carentoniensium Calviniſtarum Miniſtrum perlegerit. Id vero ad ſusceptam Apologiam nos vehementer accendit, quoniam quod dicunt, quod affirmant, nesciunt: qui vel homines metuere debuiſsent, coram quibus talia mentiri non verentur.* Vide Tomum XI. Collectionis

nis Concil. Harduinianæ Colum. 182. *Verum quemadmodum lucis ad tenebras, aut Christi ad Belial societas esse non potest: ita nec una adversariorum nostrorum cum Ecclesia Orientali de rebus fidei sententia, quamdiu Hæresiarcham Calvinum voluerint habere Magistrum.* Ita Columna 183. De Lutheranis ajunt Colum. 186. *Verum ad illos* (Lutheranos) *insignis ille Patriarcha* (Jeremias) *immò & contra ipsos sermones tres, seu magis peritas Responsiones rescripsit: quibus & omnem eorum hæresim theologice juxta ac catholice confutabat, & Orthodoxas opiniones, quascunque a principio Ecclesia obtinuit Orientalis, eos edocebat: quamquam hæc illi nequaquam attenderunt, quippe nuncium pietati penitus remiserant.* Additur dein Confessio fidei Orientalis Ecclesiæ, in qua dicitur, Scripturam intelligendam esse juxta interpretationem Ecclesiæ: dari liberum arbitrium: Sanctos esse invocandos & honorandos: hominem non justificari per solam fidem: omnes fideles, adeoque etiam impios ad Ecclesiam pertinere: Ecclesiam infallibile exercere judicium circa res fidei & morum: Septem esse novæ Legis Sacramenta quæ gratiam conferant: Baptismum esse infantibus necessarium: Christum realiter præsentem esse in Eucharistia secundum humanitatem & Divinitatem: dari veram transubstantiationem, remanentibus speciebus dumtaxat panis & vini: dari Purgatorium, ac Missæ Sacrificium tam vivis quam mortuis prodesse. Eodem Anno 1672. CPoli alia Synodus est habita, præsidente Patriarcha Dionysio, in qua iterum damnati sunt Calviniani.

Protestantibus merito exprobratur novitas.

86. Quare luce meridiana clarius est, Ecclesiam Protestanticam ante Lutheri & Calvini tempora frustra in aliis sectis quæri, Waldensibus, Petrobrusianis, Albigensibus, Wickleffitis, Hussitis, aut Græcis Schismaticis. Ex quo legitime inferimus Ecclesiam Protestanticam esse non posse veram Christi Ecclesiam, cum illa Universalis, & visibilis esse semper debuerit. Atque hæc est quæstio illa vexata, a duobus jam sæculis agitata, ab adversariis nunquam soluta, ubinam terra-

rum

rum ac gentium fuerit ante Lutherum & Calvinum Protestantica Ecclesia? Urgemus Protestantes illis Tertulliani verbis Lib. de Præscriptionibus, Cap. XXXVII. *Qui estis, quando, & unde venistis?* At illi, ut aliqua ratione respondere videantur, antiquitatem generis sui mentiuntur, atque ad Waldenses, ac Wickleffitas novos Donatistas confugiunt. Sed frustra sunt, ut paulo ante ostendimus. Quod si etiam Protestantibus daremus, eos a Waldensibus Sæculi XII. hæreticis originem suam ducere, atque integram doctrinam suam hausisse, erantne Waldenses toto orbe diffusi? Pauper sane fuisset Christus, si tantum agri Lugdunensis, & Delphinatus partem aliquam habuisset. Præterea ubinam terrarum aut gentium, ante exortos Waldenses, id est primis XII. a Christo sæculis, extitit Ecclesia Protestantica? Quos generis sui authores enumerabunt adversarii? An ad Apostolos & primitivam Ecclesiam confugient? At frustra sunt; nullo enim solido argumento ostendere unquam poterunt, aliter in antiqua Ecclesia creditum fuisse unquam, quam modo in Ecclesia Romana credatur. Quod si igitur jam Sæculo IV. S. Hilar. Lib. VI. de Trinitate, novitatem sui temporis Novatoribus exprobrat: *Tarde mihi hos piissimos doctores ætas nunc hujus sæculi protulit: sero hos habuit fides nostra.* Et S. Aug. Lib. de Utilitate credendi, Cap. XIV. *Vos autem & tam pauci, & tam turbulenti, & tam novi, nemini dubium est, quin nihil dignum authoritate præferatis;* quanto magis Catholici novitatem objicient Protestantibus, qui XII. omnino sæculis sunt Arianis & Donatistis posteriores.

Hostes Papatus, non ideo sunt Protestantes.

87. Ad id, quod ultimo loco in objectione positum est, Resp. Si sola impugnatio Papatus est articulus fundamentalis Ecclesiæ Protestanticæ, ita ut hæc sola sufficiat ad denominationem Lutherani, vel Calviniani, enim vero causa cecidimus, Ecclesia Protestantica toto orbe diffusa est. Inter Protestantes hac ratione recensentur Pagani, Judæi, Mahometani, Imperatores Romani Gentiles, qui Ecclesiam & Romanos Pontifices acerbissime insectati sunt, Nero, Domitianus,

Tra-

Trajanus, Septimius Severus, Decius, Diocletianus, Maximianus, Julianus Apoſtata: Imperatores prӕterea & Reges hӕretici omnes, Valens, Leo Isauricus, Copronymus, Leo Armenus &c. quin & ipse Antichriſtus. Gratulamur Proteſtantibus nobilem hanc Ecclesiӕ ſuӕ appendicem; at non invidemus.

CONTROVERSIA VI.

AN VERA CHRISTI ECCLESIA DEBEAT ESSE SANCTA, ET QUӔNAM ILLA SIT?

CONTRA PROTESTANTES.

Vera Ecclesia eſt Sancta Sanctitate doctrinӕ.

88. Conclusio I. Vera Christi Ecclesia debet eſse Sancta ſanctitate doctrinӕ & morum, five personarum. Prob. I^ma. pars Conclusionis Authoritate Scripturarum. Psal. XVIII. dicitur. *Lex Domini immaculata, convertens animas.* Psal. XCII. *Domum tuam Domine decet ſanctitudo in longitudinem dierum.* Ezechielis XXXVII. *Et fundabo eos, & multiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis: & ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus. Et ſcient Gentes, quia ego Dominus Sanctificator Israel, cum fuerit ſanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.* Apocal. Cap. XXI. *Ego Joannes vidi ſanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo.* Prob. II. Authoritate Patrum. S. Irenӕus Lib. III. adv. Hӕr. Cap. XL. ſcribit: *Ubi Ecclesia, ibi & Spiritus, & ubi Spiritus Dei, ibi Ecclesia, & omnis gratia.* S. Ambr. Lib. III. Hexӕmeron. *Ecclesia eſt ſacrarium Trinitatis, ſanctitatis domicilium, Ecclesia ſancta.* S. Aug. Lib. II. de Civit. Dei, Cap. XXVIII. *Nihil turpe ac flagitiosum* (in Christiana Ecclesia) *ſpectandum imitandumque proponitur, ubi veri Dei aut prӕcepta insinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia poſtulantur.* Et Sermone CCXIV. Cap. XIV. in traditione Symboli: *Sanctam quoque Ecclesiam, Matrem veſtram, tanquam ſupernam Jerusalem, Sanctam civitatem Dei, honorate, diligite, prӕdicate.* Prob. III. Authoritate Symboli Apoſtolici

ſtolici & CPolitani. *Sanctam Ecclesiam.* Prob. IV. ratione. Voluntas Dei eſt norma omnis ſanctitatis. Ergo cum in vera Ecclesia colatur Deus eo modo quo vult coli, doctrina Ecclesiæ neceſsario eſt ſancta.

Et Personarum.

89. Prob. II[da] pars Conclusionis I[mo]. Authoritate Scripturarum. Ad Ephesios Cap. V. ait Apoſtolus: *Chriſtus dilexit Ecclesiam, & ſe ipsum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ. Ut exhiberet ipse ſibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ſed ut ſit ſancta, & immaculata.* I. Petri, Cap. II. *Vos autem genus electum, Regale Sacerdotium, gens ſancta.* Ad Titum Cap. II. *Dedit ſemetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.* Ergo in vera Christi Ecclesia ſemper dari debent aliqui homines ſancti. Prob. II. ratione in Scripturis fundata. Isaiæ Cap. LV. v. 11. ait Deus: *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non revertetur ad me vacuum.* Ergo doctrina Christi debet eſse efficax, fœcunda, & ut dicitur Psal. XVIII. *Convertens animas.* Prob. III. a pari. In veteri Lege ſemper dabantur Sancti viri. Ergo multo magis in Lege nova, in qua uberiora dantur auxilia gratiæ.

Talis eſt Ecclesia Catholica.

90. Conclusio II. Ecclesia Catholica ſancta eſt, ſanctitate doctrinæ, & morum. Prob. I[mo]. negative; quia a Proteſtantibus, ut patebit ex dicendis, oſtendi nequit, Ecclesiam Catholicam docere aliquid inconveniens, rectæ rationi, aut Verbo Dei contrarium. II. positive. Ecclesia Catholica tum per præcepta, tum per consilia urget fideles ad opera pia, Dei honorem & ſalutem promoventia, hortaturque ad ſequenda consilia Evangelica: proponit præſtantiſsima media ad exercendam conſtanter virtutem, & vitia declinanda. III. Innumerabiles ex utroque ſexu, atque ex omni ordine numerat Sanctos, ut teſtantur Martyrologia etiam antiquiſsima Bedæ, Usuardi, Adonis, & Hiſtoriæ a viris ſpectatiſsimæ fidei, authoribus ſynchronis conscriptæ, quos in re teſtatiſsima, & plurimis comperta mentiri voluiſse omnino incredibile eſt. Ipse Lutherus in Epi-

Epistola ad duos Parochos de Anabaptismo scribit: *Ego dico, sub Papatu esse verum Christianismum, immo nucleum Christianismi, & multos pios magnosque Sanctos.* Et in Caput V. Epistolæ ad Galatas: *Admiratur mundus sanctitatem Benedicti, Gregorii, Bernardi, Francisci, & similium, quia audit eos magnifica in speciem, & insolita quædam fecisse opera.* Certe, ut alios silentio prætercam, ipsi Calviniani Scriptores, veritatis vi compulsi, sanctitati Francisci Xaverii luculentum præbuerunt testimonium apud Dominicum Bohours in Vita S. Xaverii Lib. VI. ad finem. Philippus Baldeus in Historia Indica scribit: *Si Xaverius fuisset nostræ Religionis, etiam apud nos ut alter Paulus cum veritate esset æstimandus, & colendus velut alter Sanctus Paulus. Quamquam autem Religionis fuerit a nostra diversæ, ajo, bonos omnes ejus zelo, vigilanti cura, & morum sanctitate excitari debere ad cavendam in faciendo Dei opere negligentiam.* Richardus Hakluit Præco Anglicanus de eodem Xaverio scribit: *Historiæ modernæ Indiæ plenæ sunt præstantium virtutum, & operum vim omnem naturæ excedentium, quæ vir ille Sanctus patravit.* Tavernierius: *Equidem in Sinas non penetravit; vero tamen est simile, doctrinam Christianam, quam in Insulam Niphon induxit, inde manasse in vicinas regiones, & propagatam fuisse studio & cura Sancti hujus viri, quem recte Sanctum Paulum, & verum Indiarum Apostolum nominare possis.* Ipse Joannes Laurentius Moshemius, cui solemne alias est antiquissimos Patres sanctosque viros, qui Catholicam Ecclesiam illustrarunt, iniquissima censura perstringere ac lacerare, in Institutionibus Historiæ Christianæ, Tomo II. pag. 8. Xaverium vocat *non vulgaris ingenii, fortissimique animi virum.* Adeo ut solus fuerit S. Franciscus Xaverius, qui caninum impudentissimi hujus Scriptoris dentem effugerit.

Protestantica non est Sancta Sanctitate doctrinæ.

91. Conclusio III. Ecclesia Protestantica neque sancta est sanctitate doctrinæ, neque sanctitate morum aut personarum. Prob. Ima pars. Doctrina Protestantium est Deo injuriosa, & amplissimam portam aperit omni-

omnibus ſceleribus. Ergo non eſt ſancta. P. A. Proteſtantes docent, Deum exigere ab hominibus mandatorum ſuorum obſervationem, quin eisdem vires ſubminiſtret ad ea implenda ſufficientes ac neceſsarias: Deum non punire peccantes, modo credant ſe eſse juſtos, ſibique per fidem applicent juſtitiam Chriſti: Deum quando præcipit opus bonum, præcipere peccatum, cum omnia opera, etiam juſtorum, juxta ipsos de ſe ſint peccata mortalia: Præcipi a Deo multa, quæ obſervari ab hominibus non poſsint. Docent non dari liberum arbitrium: neminem damnari nisi ob peccatum infidelitatis: quemlibet de ſua juſtificatione certum eſſe poſse: consilia Evangelica, & votum religiosæ paupertatis, continentiæ &c. ſervanda non eſse: Matrimonium omnibus præcipi lege divina: Jejunia & afflictiones corporis voluntarias, aliaque pia opera coram Deo nihil prodeſse. Atqui hæc omnia, quæ in eorum Libris ſymbolicis continentur, ſunt Deo perquam injuriosa, quia ex iis ſequeretur, Deum insipienter ac tyrannice nobiscum agere, Deum authorem eſse peccati, illique patrocinari: ſuntque mirum quantum affinia doctrinæ Alcorani, & Epicureorum, atque ab Evangelica pefectione, quam Chriſtus & Apoſtoli adeo nobis commendarunt, toto cœlo diſtant. Ergo.

Aut Perſonarum.

92. Prob. II^da^ pars Conclusionis I^mo^ negative. Proteſtantes nullum proferre poſsunt hominem, qui ſpecialibus gratiæ divinæ donis ornatus vera morum ſanctimonia effulserit, qui in eorum ſecta ſit mortuus, ac pro vero Sancto ab hominibus doctis, prudentibus, ac timoratæ conscientiæ habeatur. Quod si ad Apoſtolos, ac primitivæ Ecclesiæ Martyres, ſanctosque viros recurrant, parcere eos huic labori jubemus, donec ſolidis argumentis oſtenderint, doctrinam Apoſtolorum, Patrum, ac Martyrum primitivæ Ecclesiæ eandem fuiſſe cum Proteſtantica. Præterea, qui fieri poteſt, ut Ecclesia Proteſtantica, ſiquidem vera foret Ecclesia Chriſti, tertio jam ſæculo tam infœcunda ſit, ut nullum omnino protulerit vera ſanctitate conſpicuum, qui pro Sancto paſsim ab hominibus agnoscatur; cum tamen in Eccle-

Ecclesia Catholica, post Lutheri etiam & Calvini tempora, tam multi floruerint, quorum eximiam sanctitatem, prodigiis indubitatis confirmatam, nemo sanus ac prudens in suspicionem vocare potest?

Etiam initio prætensæ reformationis.

93. Prob. II^do^ positive, ex testimonio sensuum. Peculiarem vitæ sanctimoniam nemo Catholicorum unquam deprehendit in Protestantibus. Quod si illi Catholicos rejiciant tanquam testes inhabiles, audiamus, quid de illis sentiant, ac testentur Protestanticæ proceres. Lutherus in Postilla domestica Dom. I. Advent. scribit: *Videmus quod hoc tempore homines sint multo pejores, truculentiores, tenaciores, libidinosiores, quam antea unquam in Papatu fuerunt.* Andreas Musculus Dominic. I. Advent. ait: *Cum nobis Lutheranis sic se jam res habet. Si quis nebulonum cuneum, seditiosorum, fraudulentorum, dolosorum, fœneratorum multitudinem videre cupiat, adeat urbem aliquam, in qua Evangelium purum annunciatur, & ibi copiosam eorum multitudinem inveniet. Luce clarius est, nunquam inter Ethnicos, Turcas, aut Infideles inventos esse magis effrænes, immorigeratos, magisque a virtute omni, & probitate alienos, quam nunc inter Evangelii professores.* Erasmus Roterodamus Protestantibus certe non infestus, Epistola ad Fratres inferioris Germaniæ scribit: *Quos antea sub Papatu noveram puros, candidos & fuci ignaros, eosdem vidi, ubi se sectæ Evangelicæ dedissent, loqui cœpisse de puellis, aleis lusisse, abiecisse preces, impatientissimos omnis injuriæ vindices, vanos, viperinos in moribus, ac prorsus hominem exuisse: expertus loquor.* Idem Epist. ad Vulturium Anno 1529. scribit: *Circumspice populum istum Evangelicum, & observa num minus illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ, quam faciant ii, quos detestamini. Profer mihi, quem istud Evangelium ex commessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt se ipsis deteriores.* Similia ex ipsis Protestantibus afferri possent quam plurima, ex Wolfgango Musculo in explicatione III^tii^ præcepti. Ex Melanchtone in Cap. VI. Matth. Ex Brentio

ad

ad Cap. III. Matth. Ex Jacobo Andreæ Conc. IV. ad Cap. XXI. Lucæ. Ex Wigando in Lib. de bonis & malis Germaniæ. Ex Menone Lib. de Christiana fide, Cap. de fide mulieris Chananææ. Ex Simone Paulo Serm. Domin. XIII. post Trinit. Povello in Adiaphoris &c.

Flagitiosa fuit Lutheri vita.

94. Prob. III. Ex flagitiosa vita Authorum prætensæ Reformationis. Initium a Luthero ducamus, juvabit enim novum hunc Evangelistam propius novisse. Ac I^mo^ quidem blasphemus fuit in Deum; teste enim Mattesio aliisque Lutheranis, paucis ante obitum suum diebus, ad Justum Jonam, Michaelem Cœlium, aliosque qui tum aderant, ait: *Orate pro Domino Deo nostro, & ejus Evangelio, ut ipsis bene succedat.* Christum in Colloquiis mensalibus vocavit peccatorem omnium maximum, qui in terris unquam extiterint. In Caput III. Epistolæ ad Galatas scribit, omnes Prophetas vidisse hoc in spiritu, quod Christus futurus esset omnium maximus latro, homicida, adulter, fur, sacrilegus, blasphemus. Et in Psalmum XXII. ait, Christum non *objective* tantum, sed etiam *formaliter* fuisse maximum peccatorem, additque: *Non credo, quod sola humana natura pro me passa sit. Christus ille vilis, nec magni pretii Salvator est: immo ipse quoque Salvatore opus habet.* II^do.^ Vitam duxit non tam hominis quam porci. Monachus, & Sacerdos, contra fidem Deo datam uxorem duxit monialem, ex qua filium suscepit, paucis post nuptias celebratas diebus. Scurra fuit obscœnissimus, stercora, crepitus ventris, mille diabolos resque alias turpissimas inverecundo ore identidem eructans, ut satis testantur ejus libri, pretiosis his mercibus referti, ac præcipue Colloquia mensalia, ab Aurifabro Lutherano collecta, ne micæ istæ Evangelicæ perirent. III. Superbissimus fuit mortalium, ideoque etiam flagitiosissimus. Externis non indigemus testibus: ipsi Lutheri libri id satis testantur. Tomo II. Operum Edit. Vittenb. in Lib. contra Angliæ Regem scribit: *Hic sto, hic sedeo, hic maneo, hic glorior, hic triumpho, hic insulto Papistis, Thomistis, Henricistis, Sophistis, & omnibus portis inferi, nedum dictis hominum quantumlibet*

Sanctorum, aut consuetudini fallaci. Dei Verbum est super omnia. Divina Majestas mecum facit, ut nihil curem, si mille Augustini, mille Cypriani &c. contra me starent. Tomo I. *Ego Doctor Doctorum sum, & Domini nostri Jesu Christi indignus Evangelista.* Tomo II. *Ego Martinus Lutherus vester Apostolus.* Tomo VIII. *Ego Martinus Lutherus, Dei gratia, Evangelista Vittenbergensis.* IV. Infrunitus & furiosus fuit conviciator. Sine horrore legi non posſunt convicia, quibus non æquales tantum ſuos, ſed etiam potentiſsimos Principes, Pontificem, Imperatorem, Cardinales, Episcopos, Henricum Angliæ Regem, Bavariæ Duces, Georgium Ducem Saxoniæ, Henricum Ducem Brunsuicensem &c. male feriatus, & excucullatus hic monachus impetebat. V. Familiaris fuit diabolo: ipse enim Lutherus fatetur, ſe plures ſalis modios cum diabolo comediſse, eumque ſibi ſæpius condormiiſse, quam ſuam Catharinam. Idem Tomo VII. Edit. Germanicæ Vittenbergensis in Libro de Miſsa angulari disputationem describit nocte concubia cum dæmone habitam de abroganda Miſsa, ſeque hujus argumentis convictum illi manus dediſse. Porro eadem argumenta a diabolo allata contra Miſsas privatas, immutato tantummodo ordine, inserta fuere Confeſsioni Auguſtanæ, ut videre eſt apud Adamum Tannerum Parte I. Anatomiæ Conf. Auguſtanæ, Demonſtratione VI. Qui de Luthero plura desiderat, legat P. Vitum Pichler in Examine Polemico ſuper Auguſt. Confeſsione, Artic. II.

Zwinglii. 95. Ulricus Zwinglius, ut legere eſt apud Jacobum Gretserum Tomo XIII. Operum, fol. 251. ita vixit Claronæ, ad Eremum Deiparæ, & Tiguri, ut nullum luxuriæ, insolentiæ, fœdæ libidinis, petulantiæ exemplum prætermiserit. Ad impugnandam realem Christi præsentiam in Eucharistia authorem habuit genium, quem ipse Zwinglius fatetur nescire ſe, ater an albus fuerit. *Calvini.* Joannes Calvinus Noviodunensis homo fuit ſuperbia & arrogantia ſingulari, blasphemus in Deum, animi impotentis ac indomiti, vindictæ ac dominationis avidiſsimus, Novioduni ob exercitam

ſodo-

ſodomiam infami ſtigmate, candente nimirum lilio notatus, ut tempore Thomæ Stapletoni Acta publica Noviodunensis Urbis teſtabantur. Hic maledicentia, & conviciandi libidine ſuppar fuit Luthero. Denique Genevæ horrendos inter cruciatus, execrationes, blasphemias, dæmonumque invocationem, impiam animam evomuit, ut teſtantur Hieronymus Bolsecus in Vita Calvini, & Joannes Harennius Calvini morti præsens, qui dum hæc ſcriberet, Calviniani Præconis munere fungebatur. Theodorus Beza, adulter & cinædus, totam ætatem quam ad ſeros annos protraxit, explendis libidinibus ſuis & cupiditatibus contrivit. Is obscœniſsimo carmine describere non erubuit amores ſuos cum Germano Audeberto Aurelianensi adolescente, & Candida, Sutoris Parisini uxore, quam vivente adhuc viro Genevam ſecum abſtraxit, Galliam relinquens ſuppliciorum magis metu, quam religionis novæ amore. Petrus Martyr, ſeu Vermilius, homo insatiabilis libidinis, mulierum greges ſecum circumducebat. Hos impietate & luxuria æquabant Martinus Bucerus, Bernardinus Ochinus, Oecolampadius, Pellicanus, Viretus, Münſterus, Buchananus, excucullati Monachi, novi Evangelii buccinatores, Proteſtanticæ Ecclesiæ fundatores & columnæ.

Beza.

Aliorumque.

Quid ex his legitime inferatur?

96. Ex his observo I. Si in primis Ecclesiæ Proteſtanticæ fundatoribus ac columnis ne veſtigium quidem Chriſtianæ & Apoſtolicæ ſanctitatis deprehenditur, quid a noſtri ævi Proteſtantibus ſperandum erit, qui errorem errori addentes ipsi vix ſciunt quid credant; ſed novam ſibi plerumque cudunt religionem pro libito ſuo, ad quam exteriores ſuas actiones componunt, de internis parum aut nihil ſoliciti, cœleſtium immemores, carni ſuæ blandientes, Sacramentorum præsidio deſtituti, cupiditatibus ſuis pravisque habitibus, velut ferreis vinculis arctiſsime conſtricti, quibus vel ſola mortis futuræque vitæ cogitatio merito horrorem incutit, qui tamen raro ſalutem operatur? Observo II^do^. Si flagitiosam Fundatorum ſuorum vitam ſerio perpendant noſtri ævi Proteſtantes, fieri vix poſse, ut ſectæ

ſuæ errores, quibus malo ſuo innutriti ſunt, non agnoſcant, atque agnitos deſerant. Quamvis enim abſolute foret poſsibile, omnino tamen eſt incredibile, Deum in reformanda ſua Eccleſia tam ſordidis, atque impiis uſum fuiſſe inſtrumentis, cum Deus ipſe teſtetur Sapientiæ Cap. I. v. 4. *Quoniam in malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Præterea longa ſæculorum omnium teſtatur experientia, Deum non niſi Sanctiſsimos viros excitaſſe, qui veram fidem in provincias infidelium inveherent, aut collapſam Eccleſiæ diſciplinam, moresque fidelium inſtaurarent.

Vera Ecclesia eſt miraculis conſpicua.

97. Quæ de ſanctitate veræ Eccleſiæ diximus, confirmare ſolent Polemici ſolidiſsimo argumento, ex miraculis ducto, ſive ex operibus quæ totius naturæ creatæ vires ſuperant. Sic autem illud proponitur. Vera Chriſti Eccleſia eſt miraculis conſpicua. Atqui talis eſt ſola Eccleſia Catholica. Ergo ſola Eccleſia Catholica eſt vera Chriſti Eccleſia. Prob. Major. I^mo Authoritate Scripturarum. Joan. XIV. v. 12. ait Chriſtus: *Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet.* Marci XVI. v. 17. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia ejicient: linguis loquentur novis: ſerpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt.* II. Authoritate Patrum. S. Irenæus Lib. II. adv. Hær. Cap. LVI. *Non poſſunt* (hæretici) *cæcis donare viſum, neque ſurdis auditum, neque omnes dæmones effugare, præter eos qui ab ipsis immittuntur, ſi tamen & hoc faciunt: neque debiles aut paralyticos, aut claudos reſtaurare; tantum abſunt ab eo ut mortuum excitent, quemadmodum Dominus excitavit, & Apoſtoli per orationem, & ſæpiſsime in fraternitate propter aliquid neceſſarium, Eccleſia in quoquo loco univerſa per jejunium, & ſupplicationem multam poſtulante, reverſus eſt ſpiritus mortuo, & donatus eſt homo orationibus Sanctorum, ut credant eſſe reſurrectionem a mortuis.* Similia habent Tertull. in Apologia adv. Gen-

Gentes, Cap. XXIII. Ad Scapulam, Cap. II. S. Athanas. Lib. de Incarnat. Verbi, Origenes Lib. I. contra Celsum, Theodoretus & Eusebius pafsim in Hist. Eccles. S. Hier. Epist. XVII. ad Marcellam, S. Chrys. Hom. IV. in Matth. S. Aug. Lib. I. Retract. Cap. XIII. Et Lib. XII. de Civit. Dei, Cap. VIII. &c. Prob. III. Miracula vere ac proprie talia excedunt vires totius naturæ creatæ, atque a folo Deo patrantur. Ergo cum Deus non pofsit in confirmationem erroris miraculum edere, quia alias nos positive in errorem induceret, miracula funt certifsima nota veræ Ecclesiæ.

Talis est sola Ecclesia Catholica.

98. Probatur etiam minor propositio. In Ecclesia Catholica non primis tantum fæculis, ut Patres testantur, ac præcipue S. Augustinus de reliquiis S. Stephani, Sanctorumque Martyrum Gervasii & Protasii, verum etiam nostris temporibus multa fiunt miracula ab Historicis fumma fide dignis relata, a Pastoribus Ecclesiæ post longum ac diligens examen approbata, quæ non nisi ab insano homine negari, aut in fraudis fuspicionem vocari pofsunt. Atque hic de miraculis loquimur, quæ non incertis rumoribus, credulitate nimia, aut vulgi opinione feruntur; verum de illis, quæ præmifso longo ac maturo examine, a viris doctis, prudentibus ac timoratæ conscientiæ, ab Ecclesiæ Præsulibus ut vera atque indubitata agnoscuntur. Certe quanta diligentia Romæ examinentur miracula a Sanctis viris patrata, luculenter ostendit Opus Benedicti XIV. feu Prosperi Lambertini de Servorum Dei Canonizatione. At vero in Ecclesia Protestantica ne unum quidem patratum unquam fuifse miraculum legitime probari potest. Tentavit quidem Lutherus Vittenbergæ ex puella obsefsa dæmonem expellere: at tam infelici fuccefsu, ut in olidas conjectus angustias incœpto desistere coactus fuerit, ut refert Staphylus testis oculatus. Protestantes fibi optime conscii, nulla prorsus in Protestantica fua fecta haberi miracula, ut notam hanc maxime insignem certifsimamque veræ Ecclesiæ Catholicæ ab ea tollant, fcurrilibus jocis, contumeliisque miracula irrident, tum ea quæ ab antiquifsimis

Non vera Protestantica.

ssimis Patribus Hieronymo, Ambrosio, Augustino ac Gregorio narrantur; tum ea quæ noſtris temporibus Sanctorum meritis & interceſsione apud nos patrantur. Ajunt Episcopos & Sacerdotes fraudum eſse architectos; reliquos vero Catholicos ſimplices vocant, qui iſta credant, vervecum in patria, craſsoque ſub aëre natos: qua in re & Gentiles, & veteres hæreticos ſtrenue imitantur. Verum quid his hominibus facias? Doctrinæ ſuæ consequentia ad neganda omnia Catholicorum miracula adiguntur; si enim illa admitterent, hoc ipso faterentur, ſolam Romanam Ecclesiam eſse veram Ecclesiam Christi.

Argumenta contraria refutantur.

Sanctitas veræ Ecclesiæ fruſtra impugnatur ratione.

99. Objicitur I^mo^ contra I. Conclusionem, Ratio. An doctrina aliqua ſit ſancta, conſtare nobis potest ex ſola Scriptura. Ergo Sanctitas doctrinæ non est nota veræ Ecclesiæ. P. C. Verbum Dei non est nota veræ Ecclesiæ. Ergo multo minus ſanctitas doctrinæ, quæ fundatur in Verbo Dei. *Conf.* I^mo.^ Hæc nota est nimis laboriosa; rudis enim homo ad cognoscendam ſanctitatem doctrinæ deberet omnes articulos illius doctrinæ examinare; quod plane illius vires ſuperat. *Conf.* II^do.^ Solus Deus est Sanctus. Ergo Ecclesia non est Sancta. R. N. A. Per ſanctitatem doctrinæ hic intelligimus doctrinam immunem ab omni errore honestati contrario, aptamque ad emendandos peccatores, & virtutem promovendam, qualis cognosci poteſt etiam absque Scripturarum auxilio; alias ſequeretur ab Adamo usque ad Moysem, qui primus fuit inter Scriptores ſacros, dignosci non potuiſse ſactitatem doctrinæ. Ad *prob.* C. A. Quia antequam constet, illud eſse genuinum Verbum Dei, constare debet de veritate Ecclesiæ illud proponentis. Et N. C. vel potius ſuppositum, nos loqui de alia ſanctitate, quam de prius memorata. Ad I^mam^ *conf.* N. A. Rudes ſatis cognoscunt ſanctitatem doctrinæ, modo nullam deprehendant maculam in doctrina ipsis proposita, & aliunde vel per experientiam

aut

aut famam cognoscant, eos virtutis esse studiosos, qui juxta illius præcepta vivunt. Ad II^dam *conf.* D. A. Deus solus est Sanctus essentialiter & infinite, C. Per participationem & finite, N. A. & C. Ecclesia est Sancta, sed finite, & per participationem.

100. Dices I. Corpus in quo plura membra sunt maculata, nequit absolute pulchrum vocari. Ergo etiam Ecclesia, in qua plura membra sunt impia, dici non potest Sancta. R. T. A. N. C. In corpore morali, quale est Ecclesia, denominatio fit a parte nobiliori. Sic civitas aliqua absolute dicitur opulenta, si multos numeret cives pecuniosos, quamvis plures in ea numerentur pauperes. Cum igitur justi sint nobilior Ecclesiæ portio, Ecclesia merito dicitur Sancta, licet plures in ea sint peccatores.

101. Dices II. Omnia Ecclesiæ membra sunt fœda. Ergo Ecclesia nequit dici pulchra, & Sancta. P. A. I. Joan. Cap. I. v. 8. dicitur: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus; ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* *Conf.* Isaias Cap. I. v. 21. de Ecclesia ait: *Quomodo facta est meretrix civitas fidelis? justitia habitavit in ea, nunc autem homicidæ.* Ergo. R. D. A. Omnia Ecclesiæ membra sunt fœda, fœditate incompossibili cum pulchritudine, N. A. Quæ cum illa componi potest, C. A. N. C. Justi, quamvis in leviora peccata sæpe labantur, justitia tamen idcirco non excidunt, charitatem semper habentes, in qua consistit sanctitas substantialis. Ad *conf.* R. Isaiam loqui de Synagoga, eaque non secundum totum, sed secundum majorem partem. Hinc S. Hier. in Cap. I. Isaïæ scribit: *Nec ambigo in ea fuisse Sanctos, quando Tabernaculum Dei habuit.*

102. Dices III. Sanctitas interna est invisibilis: externa autem sæpe tantum simulatur. Ergo sanctitas morum non est nota veræ Ecclesiæ. P. C. Si certi non sumus, Ecclesiam in omnibus a gratia non defecisse, Ecclesia non potest dici Sancta. Sed de hoc certi non sumus. Ergo. P. m. De nullo habetur, juxta Catholicos, certitudo, quod sit in statu gratiæ. Ergo. R. C. A. D. C. Ergo sanctitas vitæ singulorum fidelium non

est

eſt nota veræ Eccleſiæ, C. C. Sanctitas totius collectionis, N. C. Ad *prob.* C. M. N. m. Ad hujus *prob.* D. A. De nullo habetur certitudo probabilitatis, N. A. Certitudo positiva & infallibilis, ſubdiſt. De nullo determinate, & quoad nos habetur hæc certitudo, C. Non habetur in genere, quod in Eccleſia ſemper dentur plura memba a peccatis gravibus munda, N. A. Credere tenemur Sanctam eſse Eccleſiam. Ergo ſemper in Eccleſia dantur juſti.

103. Dices IV. Corrupti mores non indicant doctrinam Eccleſiæ eſse malam & corruptam. Ergo nec ſancti mores Fidelium indicant doctrinam Eccleſiæ eſse ſanctam. R. C. A. N. C. Sanctitas morum oritur ex conformitate cum doctrina, quam Chriſtus & Apoſtoli veræ Eccleſiæ tradiderunt. Ergo si mores ſunt ſancti, multo magis ſancta erit doctrina. At vero corrupti mores dicuntur ex eo, quia difformes ſunt doctrinæ a Christo traditæ. Ergo quamvis mores ſint perversi, ſancta nihilominus est doctrina, quæ perversis moribus est contraria.

Cui non obſtat perversa quorumdam doctrina.

104. Obj. II. contra II. Concl. perversa Catholicorum doctrina. Doctrina Eccleſiæ Catholicæ eſt ſæpe impia. Ergo non eſt Sancta. P. A. I. Docet Idololatriam, dum ait Sanctos eſse colendos. II. Contemnit Scripturas. III. Sententias tradit Eccleſia Catholica bonis moribus perniciosas, ut patet ex propoſitionibus damnatis ab Alexandro VII. & Innocentio XI. IV. Vult Pontificem adorari ut Deum &c. R. N. A. Ad I. R. Cultus Sanctorum, Imaginum, Reliquiarum, neutiquam eſt idololatricus, ut adversarii mentiuntur; tum quia cultus noſter non refertur ad imagines vel reliquias, ſed ad illos quos exhibent: tum præcipue quia Sanctos non colimus ut Deos, ſed tanquam Dei amicos, ut ſuo loco explicabimus. Ad II. Eccleſia Catholica veneratur Scripturas, ut genuinum Dei Verbum: at vero Proteſtantes eas contemnunt, peſsime illas interpretando pro libito ſuo, contra mentem Patrum & Eccleſiæ, pluresque libros vere divinos e Canone expungendo. Ad III. Sententiæ illæ non ab Eccleſia Catho-

lica,

lica, ut imperite aut malitiose nobis objicitur, ſed a privatis Doctoribus Catholicis, iisque plerumque paucis admodum, traditæ fuerunt. At nemo Catholicorum unquam contendit, doctrinam cujuslibet Catholici Scriptoris, ſed Eccleſiæ ſolummodo eſſe ſanctam. Ad IV. Romanum Pontificem non adoramus ut Deum, ſed inhærentes exemplis, dictisque SS. PP. eum colimus ut Vicarium Chriſti, & Petri Succeſſorem, cui univerſi Dominici gregis cura demandata est.

105. Dices. In jure Pontificio ſeu Canonico reperiuntur flagitioſa quædam. Sic in Decreto Gratiani ex Epiſtola V. Clementis Romani ad Jacobum Fratrem Domini dicitur, *Omnia amicorum communia eſſe debere: in omnibus autem ſunt ſine dubio & conjuges.* Et Toletani I. Concilii Canon XVII. laudatur: *Cæterum is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a Communione non repellatur.* R. Decretum Gratiani majorem in Eccleſia Catholica authoritatem non habet, quam fontes, e quibus is doctrinam ſuam hausit. Fatemur Gratianum ſæpius lapsum eſſe, quin Juri Canonico, quo Gratiani Decretum non comprehenditur, aliquid decedat. Epiſtola illa ad Jacobum fratrem Domini, non eſt genuinum opus S. Clementis Romani: & verba illa, *In omnibus autem ſunt ſine dubio & conjuges*, deſunt in ea Epiſtola, quæ extat manuscripta in Bibliotheca Vaticana, ut notatum fuit a Romanis Gratiani correctoribus. Toletanum Concilium Can. XVII. pro more illorum temporum concubinæ nomine intelligit veram quidem & legitimam uxorem, ſed quæ ſine dotaliam tabularum ſolemnitate ducta, fuit.

Aut impia vita.

106. Obj. III. Impia Catholicorum vita. Vera Eccleſia Chriſti non habet maculam, neque rugam, ut Apoſtolus ſcribit ad Ephes. Cap. V. Atqui talis non eſt Eccleſia Romana. Ergo. P. m. Multi ſæpe dati ſunt, hodieque dantur in illa ſcelerati, non laici tantum, ſed etiam Eccleſiaſtici, ut quotidiana docet experientia, & Eccleſiaſtica teſtatur hiſtoria. Ergo. R. I. Quamvis Eccleſia Catholica, utpote a Chriſto & Apoſtolis fundata, longe antiquior ſit novitia Proteſtantium ſe-

cta, multo pauciores tamen rugas habet quam Ecclesia Protestantica. R. II. cum S. Aug. Lib. II. Retractationum, Cap. XVIII. *Ubicunque autem in his libris* (de Baptismo contra Donatistas) *commemoravi Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, non sic accipiendum est quasi jam sit, sed quæ præparatur ut sit, quando apparebit etiam gloriosa. Nunc enim propter quasdam ignorantias, & infirmitates membrorum suorum, habet unde quotidie tota dicat: Dimitte nobis debita nostra.* Profecto si vera Ecclesia Christi in hac vita deberet esse absque ruga in omnibus suis membris, nunquam in rerum natura extitisset, aut foret extitura. Ad *prob.* N. C. Dati fuerunt, atque etiamnum dantur laici, atque etiam Ecclesiastici solutioris vitæ, non eo tamen numero, quem adeo exaggerant Protestantes. At vero quam plurimi fuere, hodieque existunt Pontifices, Prælati Ecclesiastici, Sacerdotes, Religiosi, ac laici etiam homines sanctitate vitæ, ardenti animarum zelo, doctrina, prudentia, vitaque ad omnes Christianæ Legis apices exacta illustrissimi, quibus pares certe proferre nequeunt Protestantes.

Iniquitas accusationis non probatur.

107. Obj. IV. contra III. Concl. Iniquitatis accusationis. Ex una parte doctrina Protestantica magis commendat Christum, & humanum fastum meritis suis confisum deprimit: ex altera parte mala prorsus fide in invidiam a Catholicis adducitur, tribuendo Protestantibus multa, quæ non docent. Ergo P. A. Protestantes docent, opera bona, quamvis ad justificationem non disponant, requiri tamen tanquam signa, & effectus fidei. II. Non asserunt, mandata Dei absolute non posse observari, sed tantum non posse *perfecte* in hac vita impleri. R. N. A. Christus non indiget fucata & ficta commendatione; sed eo modo commendari debet, quo ipse vult. Dein certe doctrina illa Christum non commendat, quæ eum ut tyrannum exhibet, & fautorem peccati: qualis foret juxta doctrinam Protestanticam. Humanus fastus satis a Catholicis deprimitur, cum docent nos viribus nostris relictos nullum elicere posse actum salutarem; atque unice divinæ bonitati in acce-

acceptis referendum esse, quod gratiam efficacem præ mere sufficiente conferat. Alterum Antecedentis membrum pariter falsum est. Doctrina cujus a nobis insimulantur Protestantes, tradita fuit ab illorum fundatoribus, continetur que in eorum libris symbolicis. Quod si aliter hodiedum doceant, recesserunt a Majorum suorum doctrina; neque tamen idcirco Catholicam veritatem sunt assecuti. Verum ut pateat, quod mentita sit iniquitatas sibi, discutiamus quæ adversarii ad tegendos errores suos proferunt. Si opera bona tantummodo requiruntur ut signa & effectus fidei, sufficiet simulate illa peragere, adeoque absque veris operibus bonis quis salvabitur. Dein vel absque bonis operibus potest quis simpliciter & absolute salvari, vel non? Si salvari non potest: ergo bona opera sunt simpliciter necessaria ad salutem; ideoque falsa est Protestantium doctrina, hominem per solam fidem justificari. Si salvari potest: ergo bona opera non sunt simpliciter & absolute necessaria ad salutem. Pari modo mandata Dei vel possunt perfecte servari in vita hac, eo modo quo illa tenemur servare, vel non possunt perfecte servari? Si non possunt servari perfecte eo modo quo obligamur: ergo Deus stulte & tyrannice præcepit impossibilia. Si possunt perfecte servari: ergo falsa est adversariorum doctrina. Atqui mandata Dei, atque etiam ipsum dilectionis Dei præceptum possunt in hac vita perfecte servari, eo scilicet modo quo illa servare tenemur; quia non præcipitur summa dilectionis intensio, quæ etiam Sanctis in cœlo est impossibilis; sed amor appretiative summus, quo Deus præfertur omni creaturæ.

Neque Sanctitas Protestantica.

108. Dices. Etiam Protestantes suos habent Sanctos, multosque Martyres, qui in odium Religionis Protestanticæ fuerunt interfecti. Ergo. *Conf.* Multi dantur Protestantes virtutis amantes, qui vitam ducunt inculpatam. Ergo. R. N. A. Certe vel ipsi Protestantes, serio ac sine risu, Sanctos vocare nequeunt Progenitores suos, Lutherum, Calvinum, Bezam, Zwinglium, Vermilium, &c. Martyres non pœna facit, sed causa; alias

quæ-

quælibet secta veros Martyres haberet, ut Donatistæ in Circumcellionibus, Tritheitæ in Valentino Gentile, Sociniani in Michäele Serveto, &c. Cum igitur Protestantes illi malam causam defenderint, Martyres vocari nequeunt, cum plerumque non tam ob religionem, quam ob alia gravissima crimina fuerint interfecti. Ad *conf.* R. Etiam Romani Gentiles multa dederunt virtutum moralium specimina, ut referunt Plutarchus, Livius, Valerius Maximus, &c. neque tamen propterea Sancti esse, aut dici possunt. Quamvis itaque haud difficulter concedamus, aliquos ex Protestantibus virtutes quasdam morales, saltem exterius, consectari; id tamen non pravæ eorum doctrinæ, sed rectæ educationi Parentum, bonæque indoli adscribendum est. Homines itaque dici poterunt, exculti illi quidem & urbani; non tamen Sancti, qui carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifixerunt, aut qui Christi consilia Evangelica complexi sunt, juxta illud Matth. Cap. XIX. v. 21. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: & veni, sequere me.*

Miracula sunt fidelibus valde utilia.

109. Obj. V. contra notam, miraculorum, eorum inutilitas. Miracula nullo modo sunt necessaria aut utilia ad probandam veram fidem, aut missionem extraordinariam. Ergo non sunt nota veræ Ecclesiæ. P. A. Imo ex Scripturis. I. ad Cor. Cap. XIV. v. 22. scribit Apostolus: *Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus* II. Exemplo S. Joannis Baptistæ, qui nullo miraculo doctrinam suam & missionem comprobavit. III. Ratione. Qui enim Scripturis non credit, neque miraculis credet, juxta illud Lucæ Cap. XVI. v. 31. *Si Moysen & Prophetas non audiunt; neque siquis ex mortuis resurrexerit, credent.* R. N. A. Miracula & maxime utilia sunt, & necessaria, supposita promissione Christi Ecclesiæ facta. Neque aliter sensit hac in re ipse Lutherus Tomo II. Jenensi ad Senatum Mülhusanum scribens in causa Münzeri: *Inclytus Senatus vocet Thomam Münzer ad se, & si fieri potest, ad totam communitatem, & quærat ex eo, quis ipsum ad prædicandum miserit,*

serit, aut vocaverit? Si dicat a Deo, & Spiritu hujus se fuisse missum, sicut olim Apostoli, probet hoc signis & miraculis. Nam quando Deus ordinarium modum immutari vult, semper simul miracula operatur. At numquid Münzerus in Lutherum retorquere poterat, qui nec doctrinam, nec missionem suam ullo ostento comprobavit? Ad I. Cum doctrina Protestantica diversa sit in multis capitibus a doctrina Catholica, oportet vel Protestantes, vel Catholicos esse infideles. Præterea Protestantes traducunt Catholicos, ob cultum Sanctorum, & adorationem Eucharistiæ, tanquam infideles & idololatras. Ergo nobis infidelibus deberent signa dare suæ fidei. Ad II. Præcursori suo testimonium perhibuit Christus ore suo: neque doctrinam aliam prædicavit Baptista, quam alii Prophetæ; hoc solo discrimine, quod præsentem Christum monstraverit, quem alii venturum prædixerant. Ad III. D. A. Qui non credit Scripturæ, & agnitæ veritati resistit ex malitia voluntatis, neque miraculis credet, C. A. Qui non credit Scripturæ ex ignorantia quadam, eoquod nondum sufficienter convictus sit, non credet miraculis, N. A.

Soli veræ Ecclesiæ communia.

110. Dices II. Miracula sunt communia etiam falsis sectis. Ergo non sunt utilia ad dignoscendam veram Ecclesiam. Ergo non sunt nota veræ Ecclesiæ. P. A. I. Magi Pharaonis miracula patrarunt miraculis Moysis simillima. Pseudo christi, & Pseudo prophetæ, ut dicitur Matth. Cap. XXIV. dabunt signa magna, & prodigia, præcipue Antichristus. II. Apollonius Thyanæus mortuæ puellæ vitam: Vespasianus Imperator visum cæco restituit. III. Neque miraculis caruerunt Donatistæ & Novatiani. Refert enim Socrates Lib. VII. Hist. Eccles. Cap. XVII. cum Paulus Episcopus Novatianus Judæum quemdam baptizare vellet Baptismo jam initiatum, & sacra Mysteria irrisurum, aquam subito e Baptisterio evanuisse. R. N. A. Miracula vere ac proprie dicta sunt opus Dei, viresque totius naturæ creatæ superant; adeoque communia esse nequeunt falsis sectis. Ad I. respondimus jam Tract. II. Num. 50. Ad II. Vide dicta eodem Tract. II. Num. 77. Ad III. Mi-

racula Donatiſtarum nil aliud erant, quam illusiones dæmonum, falsæque revelationes, ut teſtatur S. Aug. Tract. XIII. in Joannem. Ad id, quod de Paulo Novatianorum Episcopo additur, ajo, si quidem fides adhibenda ſit Socrati homini Novatiano, miraculum illud non fuiſse a Deo patratum in confirmationem erroris Novatiani; ſed ad oſtendendam ſanctitatem Sacramenti Baptismi, quod irridere volebat recutitus ille.

Quæ ſine Scripturis cognosci poſsunt.

111. Dices II. Sine Scripturis ſacris cognosci non poteſt, an vera ſint miracula. Ergo miracula non ſunt nota veræ Ecclesiæ; quia prius cognosci debet vera Ecclesia, quæ fidelibus ſuis dat Scripturas. P. A. S. August. Lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. XIX. ſcribit: *Quæcunque talia in Catholica fiunt, ideo ſunt approbanda, quia in Catholica fiunt: non ideo ipsa manifeſtatur Catholica, quia hæc in ea fiunt.* Pluribusque oſtendit, litem inter Catholicos & hæreticos non ex miraculis eſse dirimendam, cum utrobique inveniri poſsint: neque Ecclesiæ ſanctitatem probandam eſse ex illis, ſed ea authoritatem habere ab Ecclesia. R. N. A. Judæi certe cognoverunt miracula a Moyse patrata etiam antequam ſcripto consignarentur. Ipse Christus Dominus Judæos ſæpe ad miracula ſua ablegavit, ut ex illis veritatem doctrinæ ſuæ agnoscerent. Joannis Cap. V. v. 36. *Ipsa opera, quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater misit me.* Ad *prob.* R. S. Aug. l. c. agit contra Donatiſtas, qui falsas revelationes, falsaque miracula jactabant. Ne autem de falsitate illorum miraculorum cum illis diutius contendere cogeretur, compendium disputationis facturus provocat ad Scripturas ſacras, ex quibus longe apertius Catholica veritas cognosci poterat, quam ex miraculis ſuspectis ſaltem, si non aperte falsis. Cæterum quanti fecerit Auguſtinus argumentum ex veris ac genuinis miraculis petitum, patet exinde, quia frequentiſsime illo utitur, præcipue in Libris de Civitate Dei, & Lib. adversus Epiſtolam fundamenti Cap. IV.

Atque a falsis discerni.

112. Dices III. Difficillima res eſt & mille erroribus obnoxia, discernere miracula vera a falsis. Ergo

ſoli-

solidum argumentum ex illis duci nequit. R. Si sermo sit de miraculis proprie ac stricte dictis, quæ vires totius naturæ creatæ superant, qualia sunt v. g. suscitatio mortuorum, replicatio in pluribus locis, instantanea gravissimæ infirmitatis depulsio &c. res est minime difficilis. Si vero de miraculis in latiore sensu sumptis sit sermo, sive de operibus quæ non totius naturæ creatæ, sed hominum tantum vires superant, D. A. Si adhibeantur cautiones necessariæ, N. A. Si illæ non adhibeantur, C. A. N. C. Ut vera miracula in latiori sensu sumpta a falsis dignoscantur, consideranda est I^{mo} diuturnitas effectus; quæ enim ficte fiunt, cito evanescunt. II$^{do.}$ Circumstantiæ, in quibus illa fiunt, an nimirum per orationem ad Deum, vel per ritus superstitiosos, impios, & Ecclesiæ contrarios. III$^{tio.}$ An operans sit bonæ famæ; ordinarie enim Deus non nisi per homines sanctos miracula patrat, etiam propter aliorum utilitatem tantum. IV$^{to.}$ An opus illud ponatur ab operante ad suam gloriam quærendam, vel Dei.

Neque hac in re Catholici malæ fidei accusari possunt.

113. Obj. VI. Mala fides Catholicorum. Miracula Catholicorum sunt ficta, credulæ plebis deliramenta, vel præstigiæ Dæmonis. Ergo P. A. Jam Sæculo IV. hic error erat publice receptus: *Fallere ac mentiri virtus est, si res religionis hoc vitio servari queat.* Ita Joan. Laurent. Moshemius Tomo I. Institut. Hist. Christianæ, fol. 325. additque pro sua erga Patres Ecclesiæ reverentia: *Vereor ego, ne qui curiosius maximorum ac Sanctissimorum hujus Sæculi* (IV.) *Doctorum res gestas & libros exploraverit, omnes fere hac scabie inquinatos inventurus sit. Non excipio Ambrosium, non Hilarium, non Augustinum, non Gregorium Nazianzenum, non Hieronymum. Conf.* Innumerabilis est miraculorum multitudo, quæ a Catholicis circumferuntur, ita ut omnem fidem superent. R. N. A. Quod nostro ævo Protestantes, id olim Christo objiciebant Judæi, Christianis Ethnici, Catholicis hæretici, Ariani, Vigilantiani, Eunomiani, &c. Ad *prob.* N. A. quod sine insigni petulantia ac temeritate dici nequaquam potest. Semper enim probi ac prudentes Catholici maximo sibi piaculo duxerunt, ma-

lis

lis hujuscemodi artibus gloriam Dei, ac religionem propagare; cum illa minime indigeat adulterina commendatione. Cæterum quæ de Sanctiſsimis doctiſsimisque Ecclesiæ Patribus ſcribit Moshemius, ſatis oſtendunt infrunitam impudentiſsimi ſcriptoris arrogantiam, & incredibilem, quem in ſua hiſtoria ubique præsefert homo vaniſsimus Patrum contemptum. Ad *conf.* R. Nos non omnia quæ circumferuntur, miracula admittimus, ſed ea tantum, quæ poſt ſerium ac diligens examen approbat Ecclesia, aut pro quibus ea pugnant teſtium ac rationum momenta, ut a nullo ſanæ mentis homine, ac modeſtiæ non omnino immemore in dubium vocari queant.

114. Dices I. Patres Ecclesiæ, S. Auguſtinus, S. Chrysoſtomus, S. Gregorius M. pluribus in locis tradunt, jam ſuo tempore miracula ceſsaſse. Ergo nova miracula a Catholicis finguntur. R. D. A. Patres illi dicunt miracula ceſsaſse, id eſt, donum miraculorum, quod in primitiva Ecclesia omnibus fere Christianis paſsim a Deo concedebatur, ætate Patrum illorum non ita commune fuiſse, C. A. Miracula illa penitus ceſsaſse, N. A. & C. Juvat ipsum S. Aug. audire, optimum ſane mentis ſuæ interpretem. Lib. I. Retractationum, Cap. XIII. ſcribit: *Quod dixi, nec miracula illa in noſtra tempora durare permiſsa ſunt, ne anima ſemper visibilia quæreret, & eorum consuetudine frigesceret genus humanum, quorum novitate flagravit, verum eſt quidem: non enim nunc usque, cum manus imponitur baptizatis, ſic accipiunt Spiritum Sanctum, ut loquantur linguis omnium Gentium: aut nunc usque ad umbram transeuntium prædicatorum Chriſti ſanantur infirmi; & ſi qua talia tunc facta ſunt, quæ poſtea caſsaſse manifeſtum eſt. Sed non ſic accipiendum eſt quod dixi, ut nunc in Chriſti nomine fieri miracula nulla credantur. Nam ego ipse quando iſtum ipsum librum ſcripsi, ad Mediolanensium corpora Martyrum in eadem civitate cæcum illuminatum fuiſse jam noveram, & alia non nulla, qualia tam multa etiam iſtis temporibus fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea quæ cognoscimus enumerare poſsimus.* Certe ipse S. Greg. M. in ſuis Dialogis,

& S.

& S. Aug. præcipue Lib. XXII. de Civit. Dei, Cap. VIII. plurima recensent miracula temporibus ſuis patrata.

115. Dices II. Quamvis vera forent illa miracula, non tamen fuerunt patrata in commendationem Ecclesiæ Papiſticæ, ſed tantum in commendationem fidei Chriſtianæ. Ergo ex illis non probatur Ecclesiam Catholicam eſse veram Ecclesiam Christi. *Conf.* Miracula per interceſsionem alicujus Sancti patrata, quamvis genuina forent, tantum probarent illius gloriam in cœlis. Ergo veritas Ecclesiæ Catholicæ ex illis non evincitur. R. I$^{mo.}$ Eodem jure, quo Lutherani, dicere poſsent Judæi, miraculis a Christo atque ab Apoſtolis patratis comprobari tantum veritatem eorum dogmatum, in quibus Lex Chriſtiana cum Lege Mosaica, & Synagoga conveniebat. R. II$^{do.}$ N. A. & quæro, cur Proteſtantes, qui in pluribus rebus nobiscum conveniunt, ejusmodi miracula non patrent? Accedit quod ſæpius, ut ex clariſsimæ famæ authoribus habetur, Deus miracula patraverit in confirmationem eorum dogmatum, in quibus a Proteſtantibus diſsentimus. Ad *Conf.* N. A. Nam I$^{mo.}$ cum nullus falsæ religionis cultor veram ſanctitatem adipisci poſsit, hoc ipso miraculis illis indirecte evincitur, veram eſse Religionem Catholicam, quam Sanctus ille profitebatur. II$^{do.}$ Si invocatio Sanctorum, cultus Imaginum & Reliquiarum Idololatriam ſaperent, & cultum ſuperſtitiosum, ut perpetuo criminantur adversarii noſtri, Deus non poſset miracula patrare, quin mendacio & ſuperſtitioni cooperetur. Ergo cum Deus vera patrarit miracula in commendationem illius cultus, hoc ipso oſtendit gratam ſibi eſse invocationem Sanctorum, cultum Imaginum ac Reliquiarum; adeoque vera doceri ab Ecclesia Catholica.

Miraculum Proteſtanticum ineptum eſt.

116. Obj. VII. Miraculum Proteſtanticum. Ecclesia Proteſtantica vel miraculis propagata eſt, vel absque illis? Si primum: ergo falsum eſt in Ecclesia Proteſtantica nulla patrari miracula. Si alterum: hoc ipsum maximum eſt miraculum, quod potentiſsimi Principes ſiſtere nequiverint cursum Evangelii, quod a Luthero

paupere monacho, & Calvino prædicabatur. R. I. Ergo etiam absque miraculo propagari tam late non potuit Mahometis ſecta? R. II. Eccleſiam Proteſtanticam absque ullo prorsus miraculo propagatam fuiſse; quia Principibus ſæcularibus opima Sacerdotia, & præpingues Episcopatus in prædam dabat, Sacerdotibus & Monachis uxores, populo omnem vitæ licentiam permittebat. Immo vero mirandum magis eſt, in illa temporum calamitate Germaniam universam a Catholica fide non defeciſse, novamque doctrinam ambabus ulnis non ſuscepiſse, carni, pravisque cupiditatibus adeo blandientem. Quam valide hoc telum a S. Auguſtino vibratur in adversarios Chriſtianæ fidei, tam elumbe & obtusum eſt, si a Proteſtantibus in Catholicos intorqueatur, ut fuse ac ſolide oſtendit Laurentius Forerus in Libro, cui titulus: *Lutherus Thaumaturgus Lutheranis ſtrenæ loco donatus.*

CONTROVERSIA VII.

AN VERA CHRISTI ECCLESIA DEBEAT ESSE APOSTOLICA, ET QUÆNAM ILLA SIT?

CONTRA PROTESTANTES.

Vera Eccleſia eſt Apoſtolica ob doctrinam.

118. Conclusio I. Vera Christi Eccleſia debet eſse Apoſtolica, tum ob antiquiſsimam doctrinam ab Apoſtolis derivatam; tum ob perpetuam ſucceſsionem legitimorum Paſtorum ab Apoſtolicis usque temporibus. Prob. I^{ma} pars Concluſionis 1$^{mo.}$ Authoritate Script. Matth. Cap. XVI. v. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Ad Ephes. Cap. II. v. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipso ſummo angulari lapide Chriſto Jesu.* Prob. II$^{do.}$ Authoritate Patrum. S. Irenæus Lib. III. adv. Hær. Cap. III. ait: *Traditionem itaque Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam, in Eccleſia adeſt respicere omnibus qui vera velint audire, & habemus annumerare eos qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Episcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eo-*

rum

rum usque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognoverunt quale ab his (Hæreticis) *deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim ac latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maxime traderent ea quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valde enim perfectos & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterii tradentes, quibus emendate agentibus fieret magna utilitas, lapsis autem summa calamitas.* Tertull. Lib. de Præscript. Cap. XX. *Apostoli - - - primo per Judæam contestata fide in Jesum Christum & Ecclesiis institutis, dehinc in orbem profecti, eamdem doctrinam ejusdem fidei nationibus promulgaverunt, & proinde Ecclesias apud unamquamque civitatem condiderunt, a quibus traducem fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur ut Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, ut soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur necesse est.* S. Hier. in Epist. ad Pammachium & Oceanum scribit: *Quisquis assertor es novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris quod ante nescivimus? Cur profers in medium quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Usque in hanc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit.* Prob. III. Ratione Theologica. Apostoli ab ipso Christo, & Spiritu Sancto docti fuerunt omnem veritatem. Ergo Ecclesia illa, cujus doctrina non est conformis doctrinæ Apostolicæ, nequit esse vera Ecclesia Christi, cum ille contraria & opposita revelare nequeat. Ergo consensus cum doctrina Apostolica, nota est indubitata veræ Ecclesiæ.

Et successionem perpetuam Pastorum ab ævo Apostolorum.

118. Prob. II. pars Concl. I. Authoritate Script. Ad Ephes. Cap. IV. v. 11. ait Apostolus: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Chisti: donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii Dei.* Prob. II. Authoritate Pa-

trum, qui frequentissime ex ista successione probant contra suorum temporum hæreticos, Ecclesiam Catholicam veram esse Christi Ecclesiam. Tertull. Lib. de Præscript. Cap. XXXII. *Edant origines Ecclesiarum suarum, evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseveravit, habuerit auctorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt. Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum a Joanne conlocatum refert; sicut Romanorum Clementem a Petro ordinatum edit: proinde utique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos, Apostolici seminis traduces habeant. Confingant tale aliquid hæretici.* S. Iren. Lib. III. adv. Hær. Cap. III. *Quoniam valde longum est omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, a gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam præterquam oportet colligunt.* Et Lib. IV. adv. Hær. Cap. XXVI. olim XLIII. *Eis qui in Ecclesia sunt Presbyteris obaudire oportet, his qui successionem habent ab Apostolis, sicut ostendimus, qui cum Episcopatus successione charisma veritatis certum, secundum placitum Patris acceperunt. Reliquos vero, qui absistunt a principali successione, & quocunque loco colliguntur, suspectos habere, vel quasi Hæreticos, & malæ sententiæ, vel quasi scindentes & elatos, & sibi placentes.* S. Optatus Milevitanus Lib. II. contra Parmenianum Donatistam: *Vestræ Cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis Sanctam Ecclesiam vindicare.* S. Aug. Epist. LIII. alias CLXV. ad Generosum, hunc in finem enumerat Pontifices Romanos omnes, a B. Petro usque ad Anastasium, qui tunc Romæ sedebat in Cathedra Petri. In Psalmo contra partem Donati, prope finem, ait:

ait: *Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, & in ordine illo Patrum quis cui succeſsit videte: Ipsa eſt Petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* Et Lib. contra Epiſt. Fundamenti, Cap. IV. *Multa ſunt alia, quæ in ejus* (Catholicæ Ecclesiæ) *gremio me juſtiſsime teneant. - - - Tenet ab ipsa Sede Petri Apoſtoli, cui pascendas oves ſuas poſt resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem Episcopatum ſucceſsio Sacerdotum.*

Quæ eſt certa teſſera veræ Ecclesiæ.

119. Vides, hanc ſucceſsionem Episcopatus qualibet ætate visam ſuiſse notam & teſseram certam Catholicæ Ecclesiæ: idque non ab uno ex Patribus, ſed ab omnibus omnino, qui hac de re diſserunt; neque enim ullus eſt, qui aliter ſenserit. Et profecto poteſtas pascendi oves Chriſti eſt ſupernaturalis. Ergo cum ordinarie nemo illam accipiat immediate a Deo, accipi debet ab Episcopis Apoſtolorum ſucceſsoribus absque ulla interruptione. Si enim ſucceſsio iſta ceſsaret, poteſtas hæc a nullo eam habente poſset communicari. Jllud autem hic observo, neceſsarium non eſse, ut qui ad veram Ecclesiam pertinent, ſuorum Paſtorum particularium ſucceſsionem continuam oſtendant; ſed ſatis eſse, si ſucceſsionem Episcoporum universalium, qui ſunt Romani Pontifices, exhibeant. Atque hanc ob causam in una Pontificum Romanorum collectione ſiſtebant veteres Ecclesiæ Patres, de illa principali ſucceſsione ſolliciti magis quam de ſua. Hinc nec S. Irenæus Lugdunenses Præsules, nec Eusebius Cæsarienses deceſsores ſuos, nec S. Optatus Milevitanos, nec S. Epiphanius Salaminenses, nec S. Auguſtinus Hipponenses in medium adducunt: ſed communi consensu in una ſola Romanorum Pontificum ſucceſsione enumeranda conspirant.

Talis eſt Ecclesia Catholica.

120. Conclusio II. Ecclesia Catholica eſt vere Apoſtolica, tum ob antiquiſsimam doctrinam ab Apoſtolis derivatam, tum ob perpetuam ſucceſsionem legitimorum Paſtorum. Prob. I^ma^ pars Conclusionis I^mo^. Proteſtantes non poſsunt oſtendere, Ecclesiam Catholicam in re ad fidem pertinente defeciſse aliquando a doctrina Apoſtolorum. Immo Catholici doctrinam ſuam

ubi-

ubique communiunt tum authoritate Scripturarum, & antiquissimorum Patrum, tum praxi continua Ecclesiæ. Sane sicut authores hæresum, ac perturbatores Ecclesiæ nominare possumus: ita etiam Protestantes in medium proferre deberent Authorem hujus immutationis in Ecclesia Catholica, locum, tempus, aliaque rerum adjuncta. Atqui hæc omnia proferre adversarii non possunt, nullumque prorsus in tota Ecclesiastica historia vel tenue extat vestigium hujus immutationis. Ergo temere prorsus, atque absque ullo solido fundamento a Protestantibus asseritur, immutatam fuisse in Catholica Ecclesia genuinam Apostolorum doctrinam. II^do^. Temporibus Lutheri & Calvini, ante inchoatam prætensam reformationem, dabatur certe vera Ecclesia Christi, cum illa ob promissiones Christi sit indefectibilis & visibilis. Atqui tunc nulla alia dabatur Ecclesia, quam Romana, Græca, & Hussitica. Ergo una ex his tribus erat vera Christi Ecclesia. Atqui talis dici non potest fuisse Græca Ecclesia, ab unitate Catholica tunc divulsa, & hæresi contra processionem Spiritus Sancti polluta: non Hussitica, quia nova, erroresque docens ab ipsis etiam Protestantibus reprobatos. Ergo Romano-Catholica erat tunc vera Christi Ecclesia. Ergo cum nostris temporibus Ecclesia Catholica idem doceat, quod olim paulo ante tempora prætensæ reformationis, hodiedum etiam est vera Ecclesia Christi, & possessione sua nunquam fuit dejecta. II^da^ pars Conclusionis invicte ostenditur ex Catalogo Romanorum Pontificum a B. Petro usque ad Pium VII. serie non interrupta.

Non vero Protestantica, quæ antiquos errores renovat

121. Conclusio III. Ecclesia Protestantica neque est Apostolica ob antiquitatem doctrinæ ab Apostolis derivatæ, neque ob perpetuam successionem legitimorum Pastorum. Prob. I^ma^ pars Conclusionis. Protestantes a temporibus Apostolorum ad Lutherum usque & Calvinum, per annos 1500. ne unicam quidem urbem aut pagum proferre possunt, in quo homines idem doctrinæ systema, seu eandem quoad omnia, in quibus a nobis dissentiunt, doctrinam cum Protestantibus professi

fessi

fefsi fuerint. Ergo doctrina Proteftantica non eft Apoftolica, fed novitium Lutheri & Calvini commentum, & pallium quoddam ex variis centonibus veterum hæreticorum male consutum, quod facile a nobis oftenditur. Proteftantes cum Simone Mago, & Eunomio folam fidem ad falutem fufficere docent: Originale peccatum non tolli per Baptismum, fed tegi tantum cum Mefsalianis afserunt: Traditiones cum Valentinianis, Gnofticis & Marcionitis impugnant: Sacrificium & orationes pro defunctis cum Aerianis improbant: Cœlibatum cum Joviniano insectantur: Liberum arbitrium cum Manichæis negant: Sanctarum Imaginum, & Reliquiarum cultum cum Manichæis, Eunomianis, Vigilantianis, Iconomachis damnant.

Et fuccefsionem Apoftolicam Miniftrorum non habet.

122. Prob. II. pars Conclusionis. Proteftantes non habent fuccefsionem Apostolicam in fuis ministris. Calvinus enim Sacerdos non fuit, gloriaturque manus fuas fœtido oleo pollutas non fuifse, quo manus Sacerdotum apud Catholicos inungi folent. Lutherus quamvis Sacerdos, quia tamen non erat Episcopus, Episcopalem potestatem, aut Sacerdotium nemini conferre potuit. Præterea per fententiam excommunicationis a Romano Pontifice in ipsum latæ privatus fuit potestate jurisdictionis Sacerdotalis, quam ab Episcopo acceperat. Ergo in Ecclesia Protestantica nulla datur fuccefsio Episcoporum, nullusque datur Sacerdos, qui Verbum Dei legitime prædicet, aut qui Sacramenta valide conferat, excepto Baptismo. Etenim hanc potestatem non habent a Deo immediate; qua enim ratione id probabunt? Neque ab Episcopis Apostolorum fuccefsoribus; fed a Magistratu civili, aut Ministerio ipsorum Ecclesiastico, quod dare non potuit quod non habuit. Ex quo fequitur Ecclesiam Protestanticam non efse veram Ecclesiam. Ut enim fcribit S. Cypr. Epist. LXIX. ad Florentium Pupianum: *Ecclefia eft plebs Sacerdoti adunata, & Paftori fuo grex adhærens. Unde fcire debes Ecclefiam efse in Episcopo, & Episcopum in Ecclefia: & fi quis cum Episcopo non fit, in Ecclefia non efse.* Et S.

Hier.

Hier. in Dial. adv. Luciferianos: *Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotem.*

Nec legitimam missionem.

123. Præterea Protestantes non habent legitimam missionem ordinariam vel extraordinariam. Non extraordinariam: hæc enim miraculis confirmari deberet, ficut missio Moysis, Prophetarum, & Apostolorum. Non ordinariam; quia eam acceperunt ab Ecclesia Catholica, vel ab aliqua alia? Si ab alia, quænam fuit illa? Si dicant ab Ecclesia Catholica, quæro fuitne tunc Ecclesia Catholica hæretica, nec ne? Si hæretica: ergo non fuit vera Christi Ecclesia, adeoque non habuit legitimam potestatem mittendi ministros, nec potuit illam in alios transferre; certum est enim hæreticos omni potestate jurisdictionis in Ecclesia Dei semper privatos fuisse. Si non fuit tunc hæretica Ecclesia Catholica: ipsi Protestantes in errores fidei adversantes lapsi sunt, quia dogmata tuentur Catholicæ professioni contraria, authoresque fuere schismatis, dividendo se ab unitate Catholica: ideoque hoc ipso amiserunt potestatem jurisdictionis regendi & gubernandi Ecclesias.

Argumenta contraria refutantur.

Nota hæc neque obscura est.

124. Objicitur Imo. contra I. Concl. Obscuritas hujus notæ. Pura verbi divini prædicatio est prorsus idem cum doctrina Apostolica. Ergo si prior non est nota veræ Ecclesiæ Christi, neque posterior erit. *Conf.* Facilius cognoscimus dari Ecclesiam, quam doctrinam illius esse Apostolicam. Ergo doctrina Apostolica non est nota veræ Ecclesiæ. R. D. A. Est prorsus idem cum doctrina Apostolica quoad se, C. A. Quoad nos, id est, tam facile cognoscimus puram verbi divini prædicationem, ac doctrinam Apostolicam, N. A. Quamvis absque dubio illa sit vera Ecclesia Christi, in qua purum Dei Verbum prædicatur, indagandum tamen superest, qua arte, & quibus criteriis discerni debeat Verbum Dei purum a non puro & corrupto: quod maturo indiget, & longo examine. At vero conformitas doctri-

næ

næ cum doctrina Christi & Apoſtolorum facilius nobis innotescere poteſt per externam profeſsionem Apoſtolorum, & Fidelium noſtri temporis, quod ad quæſtionem facti pertinet. Ad *conf.* D. A. Facilius cognoscimus dari Ecclesiam Dei in genere, & indeterminate, C. A. Hanc determinate, & non aliam, eſse veram Ecclesiam, N. A.

125. Dices I. Apoſtoli ſunt tantum fundamentum miniſteriale Ecclesiæ. Ergo nequit ab Apoſtolis desumi denominatio. P. C. Apoſtolus I. ad Cor. Cap. I. v. 12. prohibet dicere, *Ego quidem ſum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephæ.* Ergo Ecclesia non debet dici Apoſtolica. R. C. A. N. C. Apoſtoli non diversam a Christo tradiderunt doctrinam: Apoſtolica autem dicitur Ecclesia, quia Apoſtoli doctrinam Christi nobis tradiderunt, fideles ejus depositarii & cuſtodes. Ad *prob.* N. C. Corinthii denominationes illas desumebant a persona, adſtruebantque differentiam aliquam inter baptismum collatum a Paulo, & collatum a Petro &c. At vero denominatio Ecclesiæ Apoſtolicæ non desumitur a persona, ſed ab officio, omnemque virtutem, vim ac prærogativam a Christo collatam fuiſse Apoſtolis fatemur, utpote qui Miniſtri tantum ſint Christi, & fideles dispensatores Myſteriorum Dei.

126. Dices II. Ecclesia non minus fundatur ſupra miniſterium Propheticum, quam Apoſtolicum, ut patet ex Apoſtolo ad Ephes. Cap. II. v. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum.* Ergo nulla datur ratio, cur Ecclesia potius Apoſtolica, quam Prophetica dicatur. R. C. A. N. C. Prophetæ clausa continebant Sacramenta, Apoſtoli autem, Christo Domino aperiente, aperta tradiderunt Ecclesiæ. Hinc a manifeſto desumitur denominatio, & Ecclesia Apoſtolica vocatur.

127. Dices III. Si antiquitas doctrinæ eſset ſignum veræ Ecclesiæ, ſequeretur, Judæos præferendos eſse Christianis; poſsunt enim illi Sacerdotes ſuos oſtendere ab Aarone usque ad eversionem Templi Jerosolymitani. IIdo. Religionem Paganorum fuiſse veram, eoquod

eoquod viginti ſaltem ſæculis antiquior ſit Christiana. R. D. A. Si antiquitas qualiscunque foret ſignum veræ Eccleſiæ, C. A. Si antiquitas, ſeu conspiratio tantum cum doctrina Apoſtolica ſit ſignum veræ Eccleſiæ, N. A.

Neque fallibilis. 128. Obj. II. Fallibilitas hujus notæ. Hæc nota neque convenit omni veræ Christi Eccleſiæ, neque convenit ſoli. Ergo hæc nota non eſt legitima. P. Imum membr. Antec. Eccleſia Christiana primis ſtatim annis erat vera Christi Eccleſia; & tamen non habebat ſucceſsionem Paſtorum. Ergo non convenit omni. Prob. alt. membrum. Hæc nota convenit etiamnum Eccleſiæ Græcæ, quamvis illa ſit Schismatica, immo in hæreſin lapsa. Ergo non convenit ſoli. R. N. A. Ad Imam *prob.* D. A. Et tamen nondum habebat ſucceſsionem Paſtorum in actu primo, & radicaliter, N. A. In actu ſecundo, & formiliter, C. A. N. C. alias dici etiam poſset, non bene definiri hominem per *το animal rationale;* quia infans eſt homo, licet in actu ſecundo ſit incapax ratiocinii. Ad IIdam *prob.* D. A. Græca Eccleſia Schismatica habet ſucceſsionem Paſtorum qualemcunque, vi cujus valide poteſt miniſtros ſuos ordinare, C. A. Habet legitimam ſucceſsionem Paſtorum, N. A. & D. C. Ergo ſucceſsio Paſtorum non interrupta non eſt ſignum negativum veræ Eccleſiæ, N. C. Non eſt ſignum affirmativum, ſubdiſt. Si ſit legitima ſucceſsio, N. C. Si ſit illegitima C. C. Ut Succeſsio Paſtorum ſit nota affirmativa veræ Eccleſiæ, debet eſse legitima, id eſt, Paſtores debent Apoſtolicam ſequi doctrinam; alias fures & latrones ſunt, qui per oſtium non intraverunt in Eccleſiam Dei, quales ſunt Græci Schismatici, & Episcopi hæretici, quamcunque hæreſin exterius profitentes. Hinc illorum acta omnia ſunt invalida, ex defectu amiſsæ jurisdictionis ob notoriam hæreſin, præter collationem eorum Sacramentorum, quorum valor ſolam poteſtatem Ordinis in conferente exigit.

129. Dices. De legitima ſucceſsione Paſtorum nunquam interrupta conſtare nobis ſolummodo potest ex hiſtoriis. Ergo legitima ſucceſsio Paſtorum non potest eſſe nota veræ Eccleſiæ. P. C. Fides nititur ſola authorita-

ritate divina, non humana. Ergo legitima ſucceſsio non poteſt eſse nota veræ Eccleſiæ. R. T. A. N. C. Ad *prob.* C. A. N. C. Nota dicitur character quidam, qui evidenter credibilem reddit religionem illam, in qua deprehenditur. Quando igitur ſufficienter conſtat de legitima ſucceſsione Paſtorum in Eccleſia aliqua, prudenter dubitari non poteſt eam eſse veram Chriſti Eccleſiam. Ut vero hoc fide divina credatur, requiritur illuſtratio ſupernaturalis, ſeu lumen fidei, vi cujus firmiter propter ſolam revelationem divinam credimus, quæ per motiva externa, ſeu per notas veræ Eccleſiæ ſufficienter nobis fuerunt propoſita.

Apud Catholicos vetus doctrina nunquam eſt immutata.

130. Obj. II. contra II. Concl. Immutatio doctrinæ Apoſtolicæ. Eccleſia Catholica abjecit doctrinam Apoſtolicam. Ergo non poteſt dici Eccleſia Apoſtolica. P. A. Doctrina Apoſtolica fuit trina in Baptiſmo immerſio, oratio versus Orientem, Euchariſtiæ adminiſtratio ſub utraque ſpecie, abſtinentia a ſanguine & ſuffocato &c. quæ omnia in Eccleſia Catholica non amplius obſervantur. Ergo. *Conf.* I^mo. Pontifices multas invexerunt novitates, non tantum in ritibus, ſed etiam in dogmatibus, de quibus nihil ſciebant veteres, v. g. de Purgatorio, Invocatione Sanctorum &c. Et Concilium Tridentinum multa definivit, ad quæ fide divina credenda fideles prius non tenebantur. *Conf.* II^do. Quamvis Proteſtantes non poſsint aſsignare tempus, locum, authorem, a quo depravata fuit doctrina Apoſtolica, potuit tamen depravari oscitantia Paſtorum Catholicorum. Immo neque ipsi Catholici probare poſsunt, olim in veteri Eccleſia Catholica ita creditum fuiſse, ut modo creditur in Romana. R. N. A. Ad *prob.* R. I^mo. Ergo neque Eccleſia Proteſtantica, in qua pleraque iſta non observantur, dici poterit Apoſtolica. R. II^do. D. A. Et hæc doctrina pertinet ad fidem, N. A. Pertinet ad disciplinam, & ritus accidentales, qui ab Eccleſia juſtis de cauſis mutari poſsunt, C. A. N. C. Ad I^mam *conf.* N. A. Falsitas accuſationis demonſtrabitur, ubi peculiariter ac ſingillatim materias illas examinabimus Articulo IV. & V. Quod ultimo loco additur, Diſt. Tri-

denti-

dentinum multa definivit, quæ antea fideles non tenebantur credere explicite, C. Implicite, N. Ad II^dam^ *conf.* N. A. Actore non probante reus absolvitur. Est evidenter incredibile, doctrinam Ecclesiæ Romanæ ab aliquo corruptam fuisse, quin tamen vestigium aliquod existat, aut mentio ulla facta fuerit a Scriptoribus, qui tam diligenter Novatorum nomina, errores, ætatem ac locum notarunt, quo novæ hæreses sparsæ sunt. Ad id quod de Catholicis dicitur, ajo, Catholicos ex scriptis Patrum luculenter ostendere posse id ipsum in veteri etiam Ecclesia creditum semper fuisse, quod modo creditur in Ecclesia Romano-Catholica. Et quamquam id ostendere non posent, quamdiu Protestantes solidis argumentis contrarium non evincunt, permanent Catholici in pacifica possessione doctrinæ suæ.

Neque successio Pastorum interrupta.

131. Obj. IV. Interruptio Successionis. In Ecclesia Catholica successio Pastorum sæpius interrupta est. Ergo. P. A. I^mo.^ Multa facta sunt Schismata, præcipue diuturnum illud, ab Anno 1378. usque ad Annum 1417. quo tempore tres inter se Pontifices decertabant, Joannes XXIII. Benedictus XIII. & Gregorius XII. II^do.^ Aliqui violenter, alii fraudibus & Simoniace Pontificatum adepti sunt. III^tio.^ Sedes Romana annis LXX. vacavit, Pontificibus Avenione in Galliis degentibus. R. N. A. Ad I. R. Unus ex litigantibus, qui nempe legitime electus erat, semper fuit verus Pontifex Romanus, quamvis a contraria factione agnitus non fuerit. Temporibus diuturni illius Schismatis pro veris atque legitimis Pontificibus, quamquam diversa sint Scriptorum Catholicorum judicia, longe probabilius habendos esse censeo Urbanum VI. ejusque successores, Bonifacium IX. Innocentium VII. ac Gregorium XII. quo ob bonum Ecclesiæ juribus suis cedente coram Patribus Concilii Constantiensis, canonice electus est Martinus V. Clemens VII, seu Robertus Gebennensis, & Benedictus XIII, seu Petrus de Luna, invasores fuere Sedis Apostolicæ. Alexander V, seu Petrus Philargus Pisis, & Joannes XXIII, seu Balthasar Cossa Bononiæ a refractariis Cardinalibus contra fas & jus electi sunt, invito

sem-

ſemper Gregorio XII. legitimo Pontifice. Ad II. Quamvis electio ob vitium aliquod ſive occultum ſive publicum fuiſset nulla; ſubſequens tamen ratihabitio Eccleſiæ omnes defectus humani juris ſupplevit, & per acceptationem Eccleſiæ facti ſunt legitimi Pontifices. Neque ſcelera paucorum Pontificum potuere eorum authoritatem infringere; ſiquidem ſuper Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi, quorum doctrinam ſequendam Chriſtus docuit, opera autem vitanda. Ad III. R. Quamvis Pontifices illi Roma abfuerint, fuere tamen veri Pontifices Romani, B. Petri in Cathedra Romana ſucceſsores; omnium enim judicio abſentia Principis a Regno eum provinciis ſuis jureque ſupremo non ſpoliat.

Johanna Papiſſa eſt commentitia.

132. Dices. Sæculo IX. circa A. 855. Leoni IV. demortuo ſucceſsit in Pontificatu fœmina, Johanna Papiſſa dicta, ut teſtantur Sigebertus Gemblacenſis, Marianus Scotus, & Martinus Polonus in Chronico. Ergo interrupta fuit legitima Pontificum ſucceſsio. R. putidiſsimam hanc eſse fabulam, nulla ratione, nulloque idoneo authore fundatam, atque ab ipſis etiam Proteſtantibus paulo doctioribus exploſam, nempe Davide Blondello, Calixto, Burneto, Setho Calviſio, & Guilielmo Cavæo &c. Nam I^mo. Leoni IV. demortuo ſtatim ac immediate ſucceſsiſse Benedictum III. unanimi conſenſu referunt Authores ſynchroni, Lupus Ferrarienſis Epiſt. CIII. Ado Viennenſis in Chronico, Anaſtaſius Bibliothecarius in Vita Benedicti III. Annales Bertiniani ad annum 855. Regino Prumienſis in Chronico ad eundem annum, Hincmarus Rhemenſis Epiſt. XXVI. Flodoardus in libro metrico de Rom. Pontificibus. II^do Græci Romanæ Eccleſiæ hoſtes jurati, ut v. g. Photius, & Metrophanes Smyrnæus Sæculo IX. ac poſterioribus, ut v. g. Michaël Cerularius nunquam id Latinis exprobrarunt, quamvis illis objeciſset S. Leo IX. fœminam aliquam in Sedem CPolitanam irrepſiſse. III^tio. Apud Latinos omnes a ſæculo IX. ſaltem usque ad XIII. altum eſt hac de re ſilentium. IV^to. Authores poſteriores, qui fabulam hanc male adornatam adoptarunt, maxime in-

ter

ter se discordes sunt circa nomen, patriam, tempus, personam complicem, annos Pontificatus Joannæ Papissæ &c. multaque narrant omnino ab omni verisimilitudine aliena, atque inter se pugnantia. Cæterum fabula hæc a posterioris ævi Sycophantis assuta fuit Anastasii Vitis Pontificum, & Chronico Sigeberti, ac Mariani Scoti, ut patet ex illorum codicibus manuscriptis vetustissimis, qui in Gemblacensi Monasterio, & alibi asservantur, in quibus ne vestigium quidem Joannæ Papissæ deprehenditur. Petrus Lambecius Tomo II. Comment. Bibliothecæ Vindobonensis testatur, in eadem asservari quatuor M. SS. codices Martini Poloni, qui narratione illa omnino carent. Quod si etiam Martinus Polonus rem hanc omnium primus litteris consignasset, idoneus tamen testis minime habendus est, tum quia V. sæculis posterior est; tum quia multas alias fabulas venando fidem apud eruditos amisit. Cæterum undenam ortum habuerit hæc fabula, an a Joanne XII. solutioris vitæ Pontifice, an a Joanne VIII. qui Episcopatum Photio restituit, an a Thiota muliere Pseudoprophetissa, quæ Leonis IV. temporibus Synodali judicio in Germania damnata est, id liquidum omnino, & exploratum non est. At satis multa de hac fabula. Vide Natalem Alexandrum Dissert. III. in Hist. Eccl. Sæculi IX. Et Gerardum Casteel in Controv. Ecclesiastico-Historicis, Controversia XXXVII.

ARTI-

ARTICULUS II.
DE POTESTATE ECCLESIÆ, PRÆCIPUE JUDICIARIA.

CONTROVERSIA I.
AN DEBEAT DARI JUDEX CONTROVERSIARUM FIDEI ET MORUM, ET AN IS SIT SCRIPTURA, SPIRITUS PRIVATUS, POPULUS, CONSISTORIUM SENIORUM, AUT PRINCEPS SÆCULARIS?

CONTRA PROTESTANTES.

In Ecclesia datur Judex Supremus Controversiarum.

133. Conclusio I. Debet in Ecclesia dari ſupremus aliquis Judex Controversiarum fidei & morum. Conclusio ſic proposita a nullo Sectariorum negatur, cum ipsa ſana ratio id cuilibet dictet: quod breviter hac argumentatione oſtenditur. In qualibet Republica bene ordinata debet dari ſupremus Judex, qui insurgentes lites componat, & concordiam civium conservet. Atqui Ecclesia eſt Respublica optime a Christo ordinata. Ergo in Ecclesia debet dari ſupremus aliquis Judex Controversiarum fidei & morum. Neque dici potest, quod ad conservandam unitatem fidei in Ecclesia ſufficiant revelationes divinæ per motiva credibilitatis ſufficienter propositæ. Cum enim non omnia credenda clare, ſed multa obscure & confuse per illas exprimantur, ita ut facile relinquatur locus dubitationi & controversiæ de genuino illarum revelationum ſensu; requiritur ſententia ſupremi alicujus Judicis, qua tollatur dubitatio, & controversia finiatur; alias privatus quisque revelationes illas aliter interpretaretur; ſicque ſublata foret unitas fidei.

Qui non eſt S. Scriptura.

134. Conclusio II. Scriptura Sacra non eſt Judex ſupremus Controversiarum fidei & morum. Prob. 1mo. Scriptura non potest eſse Judex controversiarum ſecundum litteram ſpectata; quia omnes hæretici errores ſuos confirmant ex Scriptura non bene intellecta, ut observat S. Aug. Tract. XVIII. in Joan. *Non enim natæ ſunt hæreses, nisi dum Scripturæ bonæ intelli-*

guntur

guntur non bene. Neque potest esse Judex secundum sensum spectata; sensus enim sæpe dubius & obscurus est, nisi recurratur ad authoritatem Ecclesiæ, ut ostendimus Tract. II. Num. 191. & seq. IIdo. In qualibet republica bene ordinata debet dari supremus Judex, qui lites omnes dirimat. Atqui Scriptura non potest lites omnes dirimere. P. m. Ex solis Scripturis non possunt dirimi lites, quæ exsurgunt circa existentiam ipsarum Scripturarum, Canonem divinorum librorum, versionem genuinam, illarumque sensum legitimum &c. Vide dicta Tract. II. Num. 206. 207. 208. IIItio. In omni Republica bene ordinata Lex & Judex duæ sunt res distinctæ. Lex, quæ dirigit subditos declarando ipsis quæ sint facienda aut omittenda; Judex animatus & visibilis, qui juxta legem fert sententiam. Ergo etiam in Ecclesia, præter legem, sive Scripturas sacras, Judex dari debet a Scripturis distinctus, animatus & visibilis, qui sententiam ita pronuntiet, ut uterque litigantium clare illam percipiat.

135. Confirmatur hæc veritas ex praxi Synagogæ. Controversiæ, quæ apud Judæos excitabantur circa Legem, præcepta, & cæremonias, non una Scriptura, sed judicio atque sententia Sacerdotum, qui erant ad hoc ministerium instituti, dissolvebantur. Duplex vero apud ipsos Tribunal, seu Concilium fuit: unum minus, quod Moyses suadente Jethro instituit, in quo faciliores causæ dijudicabantur in singulis civitatibus: Alterum majus, quod Synedrium vocabatur, seu Consilium Seniorum LXX. quod Deus institui jussit Numer. Cap. XI. v. 16. Atque ad hoc tribunal deferendæ erant controversiæ omnes majoris momenti, de Lege, de mandato, de cæremoniis, & justificationibus, juxta illud Deuteron. Cap. XVII. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus. Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.*

tatem. Et facies quodcumque dixerint qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te juxtà legem ejus; sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israel. Porro hoc judicium non in qualibet urbe, sed Hierosolymis tantum exercebatur. Neque est, quod novatores excipiant, Judices illos civilibus tantum de causis, aut mere cæremonialibus, non de iis quæ ad fidem pertinent judicasse. Constat enim ex Lib. II. Paralip. Cap. XIX. v. 10. delatas ad eos fuisse causas *de Lege*, *de mandato*, *de cæremoniis*, *de justificationibus.* Inter mandata autem & justificationes certe fides in venturum Messiam includebatur. Præterea ibidem v. 11. dicitur: *Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester in his quæ ad Deum pertinent, præsidebit.* Confirmari hæc possunt ex eo, quia temporibus Herodis dubitatio de loco, in quo Messias esset nasciturus, delata fuit ad ordinarium Concilium Sacerdotum, a quibus ex Scripturis tanquam ex norma & regula dissoluta est, ut patet ex Evangelio S. Matthæi, Cap. II.

Spiritus privatus.

136. Conclusio III. Spiritus privatus non est Judex supremus Controversiarum fidei & morum. Prob. I^mo. In societate civili maxima oriretur confusio & perturbatio, si quilibet subditorum legem Principis pro libito suo interpretaretur, ac decretoriam ferret sententiam. Ergo multo major ac perniciosior oriretur in Ecclesia perturbatio, nullusque foret controversiarum ac discordiarum finis. II^do. Judex Controversiarum fidei ac morum debet esse visibilis, animatus, qui ita sententiam ferat, ut altera pars litigans evidenter sciat, se causa cecidisse, quantum est ex parte Judicis. Atqui talis non est Spiritus privatus. Ergo. Vide dicta Tract. II. Num. 220. & 221.

Populus.

137. Conclusio IV. Populus non est Judex supremus Controversiarum in materia fidei & morum. Prob. I^mo. Jllis non convenit potestas Judiciaria in ma-

teriis Religionem ſpectantibus, qui ad hoc munus non ſunt vocati, neque Myſteria ſufficienter cognoſcunt, ita ut poſsint fungi munere Judicis & Doctoris. Atqui Populus non est vocatus ad hoc munus, neque neceſſariam habet ad Judicis officium Myſteriorum cognitionem, ſed ſoli Prælati Eccleſiæ. Ergo. II. Judicare de his, quæ credenda ſunt, est munus Paſtorum. Sed Laici non ſunt Paſtores: neque dictum est illis Act. XX. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Ergo Laicis non est datum judicare de rebus fidei. III. Jllorum non eſt judicare de fide, qui audire debent & obedire: Tales ſunt Laici, vel populus. P. m. Matth. XXIII. *Quæcunque dixerint vobis, ſervate & facite.* Ad Hebr. XIII. *Obedite Præpoſitis veſtris & ſubjacete eis.* IV. Probatur ex antiquiſsima & conſtanti Eccleſiæ praxi, quæ ſemper laicos a ferenda ſententia etiam in Conciliis Generalibus excluſit.

Conſiſtorium Seniorum.

138. Concluſio V. Conſiſtorium conſtans ex Miniſtris & Senioribus laicis, non est ſupremus Judex Controverſiarum fidei & morum, ut fabulantur Puritani cum Calvino & Beza. Prob. I. Poteſtas Judiciaria in materiis fidei ac morum conceſsa tantum fuit Prælatis Eccleſiæ. Ergo cum Miniſtri Sectariorum ac laici non ſint veri Sacerdotes, nec legitimi Prælati, hoc ipſo Judices eſſe nequeunt in his materiis. P. A. Ezechielis Cap. XLIV. ait Deus: *Sacerdotes autem & Levitæ - - ipſi accedent ad me, ut miniſtrent mihi. - - - Et cum fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt.* Matth. V. ad ſolos Apoſtolos, eorumque Succeſſores ait Chriſtus: *Vos eſtis ſal terræ. Vos eſtis lux mundi.* Lucæ X. *Qui vos audit, me audit.* Joan. XVII. *Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.* II. Authoritate PP. S. Irenæus Lib. IV. adv. Hær. Cap. XXVI. alias XLIII. ſcribit: *Eis qui in Eccleſia ſunt Presbyteris obaudire oportet, his qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, ſicut oſtendimus.* S. Chys. Lib. III. de Sacerdotio ait, Chriſtum poteſtatem, quam a Patre acceperat in cœlo & in terra, totam contuliſſe Sacerdotibus. S.

Aug.

Aug. Lib. XX. de Civit. Dei, Cap. IX. explicans illud Apocalypsis Cap. XX. *Vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas &c.* ait: *Non hoc putandum eſt de ultimo judicio dici: ſed Præpoſitorum ſedes, & ipsi Præpoſiti intelligendi ſunt, per quos Eccleſia nunc gubernatur.* III. Ex praxi antiquiſsima Eccleſiæ, quæ non ab aliis, quam a Prælatis hoc judicium umquam exerceri permiſit.

139. Concluſio VI. Principes Sæculares, Reges, & Imperatores, non ſunt ſupremi Judices Controverſiarum fidei & morum. Prob. Concluſio hæc contra Brentium, & Jacobum Angliæ Regem I^mo. Ad illos pertinet judiciaria poteſtas in materia fidei & morum, ſuper quos ædificavit Chriſtus Eccleſiam. Atqui Chriſtus non ædificavit Eccleſiam ſuper Reges & Principes Sæculares, ſed ſuper Apoſtolos. Ad Ephes. II. v. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* Ergo poteſtas judiciaria pertinet ad ſucceſsores Apoſtolorum, illius præcipue, cui dictum est Matth. Cap. XVI. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Præterea illis convenit poteſtas directiva Religionis, quibus Chriſtus dedit claves, auctoritatem ligandi & ſolvendi: quibus ſuas commiſit oves. Atqui hæc non conceſsit Regibus, ſed Apoſtolis, eorumque ſucceſsoribus. Matth. XVI. *Tibi dabo claves Regni cœlorum.* Matth. XVIII. *Quæcunque alligaveritis ſuper terram &c.* Joan. Cap. XXI. *Paſce oves meas.* Act. XX. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Ergo.

Aut Princeps Sæcularis, ut Scripturæ oſtendunt.

140. Prob. II. Authoritate PP. Oſius Cordubenſis; teste S. Athanaſio in Epiſt. ad ſolitariam vitam agentes, Chriſtiana & Epiſcopali libertate ſcripſit ad Conſtantium Imperat. *Quid tale a Conſtante actum eſt, aut quando Judiciis Eccleſiaſticis interfuit? Nec te rebus miſceas Eccleſiaſticis, nec nobis his de rebus præcepta mandes, ſed a nobis potius hæc addiſcas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Eccleſiaſtica concredidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium ſubripit, Deo ordinanti repugnat: ita*

Et Patres.

metue, ne si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias. Reddite, scriptum est, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Neque igitur fas est nobis in terris Imperium tenere, neque tu thymiamatum & Sacrorum potestatem habes. S. Athan. in eadem Epist. ad Solitarios de Constantio Imp. scribit: *Quis videns illum iis, qui Episcopi putantur, præfici, in Ecclesiasticisque judiciis præsidere, non jure dicat, hanc esse illam a Daniele prædictam abominationem desolationis?* S. Ambr. Epist. XXI. ad Valentinianum II. Imp. *Quando audisti, Clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopis judicasse? Ita ergo quadam adulatione curvamur, ut Sacerdotalis juris immemores, & quod Deus donavit mihi, hoc ipse aliis putem esse credendum? Si docendus est Episcopus a laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat, Episcopus discat a laico. At certe si vel Scripturarum seriem divinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat in causa fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis judicare? Eris, Deo favente, etiam senectutis maturitate provectior, & tunc de hoc censebis, qualis Episcopus sit, qui laicis jus Sacerdotale substernit. Pater tuus,* (Valentinianus I. Imp.) *Vir maturioris ævi, dicebat: Non est meum judicare inter Episcopos; tua nunc dicit Clementia: Ego debeo judicare.* S. Greg. Nazianz. Orat. XVII. ad Imperatorem perorat: *Vos quoque Imperio meo ac throno Lex Christi subjicit: Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam præstantius ac perfectius.* S. Chrysost. Hom. LXXXII. in Matth. scribit: *Quamvis Dux quispiam sit, quamvis Præfectus, sive ipse qui diademate redimitur; si indigne accedat* (ad Sacra Mysteria) *cohibe. Majorem tu quam ille potestatem habes.* S. Joan. Damasc. Orat. II. de Imagin. *Penes Imperatores potestas non est, ut Ecclesiis leges sanciant. Attende, quid dicat Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem Ecclesiæ; non adjecit Imperatores. Verbum locuti non sunt vobis Reges, sed Apostoli & Prophetæ, Pastoresque & Doctores.*

Plu-

Plures selectissimos Patrum textus suppeditat Illustrissimus Archiepiscopus Parisinus Christoph. Beaumont in Instructione sua Pastorali Anni 1756.

141. Prob. III. Ex ipsorum Imperatorum confessione, qui ultro agnoverunt nullum sibi jus esse de rebus fidei atque Ecclesiasticis negotiis decernendi. Rufinus Lib. I. Hist. Cap. I. refert, Constantinum Magnum Episcopis judicium Imperiale postulantibus in causis Episcoporum, quos accusaverant, respondisse: *Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi: & ideo nos a vobis rite judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari.* Valentinianus I. teste Sozomeno Lib. VI. Hist. Eccles. Cap. VII. noluit se immiscere negotiis Ecclesiasticis, dicens: *Mihi quidem in Laicorum ordine constituto fas non est hujusmodi negotia curiosius scrutari: Sacerdotes vero quibus id curæ est, seorsum, ubicunque voluerint conveniant.* Theodosius Junior, & Valentinianus Impp. Augg. ad Patres Ephesini Concilii scripsere: *Candidianum præclarissimum sacrorum Domesticorum Comitem ad sacram vestram Synodum abire jussimus; sed ea lege, ut cum quæstionibus & controversiis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nil quidquam commune habeat: nefas est enim, qui Sanctissimorum Episcoporum Catalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis, & consultationibus sese immiscere.* Marcianus Imp. in Oratione, quam Act. VI. habuit ad Patres Concilii Chalcedonensis, inter alia dixit, *se cum uxore piissima Pulcheria, ad Concilium venisse ad fidem roborandam, non ad aliquam potentiam ostendendam, sive exercendam, exemplo religiosissimi Principis Constantini.* Justinianus Imp. Novella LXXXIII. *Si vero Ecclesiasticum sit delictum egens castigatione Ecclesiastica & mulcta, Deo amabilis Episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis Provinciæ Judicibus. Neque enim volumus talia negotia omnino scire civiles Judices, cum oporteat talia Ecclesiastica examinari, & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticam mulctam secundum sacras & divinas regulas, quas etiam nostræ*

Atque ipsi Imperatores ultro sunt fassi.

ſtræ ſequi non dedignantur leges. Basilius Imp. in ea Oratione, quam habuit ad Patres VIII. Synodi Generalis, ſeu CPolitanæ VI. ait: *De vobis autem Laicis, tam qui in dignitatibus, quam qui absolute converſamini, quid amplius dicam non habeo, quam quia nullo modo vobis licet de Eccleſiaſticis cauſis ſermonem movere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & univerſali Synodo adverſari. Hoc enim inveſtigare & quærere Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt, qui regiminis officium ſortiti ſunt, qui ſanctificandi, qui ligandi & ſolvendi poteſtatem habent; qui Eccleſiaſticas & cæleſtes adepti ſunt claves: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, vel a ligamento ſolvi egemus.* Confeſsioni Imperatorum ſuffragatur manifeste praxis Ecclesiæ, quæ nunquam in fidei controversiis judicium detulit Principibus ſæcularibus, ſed ipsa exercuit per Pontifices & Episcopos, qui ea ætate Ecclesiam Dei regebant.

Argumenta contraria refutantur.

Ratio non evincit judicium populare.

142. Objicitur I. contra IV. Concl. Ratio. His convenit judicare de fide, qui ex officio tenentur diſtinguere falsam doctrinam a vera. Sed Laici ex officio tenentur distinguere falsam doctrinam a vera, juxta illud Matth. VII. *Attendite a falsis Prophetis;* ab his enim cavere ſibi ſatis non poſsunt, nisi judicium ferant de eorum doctrina. Ergo. *Conf.* Causa fidei est communis omnibus fidelibus. Ergo ad unumquemque Laicum pertinet judicare de fide. R. C. M. D. m. Laici tenentur distinguere doctrinam veram a falsa per judicium discretivum, quo unum ab alio discernitur, C. m. Per judicium authoritativum, & potestativum, quo judiciali ſententia determinatur quid ſit credendum vel non credendum, N. m. Ad *conf.* D. A. Causa fidei est communis omnibus fidelibus, diverso tamen modo ab omnibus pertractanda, C. A. Aequali modo ab omnibus pertractanda, N. A. & Cons. Etiam tranquillitas Reipublicæ est bonum commune, quod tamen non ab omnibus æquali modo promovetur. Superiores præcipien-

cipiendo & puniendo conservant illud & promovent; ſubditi vero obediendo, & mandata exequendo.

143. Dices I. Laici quandoque uberiori doctrina ſunt inſtructi, quam Eccleſiaſtici quidam. Ergo ſaltem illi judicium ferre poterunt de rebus fidei. II. In primitiva Eccleſia frequenter coram populo disputabatur de religione. Ergo populus admittebatur tanquam Judex. R. ad Imum in casu aliquo particulari, C. A. N. C. Ad ferendum judicium publicum authoritativum non ſufficit ſola ſcientia; ſed requiritur etiam poteſtas & ſuperioritas, quam Laici non habent. Præterea Spiritus Sanctus ſpecialiter dirigit Eccleſiæ Prælatos, ſicque qualemcunque ſcientiæ defectum in illis ſupplet. Ad II. D. A. Disputabatur publice coram Laicis, ut illi perciperent motiva fidei noſtræ, perſpicerentque quam inania ſint adverſariorum argumenta, aut etiam ut judicium ferrent privatum, C. A. Ut ipſi judicium publicum ferrent, atque authoritativum, cui cæteri deberent acquieſcere, N. A. & Cons.

Conſiſtorio Seniorum non ſuffragatur Scriptum.

144. Obj. II. contra V. Concl. Authoritas Script. Quando Christus Matth. XVIII. ſcandaloſum præcipit Eccleſiæ denuntiari, *Dic Eccleſiæ*, intellexit Judaicam Synagogam tempore Chriſti exiſtentem. Atqui Synagoga componebatur ex ſenioribus laicis. Ergo. II. In primo Concilio Apoſtolico Hieroſolymis habito in cauſa legalium Act. Cap. XV. *Convenerunt Apoſtoli, & Seniores videre de verbo hoc.* Ergo Seniores habent poteſtatem judicandi de rebus fidei. R. N. M. quia ut obſervat S. Aug. in Pſalm LXXXI. Chriſtus congregationem fidelium ad novum fœdus pertinentium nunquam vocavit Synagogam, ſed Eccleſiam. Verum tranſmiſſa etiam majore, D. min. Synagoga componebatur ex ſenioribus laicis, qui judicabant de cauſis minoribus, & temporalibus, C. m. De cauſis fidei, N. m. Cauſæ fidei etiam in veteri Teſtamento reſervatæ erant Sacerdotio. Vide dicta Num. 135. Ad IIdum R. Imo. Nomine Seniorum intelliguntur Presbyteri, ſive Sacerdotes, ut S. Hier. ſcribit Comment. in Cap. III. Iſaiæ: *Et nos habemus in Eccleſia noſtrum cœtum Presbyterorum,* id

id est, *Seniorum.* R. II$^{do.}$ Quamvis etiam daretur Laicos Concilio Apostolico interfuiſse, ut insinuare videntur illa verba: *Tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia*; interfuerunt tamen illi modo diverso: Apostoli quidem ut Judices, juxta illud Jacobi, ibidem dicentis, *Propter hoc ego judico*: Seniores, vel Presbyteri, ut consultarent, & inquirerent, juxta illud, *Et cum magna disquisitio fieret*: Laici vero ut tacerent, & aquiescerent, juxta illud, *Et tacuit omnis multitudo.*

Neque Laicis Principibus Exempla Regum V. T.

145. Obj. III. contra VI. Concl. Exemplum Regum in veteri Lege. Reges & Principes erant Judices Controversiarum in veteri Testamento. Ergo etiam ſunt Judices in nova Lege. P. A. I. Moyses Princeps erat laicus, & Judex in materia Religionis. II. Josue exercuit actus Religionis, circumcidit filios Israel, ædificavit altare Domino. III. Salomon Templum ædificavit, & dedicavit, atque Abiathar Summum Sacerdotem deposuit. IV. Josaphat Rex revocavit populum ad cultum Dei, Levitas & Sacerdotes constituit. V. Ezechias confregit ſerpentem æneum, quia Judæi illi offerebant ſacrificia. R. I$^{mo.}$ Etiamsi in veteri Testamento Principes ſæculares fuiſsent Judices Controversiarum fidei; hoc tamen officio fungi non poſsent in lege nova: cum certum fit id muneris a Christo Apostolis, eorumque Succeſsioribus fuiſse demandatum. R. II$^{do.}$ N. A. Ad I. R. Moyses Sacerdos fuit, juxta illud Psal. XCVIII. *Moyses & Aaron in Sacerdotibus ejus.* Atque ita docent S. Augustinus, S. Gregor. Nazianz. S. Hieronymus &c. Qui vero negant Moysem fuiſse Sacerdotem, intelligunt eum non fuiſse Sacerdotem ordinarium, quamvis fuerit extraordinarius. Et profecto Exodi XXVIII. & XXIX. Moyses omnia munia Sacerdotalia exercuit, ut ſacrificare, docere, consecrare vestes Pontificis, & Sacerdotes inungere. Ad II. Josue per hoc non exercuit actus Religionis, nec egit aliquid ſine dependentia & consilio Summi Sacerdotis Eleazar, ut illi a Moyse præceptum fuerat Num. Cap. XXVII. v. 21. Ad III. Ædificatio & dedicatio Templi nullam potestatem dicunt in ſacra: neque Salomon immediate

per

per ſe, ſed mediate per Sacerdotes ſacrificium obtulit. Summum Sacerdotem Abiathar depoſuit probabilius ex instinctu Dei, ut dicitur III. Reg. Cap. II. v. 27. *Ut impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo.* Quod ſi propria authoritate id egiſset, poteſtatis ſuæ limites transgreſsus fuiſset, neque commendandus idcirco foret. Ad IV. Rex Joſaphat nullum munus, quod judicium & ſententiam in rebus ſacris importat, unquam exercuit: neque Levitas aut Sacerdotes ipse consecravit, aut consecrari juſsit; ſed ex iis qui antea creati & consecrati jam erant, in diverſis locis constituit, ubi defecerant, ut in aliis etiam Judææ civitatibus populum docerent legem Dei; ſicque authoritatem & potentiam ſuam impendit ad protegendam religionem. Ad V. Ezechias id egit authoritate Dei, qui generaliter cuilibet e populo mandaverat, ut auferret omnem cultum Idololatriæ.

146. Dices. In lege naturæ Principes erant Judices etiam in materia Religionis, ut Melchisedech Rex Salem, Abraham, Isaac, Jacob: item in Lege ſcripta Heli, Machabæi &c. Ergo etiam in Lege nova Principes ſunt Judices Controverſarium fidei. R. D. A. Erant Judices in materia Religionis, quia erant Principes, N. A. Vi juris humani, & consuetudine populi, vel ordinatione Dei, C. A. N. C. Ex eo, quod aliquando ex ſpeciali Dei ordinatione conjuncta fuerit poteſtas Sacerdotalis cum poteſtate Regia, non ſequitur eandem eſse ſemper conjunctam; alias ſequeretur pariter, Sacerdotes hoc ipso eſse etiam Reges vel Principes.

147. Obj. IV. Authoritas Script. Ipsa Scriptura tribuit Regibus poteſtatem ſpiritualem. Ergo Reges ſunt Judices in materia Religionis. P. A. Ad Rom. XIII. dicitur: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* I. ad Timoth. Cap. II. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes - - - pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate ſunt.* *Conf.* Reges ſunt Patres & nutritii Religionis: in Scripturis laudantur ob excultam Religionem, vituperantur ob neglectam. Ergo habent poteſtatem ſpiritualem. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C.

Scripturarum authoritas.

Scri-

Scriptura tantum præcipit, ut quilibet ſuo Superiori obtemperet iis in rebus, in quibus ſuperior est: at vero nullibi affirmat Reges ſuperiores eſse in rebus Ecclesiasticis. Alter locus ex Epist. I. ad Timoth. vel nihil evincit pro potestate Regum ſpirituali; vel si quid probaret, evinceret etiam Principes Idololatras, de quibus ibi Apostolus loquitur, ſpiritualem habere potestatem in Ecclesia Dei. Ad *conf.* R. Reges ita vocari, quia ſunt Advocati & Protectores Ecclesiæ: laudari a Deo custodes ac protectores Religionis, quia officio ſuo ſunt functi; vituperari autem desides ob neglectum officium. At nullam hæc potestatem ſpiritualem in Regibus arguunt.

Aut facta quædam Imperatorum.

148. Obj. V. Facta Imperatorum. Imperatores ſæpius officio Judicis functi ſunt in materia Religionis, Episcopis non invitis. Ergo. P. A. I. Constantinus M. Judices destinavit, qui Cæciliani & Donatistarum causam discuterent, quamvis Donatistæ prius jam damnati fuerint in Concilio Romano ab XVIII. Episcopis, atque ipso Melchiade Rom. Pontifice, eosque remisit ad Concilium Arelatense juſsu ſuo congregatum. Cumque Donatistæ, etiam post hoc Concilium, ad ipsum Imperatorem provocaſsent, ultimum ille hac in causa tulit judicium. II. Imperatores præsederunt Conciliis Oecumenicis, Marcianus & Pulcheria Chalcedonensi, Constantinus Pogonatus CPolitano III. Irene & Constantinus Nicæno II. Basilius CPolitano IV. III. Ipsi Imperatores ſubscripserunt Conciliis. IV. Justinianus Imperator de Sacris Liturgiæ ritibus constitutionem edidit, qua mystica verba consecrationis Eucharistiæ non demiſsa, ſed elata voce proferri juſsit, pluraque quæ Ecclesiam tangunt, in Legibus Cæsareis constituit. V. Capitularia Caroli M. multa continent de Ecclesiis, & Religione. VI. Multi Pontifices in ordinem redacti fuerunt ab Imperatoribus, ut Liberius a Constantio, Sylverius a Theodora, Martinus a Constante, Gregorius VII. ab Henrico IV. R. I^mo. Multa ſæpe fiunt Juri naturali, ac divino positivo contraria. R. II^do. N. A. Ad I. Ipse Constantinus agnovit, & ſæpius profeſsus

fefsus est eam caufam ad fuum forum non pertinere, ut manifeftum est ex ejus Epiftola ad PP. Concilii Arelatensis, in qua fcribit Imperator: *Quoties a me ipso improbifsimis aditionibus fuis funt condigna responsione oppreſsi? Qui utique fi hoc ante oculos habere voluiſsent, minime hoc ipsum interposuiſsent. Meum judicium expoftulant, qui ipse judicium Chrifti exspecto. Dico enim ut fe veritas habet; Sacerdotum judicium ita debet haberi, ac fi ipse Dominus residens judicet. - - - Perquirunt fæcularia, relinquentes cœleftia. O rabida furoris audacia! ficut in causis Gentium fieri folet, appellatonem interposuerunt. - - Quid hi detractores Legis, qui renuentes cœlefte judicium, meum putaverunt poftulandum, fic fentire de Chrifto Salvatore?* Ut tamen Donatistis prætextum omnem adimeret, eos consentiente Sylvestro Rom. Pontifice, ad aliud Concilium plenius, nempe Arelatense CC. Episcoporum remisit. Cum autem ne fic quidem illi cederent, ut fcribit S. Aug. Epist. XLV. alias CLXII. ad Glorium & Eleusium, Cap. VII. *Eis ipse ceſsit, ut de illa causa poft Episcopos judicaret, a Sanctis Antiftibus poftea veniam petiturus, dum tamen illi quod ulterius dicerent, non haberent, fi ejus fententiæ non obtemperarent, ad quem ipsi provocaverunt, fic & illi aliquando cederent veritati.* Ad II. Imperatores Conciliis præsederunt, non ut fidei Judices, fed ut Concilii Protectores, & pacis defensores. Cæterum verbum *præsidere* denotat hic feſsionem tantum honorariam; fcimus enim Conciliis illis authoritative præsedifse Romani Pontificis Legatos. Ad III. Imperatores fubscripsere quidem, fed modo diverso ab Episcopis, veris in materia Religionis Judicibus. Subscripsere illi Synodo, non ut Episcopi *definientes*, fed ut *consentientes*, ut patet ex fubscriptione Constantini Pogonati in VI. Sinodo: *Conftantinus in Chrifto Deo Rex atque Imperator Romanorum, legimus, & consensimus.* Ad IV. Justinianus Imp. fæpius limites potestatis fuæ transgrefsus fuit. Et quamvis quædam, quæ in Jure Civili continentur, & a Justiniano decreta funt, in Ecclesia adhuc observentur; id tamen non oritur ex vi

legum

legum civilium, ſed ex acceptione Eccleſiæ, ut S. Agapetus I. Papa ſcribit Justiniano, qui edictum aliquod de Fide Orthodoxa promulgarat. *Firmamus*, inquit, *laudamus*, *amplectimur: Non quia Laicis authoritatem prædicationis admittimus; ſed quia ſtudium fidei veſtræ Patrum noſtrorum regulis conveniens confirmamus*, *atque roboramus*. Græci Imperatores præcipue post ſæculum IX. eo usque propriam potestatem extenderunt, ut non ſolum leges ad Eccleſiam ejusque miniſtros pertinentes publicarent, nulla omnino habita Sacrorum Canonum ratione; verum etiam ulterius progreſsi poteſtatem ſibi vindicarent Episcopatus, Metropolesque novas creandi, Eccleſiis vacantibus Episcopos concedendi, priscis Metropolitanis ſuffraganeos ſubducendi, ac tribuendi Episcopis facultatem, ut in alieno territorio Pontificalia exercerent. Vide Ludov. Thomassinum de veteri & nova disciplina Eccleſiæ, Parte I. Lib. I. Cap. XLIII. Ad V. Capitularia Caroli Magni nil aliud continent, quam Canones Conciliorom, quibus Carolus in unum codicem collectis, rogantibus Episcopis, nomen ſuum præfixit, ut ſic illi diligentius obſervarentur a fidelibus, cum cernerent idem ab utraque potestate, ſpirituali & politica præcipi. Ad VI. R. Hunc ſacrilegum fuiſse laicæ potestatis abusum, quem nemo ſanus probaverit.

149. Dices. Carolus Magnus religioſiſsimus Princeps Judicem egit circa materiam Religionis in Concilo Francofordienſi. Ergo. P. A. In Epistola ad Elipandum Toletanum ſcribit: *Congregationi Sacerdotum auditor & arbiter aſsedi. Diſcrevimus*, *& Deo donante decrevimus &c.* II^do. Pipinus Rex Francorum ejusque Filius Carolus Magnus jus habuere nominandi Episcopos in Germania, & Galliis, hocque jure utuntur multi Reges etiam nostris temporibus. R. ad I^mum. Has ſimilesque voces non eſse ſtricte ſumendas in ſenſu juridico, patet ex eadem allegata Epistola, in qua Carolus ait ſe rescripsiſse Elipando, quid Pontifex ſentiret, quid Episcopi ſtatuiſsent, ac demum ſubjungit: *Cum his ſanctiſsimis Patrum decretis meum consensum ſubnexui.*

nexui. Quibus verbis Episcopis tribuit ſententiam definitivam, eorumque responsa vocat *decreta* & *ſtatuta*, quod eſt judicum: ſibi vero non nisi consensum; quod ſane non eſt Præsidis aut Directoris, & Judicis ſupremi, ſed ejus, qui judicium ſuum obsequio fidei per Concilium dictatæ ſubmittit. Ad II^dum R. Pipinum hoc jus habuiſse, non vi dignitatis regiæ, ſed ex conceſsione Zachariæ Pontificis, facta ipsi dum adhuc Major domus eſset Franciæ, & in posteros ſuos derivata, ut constat ex Epistola LXXXI. Lupi Abbatis Ferrariensis, in qua ſcribit, quod Pipinus *exposita neceſſitate hujus Regni Zachariæ Romano Papæ in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus acceperit consensum, ut acerbitati temporis, induſtria ſibi probatiſsimorum, decedentibus Episcopis mederetur.* Sic Carolus M. Bremensem Episcopatum erexit, illique præfecit Wilehadum: ſed qua authoritate id fecerit, docet ipse in præcepto de Institutione Episcopatuum per Saxoniam, dum ait: *Summi Pontificis Hadriani præcepto, nec non Moguntiacensis Episcopi Lullonis, omniumque qui adfuere Pontificum consilio, Bremensem Ecclesiam Wilehado commisimus.* Sic deinde Ludovicus Pius Hamburgensem Archiepiscopatum erexit, eique præfecit Anscharium Septemtrionalium regionum Apostolum, *ſed habito Sacerdotum generali Concilio, & roborante Papa Gregorio IV. Apoſtolica authoritate, & Pallii datione*, ut teſtatur Adamus Bremensis Lib. I. Cap. XIV. Pari ratione, id eſt, ex privilegio Apostolico, nostris etiam temporibus, Reges aliqui ſolent nominare promovendos ad Episcopatum.

Aut ipsa Concilia.

150. Obj. VI. Authoritas Conciliorum. Ipsa Concilia Oecumenica petierunt ab Imperatoribus confirmationem. Sic Synodus Ephesina ad Theodosium Imperatorem ſcribit: *Rogamus quoque tuam clementiam, ut per litteras quoque tuæ pietatis confirmetur Concilii decretum: ut ſicut litteris, quibus nos convocaſti, Ecclesiam honore prosecutus es, ita etiam finem eorum, quæ decreta ſunt, obsignes.* Pariter Marcianus Imperator tribus Edictis confirmavit decreta Concilii Chalcedonensis: & ipse

ipse Constantinus Pogonatus ad Leonem II. ſcribens, confirmatam a ſe fuiſse ait VI. Synodum contra Monothelitas celebratam. Quod adeo gratum fuit Leoni II. Pontifici, ut in hæc verba gratulabundus Constantino rescripserit: *Synodali igitur ſententia, & Imperialis Edicti censura, tanquam ancipiti Spiritus gladio, cum priscis hæresibus etiam novæ pravitatis error expunctus eſt.* Ergo agnovit Ecclesia potestatem judicialem etiam in materia fidei eſse penes Imperatores & Principes ſæculares. *Conf.* Concilium Arelatense VI. temporibus Caroli M. A. C. 813. celebratum, Canones ſuos Imperatori obtulit his verbis: *Hæc, quæ emendatione digna perspeximus, quam breviſsime annotavimus, & Domino Imperatori præsentanda decrevimus: poscentes ejus clementiam, ut ſiquid hic minus eſt, ejus prudentia ſuppleatur: ſi quid ſecus quam ſe ratio habet, ejus judicio emendetur: ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus adjutorio divina opitulante clementia perficiatur.* Simili modo loquuntur Patres Concilii Moguntini, Turonensis III. & Cabilonensis II. quæ eodem anno 813. celebrata ſunt. R. N. C. Concilia, non particularia modo, ſed etiam Oecumenica confirmationem ſæpe petierunt ab Imperatoribus, non tanquam Judicibus controversiarum fidei & morum, ſed tanquam Advocatis & defensoribus Eccleſiæ, ut ſic Canones Conciliorum gladio Principum armati executioni promptius mandarentur, & metu deportationis, exilii, infamiæ, mulctæ pecuniariæ, aut capitalis etiam ſupplicii, hæreticorum & contra Ecclesiastica decreta tumultuantium furor coerceretur; cum ſic Conciliorum Canones ab Imperatoribus confirmati vim publicæ Legis nanciscerentur. Ad *conf.* R. Verba illa censenda eſse potius officia verborum, quam veræ in rebus ad fidei & Ecclesiæ forum pertinentibus ſubjectionis aut jurisdictionis regiæ argumenta; norant enim Episcopi illi, nullum ſibi a pientiſsimo Principe præjudicium metuendum eſse, cujus Sacerdotalem animum, ut de Marciano S. Leo M. loquitur, exploratum habebant. Adde quod hæc Canonum censura verbotenus quidem Carolo officiose delata ſit, reipsa autem

Lega-

Legatis Apostolicis & Episcopis permiſsa, qui Carolum constanter comitabantur, & quorum consilio & consensu cuncta gerebat, eorumque auxilio deinde Capitularia ſua ad reformationem Ecclesiarum ex Canonum decretis desumebat Imperator vere Christianiſsimus.

CONTROVERSIA II.

AN, ET QUÆNAM ECCLESIA SIT INFALLIBILIS JUDEX CONTROVERSIARUM FIDEI ET MORUM?

CONTRA OMNES HÆRETICOS.

Cur Proteſtantes Ecclesiæ infallibilitatem omnibus viribus impugnent.

151. Maximi momenti est præsens quæstio, non ſolum brevis & expedita, ſed etiam neceſsaria prorsus ad omnem de Religione disputationem decidendam. Hac una Ecclesiæ loquentis auctoritate omnem de fide quæstionem finiri poſse ac debere aſserebat S. Hier. in Dialogo contra Luciferianos: *Poteram omnes propositionum rivulos uno Ecclesiæ Sole ſiccare.* Et S. Aug. Lib. de Quantitate animæ, Cap. VII. *Auctoritati credere magnum compendium eſt, & nullus labor.* Protestantibus displicuit ſemper ſuprema hæc ac decretoria, quam nos Catholici in Ecclesia agnoscimus, de rebus fidei pronuntiandi potestas: ex qua una plane conclamatam eſse intellexerunt ſuam, & quorumcunque aliorum Novatorum ſectam, certamque novarum opinionum ruinam ac perniciem; quod illa authoritate, uno quasi ictu, omnes errores ſimul corruerent, ac funditus convellerentur. Quapropter omnes, quasi manu facta, ad eam auctoritatem impugnandam, quidquid ipsis virium erat, converterunt, falso non minus quam invidiose Catholicis objectando, malle illos hominibus auscultare, quam Deo ipsi; ac humanas conjecturas ſequi, quam Verbum divinum: ac si Ecclesia Catholica non ad Scripturas & Traditiones divinas tanquam certiſsimam regulam, ſed ad commenta humana ſanctiones ſuas ſententiasque exigeret. Porro hic de infallibilitate Ecclesiæ universalis agemus, prout hæc omnes fideles toto mundo dispersos una cum ſuo Capite comple-

plectitur: quomodo autem, & per quos hoc infallibile judicium exerceat, postea suo loco examinabitur a nobis.

Veram Ecclesiam esse infallibilem asserunt Scripturæ.

152. Conclusio I. Vera Ecclesia Christi est infallibilis Judex Controversiarum fidei & morum. Prob. Imo Authoritate Scripturarum. Christus infallibilitatem hanc Ecclesiæ suæ promisit, eamque Apostoli commendarunt. Ergo Ecclesia vera est infallibilis Judex in causa fidei & morum. P. A. Matth. XVI. v. 18. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Atqui si Ecclesia vel semel tantum induceretur in errorem fidei contrarium, prævalerent saltem pro illo tempore portæ inferi, quod promissionibus Christi omnino contrarium est. Matth. Cap. ult. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Joan. Cap. XVI. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Joan. Cap. XIV. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Quæ promissio, cum Apostoli per se non fuerint in terris perpetuo victuri, necessario usque ad finem mundi ad eorum successores debet extendi. Matth. Cap. XVIII. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Quamquam hic Christus de injuriis loquatur, quas unus ab alio patitur, multo magis tamen hæc verba intelligenda sunt de injuriis, quæ fiunt in totam Ecclesiam & in Deum, qualis est hæresis. Si enim Ecclesia in causa injuriæ politicæ & particularis inter te & proximum tuum est necessario audienda; quanto magis audienda est, quando oritur controversia de fide, re omnium gravissima, quæ ipsum Deum, & universum corpus fidelium offendit? Et si singulares Prælati Ecclesiarum particularium indistincte sumpti in causis moralibus tanta pollent authoritate, ut qui illorum judicio stare recusat, sit sicut Ethnicus habendus, multo magis in Religionis dissidio obsequendum est judicio Pastoris universalis, & Ecclesiæ totius. Apostolus I. ad Timoth. Cap. III. v. 15. ait: *Ut scias quomodo te oporteat in domo Dei*

con-

conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Quæ verba non de Ecclesia particulari Ephesina, cui præerat Timotheus, sed de universali Ecclesia juxta obvium sensum intelligenda sunt. At si universa Ecclesia in errorem contra fidem laberetur, non veritatis, sed falsitatis foret columna.

153. Prob. II. Authoritate PP. Græcorum. S. Irenæus Lib. III. adv. Hær. Cap. IV. ait: *Non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli quasi in depositorium dives plenissime contulerint omnia, quæ sunt veritatis, ut omnis quicunque velit, sumat ex ea potum vitæ.* Eusebius Lib. I. de Præparatione Evangelica, Cap. III. *Certum est Salvatorem nostrum prædixisse, doctrinam suam in testimonium omnium Gentium per universum terrarum orbem prædicatum iri, & Ecclesiam, quæ postea virtute sua constituta est, invictam atque inexpugnabilem fore, nec unquam futurum ut a morte superetur, sed firmam fore semper & immobilem, tanquam in petra stabilitam atque fundatam.* S. Alexander Episcopus Alexandrinus in Epist. ad Alexandrum CPolitanum: *Eclesiam unam solam, Catholicam & Apostolicam agnoscimus, quæ sicut nunquam expugnari potest, etiamsi totus mundus eam oppugnare instituat, sic omnem impiam hæreticorum incursionem evincit ac profligat.* S. Athan. in Epist. ad Epictetum: *Hoc solummodo ad ea respondere sufficit, quod ista non sint Catholicæ Ecclesiæ, neque ista Patres nostri senserunt.* S. Cyril. Hierosol. Catech. XVIII. *Catholica vocatur Ecclesia, quia per universum sit terrarum orbem diffusa; & quia docet Catholice, id est, universaliter, & sine ullo defectu vel differentia omnia dogmata, quæ deberent venire in cognitionem.* S. Chrysost. Serm. de Pentecoste ait de Ecclesia: *Non tenetur temporum qualitate, sed Spiritus eam Sancti gratia gubernat, & ideo non senescit, nec contrahitur, & multis impugnantibus non opprimitur.* Et Homilia, cum de sua expulsione ageretur: *Christi Ecclesia nihil fortius; siquis eam impugnare proponit, vires atterat necesse est, velut si cœlo bellum meditetur inferre. Ecclesiam vin-*

Patres Græci.

cere nulla vis potest; Deus est in Ecclesia, qui est omnibus fortior. S. Isidorus Pelusiota Lib. I. Epist. CCXXXVIII. *Per inferi portas divinus sermo impiorum hominum cœtus, atque hæresum blasphemias intelligit; quibus omnibus obsistens Dei Ecclesia eas quidem frangit & expugnat, ab iis autem vinci non potest.*

Et Latini. 154. Prob. III. Authoritate PP. Latinorum. Tertull. Lib. de Præscript. Cap. XXI. *Quid autem* (Apostoli) *prædicaverint, id est, quid illis Christus revelaverit, & hic præscribam non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam viva quod a unt voce, quam per Epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit: omnem vero doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum, & Apostolorum, & Christi, & Dei.* S. Cypr. Lib. de Unitate Ecclesiæ, Cap. V. *Adulterari non potest Sponsa Christi: incorrupta est, & pudica: unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit.* S. Hilarius de Trinit. Lib. VII. *Hoc enim Ecclesiæ proprium est, ut tum vincat, cum læditur; tum intelligatur, cum arguitur; tum obtineat, cum deseritur.* S. Hier. in Dial. ad Luciferianos: *Etiamsi Scripturæ authoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.* Et in Comment. ad Cap. LX. Isaiæ: *Ecclesiæ dicitur, Surge, illuminare, ut quæ cecidit in incredulis* (id est, in Synagoga) *surgat in fidelibus; & postquam surrexerit, illuminetur, ut nequaquam habeat erroris tenebras.* S. Aug. Lib. contra Epist. Fundamenti, Cap. V. *Ego vero Evangelio non crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ commoveret authoritas.* Lib. de Utilitate credendi, Cap. XVII. *Ecclesiæ nolle primas dare, vel summæ profecto impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ.* De Symbolo ad Catechum. Serm. I. Cap. VI. *Ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica contra omnes hæreses pugnans. Pugnare*

potest,

poteſt, expugnari non poteſt. Hæreſes omnes de illa exierunt, tanquam ſarmenta inutilia de vite præciſa. Ipſa autem manet in radice ſua, in vite ſua, in caritate ſua. Portæ inferorum non vincent eam. S. Petrus Chryſologus Serm. LXI. *Confitearis Eccleſiam Chriſti ſponſam in perpetua Chriſti ſocietate manſuram.* S. Fulgentius Epiſt. ad Probam, Cap. V. *Eccleſia Virgo in fide & charitate perſiſtens, & ſapientiam poſſidet, & virtutem: ideo nec ſeductione decipitur, nec violentia vincitur, quæ internæ Virginitatis integritate fulcitur.* S. Greg. M. Lib. IX. in Job, Cap. VI. *Arcturus ſemper verſatur, & nunquam mergitur: & Sancta Eccleſia perſecutiones iniquorum ſine ceſſatione tolerat, ſed tamen usque ad mundi terminum ſine defectu perdurat; quia tunc Sancta Eccleſia valentius in veritate reficitur, cum ardentius pro veritate fatigatur.*

Oſtenditur id argumento Præſcriptionis.

155. Prob. IV. Argumento Præscriptionis. Ab Apoſtolis ad nostra usque tempora pro Hæreticis ſemper habiti fuerunt omnes illi, qui errores contra fidem ab Eccleſia clare & perſpicue damnatos pertinaciter defenderunt. Hinc inter Hæreticos ſemper numerati ſunt Simoniani, Gnostici, Valentiniani, Marcionitæ, Montaniſtæ, Manichæi, Novatiani, Donatiſtæ, Ariani, Macedoniani, Neſtoriani, Eutychiani, Monothelitæ &c. Ergo conſtans fuit omnium Catholicorum perſuaſio, Eccleſiam Christi in materia fidei & morum Judicem eſse infallibilem, adeo ut plurimi Martyres pro defenſione dogmatis ab Eccleſia clare deciſi minime dubitaverint ſanguinem & vitam profundere. Et quamvis Eccleſia nullo Canone ſuam infallibilitatem definiverit, luculentum tamen eidem teſtimonium perhibent Scripturæ; & ipſa Eccleſia inerrantiam ſuam continua praxi demonſtravit, hoſtes ſuos anathemate percutiendo: iniquum autem foret ſub pœna tam gravi obligare fideles ad aſsentiendum decretis, quibus falſum ſubeſse poſset.

Et ratione Theologica.

156. Prob. V. Ratione Theologica. I^ma^ est. Vera Eccleſia Christi debet eſse Sancta. Ergo debet eſse infallibilis. P. C. Si Eccleſia in materia fidei & morum falleretur, deſineret eſse Sancta; quia illius doctrina

 non

non amplius foret doctrina Christi: neque conformis foret voluntati Dei, quæ est norma omnis ſanctitatis; Deus enim numquam vult, ut falsa, ſed ut ſana tradatur doctrina. II^da. Si Ecclesia in errorem fidei contrarium laberetur, non amplius foret Sponsa Christi, ſed potius meretrix & adultera: non eſset hæreditas Christi, nec corpus Christi, nec civitas Dei, nec ovile Christi, quæ ſunt proprietates Ecclesiæ respectu Dei. Ceſsarent quoque omnia officia veræ Ecclesiæ respectu hominum, quibus est ſpiritualis Mater; nam ſine vera fide, & vera fidei doctrina, nec poſset Christo filios concipere, nec parere, nec nutrire, nec fideles defendere adversus hostes: quæ omnia aperte repugnant manifestis Christi promiſsionibus in Scriptura contentis. III^tia. Christus veram aliquam Religionem institut, quam usque ad finem mundi conservabit. Ergo ut finem hunc obtineret, debuit infallibilem quemdam Judicem constituere, qui insurgentes lites ſuprema & infallibili ſententia dirimeret, quem nemo áudeat rejicere. Atqui talis Judex non est Scriptura, non Spiritus privatus, non populus, non Consistorium Seniorum, non Princeps ſæcularis, ut præcedente Controversia ostendimus. Ergo ſupremus & infallibilis hic Judex est vera Christi Ecclesia. Veritas hac Concluſione aſserta quam vehementer animum L u t h e r i perculerit, ipse testatur in Præfatione Tomi I. ſuorum Operum, in qua infelix Apostata ita ſcribit: *Omnibus argumentis ſuperatis, unum vix, & non niſi ægerrime per gratiam Jesu Chriſti ſuperare potui, audiendam ſcilicet Ecclesiam.* Gratia nempe velut invita reliquit miserum usque adeo, ut cæcus derelictionem gratiæ haberet pro adjutorio Jesu Christi.

Eadem Ecclesia eſt infallibilis in doctrina morum.

157. Neque in rebus tantum credendis vera Ecclesia Christi est infallibilis, verum etiam in doctrina morum, qui ad ſalutem neceſsarii ſunt, & ad omnes pertinent. Deus enim in neceſsariis nusquam Ecclesiæ ſuæ deest: & quibus dedit pascendi oves auctoritatem, iisdem & donum indulsit discernendi bona pascua a malis & venenatis; alias error Ecclesiæ ſuæ Pa-

ſtorum

ſtorum, omnium fidelium error evaderet, cum ex præcepto Christi teneantur ſuis Pastoribus morem gerere: immo & in Christum ipsum error ille ultimato recideret, qui Pastores tam noxios dediſset, & legem ipsis obsequendi fidelibus ſimul imposuiſset. Hinc certum est I^mo^ fieri non poſse, ut Ecclesia definiat vitiosum eſse, quod honestum est; aut contra honestum, quod est turpe; adeoque ſua edita lege quidquam approbet, quod Evangelio & rectæ rationi inimicum ſit. Si enim Ecclesia vel expreſso judicio, vel lege lata turpia probaret, aut reprobaret honesta, hic jam error non ſolum fidelibus pestem ac perniciem afferret, ſed fidei etiam quodam modo adverſaretur, quæ omnem virtutem probat, universa vitia condemnat. Certum est II^do^ fieri non poſse, ut Ecclesia eam invehat, aut probet generalem disciplinam, quæ ſuorum ſaluti noxia ſit.

Sola Eccl. Catholica eſt infallibilis.

158. Conclusio II. Sola Ecclesia Romano-Catholica est infallibilis Judex Controversiarum fidei & morum. Prob. Conclusio. Sola vera Ecclesia Christi est infallibilis in materia fidei & morum. Atqui ſola Ecclesia Romano-Catholica est vera Ecclesia Christi, cum hæc ſola ſit una, Catholica, Sancta & Apostolica. Ergo hæc ſola est infallibilis in materia fidei & morum.

Argumenta contraria refutantur.

Proteſtantes fruſtra obtendunt argumenti infirmitatem.

159. Objicitur I. Infirmitas argumenti ex Epiſtola Paulina petiti. Apostolus I. ad Timoth. III. Ecclesiam vocat columnam & firmamentum veritatis, non active, quasi ipsa fulciat & ſustentet veritatem, ſed paſsive; quia ipsa fundatur & ſustentatur a veritate. Ergo P. A. Absurdum est dicere, Ecclesiam eſse fulcrum & firmamentum veritatis, cum ipsa veritas ſit robur & fortitudo Ecclesiæ. II. Ecclesia vocatur columna veritatis, quia Scripturas conservat, quæ errare non poſsunt. III. Quia in ea proponuntur decreta veritatis æternæ, ſcilicet Sacra Scriptura: ſicut in columnis ante Curias positis affiguntur & promulgantur decreta Magistratus. IV. Dicitur firmamentum veritatis, quamdiu

diu nempe a veritate non recedit, ſed in ea permanet. R. Ad I. N. A. Eccleſia eſt firmamentum veritatis activum, quia Deus per eam omnes fideles confirmat: & paſsivum, quia in fide & veritate firmatur a Deo per infallibilem aſsiſtentiam Spiritus Sancti a Chriſto promiſsam. Ad *prob.* D. A. Abſurdum eſt dicere, Eccleſiam eſse fulcrum veritatis ſpectatæ quoad ſe, C. A. Spectatæ quoad nos, N. A. Eccleſia eatenus dicitur columna & firmamentum veritatis, quatenus eam infallibiliter nobis proponit. Ad II. R. Tali modo ſequeretur, etiam noſtris temporibus in Lege gratiæ, Synagogam eſse columnam veritatis, quia Judæi diligenter conservant Scripturas veteris Teſtamenti, quæ æque infallibiles ſunt, ac Scripta Apoſtolica: immo quemlibet Bibliopolam, qui in officina ſua venales habet Scripturas. Ad III. R. Hoc fictitium eſse, & menti Apoſtoli manifeste adverſum. Nam talem columnam, in qua tantum affiguntur leges, nemo unquam dixerit Legum firmamentum; quia nec illis robur tribuit, nec ad ſuſtinendas illas chartas magno robore indiget. Ad IV. R. Senſum hunc eſse aperte nugatorium, ac tali modo Turcas etiam & Judæos, immo ipſum dæmonem dici poſse firmamentum veritatis. Vide dicta Num. 22.

Scriptura eis non ſuffragatur.

160. Obj. II. Authoritas Script. Isaiæ LVI. dicitur: *Speculatores ejus cæci omnes: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes ſomnia -- Ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam ſuam, a ſummo usque ad noviſsimum.* Ergo tota Eccleſia eſt fallibilis. *Conf.* Prælati Eccleſiæ ſunt ſæpe flagitioſi. Ergo falli poſsunt in materia fidei & morum. R. N. C. Verba Prophetæ non de omnibus collective intelligenda ſunt, ſed de plurimis. Præterea infallibilitatem Eccleſiæ non deſumimus ex promiſsionibus Synagogæ, ſed Eccleſiæ a Chriſto factis. Ad *Conf.* R. Quamvis pauci quidam Prælati forent flagitioſi, eorundem tamen mores minime præjudicarent infallibilitati Eccleſiæ, ut jam olim contra Donatiſtas obſervavit S. Aug. Epiſt. LIII. alias CLXV. ad Generoſum: *In illum autem ordi-*

nem

nem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro usque ad Anastasium, qui nunc eamdem Cathedram sedet, etiamsi quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præjudicaret Ecclesiæ & innocentibus Christianis, quibus Dominus providens, ait de Præpositis malis: Quæ dicunt, facite; quæ faciunt, facere nolite.

Nec Synagogæ exemplum.

161. Objic. III. Fallibilitas Synagogæ. Synagoga non fuit infallibilis in materia Religionis. Ergo neque Ecclesia Christi. P. A. In passione Christi summus Sacerdos cum Sacerdotibus & Senioribus populi erravit, dicendo, *Reus est mortis.* Ergo. R. I^mo. N. C. Synagoga erat typus tantum & figura Ecclesiæ Christi. R. II^do. N. A. Nam I^mo. Levitici Cap. X. ait Dominus: *Præceptum sempiternum est in generationes vestras. Et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum: Doceatisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus est Dominus ad eos per manus Moysi.* Et Deuteronomii Cap. XVII. (Vide Num. 135.) qui Sacerdotis sententia stare noluerit, morte jubetur puniri. Ergo Summus Sacerdos apud Judæos erat infallibilis in materia Religionis & legalium; alias Deus non præcepisset sub pœna mortis, ut omnes acquiescant sententiæ falsæ, præcipue in materia Religionis & fidei. II^do. Deus veterem Ecclesiam perpetuo instruxit ac direxit partim per apparitiones, visiones, ac revelationes, partim per oracula ac responsa, partim per varias artes modosque suæ sapientiæ. Ergo etiam habuit perpetuam curam ac providentiam particularem pro conservanda vera Religione; quia ridiculum foret, si Deus tot operationibus suæ bonitatis & sapientiæ curasset minima, videlicet negotia personarum particularium, ac neglexisset maxima, videlicet puritatem Religionis. III^tio. Ecclesia veteris Testamenti erat Sancta, a Deo optimis præceptis instituta; Deumque eo modo colebat, quem ipse Deus præscripserat. Ergo in rebus fidei & morum erat infallibilis. Ad *prob.* R. Repudiatam tunc fuisse a Deo Synagogam, eique, saltem inchoative tempore Passionis, perfecte

autem

autem die Pentecostes, post promulgationem Christianæ Legis Jerosolymis factam ab Apostolis, succesſisſe veram Ecclesiam Christi. Hinc tempore illo infallibile non amplius erat judicium Synagogæ, quia præsentibus Christo & Apostolis illius errores parum obesſe poterant veritatem ſincere quærentibus.

Aut ratio. 162. Obj. IV. Ratio. Si Ecclesia esſet infallibilis, non opus foret congregari Concilia, & quæ credenda ſunt, examinare ac discutere. Ergo cum celebrentur Concilia, & examen ac discusſio instituatur, hoc ipso Ecclesia non judicat ſe infallibilem. R. N. A. Concilia a Romano Pontifice congregata & approbata repræsentant Ecclesiam cum ſuo capite: hinc in Conciliis clarisſime cognoscitur mens & doctrina totius Ecclesiæ. Examen autem & discusſio in Conciliis instituitur, tum quia Ecclesia nulla nova dogmata profert; ſed tantum ostendit ea dogmata, quæ proponit credenda, contineri in Verbo Dei ſcripto vel tradito, quod ſieri nequit absque aliqua discusſione: tum ut frangat pertinaciam hæreticorum, quos non imperio tantum, ſed etiam ſuasione & doctrina ad ſidem adducere nititur.

163. Dices I. Nemo potest esſe Judex in propria causa. Ergo Ecclesia non potest in materia religionis ſententiam ferre. P. A. Ipse Christus noluit esſe Judex in propria causa; ait enim Joan. Cap. V. v. 31. *Si ego teſtimonium perhibeo de me ipso, teſtimonium meum non eſt verum. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me.* Ergo multo minus Ecclesia potest esſe Judex in propria causa. R. D. A. Nemo, id est, nulla persona privata potest esſe Judex in propria causa, C. A. Neque ſupremus Judex, N. A. Ecclesia est ſupremus Judex, quia nemo mortalium potest Ecclesiæ jus dicere. Ergo eo modo potest esſe Judex etiam in propria causa, quo Supremus Princeps, qui alium Dominum non agnoscit, ſæpe in propria causa temporali judicat. Ex quo patet, quam inepta fuerit excusatio Protestantium, qui ſtare nolebant authoritate Concilii Tridentini ex eo capite, quod a Papa fuerit congregatum, nullumque jus ſuffragii datum fuerit Protestantibus. Numquid enim Arius,

us, Nestorius, Eutyches, aliique pari jure dicere potuiſsent, Concilium Nicænum, Ephesinum, Chalcedonense habitum fuiſse a Catholicis: convocatum fuiſse a Papa, qui in propria causa Judex eſse nequeat; ideoque contemnendam eſse horum Conciliorum authoritatem. Ad *prob.* R. Christus non ait testimonium ſuum ſolum non eſse verum in ſe; ſed non eſse verum respectu Judæorum, quos alloquebatur, id est, non eſse credibile ac firmum ſine operibus & miraculis.

164. Dices II. Nullum Ecclesiæ membrum est infallibile. Ergo neque tota Ecclesia est infallibilis. P. C. Prædicatum quod nulli parti convenit, neque convenit toti. Sed infallibilitas nulli parti Ecclesiæ convenit. Ergo neque convenit toti Ecclesiæ. II. Episcopi libere definiunt. Ergo poſsunt errare. III. Voluntas omnium fidelium potest errare, prolabendo in graviſsima ſcelera. Ergo etiam intellectus omnium fidelium poteſt errare circa materiam Religionis. R. Imo. N. A. Præcipuum membrum, nempe Caput visibile Ecclesiæ, Romanus Pontifex, errare nequit in materia fidei & morum, ut Articulo III. ostendemus. R. IIdo. O. A. N. C. Ad *prob.* D. M. Quod nec adæquate nec inadæquate convenit partibus, non convenit toti, C. M. Quod inadæquate tantum convenit partibus, id non convenit toti, N. M. Et ſic dist. minore, N. C. Prædicatum infallibilitatis in rebus fidei & morum inadæquate reperitur in ſingulis, prout partialiter constituunt totam Ecclesiam. Sic ſinguli testes non faciunt plenam probationem in judicio: eandem tamen faciunt plures ſimul ſumpti. Ad II. D. A. Episcopi libere definiunt, hoc est, poſsunt definire, vel non definire, C. A. Poſsunt definire contrarium, ſubdist. Seorsim ac distributive ſumpti, ac potentia antecedente promiſsiones Christi fundatas in præscientia, qua Deus cognovit Ecclesiam universam ob infallibilem Spiritus Sancti aſsistentiam nunquam erraturam in materia fidei & morum, C. A. Simul ſpectati, & collective, potentia consequente promiſsiones Christi &c. N. A. Ad III. N. A. Ecclesia enim ſemper debet eſse ſancta ſanctitate doctri-

doctrinæ & morum, five personarum. Ergo quolibet tempore plures femper habere debet vera fanctitate conspicuos.

Circulus vitiosus nobis perperam objicitur.

165. Obj. V. Circulus vitiosus. Infallibilitas Ecclesiæ probatur a Catholicis ex Scripturis, & vicifsim infallibilitas Scripturarum per Ecclesiam. Ergo committitur circulus vitiosus. P. C. Tunc committitur circulus vitiosus, quando hoc probatur per alterum, & vicifsim alterum per hoc. Atqui id ipsum agunt Catholici. Ergo. R. C. A. N. C. Ad *prob.* D. M. Quando hoc probatur per alterum, quod ab adversariis non admittitur, C. M. Si illud alterum ab adversariis aliunde admittatur, N. M. Et fic dist. minore, N. C. Duo funt argumenta, quibus evincimus infallibilitatem Ecclesiæ. I^{mum} est. Scriptura, quam vos Protestantes admittitis, testatur Ecclesiam efse infallibilem. Ergo cum Scriptura mentiri nequeat, dicendum est Ecclesiam efse infallibilem. In hac argumentatione nullus fit circulus vitiosus, quia procedimus ex concefsis ad non concefsa. Atque hoc probandi genere usus est Christus, ut convinceret Pharisæos, qui Moysem admittebant, & Christum rejiciebant; ait enim Joan. Cap. V. v. 46. *Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille fcripsit.* Alterum argumentum est istud: Datur vera Ecclesia a Christo fundata, hæcque alia non est, quam Ecclesia Romano-Catholica, quæ fola notas habet veræ Ecclesiæ, cum hæc fola fit una, Sancta, Catholica, & Apostolica, miraculis conspicua, atque evidenter credibilis. Ergo pariter ejus dogmata funt evidenter credibilia. Atqui inter illa hoc ferme præcipuum est, dari Verbum Dei fcriptum infallibilis authoritatis, quod Scriptura facra dicitur. Ergo cum hæc ipsa Scriptura facra pluribus in locis fæpius afserat, veram Ecclesiam Christi in materia fidei & morum efse infallibilem, tenendum omnino est, Ecclesiam Romano-Catholicam in his rebus decidendis errare non pofse. Ubi vides in hac argumentatione nullum prorsus vitiosi circuli vestigium apparere. At vero quam infeliciter Protestantes vitiosum circulum decli-

declinent, dum ex Scripturis infallibilitatem Spiritus privati, atque ex illo infallibilitatem atque existentiam Scripturarum evincere conantur, vide dicta Tract. II. Num. 221. & 229.

CONTROVERSIA III.

AN CONCILIA OECUMENICA A ROMANO PONTIFICE APPROBATA, SINT INFALLIBILIA IN MATERIA FIDEI ET MORUM?

CONTRA PROTESTANTES.

Quod, & quotuplex sit Concilium?

166. Ecclesia judicium suum exercere solet vel per Episcopos in Generali Synodo congregatos, vel per eosdem extra Concilium, vel denique per solum Romanum Pontificem. *Concilium* in genere, est Prælatorum Ecclesiæ congregatio vel ad fidei controversias decidendas, vel ad tollenda schismata, vel ad fidelium mores reformandos & restaurandam Ecclesiasticam disciplinam a legitimo Superiore convocata, aut saltem confirmata. Alia sunt *Generalia*, vel Oecumenica, quæ authoritate Summi Pontificis per majores saltem Orbis Catholici provincias indicuntur, aut saltem postea confirmantur; quibusque interesse possunt omnes Episcopi diœcesin habentes, cum jure suffragii. Alia sunt *Particularia;* eaque vel *Nationalia*, ad quæ Prælati integræ Nationis confluunt, præsidente Primate, vel Patriarcha: vel *Provincialia* ex Episcopis suffraganeis Metropolitæ, vel Archiepiscopi collecta: vel *Diœcesana* ab Episcopo cum Clero suo instituta.

Qui ad illud vocandi?

167. Quæres I. Quinam ad Concilium Oecumenicum vocandi sint? R. De Jure vocandi sunt omnes totius orbis Episcopi, qui actualem habent jurisdictionem in Diœcesin sibi subjectam; ita ut nullus illorum possit excludi, nisi sit excommunicatus, vel aperte hæreticus; sufficit tamen, si ex diversis provinciis multi compareant, & absolute multi intersint. Ex privilegio, vel consuetudine vocantur etiam Cardinales, Generales Ordinum, & Abbates habentes jurisdictionem

nem ab Episcopo exemptam: habentque hi omnes votum decisivum, seu jus suffragii. Præter hos mitti etiam solent ab Episcopis ad Concilia Generalia Theologi, & Jurisconsulti, quandoque etiam Laici, qui tamen omnes votum dumtaxat habent consultivum. Præter hos interesse solent Principum Legati & Oratores, ut omnia in Concilio pacate & ex ordine fiant, absque jure tamen suffragii, vel voto consultivo.

An etiam laici, vel soli Electi?

168. Quæres II. An jus suffragii decisivi habere non debeant Laici, soli Electi, aut demum omnes Parochi, ut Lutherus & Brentius contendunt? R. Negative. Imo. Quia solis Episcopis concessum est a Deo regimen animarum. Act. XX. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* IIdo. S. Cypr. Epist. ad Jubajanum, S. Hilar. Lib. de Synodis, S. Hier. Lib. II. Apologiæ contra Rufinum, S. Ambr. Epist. XXXII. S. Aug. Epist. CXIX. S. Leo M. Epist. XVI. docent, ad solos Episcopos pertinere in Conciliis judicare. Accedit celebre effatum Chalcedonensium Patrum: *Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est.* IIItio. Ut quis in Conciliis potestate ordinaria judicet, condemnet, vel absolvat, requiritur jurisdictio spiritualis pro foro externo, quam soli Episcopi habent, vel Prælati, qui quasi Episcopalem jurisdictionem exercent. IVto. Soli Episcopi cum Romano Pontifice Ecclesiam repræsentant, sicut in Comitiis Imperator cum statibus totum repræsentat Imperium. Sententia Brentii, contendentis solos Electos & Sanctos ad Concilium vocandos esse, prorsus absurda est. Cum enim Electos a reprobis nemo possit discernere, constare nunquam posset habitam esse legitimam synodum.

Quot, & quænam sint Concilia Oecumenica approbata?

169. Quæres III. Quot, & quænam habita sint Concilia Oecumenica a Pontifice Romano confirmata, & ab universali Ecclesia recepta? Resp. XVIII. fuisse; VIII. prima Orientalia, X. posteriora Occidentalia. Primum inter Oecumenica est Nicænum I. A. 325. sub Sylvestro Papa, & Constantino M. Imp. contra Arium, Meletium Lycopoleos Episcopum, & Quartodecimanos.

Nicæ-

Nicæni appendix censetur Synodus Sardicensis anno 347. habita sub Julio I. Papa, & Constante Imp. II. CPolitanum I. anno 381. sub Damaso Papa, & Theodosio Seniore Imp. contra Macedonianos. III. Ephesinum anno 431. sub Cœlestino Papa, & Theodosio Juniore Imp. contra Nestorium. IV. Chalcedonense anno 451. sub Leone M. Papa, & Marciano Imp. contra Eutychetem & Dioscorum. V. CPolitanum II. anno 553. sub Vigilio Papa, & Justiniano Imp. in causa trium Capitulorum, seu contra scripta & personam Theodori Mopsvesteni, contra scripta Theodoreti Episcopi Cyrensis, & Epistolam Ibæ Edesseni Episcopi ad Marim Persam. VI. CPolitanum III. anno 680. sub Agathone Papa, & Constantino Pogonato Imp. contra Monothelitas. VII. Nicænum II. anno 787. sub Hadriano I. Papa, & Constantino Leonis filio Imp. Metreque ejus Irene contra Iconomachos. VIII. CPolitanum IV. anno 869. sub Hadriano II. Papa, & Basilio Imp. pro restituendo S. Ignatio CPolitano Patriarcha, & ejiciendo Photio ejusdem Sedis invasore. IX. Lateranense I. anno 1123. sub Callixto II. Papa, & Henrico V. Imp. pro recuperatione Palæstinæ, & pro jure investiturarum Imperatoribus abjudicando, & Ecclesiæ vindicando. X. Lateranense II. anno 1139. sub Innocentio II. Papa, & Conrado III. Imp. contra Schismaticos adhærentes Petro Leonis Antipapæ, seu Anacleto II. & Ordinationes ab eo factas: item contra Petrum de Bruis, & Arnaldum Brixiensem. XI. Lateranense III. anno 1179. sub Alexandro III. Papa, & Friderico I. Ahenobarbo Imp. contra Albigenses novos Manichæos, & adversus Schismaticos, ordinatos a Victore IV. Antipapa. XII. Lateranense IV. anno 1215. sub Innocentio III. Papa, & Ottone IV. Imp. contra Albigenses, Joachimi Abbatis doctrinam &c. item pro recuperatione Palæstinæ, & variis statuendis capitibus Ecclesiasticæ disciplinæ. XIII. Lugdunense I. anno 1245. sub Innocentio IV. Papa & Friderico II. Imp. contra Fridericum II. Imp. Ecclesiæ hostem, & pro expeditione in Terram Sanctam, ac disciplina

Ecclesiastica restituenda. XIV. Lugdunense II. anno 1274. ſub Gregorio X. Papa, & Rudolpho I. Imp. pro unione Græcorum cum Latinis restauranda, & expeditione in Palæstinam. XV. Viennense in Galliis anno 1311. ſub Clemente V. Papa, & Henrico VII. contra Fraticellos, Begardos & Beguinas, contra Equites Templarios, denique pro Terræ Sanctæ ſubsidio, & instauranda Ecclesiæ disciplina. XVI. Florentinum anno 1438. ſub Eugenio IV. Papa, & Alberto II. Imp. pro unione Græcorum cum Latina Ecclesia. XVII. Lateranense V. anno 1512. ſub Pontificibus Julio II. & Leone X. ac Maximiliano I. Imp. adversus Conciliabulum Pisanum, pro reformatione morum, pro Bello ſacro, & pragmatica Gallorum ſanctione abroganda. XVIII. Tridentinum inchoatum anno 1545. ſub Paulo III. Papa, & Carolo V. Imp. contra Lutherum, Zwinglium, Calvinum &c. continuatum a Julio III. absolutum & confirmatum a Pio IV. imperante Ferdinando I. anno 1563.

An omnia Conc. Generalia ſint approbata a Rom. Pontifice?

170. Quæres IV. An omnia Concilia Generalia fuerint a Romano Pontifice confirmata, & infallibilem habeant authoritatem? R. Negative. Plura Concilia Generalia fuerunt a Pontificibus non tantum non confirmata, ſed etiam positive reprobata; ideoque illa nullam habent in Ecclesia Dei authoritatem: alia vero fuere ex parte rejecta, & ex parte tantum approbata. Inter reprobata & erratica censentur Imo. Mediolanense Concilium anno 355. ſub Liberio Papa, & Constantio Imp. celebratum a CCC. Episcopis, in quo iterum damnatus est S. Athanasius Alexandrinus, & Episcopi ſubscribere nolentes, ut Liberius Papa, Lucifer Calaritanus, S. Eusebius Vercellensis &c. in exilium pulsi. IIdo. Ariminense CCCC. facile Episcoporum anno 359. ſub Liberio Papa, & Constantio Imp. in quo vox *Consubſtantialis* ex Symbolo Nicæno expuncta est. IIItio. Ephesinum II. anno 449. ſub Leone M. Papa, & Theodosio Juniore Imp. contra Flavianum CPolitanum pro tuendo errore Eutychetis; atque ideo latrocinium Ephesinum dictum est, & Synodus prædatoria.

IVto.

IV$^{to.}$ Trullanum ad finem VII. Sæculi, quod alii anno 688. alii 692. celebratum volunt sub Justiniano II. Rhinotmeto Imp. ac Quini-Sextum a Græcis dicitur, reprobatum fuit a Sergio I. Papa, ut testantur Anastasius Bibliothecarius, Ven. Beda, Paulus Diaconus, Ado Viennensis, Otto Frisingensis &c. V$^{to.}$ CPolitanum anno 730. ſub Leone Isaurico Imp. contra cultum Sacrarum Imaginum. VI$^{to.}$ CPolitanum anno 754. ſub Conſtantino Copronymo Imp. in eadem causa. VII$^{mo.}$ CPolitanum anno 879. pro restituendo Photio post mortem S. Ignatii. VIII$^{vo.}$ Basileense anno 1431. ſub Eugenio IV. Papa, & Sigismundo Imp. In hoc depositus est temerario ausu Eugenius IV. ſubstituto ei Amadeo Sabaudiæ Duce, quem Felicem V. vocarunt, definitumque est, eum eſse hæreticum, qui negaverit Concilium eſse ſupra Pontificem. Sed erraticam hanc Synodum reprobavit Ecclesia in Florentino Concilio, & Lateranensi V. Inter Concilia partim approbata, partim reprobata numeratur I$^{mo.}$ Concilium Francofordiense anno 794. ſub Hadriano I. & Carolo Magno Francorum Rege habitum. Quæ enim contra Felicem Urgellitanum, & Elipandum Toletanum ab hoc ſtatuta ſunt, rata habuit Ecclesia; quæ vero contra Nicænam II. Synodum errore juris & facti ibi decreta ſunt, Ecclesia reprobavit. II$^{do.}$ Constantiense anno 1414. celebratum, imperante Sigismundo, ad tollendum ſchisma quo Ecclesia Christi dilacerabatur, cum præter Gregorium XII. legitimum Pontificem, Balthasar Coſsa, & Petrus de Luna, prior aſsumpto Joannis XXIII, alter Benedicti XIII. nomine pro veris Romanis Pontificibus haberi vellent. Ibi, posteaquam Gregorius XII. Seſs. XIV. per Carolum Malatestam Arimini Dominum, Legatum ſuum, Pontificatu ſe ultro abdicavit, post Seſsionem XLI. electus est in legitimum Pontificem Otto Card. Columna, qui nomen Martini V. aſsumpsit, eaque tantum Constantiensis Concilii decreta confirmavit, quibus damnati fuerant Wickleffitæ & Huſsitæ, & quæ *conciliariter* acta fuere.

Status quæstionis.

171. His præmiſsis, quæritur modo, an Concilia Oecumenica, a Romano Pontifice approbata, ſint infallibilia in materia fidei & morum? Dixi Imo. *Concilia Oecumenica;* particularia enim, cum non exhibeant universam Eccleſiam, ſæpius errarunt, ut patet vel ex ſolis Synodis particularibus in Aſia & Africa celebratis in controverſia Stephanum inter & Cyprianum agitata de Baptiſmo ab hæreticis collato. Si tamen doctrina Conciliorum particularium difformis non ſit doctrinæ Eccleſiæ, magnam habent illa authoritatem, quamvis de ſe abſolute fallibilem. II. *A Romano Pontifice approbata;* quæ enim hac approbatione carent, quantumvis plurimos Epiſcopos numerent, ſufficienter tamen Eccleſiam non repræſentant; quia viſibile Eccleſiæ caput, nempe Romanum Pontificem conſentientem non habent: adeoque inerrantiæ donum illis tribui minime poteſt. III. *In materia fidei & morum;* in aliis enim materiis, ac quæſtionibus puri facti non connexi cum jure, Concilia poſſunt abſolute falli, licet etiam in illis non debeant temere alicujus erroris accuſari. At vero in materia fidei & morum ſunt infallibilia; ita ut toti Eccleſiæ nihil poſſint præcipere, quod per ſe malum aut inhoneſtum eſt, vel fidei contrarium, nihilque tanquam malum prohibere, quod per ſe bonum, honeſtum, aut ad ſalutem neceſſarium eſt; alias deficeret ſanctitas Eccleſiæ, eaque in doctrina erraret. Rationes quibus Concilia articulos definitos communiunt, licet non ſint infallibilis authoritatis, ſine temeritate tamen rejici non poſſunt, nisi aut evidens ratio, aut major authoritas contra illas pugnet. Porro Concilia juxta Melchiorem Canum Lib. V. de Locis Theol. Cap. V. tunc definire dicuntur aliquid tanquam pertinens ad fidem, Imo. Si contrarium aſſerentes dicantur hæretici. IIdo. Si in contradicentes feratur ſententia excommunicationis ipſo jure. IIItio. Si quidquam expreſſe & proprie a fidelibus firmiter credendum, aut tanquam dogma fidei Catholicæ accipiendum dicatur.

172.

172. Conclusio. Concilia Oecumenica a Romano Pontifice approbata, sunt infallibilia in materia fidei & morum. Ita omnes Catholici contra Lutherum, Calvinum, aliosque Sectarios. Prob. I. Authoritate Scripturarum. Christus Apostolis dedit potestatem gubernandi Ecclesiam Dei, ligandi & solvendi. Matth. Cap. ultimo Apostolis, eorumque successoribus promisit peculiarem assistentiam: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Joan. Cap. XIV. *Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Matth. Cap. XVIII. v. 20. *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Quorum verborum hæc est sententia: Si duo vel tres congregati in nomine meo obtinent semper quod petunt a Deo, nimirum sapientiam & lumen, quod sufficit eis ad cognoscenda ea, quæ ipsis necessaria sunt: quanto magis Episcopi omnes congragati in nomine meo, semper obtinebunt quod juste petunt, id est, sapientiam & lumen ad judicanda ea, quæ ad totam Ecclesiam dirigendam pertinent? Ita hunc locum exponunt S. Cœlestinus in Epist. ad Ephesinum Concilium, Concil. Chalcedonense in Epist. ad S. Leonem, CPolitanum III. Act. XVII. Toletanum III. non procul ab initio &c. At vero nullo satis firmo, & in promissione Christi fundato argumento demonstrari potest, Concilia particularia in nomine Christi congregari, quod indubitatum est de Conciliis Oecumenicis. Nam Concilium Oecumenicum est ipsummet Ecclesiæ corpus, quod nusquam est sine suo essentiali, primario & invisibili Capite Christo, alioquin a corpore Ecclesiæ separatus aliquando Christus foret, eamque desereret; quod pugnat cum ea fide & promissione, qua testatur se nunquam ab Ecclesia absfuturum.

Conc. Oecumenica, a Rom. Pont. approbata, esse infallibilia, ostenditur ex Scripturis.

173. Prob. II. Authoritate PP. S. Ambr. Lib. I. de Fide ad Gratianum, Cap. IX. ait: *Accepisti Sancte Imperator eos qui talia asserunt, jure damnatos, non humana industria, non compositione aliqua; sed trecenti decem & octo Episcopi ad Concilium convenerunt: sed ut in nu-*

Ex Patribus.

mero eorum Dominus Jesus suo se probaret adesse concilio, Crux in trecentis, Jesu nomen in decem & octo est Sacerdotibus. S. Aug. Epist. LIV. ad Januarium, alias CXVIII. *Illa quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri.* S. Cœlestinus Papa Epist. ad Patres Conc. Ephesini: *Non potest veritas mentiri, cujus in Evangelio ista sententia est: Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum. Quod cum ita sit, si nec huic tam brevi numero Spiritus Sanctus deest, quanto magis eum nunc interesse credimus, quando in unum convenit tanta turba Sanctorum?* S. Leo M. Epist. XCIII. alias LXIII. ad Theodoretum: *Quæ Dominus nostro prius ministerio definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu: ut vere a se prodiisse ostenderet, quod prius a prima omnium Sede formatum, totius Christiani orbis judicium recepisset, ut in hoc quoque capiti membra concordent.* Et in Epist. CXV. alias LXXIII. ad Leonem Augustum, rogat ne patiatur retractari quæ Chalcedone statuta fuerant de Incarnatione Christi. *Nulla*, inquit, *permittatis retractatione pulsari; quia in illo Concilio per Spiritum Sanctum congregato, tam plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata sunt: ut nihil regulæ, quæ ex divina inspiratione prolata est, addi possit aut minui.* S. Gelasius Epist. ad Episcopos Dardaniæ: *Patres nostri, Catholici videlicet, doctique Pontifices in unaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quidquid pro veritate, pro communione Catholica secundum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum facta semel congregatione sanxerunt, inconvulsum voluerunt deinceps firmumque constare.* Vigilius Papa in Epist. ad Episc. Galliæ: *Necesse est, quoties in nomine Domini ejus famuli ad tractanda quæ sunt ipsi placita, colliguntur, Sancti Spiritus non deesse præsentiam.* S. Greg. M. Lib. I. Epist. XXV. alias XXIV. ad Joannem Episc. CPolitanum: *Sicut S. Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor.*

174.

Ex praxi Ecclesiæ et ratione.

174. Prob. III. Ex praxi Ecclesiæ, quæ semper pro hæreticis eos habuit, qui contradicebant dogmati a legitimo Concilio Oecumenico clare deciso, ut patet in Arianis, Macedonianis, Nestorianis, Eutychianis &c. Prob. IV. Triplici ratione Theologica. I$^{ma.}$ est. Ecclesia Christi est in materia fidei & morum infallibilis, ut ostendimus Controversia præcedente. Ergo etiam Concilia Oecumenica a Romano Pontifice approbata; quia illa repræsentant totam Ecclesiam cum suo capite. II. Impossibile est convocari totam Ecclesiam, omnesque fideles. Ergo judiciaria potestas, eaque infallibilis, tribui debet Concilio Episcoporum. III. Si Concilium Oecumenicum a Pontifice Romano approbatum errare posset in materia fidei & morum, errare pariter posset ac deberet universa Ecclesia. Atqui hoc falsum est, & Christi promissionibus contrarium. Ergo. P. M. Ex una parte Episcopi cum Romano Pontifice repræsentant totam Ecclesiam: ex altera parte oves tenentur sequi doctrinam Pastorum juxta illud Lucæ X. *Qui vos audit, me audit.* Neque Ecclesia in rebus fidei & morum aliquid decernit, nisi per Pastores. Ergo si corpus Pastorum erraret, tota pariter erraret Ecclesia.

Infallibilitatem Conciliorum admisere Calviniani in Galliis.

175. Calviniani postquam Judiciariam potestatem Conciliorum tanquam intolerandam tyrannidem traducere sunt conati, eamdem ipsi quoque admittere, ac dissensionibus componendis velut certum remedium adhibere coacti sunt, ut refert Jllustrissimus Bossuetius in Expositione Doctrinæ Catholicæ, Cap. XX. Cum enim Independentes (Secta Calvinianorum) palam professi essent, unicuique fidelium ex propriæ conscientiæ præscipto vivendum, nec esse cur judicium privatum alicujus Ordinis aut Collegii, vel Ecclesiastici conventus authoritati subjiciat, Synodus Carentonensis in Gallia a Calvinianis celebrata A. 1644. hanc doctrinam judicavit esse *tam Reipublicæ, quam Ecclesiæ perniciosam, absurdis quibuscunque insanisque commentis viam aperire; omnes iis medendi rationes tollere: ac si illi sententiæ locus esset, posse tot religiones fingi, quot Paræciæ forent.* Ex

 qui-

quibus verbis apparet voluiſse Synodum, eam quam hoc decreto constituit, ſubjectionem ac dependentiam præcipue ad fidei negotia pertinere, cum maximum incommodum, quod ex independentia eventurum notat, illud ſit, *poſse tot religiones fingi, quot forent Parœciæ.* In Synodo Calviniana Victoriacensi A. 1617. conscripta est formula, a Provinciis usurpanda, quoties ad Synodum nationalem legatos mittent, his verbis concepta: *Promittimus coram Deo, iis omnibus nos ſubjiciendos, quæ a Sancto veſtro cœtu inventa & decreta erunt, iis parituros, & omni noſtra facultate executuros, quod nobis persuasum ſit fore, ut Deus ei præsideat; vosque Spiritu Sancto ſuo in omni veritate & æquitate per Verbi ſui regulam dirigat.* Similia decreta fuere in Concilio Calviniano nationali ad Sanctæ Fidei in Galliis A. 1578.

Dordraci.

176. Quam frivolæ ſint Protestantium rationes, ob quas Concilii Tridentini authoritatem rejiciunt, patuit in Synodo D o r d r a c e n a a Calvinianis habita A. 1618. contra Arminianos, ſeu Remonstrantes. Cum enim illi libello porrecto conquesti eſsent, damnatos ſe eſse a ſuis Collegis, qui partes eſsent, non Judices: ſe etiam eſse Pastores, adeoque ſibi etiam in Concilio jus eſse ſuffragii; vel si Arminiani excludantur, excludendos pariter fore Gomaristas adversarios ſuos, quæ omnia olim Concilio Tridentino objecerant Protestantes: Gomaristæ eadem responderunt Arminianis, quæ olim Tridentini Patres Protestantibus. Nimirum dicebant, ſe eſse Pastores legitimos, neque privari poſse jure ſuffragii propter errores, quibus ſe opponerent: eadem ratione Arianos, Eutychianos, aliosque hæreticos eludere potuiſse judicium Ecclesiæ. Alios non poſse eſse Judices, neque dari corpus Pastorum indifferens circa Ecclesiæ quæstiones. Arminianos eſse novatores, partem minorem & recentiorem; ideoque judicandos per partem majorem, antiquiorem, habentem pro ſe poſseſsionem, & defendentem doctrinam ab annis jam quinquaginta receptam. Verum his rationibus causa adjudicabatur Catholicis contra Calvinianos. Jlli enim erant in poſseſsione, non ab annis quinquaginta, ſed

jam

jam a ſexdecim ſæculis, erantque & numero, & antiquitate potiores. Ut vero aliquid dicerent Gomariſtæ, atque aliquam aſsignarent differentiam inter Synodum Tridentinam, & Dordracenam, reponebant, in Tridentina auditos fuiſse homines, Papam & Lutherum, Dordraci vero audiri Deum: ibi allata fuiſse ad Concilium præjudicia, hic nullum non eſse paratum cedere Verbo Dei: ibi rem fuiſse cum inimicis, hic cum fratribus: ibi omnia fuiſse coacta, hic omnia libera. Verum hæc omnia erant in quæstione, uter ſit inimicus vel frater, uter audiat Verbum Dei, uter habeat præjudicia: & quod libertatem attinet, interpoſita ubique Bataviæ Ordinum auctoritas, & Auriaci Principis Arminianis perquam inſensi, captivitas Hugonis Grotii, & ſupplicium Barneveldii ſatis declarabant, nullam fuiſse Dordraci ſentiendi & judicandi libertatem.

Argumenta contraria refutantur.

Fruſtra nobis opponuntur Patres.

177. Objicitur I. Authoritas PP. S. Greg. Nazianz. Epist. LV. ad Procopium ſcribit: *Ego, ſi vera ſcribere oportet, hoc animo ſum, ut omnem Episcoporum conventum fugiam: quoniam nullius Concilii finem lætum & fauſtum vidi, nec quod depulsionem malorum potius, quam acceſsionem & incrementum habuerit.* II. S. Aug. Lib. II. contra Maximinum, Cap. XIV. non agnovit infallibilem authoritatem Concilii Nicæni; ſcribit enim: *Nec ego Nicœnum, nec tu debes Arimineuse tanquam præjudicaturus proferre Concilium. Nec ego hujus authoritate, nec tu illius detineris.* III. Idem Lib. II. de Bapt. contra Donatistas, Cap. III. ait: *Ipsa Concilia, quæ per ſingulas regiones vel provincias fiunt, plenariorum Conciliorum auctoritati quæ fiunt ex universo orbe Chriſtiano, ſine ullis ambagibus cedere: ipsaque plenaria ſæpe priora poſterioribus emendari; cum aliquo experimento rerum aperitur quod clauſum erat, & cognoscitur quod latebat.* R. Ad I[mum]. S. Gregorium Nazianzenum non loqui de Oecumenicis, ſed particularibus Conciliis, quæ ſua ætate ob Ariano-

rum

rum improbitatem & fraudes, atque ob rixas ipsorum Episcoporum inter se sub Constantio & Valente Imperatoribus Arianis sinistrum sortita fuerant exitum. Quanti autem fecerit Concilia legitima & Oecumenica, patet ex laudibus, quibus effert Nicænum, atque etiam ex eo, quia ipse magna fuit pars CPolitani I. in quo damnatus est Macedonii error. Ad II. R. S. Augustinus agnovit infallibilem Concilii Nicæni authoritatem; paulo enim ante citata verba ait: *Hoc est illud Homousion, quod in Concilio Nicæno adversus hæreticos Arianos a Catholicis Patribus veritatis auctoritate, & auctoritatis veritate firmatum est.* Quia vero disputatio illa cum Maximino Ariano Episcopo prolixior evasisset, si S. Doctor ostendere voluisset Nicænum fuisse legitimum, Ariminense illegitimum; viarum compendio utitur, & seposita Concilii Nicæni authoritate, demonstrat sibi ex una Scriptura abunde sufficere firmissima momenta, quibus Arianum errorem confodiat. Ad III. R. S. Augustinum dicere, vel quod illegitima Concilia priora emendari possint a posterioribus legitimis, sicut Ariana Concilia emendata sunt a CPolitano I: vel si de legitimis loquitur, id tantum intelligit de quæstionibus puri facti particularis, in quibus Concilia, etiam Oecumenica, errare possunt, ut satis indicant verba in objectione laudata, & subjecta disputatio ipsius cum Donatistis. Agebatur quippe de Cæciliano, an libros sacros tradidisset hostibus fidei, an non: quæ quæstio tota meri erat facti particularis.

178. Dices. S. Aug. Lib. cit. nempe Lib. II. de Bapt. Cap. III. agit contra Donatistas qui baptizatos ab hæreticis rebaptizabant, tuentes se Cypriani authoritate, ostenditque S. Cyprianum hac in re errasse: neque id admiratione dignum esse, cum Concilia provincialia sæpe emendentur per plenaria, & ipsa plenaria priora a posterioribus. Ergo S. Augustinus dicit priora plenaria emendari a posterioribus, etiam in materiis ad fidem pertinentibus. P. C. Argumentatio S. Augustini juxta nos hæc fuisset: Concilia plenaria errare possunt in quæstionibus meri facti. Ergo Concilia

cilia Cyprianica errare potuerunt in quæstionibus juris, seu fidei. Atqui argumentatio hæc inepta est, & Augustino indigna. Ergo. R. C. A. N. C. Ad *prob.* C. M. N. m. Ad institutum Augustini sufficiebat demonstrasse, non tantum particulares Episcopos, sed ipsa etiam Concilia provincialia, immo & plenaria posse errare, quamvis in diverso genere; provincialia non in factis tantum, sed etiam in fide: plenaria vero tantum in factis.

179. Objic. II. Authoritas Gallorum. Concilium Tridentinum Oecumenicum a Gallis receptum non est. Ergo Concilia non habent supremam eamque infallibilem authoritatem; aut saltem ea neque ab ipsis Catholicis agnoscitur. R. Concilium Tridentinum quoad definitiones fidei ab omnibus Catholicis, atque etiam a Gallis admissum fuisse, qui ea tantum disciplinæ capita non probarunt, quæ aut temporalem administrationem, aut Gallicanas consuetudines lædere videbantur. Quod vero Jansenistæ in Galliis doctrinam Tridentini præcipue in materia Gratiæ contemnant, & Concilium erroris accusent, tam parum derogat Concilii authoritati, quam parum Protestantium pervicacia in illo rejiciendo.

Authoritas Gallorum.

180. Obj. III. Sequela. Si Concilia Oecumenica, a Romano Pontifice approbata, forent infallibilia in materia fidei & morum, eandem haberent cum Scripturis divinis authoritatem. Atqui hoc dici nequit. Ergo. R. D. M. Eamdem haberent cum Scripturis divinis authoritatem, quoad certitudinem & infallibilitatem eorum, quæ a Conciliis Oecumenicis deciduntur, C. M. Quoad alia, N. M. Et sic dist. minore, N. C. Scriptura divina quoad omnia est infallibilis. II^{do}. Omnia, quæ in illa continentur, sunt de fide. III^{tio}. Scriptura non accipit authoritatem suam a Pontifice, sed eam tantum Pontifex declarat, ut nobis innotescat. IV^{to}. Scriptura divina indubitato continet Verbum Dei immediate revelatum. Contra vero Concilia Oecumenica a Rom. Pontifice approbata, sunt tantum infallibilia in quæstionibus juris, aut etiam facti connexi cum jure,

Sequela.

re, non vero meri facti. II^do^ Non omnia, quæ in Conciliis continentur, ſunt de fide, v. g. rationes, quibus Concilii ſententia confirmatur; ſed tantum Canones, aut ea quæ fide divina credenda in illis proponuntur. III^tio^ Concilia a Papa authoritatem obligandi totam Ecclesiam accipiunt. IV^to^ Juxta probabiliorem Theologorum ſententiam Concilia non ſcribunt novas divinas revelationes, aut ipsum formale Verbum Dei; ſed tantum declarant genuinum ſensum Verbi Dei ſive ſcripti ſive traditi; atque insuper ex eo per rationem deducunt conclusiones.

Ratio. 181. Obj. IV. Ratio. Non est de fide, hoc aut illud Concilium legitimum fuiſse, & legitime hæc aut illa decreviſse. Ergo Conciliorum Decreta firmam, infallibilem ac divinam fidem facere non poſsunt. P. A. Non est de fide, Episcopos, qui Conciliis interfuerunt, fuiſse veros fideles baptizatos, vere ordinatos &c. Ergo non est de fide, hoc aut illud Concilium eſse legitimum. *Conf.* Certo nobis non constat, quod Episcopi in Conciliis congregati omnem diligentiam posuerint in indaganda veritate. Ergo. R. N. A. Nam tota Ecclesia, utpote columna & firmamentum veritatis, non potest errare in rebus ad communem totius Ecclesiæ religionem pertinentibus. Atqui judicium quo Ecclesia acceptat hoc vel illud Concilium, pertinet ad communem totius Ecclesiæ religionem. Ergo in hoc judicio non potest errare Ecclesia, ideoque de fide eſt, hoc vel illud Concilium fuiſse legitimum. Cæterum cum hæc objectio pertineat ad materiam de implicite revelatis, quæ in Theologia Speculativa examinatur, uberior hujus rei discuſsio ad forum nostrum non pertinet. Ad *prob.* R. Si Concilium aliquod Oecumenicum a Rom. Pontifice approbatum est, de fide pariter est, Concilium habuiſse omnia ea quæ eſsentialiter ad Concilium legitimum requiruntur: vel ſaltem in ſententia eorum qui Pontificiam infallibilitatem propugnant, Pontificem qui Concilia confirmat, habere omnia eſsentialiter requisita ad Papatum; alias tota Ecclesia, quæ per Episcopos & Papam repræsentatur, erraret in fide,

ſic-

ſicque promiſsiones Christi deficerent. Utrum autem, ut Concilia dicantur legitima, Episcoporum fides interna requiratur, vel ſufficiat tantum externa cum titulo colorato, lis est inter Theologos, a nobis hic minime decidenda. Ad *Conf.* R. I^mo. N. A. De diligentia Patrum nos certos reddunt consultationes, colloquia, disputationes, quæ in Conciliis præmitti ſolent formandis fidei decretis. R. II^do. O. A. N. C. Quamvis Episcopi graviter peccent temere definiendo in Conciliis absque prævio examine, reque nondum ſufficienter ponderata; nihilominus Decreta eorum circa res fidei & morum, si accedat Rom. Pontificis approbatio, errore vacant, alias tota Ecclesia Christi falleretur. Prudenter observat Melchior Canus Lib. V. de Locis Theologicis, Cap. V. *Quod ſi ſemel hæreticis licentiam permittimus, ut in quæſtionem vocent, num Ecclesiæ Judices eam diligentiam & curam exhibuerint, qua opus erat, ut quæſtio finiretur: ecquis adeo cæcus eſt, qui non videat, omnia mox Pontificum & Conciliorum judicia labefactari?*

182. Obj. V. Ipsa Concilia pugnant inter ſe etiam in rebus fidei, & in graves errores ſunt lapsa. Ergo Concilia Oecumenica non ſunt infallibilia. P. A. In Concilio Apoſtolico Jerosolymis celebrato in causa Gentilium, qui recens ad Christum conversi fuerant, ſancitum est, illos non eſse ſubjiciendos jugo Legis Mosaicæ, ſimulque neceſsitas imposita est abstinendi a ſanguine & ſuffocato, quod ſolis Judæis a Deo erat prohibitum. Ergo hoc decretum Apostolicum ſecum ipso pugnat. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Apostoli jugum totius Legis Mosaicæ Gentibus imponere noluerunt; præcepere tamen ut Christiani abstinerent a ſanguine & ſuffocato, quod præceptum non proprie Mosaicum erat, ſed Noachicum, a Deo latum Noemo ejusque posteris. Cum enim ſanguinis & ſuffocati esus tempore Apostolorum certum fuerit Idololatriæ ſignum, atque ab eo Judæi vehementer abhorrerent, Apostoli, ut in unam ſocietatem Gentiles & Judæos ad Christum conversos pertraherent, ſapienter omnino interdixerunt Gentibus esum ſanguinis & ſuffocati; quod etiam per mul-

Aut prætensi Conciliorum lapsus.

Jerosolymitani.

multos annos observatum est, donec cessante causa, cessavit etiam obligatio hujus præcepti, lexque illa ab Apostolis ad tempus lata, communi Ecclesiæ consensu antiquata est.

Nicæni I.

183. Dices I. Nicænum I. Can. XII. jussit ut Christiani militiam desererent, & cingulum militare abjicerent; cum tamen nec Christus, nec Apostoli hoc vitæ institutum reprobarint. II^do. Can. XIX. Paulianistas, hoc est, Pauli Samosateni sectatores, ad Ecclesiam revertentes voluit rebaptizari; cum tamen certum sit, valere baptismum ab hæreticis collatum. R. ad I^mum. Nicænum Can. XII. loquitur de lapsis pœnitentibus, qui cum animo pietatis, & pro more pœnitentium cingulum militiæ deposuissent, cæterisque publicis officiis ac muniis renuntiassent, abjecto postea pœnitentium statu, facultatem ea munia resumendi, oblata pecunia redimebant. Hos igitur voti sui immemores damnat Nicænum, non alios. Ad II^dum R. Baptismum Paulianistarum merito fuisse reprobatum, quia formam Baptismi corruperant.

CPolitani I. & Chalcedonensis.

184. Dices II. CPolitanum I. Can. II. & Chalcedonense Can. XXVIII. decreverunt, ut CPolitanus Episcopus primum locum teneat post Romanum Pontificem, eoquod sit Episcopus novæ Romæ; & tamen Ecclesia non acceptavit hos Canones. Ergo Concilia errarunt. R. I^mo. Infallibilitatem eorum tantum Conciliorum hic a nobis defendi, quæ a Romano Pontifice approbata fuerunt. Præterea Canones isti neque ad fidem neque ad mores pertinent, sed tantum ad disciplinam. R. II^do. Canonem II. CPolitani I. nunquam approbavit Romana Ecclesia, ut constat ex S. Gregorio M. Lib. VI. Epist. XXXI. ad Eulogium: *Romana Ecclesia eosdem Canones, vel gesta Synodi illius* (scilicet CPolitanæ) *hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eamdem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum.* Canonem XXVIII. Chalcedonensis Concilii in gratiam Anatolii CPolitani furtive cusum, absentibus Romani Pontificis legatis, S. Leo M. constanter rejecit, datisque ad Marcianum Imperatorem litteris, atque ad

ipsum

ipsum etiam Anatolium, ejus ſuperbiam graviter reprehendit. Præterea Canon ille duo continet falsa, nempe I$^{mo.}$ Sedem Romanam a Synodo Nicæna accepiſse Primatum; cum tamen ſextus Nicæni Canon in genuinis Codicibus ſic habeat: *Ecclesia Romana ſemper habuit primatum. Antiqua autem consuetudo ſervetur &c.* Atque ita hunc Canonem legit Paschasinus S. Leonis M. Legatus in Chalcedonensi coram Patribus Concilii, nemine reclamante. II$^{do.}$ Quod ideo Romana Ecclesia habeat primatum, quia urbs est regia; cum tamen, ut ostendunt S. Leo M. Epist. ad Marcianum Imp. & S. Gelasius Epist. ad Episcopos Dardaniæ, Mediolanum, Ravenna, Sirmium, Treviri, Nicomedia, fuerint diu Sedes Imperii, quin Episcopis illarum Urbium major idcirco prærogativa acceſserit.

185. Instabis. Si Canon XXVIII. Chalcedonensis jure reprobatus est a S. Leone M. erravit Lateranense IV. illum approbando; ſiquidem Can. V. primus locus post Romanum Pontificem CPolitano Patriarchæ tribuitur. R. N. A. Cum res ad disciplinam pertinentes, mutatis circumstantiis, mutari poſsint, recte hoc ſancitum fuit a Lateranensi IV, quod jure reprobatum fuit a S. Leone M. Voluit nimirum Innocentius III. bono pacis consulere, huncque honorem deferre CPolitano Patriarchæ Latino, capta nimirum paulo ante a Gallis & Venetis CPoli; tum ut hac ratione nutantes hactenus Græcos Romanæ Ecclesiæ unitos retineret: tum quia jam a multis ſæculis CPolitano cedebant reliqui Orientis Patriarchæ, quibus jam hac nova conceſsione nullum amplius præjudicium creabatur.

CPolitani II. in causa trium Capitulorum.

186. Dices III. CPolitanum II. damnavit tria Capitula, quæ approbata fuerant a Chalcedonensi. II$^{do.}$ Ipse Vigilius Papa reprobavit initio hanc Synodum, quamvis eam postea confirmaverit. III$^{tio.}$ Concilium Jurisdictionis ſuæ limites exceſsit, damnando Theodorum Mopsuestenum, qui in Ecclesiæ pace jam diu obierat; Ecclesia enim nullam habet in mortuos jurisdictionem. IV$^{to.}$ Plurimi Episcopi rejecerunt Synodum V$^{tam.}$ ut Episcopi Hispaniæ, Istriæ, Liguriæ, Venetiarum,

rum, Africæ. Ergo judicarunt Concilium Oecumenicum non eſse infallibile. R. ad I. Chalcedonense Epiſtolam Ibæ Edeſseni ad Marim Perſam recitari quidem permiſit in Concilio Act. X. eam tamen minime approbavit. Cumque Ibas nunc ſe aliter ſentire profeſsus fuiſset, Neſtorio anathema dicere juſsus ad communionem admiſsus eſt, & Orthodoxus declaratus, non ob ſcriptam Epiſtolam illam, ſed ob reſipiſcentiam. Theodoretus pari modo ſuſceptus fuit a Chalcedonenſi inter Concilii Patres; prius tamen Actione VIII. anathema dicere juſsus fuit Neſtorio, ejuſque doctrinæ: adeoque damnare, quæ pro Neſtorio ſcripſerat adverſus S. Cyrillum Alexandrinum. R. ad II. Cum in CPolitano II. nulla fuerit quæſtio habita de fide, ſed tantum de perſonis, potuit Vigilius, pacis & Eccleſiæ bono ita exigente, ſententiam mutare. Timens itaque Vigilius, ne tria Capitula condemnando videretur Eutychianis favere, atque authoritatem Chalcedonenſis Synodi, a qua damnati fuerant, infringere; cumque multi Occidentales Epiſcopi huic trium Capitulorum damnationi ſe opponerent, falsa pietatis ſpecie deluſi, damnare noluit initio hæc tria Capitula. At poſtea animadvertens Schiſmatis longe majoris imminere periculum, totumque Orientem ab Occidente ſeparandum, niſi ſententiam mutaret, eadem damnavit expreſse. Qua in re nec erroris, nec prævaricationis reus dicendus eſt Vigilius, ſed ob ſapientem oeconomiam & prudentiam maximopere laudandus, Paulum Apoſtolum in hoc prudenter imitatus, qui, quantumvis antea in Concilio Jeroſolymitano ſuum pro abroganda circumciſione ſuffragium tuliſset, nihilominus nova ſuborta circumcidendi cauſa, Timotheum circumcidit, novique ſcandali emergente periculo, Petro ad tempus diſsimulanti in faciem reſtitit Antiochiæ. R. ad III. Eccleſia cum juriſdictionem non habeat in mortuos, non poteſt eos excommunicare excommunicatione ſtricte ſumpta, quæ ſit ſeparatio a communione fidelium: poteſt tamen excommunicare eos excommunicatione late ſumpta, quæ nihil aliud eſt, quam deteſtatio illorum, qua declaratur

ratur eorum nomen & memoriam e ſacris diptychis delendam eſse. Competere autem Eccleſiæ hanc poteſtatem, probarunt Patres V^{tæ} Synodi Collatione V. I$^{mo.}$ ex Canone LXXXI. Codicis Eccleſiæ Africanæ, his verbis expreſso: *Siquis Episcopus hæredes extraneos a consanguinitate ſua, vel Hæreticos etiam consanguineos, aut Paganos Eccleſiæ prætulerit, ſaltem poſt mortem ei anathema dicatur, atque ejus nomen inter Dei Sacerdotes nullo modo recitetur.* II$^{do.}$ Ex Epistola CLXXXV. alias L. S. Augustini ad Bonifacium Comitem ſcribentis: *Quamvis etsi vera eſsent, quæ ab eis* (Donatistis) *objecta ſunt Cæciliano, & nobis poſsent aliquando monſtrari, ipsum jam mortuum anathematizaremus.* III$^{tio.}$ Quia plures poſt mortem fuere ab Eccleſia anathematizati, ut Valentinus, Basilides, Origenes, ac Dioscorus Antipapa Sæculo VI. Theodorum Mopsuestenum quod attinet, in Eccleſiæ pace mortuus is non fuit; quia, ut impia ejus ſcripta ostendunt, nec ſervavit nec prædicavit recta Eccleſiæ dogmata: unde & post mortem ex Eccleſiæ Mopsuestenæ diptychis ejus nomen erasum & expunctum est jam diu ante Synodi V^{tæ} tempora, ut probatur ex actis Mopsuestenæ Synodi, juſsu Justiniani Imperatoris congregatæ, ut in hoc factum inquireret. R. ad IV. Synodum V. a compluribus Episcopis rejectam fuiſse, partim ignorantia & bona fide, partim timore, ne recipiendo illam viderentur rejicere Chalcedonensis Concilii Decreta; qui tamen fere omnes partim opera Vigilii, Pelagii I. & II. partim ſuavitate & doctrina S. Gregorii M. in gratiam redierunt cum Eccleſia Catholica. Soli propemodum in Schismate perstiterunt, abrupta idcirco cum Eccleſia Romana communione, Aquilejenses cum Episcopis ſuis ſuffraganeis Istriæ & Venetiarum, qui Majorum ſuorum Paulini, Eliæ, & Severi exempla ſecuti, aſsumptoque Patriarchæ nomine, ne Romano Pontifici parerent, curas illius diu eluſere: donec tandem poſt longum ac diuturnum ſesqui ſæculi Schisma, circa annum 699. Tiberio Absimaro imperante, & Sergio I. Romanam Eccleſiam gubernante, Petrus Patriarcha Aquileiensis in Concilio Aquileiæ congrega-

gregato Synodum V. ſuscepit, abjurato ſchismate, ut testantur Beda, Paulus Diaconus, & Sigebertus. Hispaniarum Episcopos quod attinet, cum illi non procaciter & palam Synodum V^{tam} impugnarent, ſed eam ſolummodo alto præterirent ſilentio, neque indcirco a Romana Ecclesia ſe ſeparaſsent; diſsimularunt Romani Pontifices, expectantes, donec melius informati, erroreque deposito, ad communem Ecclesiæ ſensum accederent.

187. Urgebis. S. Greg. M. cum intellexiſset Theodelindam Longobardorum Reginam litteris ſuis, in quibus V^{tæ} Synodi honorifice meminerat, offendi poſſe, atque ea de causa Constantium Episcopum Mediolanensem litteras illas Reginæ non tradidiſse, laudavit Episcopi prudentiam, aliasque ad Theodelindam dedit litteras, in quibus plane ſiluit de V^{ta} Synodo. Ergo ipse S. Gregorius Concilium Oecumenicum a Vigilio & Pelagio approbatum parvi fecit. R. C. A. N. C. Quanti S. Gregorius V^{tam} Synodum fecerit, patet ex Lib. I. Epist. XXV. alias XXIV. ad Joannem CPolitanum: *Sicut Sancti Evangelii quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuscipere, & venerari me fateor. - - - Quintum quoque Concilium pariter veneror.* Quod vero in aliis ad Theodelindam Epistolis de V^{ta} Synodo ſiluerit, prudenti oeconomiæ id adscribendum est: ſatius enim putavit opportunum expectare tempus, quo Regina errorem hunc facti evelli ſibi pateretur, quam importune imperando efficere, ut veritatem aversaretur, ſuaque acceſsione Schismaticorum Aquileiensium partes firmaret. Paulo post Theodelinda ad S. Gregorium misit objectiones Secundini Abbatis contra judicium latum in tria Capitula, ut illas dilueret. Quod ob graviſsimos podagræ dolores præstare tam cito non potuit Sanctiſsimus Pontifex; ſed Acta V^{tæ} Synodi ad eam transmisit cum Secundino communicanda, qui ex eorum lectione disceret, hanc Synodum Chalcedonensi non eſse contrariam, & tria Capitula juste damnaſse. Sicque S. Gregorii moderatione effectum est, ut Theodelinda cum ſuis V^{tam} Synodum ſusciperet.

188.

188. Dices IV. Nicæna II. Synodus Oecumenica ab Hadriano I. approbata, Can. VIII. statuit, Judæos illos, qui suscepto baptismo se Christianos fingunt, & clam judaizant, non admittendos in Ecclesiam, sed impune dimittendos. Atqui hoc certe erroneum est, repugnatque S. Gregorio M. Lib. I. Epist. XLV. Lib. IV. Epist. VI. Lib. VII. Epist. XXIV. & Concilio Toletano IV. Can. LVI. Ergo. R. Quamvis ab Hadriano I. approbata fuerit Nicæna II. Synodus quoad fidei definitionem, non tamen approbatos fuisse Canones; huncque ipsum Canonem VIII. unum ex iis esse, quos Anastasius Bibliothecarius in præfatione Synodi VII. ad Joannem VIII. Pontificem Romanum scribit, prioribus Canonibus, vel decretis Sanctorum Sedis Romanæ Potificum, aut certe bonis moribus adversari.

Nicæni II.

189. Dices V. Quæ Synodus Nicæna II. decreverat pro cultu Imaginum, reprobata fuerunt a Francofordiensi Concilio A. 794. sub Carolo M. cui interfuerunt Episcopi facile CCC. Occidentales, & Legati Hadriani I. Pontificis. Ergo Nicænum II. erravit in definitione fidei. R. C. A. N. C. Quæ Francofordiense decrevit contra Felicem Urgellitanum, & Elipandum Toletanum, approbata fuere ab Hadriano I. minime autem quæ contra Nicænam Synodum improvide in eo statuta sunt. Errarunt nimirum Francofordienses Patres errore facti, & juris. Errore facti errarunt I^mo. quia ex imperitia linguæ Græcæ, ac falsis Epistolis decepti Iconomachorum Orientalium, qui apud Gallos Nicænam Synodum perfide accusabant, falsamque doctrinam ei affingebant, sensum ac mentem Nicænæ Synodi assecuti non sunt. Dicitur enim Canone II. *Allata est in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Sanctorum CPoli* (dicendum potius Nicææ) *fecerunt: in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati servitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui supra Sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem & servitium renuentes contempserunt, atque consentientes condemnaverunt.* Atqui quam falso ista tribuantur Nicæno,

cæno, patet ex Actione III. ejusdem, in qua Constantinus Constantiæ in Cypro Episcopus dixit: *Suscipio & amplector venerandas Imagines; adorationem autem, quæ fit secundum latriam, tantummodo supersubstantiali, & vivificæ Trinitati conservo.* Idque ipsum Concilium Nicænum communi consensu approbavit. Cæterum Francofordienses usi sunt versione Latina Concilii Nicæni tam corrupta & confusa, ut teste Anastasio Bibliothecario intelligi non posset quid statuerit Nicænum: unde ipse Anastasius LXX. circiter annis post Francofordiense, aliam eamque meliorem versionem suscepit. II. Erraverunt errore facti, quia putarunt Synodum Nicænam habitam fuisse sine consensu Romani Pontificis, ut patet ex Libris Carolinis id asserentibus, atque ex Hincmaro Rhemensi, qui XL. minimum annis post Francofordiense in suo Opere ad Hincmarum Laudunensem Cap. XX. ita scribit: *Septima autem apud Græcos vocata Universalis Pseudo-Synodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant: neutra vero pars intellectu sano definiens, sine authoritate Apostolicæ Sedis non longe ante nostra tempora CPoli est a quam plurimis Episcopis habita, & Romam missa.* Porro Synodus illa CPoli habita esse dicitur, quia initio CPolim indicta est, ac dein Nicæam translata. Neque mirum est, Gallos hanc Romani Pontificis approbationem pluribus annis ignorasse; quamvis enim Hadrianus I. Nicænam Synodum illico approbaverit, nondum tamen judicio publico declaraverat, eam habendam ut Oecumenicam, nec decreto publico eam confirmaverat, aut per Ecclesias Occidentis promulgari jusserat. Nam Libris Carolinis, quibus oppugnabatur Synodus Nicæna, ita respondit, ut Oecumenici Concilii authoritatem nomenque illis nusquam objiciat. Quare Nicænam Synodum II. publico decreto confirmatam fuisse primum a Leone III. Hadriani Successore quidam contendunt; alii vero longe serius, temporibus Hadriani II. in Synodo VIII. vel CPolitana IV., idque probant ex eo, quia S. Nicolaus I. in Epistola ad Adonem Viennensem, & in Concilio Romano A. 863. sex tantum Synodos

nodos Universales numerat, nulla facta Synodi Nicænæ II. mentione.

190. Errarunt etiam Francofordienses errore juris. Galli enim Germanique jam inde a S. Gregorii M. temporibus, retinendas quidem in Templis imagines; honorandas tamen cultu exteriori, v. g. suffitu, osculis, inclinationibus, quibus religiosi, non tamen latreutici honoris officiis Græci Orthodoxi, & Itali venerari sacras imagines longo jam tempore consueverant, secundum Francicæ Ecclesiæ receptum morem non putabant. Cum enim Serenus Massiliensis Episcopus sæculi VII. initio sacras imagines e Templis ejecisset, & confregisset, reprehendit temerarium hoc factum S. Greg. M. Lib. VII. Epist. CIX. ad eum scribens: *Tua ergo fraternitas & illa servare, & ab eorum adoratu populum prohibere debuit; quatenus & litterarum nescii haberent unde scientiam historiæ colligerent, & populus in picturæ adoratione minime peccaret.* Hæc S. Gregorii verba cum non de cultu latreutico, sed de honorario & respectivo perperam interpretarentur Galliarum Episcopi, neque inter duo hæc adorationum genera discrimen facerent, Francofordienses Patres adorationem imaginum a Nicæna II. Synodo laudatam temere rejecerunt, damnantes cultum imaginum religiosum ac respectivum, per suffitum, accensa luminaria, oscula, inclinationes; rati imagines ea tantum de causa retinendas esse in Templis ac domibus, ut Sanctorum memoria conservaretur, & simplices ac illiterati Christiani erudirentur. Hanc fuisse Ecclesiæ Gallicanæ mentem perspicue dignoscitur ex Jona Aurelianensi, Agobardo Lugdunensi, Walafrido Strabone, aliisque, qui sæculo IX. sub Regibus Carolingicis scripsere. Cæterum Hadrianus ejusque Legati prudentissimo consilio consensere, ut Franci in sua ignoratione, & aliquo modo bona fide permanere sinerentur; prævidentes, si urgeretur Synodi VII. authoritas, ejusque ab Hadriano facta confirmatio, fore ut ex Francorum universæ tunc fere Christianitati dominantium pertinacia Ecclesia Christi fœdissima & immedicabili conscissione laceraretur. Verum Germani Gal-

Gallique, qui Synodo Nicænæ non ſatis intellectæ, & cultui imaginum reſtiterant, rebus explicatis atque perſpectis, eandem Synodum ad finem Sæculi IX. ſunt amplexi, ſacraſque imagines religioſiſsime coluerunt. Vide Cabassutium in Notitia Eccleſiaſtica ad Sæc. VIII. & Sigismundum Calles in Annal. Eccleſiæ Germ. Tomo II. fol. 498. &c.

191. Dices VI. In eodem Nicæno II. Actione V. Joannes Theſalonicenſis Epiſcopus dixit, Angelos poſſe depingi, quia corporei ſunt, ut plures ex Patribus tradiderunt. II^do. Canone I. antiqui confirmantur Canones, & priorum Conciliorum, quorum tamen aliqui fuerant reprobati a Pontificibus, ut II^dus CPolitani I. & XXVIII. Chalcedonenſis, Canones Trullani &c. R. Nicænum approbavit ſententiam Joannis Theſsalonicenſis, ſed non rationem. Immo Tharaſius Patriarcha CPolitanus, omiſso errore de ſubſtantia corporea Angelorum, dixit: *Oſtendit Pater* (Joannes Epiſcopus) *quod & Angelos pingere oporteat, quando circumſcribi poſſunt, & ut homines apparuerunt.* Ad quæ reſpondit Concilium: *Etiam Domine.* Quin ipſum Concilium Actione IV. diſerte vocat Angelos *incorporeos.* Ad II. R. ab Hadriano approbata fuiſse Acta Concilii, quibus Iconoclaſtarum hæreſis profligatur, non autem Canones, qui ſub finem Concilii a Patribus conditi ſunt.

CPolitani IV.

192. Dices VII. Concilium Oecumenicum CPolitanum IV. ſtatuit Canone IV. Ordinationes & conſecrationes a Photio intruſo & invaſore factas, irritas eſse, & ipſummet invaſorem nuſquam vere Epiſcopum fuiſse declarat. Ipſe Hadrianus II. Epiſtola ad S. Ignatium Patriarcham CPolitanum, Photium, & ordinatos a Photio, ab Epiſcoporum numero & dignitate excludit, ſcribens: *Quia Photius, vir forenſis, curialis, neophytus, invaſor atque adulter, nec non & anathemate condemnatus exiſtens nihil habuit, nihil dedit, niſi forte damnationem habuit, quam ſe ſequentibus propinaverit.* Ergo CPolitanum IV. erravit. R. C. A. N. C. Concilium & Pontifex non negant, Ordinationem ipſius Photii, aut eas a Photio factas, fuiſse validas; qui enim Pho-

tium

tium ordinaverat Gregorius Syracusanus, quamvis esset depositus & anathematizatus, verus erat Episcopus, atque ipse Photius valide erat ordinatus: sed dicunt Ordinationes illas fuisse illicitas, sive Photium & Gregorium non habuisse legitimum usum potestatis Episcopalis. Hinc Joannes VIII. Papa post mortem S. Ignatii restituens Photium, eum absque nova Ordinatione restituit, quia priorem, quamvis illicitam & illegitimam, ut validam tamen agnovit. Neque dicas CPolitanum IV. Oecumenicum abrogatum fuisse a Synodo CCCLXXX. Episcoporum, quam CPoli habuit Photius A. 879. Hæc enim ultima Synodus fuit schismatica, a Marino Papa damnata.

Et Constantiensis.

193. Dices VIII. Constantiense definivit fidem hæreticis datam servandam non esse, & salvo conductu non obstante cremari jussit Joannem Hus, & Hieronymum Pragensem. R. N. A. Constantiense Sess. XIX. decrevit tantum, Ecclesiasticam potestatem non ligari ac prohiberi salvo conductu a potestate sæculari hæreticis concesso, quo minus officium suum exerceat, id est, reum circa hæresin, aliaque crimina ad forum suum pertinentia examinet, eumque legitimis testimoniis & documentis convictum secundum Canones judicet: quod omnino juri & rationi consentaneum est. Potestates enim diversi ordinis, quarum quælibet in suo ordine suprema est, & ab altera independens, immo una excellentior altera, sese mutuo prohibere non possunt ab actibus suis legitime exercendis. Quod vero Constantiense fidem datam violaverit, omnino falsum est. Hussius enim salvum conductum a solo Imperatore Sigismundo petiit, & obtinuit, ut ipse sæpius testatus est in suis Epistolis scribens: *Veni Constantiam sine salvo conductu Papæ.* Præterea salvi conductus Cæsarei leges violavit: cum enim promisisset, se ex animo emendaturum, siquid in se erroris esse probaretur; nihilominus in tuendo errore fuit pertinax, Constantiæ in contemptum potestatis Ecclesiasticæ sæpius Missas celebravit, licet ob pertinaciam in errore sacris interdictus: fugam arripuit contra jus omne, contra Imperatoris

 toris

toris jussionem; ac proinde in fuga deprehensus salvo conductu gaudere non debuit. Hieronymo Pragensi datus quidem fuit etiam a Concilio salvus conductus, sed ob nova crimina illo excidit. Posteaquam enim sententiam in Hussium latam approbaverat, erroresque suos abjurarat, rediit ad vomitum, & in contemptum Concilii Joannem Hus Sanctissimum Martyrem prædicavit; atque idcirco potestati sæculari traditus, flammis addictus est. Vide Natalem Alexandrum Tomo IX. Hist. Eccles. Dissert. VII.

CONTROVERSIA IV.

AN CORPUS PASTORUM CUM ROMANO PONTIFICE CONSENTIENTIUM, ETIAM EXTRA CONCILIUM OECUMENICUM SIT INFALLIBILE: ET QUALIS CONSENSUS EPISCOPORUM REQUIRATUR, UT JUDICIUM ROMANI PONTIFICIS JUXTA OMNES CATHOLICOS SIT INFALLIBILE, ET FINALE?

CONTRA PROTESTANTES ET JANSENIANOS.

Corpus Pastorum est infallibile, etiam extra Concilium.

194. Conclusio I. Corpus Pastorum cum Romano Pontifice consentientium, etiam extra Concilium Oecumenicum, est infallibile in materia fidei & morum. Prob. Imo. Ecclesia Christi est infallibilis in materia fidei & morum, ut ostendimus Num. 152. Ergo etiam corpus Pastorum cum Romano Pontifice consentientium, quia universam repræsentat Ecclesiam, est infallibile. P. C. Datur obligatio sequendi doctrinam Corporis Pastoralis, juxta illud Lucæ X. *Qui vos audit, me audit.* Ergo si Corpus Pastorum posset errare, tota Ecclesia errori foret obnoxia, sicque promissionibus divinis veritas non constaret. *Conf.* Pastores in Concilio Oecumenico congregati, & Romano Pontifici consentientes, sunt infallibiles in materia fidei & morum, ut priori Controversia ostendimus. Ergo cum infallibilitatem & inerrantiam non obtineant a loco in quo congregantur, infallibiles etiam sunt extra Concilium. Prob. II. Si Ecclesia in Conciliis tantum Oecumenicis congrega-

ta

ta foret infallibilis, Christus non sufficienter providisset suæ Ecclesiæ. Atqui id dici nequit. Ergo. P. M. Concilia Oecumenica difficillime congregari possunt, ut ipsa nos docet experientia, cum jam á CCL. annis, post Tridentinum, nullum celebratum fuerit Concilium Oecumenicum, licet interea temporis variæ hæreses exortæ fuerint. Prob. III. Authoritate Patrum, qui non ad Concilia Oecumenica, sed ad Ecclesias Apostolicas, præcipue vero ad Romanam reccurrendum esse docent, ut vera fidei regula dignoscatur. Ita S. Irenæus Lib. I. adv. Hær. Cap. X. item Lib. III. Cap. II. & Lib. IV. Cap. XXVI. Tertullianus Lib. de Præscript. Cap. XX. XXI. XXVIII. aliique.

195. Assertioni nostræ manifeste suffragatur antiquissima Ecclesiæ praxis. Ut enim observat S. Aug. Lib. IV. ad Bonifacium, Cap. ult. adversus Pelagianos, qui a Zosimo Papa damnati Concilium Oecumenicum convocari postulabant: *Quasi nulla hæresis aliquando sine Synodi congregatione damnata sit: cum potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multoque sint atque incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt.* Eusebius antiquissimus scriptor in Historia sua Ecclesiastica complures hæreses enumerat, Menandri, Ebionis, Cerinthi, Nicolaitarum, Saturnini, Basilidis, Carpocratis, Valentini, Cerdonis, Marcionis, Marci, ab Ecclesia repressas, nulla facta Conciliorum mentione. Pelagiani, antequam damnarentur ab Ephesina Synodo, habebantur ut hæretici, teste Augustino, quia eorum errores tum ab Africanis Episcopis, tum præcipue ab Innocentio & Zosimo fuerant confossi. Semipelagiani, Jovinianistæ, Vigilantiani, Helvidiani, Berengarius, Tanckelinus &c. a nulla Generali Synodo damnati sunt; nihilo tamen minus eos tanquam hæreticos Ecclesia Dei est execrata. Idem dicendum de hæretica Molinosii & Jansenii Iprensis doctrina.

Atque etiam Rom. Pontifex.

196. Conclusio II. Extra Concilium Oecumenicum Romanus Pontifex, saltem cum Episcoporum toto orbe

faltem cum pluralitate Episcoporum.

orbe dispersorum pluralitate ei consentiente, infallibile exercet & finale judicium in causis fidei & morum. Prob. Imo. Romanus Pontifex in Concilio Oecumenico, cum Episcoporum ibi præsentium pluralitas ei consentit, est infallibilis Judex in causis fidei & morum. Ergo etiam infallibilis est Judex extra Concilium, si ei pluralitas Episcoporum consentiat. Antecedens est certum; neque enim dici potest Nicænum Concilium, Ephesinum, Chalcedonense, CPolitanum III. infallibilem non habuifse authoritatem, eoquod pauci quidam Ariani Episcopi cum Eusebio, Nestoriani cum Pelagianis, Dioscorus cum Eutychianis, Macarius Antiochenus cum Monothelitis &c. Patrum fententiæ ac decretis fubscribere proterve recusarint. Itaque P. C. Ideo in Oecumenico Concilio Romanus Pontifex, si pluralitas Episcoporum ei consentiat, judicium exercet infallibile, quia ibi repræsentatur Ecclesia, cui Christus inerrantiam promisit. Atqui eadem ratio pugnat etiam extra Concilium. Ergo. P. M. Hæretici damnati a Pontifice & Episcopis extra Concililium Oecumenicum, fimpliciter dicuntur damnati ab Ecclesia, ut patet exemplo hæreticorum, qui a Simone Mago ad Arium usque errores fuos difseminarunt. Ergo pluralitas Episcoporum, etiam extra Concilium Oecumenicum Romano Pontifici consentiens, repræsentat Ecclesiam. *Conf.* In omni tribunali fententia, quæ ex majori fuffragiorum numero pronuntiatur, est regula nostræ obedientiæ. Ergo etiam fententia, quam plures Episcopi cum Romano Pontifice extra Concilium ferunt, est regula nostræ fidei.

197. Prob. IIdo. Ubi est Ecclesia, ibi est veritas. Atqui ubi est pluralitas Episcoporum cum fuo Capite, ibi est Ecclesia. Ergo. P. m. Non potest dici, quod Ecclesia fit penes paucos Episcopos acephalos: neque ulla datur ratio dicendi, quod Christus postposita pluralitate, paucis adsit Episcopis. Ergo. Prob. III. Ex praxi Ecclesiæ, quæ pro hæreticis femper habuit damnatos a Pontifice Romano & pluralitate Episcoporum, ut patet exemplo Pelagianorum, qui post damnatio-

nationem a Zosimo factam approbantibus Episcopis Italiæ & Africæ, ab universo orbe pro hæreticis agniti sunt, quamvis illi octodecim haberent Episcopos erroris sui sectatores.

198. Prob. IV. Auctoritate Patrum, qui hæreticis sui remporis novitatem & paucitatem objecerunt, tanquam certum erroris argumentum; atque judicio Summi Pontificis, & pluralitatis Episcoporum standum esse docuerunt. S. Pacianus Epist. II. ad Sympronianum: *Ecclesia plenum est corpus & solidum, toto orbe diffusum. Sicut civitas cujus partes in unum, non, ut vos estis, Novatiani, quædam insolens portiuncula tuberque collectum, & a reliquo corpore separatum.* S. Basilius Epist. LXXIV. ad Cæsarienses: *Fuerat autem justius res nostras æstimare non ex uno aut altero eorum, qui ad veritatem haud recto pede ingrediuntur, sed ex multitudine totius orbis Episcoporum, qui gratia Christi conjuncti nobis sunt.* S. Hieronymus in Dial. adv. Luciferianos: *Si Ecclesiam non habet Christus, aut si in Sardinia tantum habet, nimium pauper factus est.* S. Innocentius I. Epist. IV. ad Felicem Nucerinum: *Mirari non possumus, dilectionem tuam sequi instituta majorum: omniaque, quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad caput atque ad apicem Episcopatus referre; ut consulta videlicet Sedes Apostolica, ex ipsis rebus dubiis, certum aliquid faciendum pronuntiet.* Ephesini Patres Actione V. ajunt: *Per absurdum est, ducentorum & decem Sanctorum Episcoporum Synodo, quibus & universa Occidentalium Sanctorum Episcoporum multitudo, & per ipsos reliquus totus terrarum orbis consentit, triginta tantum numero se se opponere.* Concilium Generale V. seu CPolitanum II. Collatione VI. observat, *in Conciliis non unius vel alterius interlocutionem attendi oportere, sed hæc, quæ communiter ab omnibus vel pluribus definiuntur.* Ferrandus Diaconus in Epistola ad Severum Scholasticum scribit: *Nos discere parati sumus, docere alios non præsumimus. Interroga igitur, si quid veritatis cupis audire, principaliter Apostolicæ Sedis Antistitem, cujus sana doctrina constat judicio veritatis.*

tis, & fulcitur munimine auctoritatis. Interroga plurimos per diversa loca terrarum Pontifices.

Etiamsi hi tacite tantum ei consentiant.

199. Conclusio III. Ut infallibile sit judicium Pontificis extra Concilium in causis fidei & morum, non requiritur expressus consensus pluralitatis Episcoporum, subscribendo, mandata publicando, vel suffragium suum litteris exprimendo; sed sufficit, si pluralitas Episcoporum tacite consentiat, contra illud non reclamando. II[dæ] & III[tiæ] Conclusioni refragantur potissimum Janseniani, qui, ne errores suos ab universali Ecclesia proscriptos fuisse fateantur, Constitutiones Innocentii X. Alexandri VII. & Clementis XI. a quibus damnati sunt, rejiciunt, ajuntque Judicium Rom. Pontificis decretorium non esse atque irreformabile, quia Constitutiones illæ extra Galliam vix alibi promulgatæ, & expresso ac publico instrumento receptæ fuerunt: neque sufficere tacitum Episcoporum consensum, ut Papæ judicium dicatur infallibile.

200. Probatur Conclusio. Ecclesia Christi est infallibilis. Ergo fieri non potest, ut major pars Episcoporum non reclamet adversus errorem, qui publico judicio Ecclesiastico a Romano Pontifice fidelibus credendus proponeretur, si quidem is errare posset in materia fidei & morum, quod Articulo III. discutiemus. P. C. Si major pars Episcoporum, qui per orbem dispersi sunt, non reclamaret contra erroneam definitionem Pontificis, hoc suo silentio illam approbare censeretur. Atqui fieri non potest, ut Ecclesia errorem cognitum silentio suo approbet. Ergo. P. m. Ex S. Augustino, qui Epist. LV. alias CXIX. ad Januarium, Cap. XIX. scribit: *Ecclesia Dei ea quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit.* Et ex S. Coelestino Epist. ad Episcopos Galliarum adversus Massilienses: *Timeo, ne connivere sit hoc tacere. - - - In talibus causis non caret suspicione taciturnitas; quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Merito namque causa nos respicit, si silentio faveamus errori. Ergo corripiantur hujusmodi. Non sit his liberum habere pro voluntate sermonem. Conf.* Episcopi Catholici tum

inter

inter se, tum cum capite suo Romano Pontifice sacro vinculo colligantur in ejusdem fidei, & doctrinæ Catholicæ professione. Ergo si non reclamant, merito approbare præsumuntur, quod fuerit a Romano Pontifice vel ab aliis pluribus Episcopis de fide vel moribus sancitum; præcipue cum omnes Episcopi sub gravis peccati reatu teneantur arcere, quantum possunt, omnem errorem fidei aut moribus contrarium ab Ecclesia Dei, in qua positi sunt Pastores a Spiritu Sancto.

Argumenta contraria refutantur.

Contrarium non evincit Ariminense.

201. Objicitur I. contra II. Conclusionem, Concilium Ariminense. Pluralitas Episcoporum potest errare. Ergo illius judicium non est infallibile. P. A. Anno 359. habita est Arimini in Italia Synodus Episcoporum Occidentalium facile CCCC, eodemque tempore Seleuciæ in Oriente Episcoporum Orientalium facile CLX, qui in Arianam hæresim lapsi sunt. Ergo pluralitas Episcoporum actu erravit. R. N. A. Ad *prob.* R. 1mo. Nos in conclusione nostra non loquimur de sola pluralitate, sed de pluralitate Episcoporum conjuncta, & consentiente Romano Pontifici tanquam suo Capiti. Quamvis autem adversariis daretur, Liberium Pontificem subscripsisse formulæ Sirmiensi, atque Athanasium condemnasse, quod Articulo III. negabimus, quando sermo erit de prætensis Romanorum Pontificum erroribus; certum tamen est, tempore Concilii Ariminensis, quo Liberius ab exilio jam redierat, eumdem Nicænæ fidei strenuum fuisse propugnatorem, eaque, quæ Arimini perperam gesta erant, sine mora reprobasse, atque Episcopos, qui dolo inducti Ariminensi formulæ subscripserant, ad palinodiam coegisse, imperata illis Nicænæ formulæ subscriptione.

202. R. IIdo. Episcopos Ariminenses in Arianam hæresin lapsos non fuisse. Nullam fraudem suspicati subscripserunt illi fidei professioni, quæ spectatis solis verbis, quibus conscripta erat, nihil nisi Orthodoxum continebat, cum Authores hujus formulæ Valens & Ursacius

sacius in ea profiterentur, *credere ſe in unigenitum Filium Dei, qui ante omnia ſæcula, & ante omne principium natus eſt ex Deo. Natum autem Unigenitum ſolum ex ſolo Patre, Deum ex Deo, ſimilem Genitori ſuo Patri ſecundum Scripturas.* Conſenſerunt ſuppreſsioni vocum *Subſtantiæ*, & *Conſubſtantialis*, quia existimabant fidem aliunde in tuto eſse, nec vocabula iſta, quæ in Scripturis non exſtant, ad fidem conſervandam abſolute eſse neceſsaria, aut propterea differendam eſse unionem Occidentalis Eccleſiæ cum Orientali. Qua in re improvide quidem egerunt, at in hæreſin lapſi non ſunt. Quam primum vero illis innotuit deceptos ſe fuiſse a Valente & Urſatio, qui in ſua profeſsione fidei per τὸ *ſimilem Genitori ſuo Patri*, non naturalem, ſed accidentalem tantum aliquam ſimilitudinem intelligebant, Filiumque Deum nominaverant, ſubintelligendo non vere ac natura, ſed nuncupative tantum: ac triumphum ab Arianis agi, quod dicerent Occidentis Epiſcopos erroribus ſuis conſentire, tum enim vero, ut S. Hieronymus ſcribit in Dial. adv. Luciferianos, *concurrebant Epiſcopi, qui Ariminenſibus dolis irretiti, ſine conſcientia hæretici ferebantur, conteſtantes corpus Domini, & quidquid in Eccleſia ſanctum eſt, ſe nihil mali in ſua fide ſuſpicatos. Putavimus, ajebant, ſenſum congruere cum verbis; nec in Eccleſia Dei, ubi ſimplicitas, ubi pura confeſsio eſt, aliud in corde clauſum eſse, aliud in labiis proferri timuimus. Decepit nos bona de malis exiſtimatio. Non ſumus arbitrati Sacerdotes Chriſti adverſus Chriſtum pugnare. Multaque alia, quæ brevitatis ſtudio prætereo, flentes aſſerebant, parati & ſubſcriptionem priſtinam, & omnes Arianorum blaſphemias condemnare.* Ex quo colliges quo ſenſu intelligenda ſint decantata illa Hieronymi verba in eodem Dial. *Ingemuit totus orbis, & Arianum ſe eſse miratus eſt.* Quia nimirum plurimi Epiſcopi, præter mentem, voluntatem ac conſcientiam ſuam, errori Ariano verbis fallentibus involuto ſubſcripſerant, ideoque ab Arianis, licet perperam, Nicæno adverſari dicebantur.

203. R. III[tio]. Quamvis adversariis daremus DC. illos Episcopos in Ariminensi & Seleuciensi Synodo congregatos in Arianam hæresin lapsos esse, ii tamen numero longe inferiores erant aliis Episcopis tunc temporis per orbem dispersis: adeoque inferri legitime nequit, pluralitatem Episcoporum aliquando in causa fidei errasse. Prob. Temporibus S. Augustini in sola Africa, quæ pars erat Ecclesiæ Occidentalis, Sedes Episcopales Catholicorum CCCCLXXXVI. numerabantur, Donatistarum vero CCLXXIX. ut constat ex Breviculo Collationis cum Donatistis in collatione primæ diei apud S. Augustinum, Cap. XIV. Idem S. Doctor Lib. III. contra Cresconium, Cap. III. de causa rebaptizantium loquens, scribit: *Proinde si omnino jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium id esse visum, quod septuaginta Afris vel aliquanto etiam pluribus, contra tot millia Episcoporum, quibus hic error in toto orbe displicuit.* Ergo temporibus Stephani & Cypriani aliquot millia Episcoporum dabantur. S. Athanasius in Epist. ad Jovianium Imperatorem scripta paulo post Ariminense, nempe anno 363. Ecclesias numero & dignitate illustres fidei Nicænæ constanter adhæsisse testatur, paucis exceptis Arianis: *Scito religiosissime Auguste, hanc esse fidem, quæ a sæculo prædicata est: & quam confessi sunt Patres Nicææ congregati; in quam denique consentiunt omnes ubique terrarum Ecclesiæ, quæ sunt in Hispania & in Britannia, & Galliis; quæ sunt per universam Italiam, & Campaniam; quæ sunt in Dalmatia, Dacia, Moesia, Macedonia & universa Achaia; item quæ sunt per universam Ægyptum, & Lybiam; quæ sunt in Ponto & Cappadocia, & vicinis regionibus: omnes denique per Orientem Ecclesiæ, paucis exceptis, qui Arii opinionem sectantur. Horum enim omnium, quos commemoravimus, sententiam experimento ipso cognovimus, & litteras scriptas habemus.* Ita Athanasius nomine Episcoporum Ægypti, Thebaidis & Lybiæ apud Theodoretum Hist. Eccl. Lib. IV. Cap. III. Dalmatius Archimandrita pro Synodo Ephesina Theodosium Imperatorem interpellans

anno

anno 431. ut habetur in Actis Ephesini Concilii, eum sic alloquitur: *Sex milliane Episcoporum audire mavis, an unum hominem, eumque impium? sex millia autem eos ajebam, qui sub Metropolitanorum Sanctissimorum Episcoporum potestate degunt.* Quod ex fama & notitia publica scire potuit Dalmatius.

Nec causa Rebaptizantium.

204. Obj. II. Causa Rebaptizantium. S. Cyprianus Carthaginensis Episcopus, quamvis sciret in controversia de Baptismo hæreticorum pluralitatem Episcoporum adhærere Stephano Papæ, a suis vero partibus stare septuaginta circiter Episcopos Africanos, & Firmilianum cum quinquaginta Asiæ Episcopis Synadæ & Iconii congregatis, restitit tamen solemni decreto Stephani Rom. Pontificis. Ergo non putavit Pontificem cum pluralitate Episcoporum ei consentientium esse infallibilem Judicem. R. N. C. Cyprianus existimabat controversiam illam de Baptismo hæreticorum non pertinere ad fidem, sed ad disciplinam. Id probatur ex Epistola Cypriani & Synodi Africanæ ad Stephanum, in qua dicitur: *Nos vim cuiquam non facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisque Præpositus, rationem actus sui Domino redditurus.* Quis autem dicat, quod in rebus ad fidem pertinentibus Præpositi liberam habeant administrationem? Firmilianus Epistola ad Cyprianum, inter Cyprianicas LXXV. consuetudinem illam ad Ecclesiæ disciplinam refert, atque in utramque partem æquo jure & salva fide sustineri posse affirmat: *Scire quis etiam potest, quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei Sacramenta, videat esse apud illos* (Romanos) *aliquas diversitates, nec observari illic omnia æqualiter, quæ Jerosolymis observantur, secundum quod in cæteris quoque plurimis provinciis multa, pro locorum & hominum diversitate variantur: nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est.* Fas ergo sibi esse putavit Cyprianus in re, quam ad disciplinam pertinere putabat, non ad fidem, recedere a sententia

Ste-

Stephani, & pluralitatis Episcoporum; quamvis hac in re erraverit, prout rei eventus & Ecclesiæ authoritas ostendit, quæ postea Cypriani sententiam tanquam fidei contrariam proscripsit. Neque commendandus idcirco est Cyprianus, humani aliquid hic passus. Optime de illo scribit S. Augustinus Epist. CVIII. ad Macrobium, hanc Cypriani culpam Martyrii falce fuisse repurgatam: fuisse hoc peccatum quasi nævum Sanctæ illius animæ, quam ubera charitatis tegebant.

205. Jllud præterea falsum est, quod Stephanus solemne Decretum ediderit, aut ex Cathedra definiverit in illa causa ut certa fide tenendum, aut Cypriani opinionem ut hæreticam proscripserit. Datis equidem ad Cyprianum litteris præcepit, quoad hæreticos qui resipiscunt, & ad Ecclesiam redeunt, nihil novandum esse, sed quod traditum erat, retinendum, ut manus illis tantum imponantur ad pœnitentiam: parere recusanti merito graviter succensuit Stephanus, nullasque pacificas amplius scripsit litteras, immo Legatos ejus in domum & conspectum non admisit, anathema etiam interminatus: intra minas tamen res stetit; scribit enim S. Augustinus Lib. V. de Bapt. contra Donatistas, Cap. XXV, eos in unitate & vinculo pacis permansisse, vincente pace Christi in cordibus eorum, ut nullum inter eos Schismatis malum oriretur. Et quamvis Cyprianus in suis ad diversos Episcopos Epistolis vehementius in S. Stephanum fuerit invectus, semper tamen, etiam in trino suo Concilio Carthagine habito est contestatus, se propter illam dissensionem, pacem & unitatem cum Stephano nolle abrumpere.

Quartodecimanorum.

206. Objic. III. Causa Quartodecimanorum. In Causa celebrationis Paschatis Polycrates Ephesinus cum Episcopis Asiæ minoris, quamvis sciret pluralitatem Episcoporum cum Romano Pontifice decrevisse, Pascha celebrandum esse a Christianis die Dominica sequente decimam quartam Lunam, in sua tamen perstitit sententia; coactoque Ephesi Episcoporum Asiæ minoris Concilio statuit, Pascha celebrandum esse cum

Judæ-

Judæis ſemper decima quarta Luna, ſive in diem Dominicam incidat, ſive in aliam feriam: atque ideo anathemate perculsus est a Victore Papa, ut referunt Eusebius Lib. V. Hist. Eccles. Cap. XXIV. Epiphanius Hær. LXX. quæ est Audianorum. Socrates Lib. V. Hist. Eccles. Cap. XXI. & S. Nicolaus I. in Epist. IX. ad Michäelem Imperatorem. Ergo judicarunt Episcopi Asiæ minoris pluralitatem Episcoporum Romano Pontifici consentientem non eſse judicem infallibilem in materia fidei. P. C. Controversia illa versabatur circa materiam fidei: nam S. Augustinus Lib. de Hæres. Cap. XXIX. S. Epiphanius Hær. L. & Theodoretus Lib. III. Hæret. Cap. IV. Quartodecimanos inter hæreticos recensent. R. C. A. N. C. Ad *prob.* N. A. Quartodecimani inter hæreticos a Patribus numerati ſunt, non quia Luna XIV. Pascha celebrabant, quod ad disciplinam magis quam ad fidem pertinet; ſed quia contra Nicænæ Synodi Decretum consuetudinem ſuam pertinaciter propugnabant, Eccleſiæ morem gerere nolentes: ideoque præsumebantur ab Ecclesia contemnere potestatem Ecclesiasticam, ac Nazaræorum hæresin clam profiteri, qui Legis Mosaicæ observantiam cum Evangelio conjungebant. Unde S. Epiphanius Hær. L. de illis ita ſcribit: *Qui cæteris in rebus cum Ecclesia consentientes, hoc ipso ab omnibus aberrant, quod non illius institutis doctrinæque consentanea quædam amplexi ſunt. Nam & Judaicis insuper fabulis inhærent.* Profecto si consuetudo celebrandi Pasha cum Judæis Luna XIV. de ſe foret hæretica, S. Anicetus Papa communionem cum S. Polycarpo abrupiſset, eoquod persuadere ei non potuerit, ut morem Asiaticum celebrandi Pascha rejiceret: neque S. Irenæus dehortatus fuiſset Victorem a ferendo in Asiaticos Anathemate.

Nec causa trium Capitulorum.

207. Objic. IV. Causa Trium Capitulorum. Episcopi Istriæ & Venetiarum, quamvis ſcirent pluralitatem Episcoporum consensiſse Vigilio, & Pelagio Romanis Pontificibus, damnata Synodo V. approbarunt tria Capitula in Aquilejensi Concilio A. 553. in Gradensi

densi A. 579. in Maranensi 589. Ergo non agnoverunt infallibilitatem pluralitatis Episcoporum Romano Pontifici consentientium. R. I[mo.] Argumentum hoc nimis probare, quia ex eo sequeretur, Concilia etiam Oecumenica, in quibus major pars Episcoporum Romano Pontifici consentit, errori esse obnoxia; quod Janseniani nondum audent palam asserere. R. II[do.] Quæcunque fuerit demum Schismaticorum opinio, illa sententiæ nostræ non præjudicat: sicut Conciliis Oecumenicis nullum creatur præjudicium ex eo, quod ab hæreticis rejiciantur. Jllud certum est, Schismaticos Istriæ & Venetiarum Episcopos errasse, eosque veritate magis eliquata, ac deposita pertinacia, priorem opinionem retractasse. Vide dicta Num. 186.

Non Augustini authoritas.

208. Obj. V. Authoritas S. Augustini, qui Lib. II. de Bapt. contra Donatistas, Cap. IV. scribit: *Nec nos ipsi tale aliquit auderemus asserere* (non repetendum esse Baptismum ab hæreticis collatum) *nisi universæ Ecclesiæ concordissima authoritate firmati; cui & ipse* (Cyprianus) *sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur.* Ergo S. Augustinus judicat pluralitatem Episcoporum non sufficere, sed requiri unanimitatem, seu concordissimam authoritatem. II. Idem Lib. de unico Baptismo contra Petilianum, Cap. XIV. de Stephano & Cypriano scribit: *Multi cum illo, quidam cum isto etiam sentiebant, utrique cum eis in unitate consistentes.* Ergo non est necesse adhærere sententiæ pluralitatis Episcoporum cum Papa consentientium. R. ad I[mum] C. A. N. C. Etiam pluralitas Episcoporum Romano Pontifici consentientium dici potest concordissima authoritas, cui non præjudicat obstinata aliquot Episcoporum pertinacia; alias ipse S. Augusinus, post damnationem Pelagii ab Innocentio & a Zosimo factam, neutiquam scripsisset causam esse finitam, quamvis sciret XVIII. Episcopos Pelagianos a Papa ad Concilium appellasse. Ad II[dum.] C. A. D. C. In controversiis dubiis, obscuris, nondum publico Ecclesiæ judicio decisis, qualis erat quæstio illa tempore Cypriani, potest

test id fieri ſalva fide, C. C. In rebus publico judicio Eccleſiæ deciſis, N. C.

Sequela. 209. Obj. VI. Sequela. Si pluralitas Episcoporum consentiens Romano Pontifici eſset infallibilis, definitio ab ipsis facta eſset regula fidei. Atqui hoc est falsum. Ergo. P. m. Constitutio *Unigenitus*, a Clemente XI. promulgata, recepta fuit ab omnibus ferme Episcopis, versaturque circa materiam fidei: & tamen plures Episcopi in Galliis negant eam eſse regulam fidei ſimpliciter; ſed eam acceptant tanquam legem Eccleſiæ, & ſtatus. R. Quæstionem hic fieri de nomine. Si per regulam fidei intelligatur articulus fidei in Concilio Oecumenico ab Ecclesia decisus, & insertus Symbolo, ſeu publicæ profeſsioni fidei, Bulla *Unigenitus* dici non potest regula fidei, hoc ipso quod extra Concilium a Clemente XI. condita, & partim expreſso, partim tacito Episcoporum consensu approbata ſit. Si vero per regulam fidei intelligatur quodcunque dogma, judicio Doctorum & Episcoporum approbatum, & clare decisum, cui ſine æternæ ſalutis & veræ fidei dispendio nemini refragari liceat, Bulla *Unigenitus* in hoc ſensu est regula fidei, & ut talis ab omnibus Catholicis, atque etiam ab Episcopis Galliarum agnoscitur.

Ratio. 210. Obj. VII. contra III. Conclusionem, Ratio. Ex una parte explicari nequit, quomodo constet ex tacito illo Episcoporum consensu, definitiones a Pontifice factas infallibilem habere authoritatem: ex altera parte multæ dari poſsunt rationes, cur Episcopi ſileant; quidam enim ſilere poſsunt ob negligentiam, quidam metu Inquisitionis, alii ſpe obtinendæ gratiæ a Pontifice, alii ex præconcepta infallibilitatis Pontificiæ opinione. Ergo ex tacito consensu Episcoporum nihil probatur. R. N. I^mam^ partem Anteced. Notæ, quibus certo constat ex ſilentio Episcoporum definitiones Apostolicas (præscindimus enim hic, an Pontifex ſe ſolo ſit infallibilis, ſuo loco id probaturi) authoritatem infallibilem habere, ſunt I^mo.^ Si a lata definitione ſufficiens tempus effluxerit, ut præsumi me-

rito

rito poſsit, eam ad Episcoporum notitiam perveniſse: tempus vero æstimandum est ex locorum distantia. IIdo. Si Decretum Pontificium fidem aut mores respiciat, non vero causas privatas & politiam; atque ad omnes fideles tanquam norma & regula ad observandum, vel credendum dirigatur. Si enim erronea quædam definitio, aut prava doctrina bonis moribus contraria a Pontifice publico decreto proponeretur, Episcopi vi officii ſui tenerentur reclamare, & haud dubie reclamarent: si igitur taceant, hoc ipso approbant. Ad alteram Anteced. partem R. Imo. Easdem rationes æque pugnare contra consensum expreſsum Episcoporum etiam in ipsis Conciliis Oecumenicis, ſicque ipsa Ecclesia in Conciliis Oecumenicis congregata ab hac crisi temeraria non foret tuta. Quomodo enim indagari poterunt motiva cujuslibet Episcopi, quibus movebatur ad consensum, & ſubscriptionem? Quomodo erimus certi, quod major pars Episcoporum Concilii Decretis non ſubscripserit ex præconcepta Pontificiæ infallibilitatis opinione, ex metu gravis incommodi &c. R. IIdo. O. A. N. C. Quæcunque tandem ſingi aut excogitari poſsint hujus ſilentii causæ, ſemper tamen hoc ratum ſtabit, Spiritum veritatis nunquam permiſsurum eſse, ut aliquem in ſide aut moribus errorem Ecclesia quoquo modo approbet; quia Christus promisit, portas inferi adversus eam non eſse prævalituras: ideoque nec prævalebunt illæ per violentiam, nec per negligentiam, nec per ſeductionem. Jesus Chrisus est cum Corpore Pastorum: ipse est Sapientia Patris ſimul & Veritas æterna. Itaque cum ipsis est etiam in quantum est Sapientia, providendo ipsis de mediis ſecuris cognoscendi ea quæ docuit: & ſimul etiam cum ipsis est, in quantum est Veritas, impediendo ne errent.

211. Dices. Etiamsi pluralitas Episcoporum cum Romano Pontiſice erraret, non tamen idcirco erraret tota Ecclesia; quia pars minor Episcoporum veritatem in tali casu defenderet. Ergo ex promiſsionibus Christi aſsertio nostra non probatur. R. N. A. Pluralitas Episcoporum Pontifici consentiens ſufficienter exprimit

mit Ecclesiam, quam nullo modo exhibet pars minor Episcoporum Capiti suo Romano Pontifici non unita; Ecclesia enim Christi sine Capite visibili esse nequit, aut sufficienter exprimi.

Aut paritas. 212. Obj. VIII. Paritas. Ex hoc quod Ecclesia, vel Episcopi librum authoris recentioris non condemnent, minime sequitur, doctrinam illam ab Ecclesia, vel ab Episcopis approbari, ut liquet ex propositione XXVII. inter damnatas ab Alexandro VII. Ergo etiam ex eo, quod Episcopi non contradicant definitioni Pontificiæ, non sequitur eos tacite consentire. R. C. A. N. C. Ecclesia non tenetur singulos qui in dies prodeunt, recentiorum libros excutere, erroresque eorum, si qui sunt, damnare, ex quibus nullum vel scandalum vel periculum timetur. Contra vero Ecclesia teneretur per Pastores suos reclamare contra erroneam Pontificis constitutionem publicam, & omnibus notam, quæ tanquam fidei aut morum regula fidelibus proponitur; siquidem Ecclesia vi promissionum Christi errare nequit; tacendo autem erraret, quia tacite approbaret errorem.

CONTROVERSIA V.

AN ECCLESIA SIT INFALLIBILIS IN DEFINIENDA ORTHODOXIA VEL HETORODOXIA PROPOSITIONUM, RELATE AD SENSUM AUTHORIS?

CONTRA JANSENIANOS.

Jansenianorum artes. 213. Præsens controversia in Galliis potissimum priori sæculo agitari cœpta est occasione hæresis Jansenianæ. Cum enim Alexander VII. A. 1656. Constitutionem Apostolicam edidisset, in qua declarat ac definit, quinque propositiones ex libro Cornelii Jansenii Iprensis, cui titulus *Augustinus*, excerptas, ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio intento damnatas fuisse: Janseniani, ne cogerentur a doctrina Magistri sui recedere, aut doctrinam Ecclesiæ proterve rejicere viderentur, varia excogitarunt effugia, quibus imperitis fucum facerent.

cerent. Quæ inter illud erat potiſsimum, quæstionem facti eſse, quo ſensu damnatæ ſint ab Innocentio X. propositiones Jansenii, in quo decidendo minime infallibilis ſit Ecclesia.

Quotuplex ſit factum?

214. Ad intelligendam futilem hanc Jansenianorum replicam, notandum est duo dari factorum genera. Alia ſunt pura facta, cum jure nullo modo connexa, ut v. g. An revera ipse Jansenius librum conscripserit, cui titulus *Auguſtinus*. An revera Jansenius talem in mente ſensum habuerit, qualem præseferunt verba, quibus utitur. Alia ſunt facta dogmatica, ſeu connexa cum jure, ita ut ex illorum negatione ſequatur negatio juris ſeu dogmatis, v. g. cum quæritur: An doctrina Nestorii circa Mysterium Incarnationis ſit hæretica: An doctrina Jansenii in quinque famosis propositionibus expreſsa, ſit hæretica: An hæc Scriptura, quam Ecclesia nobis proponit, ſit genuinum Dei Verbum: An Concilium Tridentinum ſit Oecumenicum ac legitimum. Si enim hæc negaveris, manifeste ſequitur, neque ex Scripturis, neque ex Tridentino decretorium poſse argumentum peti ad confirmanda fidei nostræ dogmata, poſseque Nestorii ac Jansenii doctrinam adoptari absque violatæ fidei crimine. Catholici Ecclesiam in quæstionibus meri facti historici & personalis fallibilem eſse concedunt, cum de illo non nisi ex humanis testimoniis constare queat: eandem vero in quæstionibus facti dogmatici, ſeu connexi cum jure, omnino infallibilem eſse contendunt.

Status Quæstionis.

215. Quando igitur quæritur, an Ecclesia ſit infallibilis in definienda Orthodoxia vel heterodoxia propositionum relate ad ſensum authoris, quæstio non est, an infallibile ſit judicium Ecclesiæ, quo judicat hunc librum eſse hujus, vel alterius authoris: vel an neceſse ſit credere, propositiones, quas Ecclesia in aliquo libro damnavit, totidem verbis aut ſyllabis expreſsas in eo legi: aut, an Author damnatus in mente eum ſensum habuerit, quem verba præseferunt. Hæ enim ſunt quæstiones meri facti, in quibus definiendis nullam Ecclesiæ infallibilem authoritatem concedimus,

quasque Ecclesia prudenter ſupponit, non definit, quando de libris judicat. Neque etiam quæstio est de ſenſu mere externo & litterali alicujus propoſitionis ſeparatim & in ſe ipsa ſpectatæ; cum talis propoſitio dogma contineat, circa quod, fatentibus etiam Janſenianis, Ecclesia errare non potest. Si enim Ecclesia hanc v. g. propoſitionem Nestorii, *B. Virgo non eſt Deipara*, tanquam Catholicam approbaret, graviſsime in cauſa fidei erraret. Quæstio igitur verſatur in eo, an Ecclesia judicio certo & infallibili ſtatuere poſsit, ſenſum unius vel plurium propoſitionum, prout ille eruitur ex tota doctrina, libro, aut ſyſtemate alicujus authoris, v. g. Janſenii vel Quesnelli, verum eſse & Orthodoxum, vel contra falsum eſse, & heterodoxum.

216. Ex his, quæ modo diximus, patet I^mo. Præſentem quæſtionem non eſse de mero facto, ſed de facto connexo cum jure, ſine dogmate. Etenim an ſenſus alicujus propoſitionis Orthodoxus ſit, an heterodoxus, ad jus pertinet: an vero Author ſenſum illum expreſserit in ſuo libro, ſpectata tota ſerie, textura ac ſyſtemate libri, ad factum refertur. II^do. Præſentem quæſtionem eſse de facto dogmatico; negato enim facto, quod author, v. g. Nestorius vel Janſenius, ſpectata tota ſerie, textura ac ſyſtemate ſui libri, ſenſum illum expreſserit quem Ecclesia damnavit, negatur etiam quidquam ab Ecclesia definitum fuiſse contra Nestorium aut Janſenium; aſſeriturque Ecclesiam cum phantastico & imaginario hoste depugnaſse, eamque vel malignam eſse, quod per calumniam v. g. Nestorium aut Janſenium erroris arguat quem illi nunquam defenderint; vel imperitam & ſtolidam, quod ſenſum illorum litteralem aſsecuta non fuerit.

Infallibile eſse Eccleſiæ judicium circa facta dogmatica oſtenditur ratione Theologica

217. Concluſio. Ecclesia est infallibilis in definienda Orthodoxia vel Heterodoxia propoſitionum, etiam relate ad ſenſum authoris. Prob. I^mo. Ratione Theologica in Scripturis fundata. Ecclesia est infallibilis in illis rebus, quæ ad conſervandam veram fidem, & ſalutem fidelium ſunt neceſsaria, ut Contro-

ver-

versia II. III. & IV. ostendimus. Atqui ad hæc maxime necessarium est, ut infallibilis sit in ferenda sententia de Orthodoxia vel Heterodoxia propositionum, etiam relate ad sensum authoris. Ergo. P. m. Si Ecclesia in hoc niegotio non esset infallibilis, posset Symbolum fidei vel doctrinam hæreticam in libro aliquo contentam approbare ut Orthodoxam, vel vicissim, illamque fidelibus credendam proponere. Atqui hoc dici non potest. P. m. Ecclesia, quæ est infallibilis in causa fidei & morum, tali modo turpissime erraret in fide, neque infallibiliter sana pascua a venenatis discerneret, sicque manifesta sequeretur fidelium subversio. *Conf.* Si Ecclesia non esset infallibilis in approbanda vel damnanda doctrina, etiam relate ad sensum authoris, possent libri hæretici disseminari, ac fideles subverti, quin Ecclesia huic malo mederi posset: omnes enim Pontificiæ Bullæ, atque Ecclesiæ Decreta facile eluderentur, dicendo, non hunc esse sensum doctrinæ in libris illis contentæ, quem ipsis Ecclesia falso affingit.

Argumento ad hominem.

218. Prob. II^do^. Argumento ad hominem. Ipsi Janseniani asserunt Ecclesiam infallibili judicio approbasse doctrinam S. Augustini in materia de Gratia. Ergo si Ecclesia infallibilis est in definienda Orthodoxia relate ad sensum authoris, infallibilis pariter dicenda est in definienda hetorodoxia. II^do^. Ipsi Janseniani fatentur, Ecclesiam esse infallibilem in definienda Orthodoxia propositionum secundum se. Ergo etiam infallibilis est in illa definienda, prout propositiones in libro aliquo continentur, & eruuntur ex toto contextu. Ridiculum enim foret, & absque omni fundamento diceretur, continuatam seriem propositionum obesse infallibilitati Ecclesiæ. Profecto videtur potius longe certius esse debere judicium Ecclesiæ de sensu propositionis in libro contentæ, quam separatæ: tum quia authoris mens & doctrina longe melius dignosci potest ex tota serie operis, quam ex propositionibus quibusdam separatis & truncatis: tum quia propositio a toto contextu sejuncta, multis aliquando subjacere potest

æqui-

æquivocationibus, quibus in libro locus non est: immo ſæpius contingit, ſeparatam propositionem falsum habere ſensum, quæ conjuncta cum cæteris in libro, verum habet & Catholicum. III[tio.] Ipsi Janseniani fateri debent, Ecclesiam infallibilem in dignoscendo ſensu ſingulorum Patrum, quibus ſeries traditionis ostenditur, dum v. g. post accurate discuſsa Sanctorum Patrum Opera judicat doctrinam de reali præsentia Christi in Eucharistia contineri v. g. in ſcriptis S. Ignatii, Irenæi, Ambrosii, Augustini &c. Neque enim Ecclesia judicare potuit, hanc doctrinam ad nos profectam eſse etiam ex traditione: nisi prius particulari judicio judicaſset, ita Patres illos tradidiſse. Ergo si de ſana, etiam de perversa doctrina infallibiliter judicat relate ad ſensum authoris. Claudius Pajot Præco Calvinianus in Galliis priori ſæculo advertit doctrinæ consequentiam a Jansenianis negligi; ideoque in celebri concertatione, quam habuit cum Antonio Arnaldo, authore Libri de perpetua fide Ecclesiæ circa realem Christi præsentiam in Eucharistia, ait: *Si tibi Arnaide licet de ſensu Jansenii litigare poſt Ecclesiæ definitionem, quid ni licebit nobis de ſensu Auguſtini, Chryſoſtomi, & aliorum disputare in noſtra de reali præsentia disceptatione?*

Et ex praxi Ecclesiæ.

219. Prob. III. ſolidiſsime ex antiquiſsima & continua praxi Ecclesiæ. Ecclesia ſemper credidit datam ſibi eſse a Christo infallibilem authoritatem judicandi de ſensu librorum, eamque ſemper exercuit, ac fideles ſub pœna anathematis obstrinxit, ut huic judicio acquiescerent. Ergo judicium Ecclesiæ de ſensu librorum vel propositionum, prout exprimuntur in libris, certum est ac infallibile; alias inique egiſset tam gravem pœnam infligendo; & judicando ſe hanc auctoritatem a Christo accepiſse, erraſset in ipso jure ſeu dogmate, ſiquidem ravera hæc potestas ei a Christo non fuiſset collata. P. A. Historiam Ecclesiasticam primorum ſæculorum percurrendo.

In Nicæno I.

220. Sæculo IV. Nicænum Concilium facti quæstionem una cum jure conjungens, non ſolum Arii blasphemias, ſed ipsam etiam Arii personam damnavit,

vit, licet ille ambiguis verbis errorem ſuum obvolveret, diceretque, ſe nihil aliud intendiſse, quam Pauli Samosateni & Sabellii errores vitare. *Placuit*, ajunt Nicæni Patres in Epistola Synodica ad Ecclesiam Alexandrinam apud Socratem Lib. I. Cap. VI. *Concilio communibus ſuffragiis anathema denuntiare, & ei ipsi, & nefariæ ejus opinioni, & verbis ſententiisque execrabilibus, quibus usus eſt ad Filium Dei blasphemiis onerandum.* Idem Socrates Lib. II. testatur, proscriptum pariter fuiſse a Nicænis Patribus Arii librum, quem *Thaliam* inscripserat. Eodem ſæculo ad finem vergente Origenis discipuli, ad præcavendam fraudem, errorisque ſuspicionem, coacti ſunt ſubscribere damnationi errorum & librorum Origenis, ut liquet ex Epistola S. Hieronymi ad Pammachium & Oceanum, qui de illis ſcribit: *Ad ſubscriptionem tergiversantur, quærruntque ſuffugia. Si quando urgeri cœperint, & aut ſubscribendum eis fuerit, aut exeundum de Ecclesia, miras ſtrophas videas. Sic verba temperant, ſic ordinem vertunt, & ambigua quæcunque concinnant.*

Et causa Origenis.

221. Sæculo V. Pelagius mirus fallendi & diſsimulandi artifex, quamquam errorem ſuum Catholicis in ſpeciem verbis obvelaret, ut patuit in Synodo Diospolitana Episcoporum Palæstinæ: quamquam aut negaret ſua eſse, quæ ejus nomine circumferebantur ſcripta, aut contenderet Orthodoxa, compulsus tamen ab Ecclesia fuit, erroneum, quem ipsa in eis detexerat, ſensum damnare. Unde S. Innocentius I. in Epistola ad quinque Episcopos, quæ inter Augustinianas est CLXXXIII. ſcribit: *Librum, qui ejus eſse diceretur, evolvimus, in quo multa contra Dei gratiam legimus eſse conscripta, multa blasphema, nihil quod placeret, & nihil pene quod non penitus displiceret, a quovis damnandum, atque calcandum. --- Anathematizet ergo iſta quæ ſensit.* Posteaquam vero Pelagius & Cœlestius a Zosimo ſolemni ac decretorio judicio condemnati ſunt, qui vel ſuspecti erant Pelagiani erroris, vel ad Ecclesiam redibant, ſubscribere jubebantur non tantum damnationi erroris

Ac Pelagii.

Pela-

Pelagii, ſed etiam ipsius personæ, ut testatur Marius Mercator in ſuo Commonitorio, Cap. III. *Hæc omnia ſcripta capitula continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi Epiſtola, quæ dicitur tractoria, qua Cæleſtius Pelagiusque damnati ſunt; quæ & CPolim, & per totum orbem miſsa ſubscriptionibus SS. Patrum eſt roborata: cui Julianus & reliqui complices ejus ſubscribere detrectantes - - - non ſolum Imperialibus legibus, ſed & Sacerdotalibus ſtatutis depositi atque exauctorati, & omni Italia deturbati ſunt.* Idem fieri præcipit S. Leo M. Epist. VII. alias LXXXV. ad Septimium: *Saluberrimum eſt, & Spiritualis medicinæ utilitate pleniſsimum, ut ſive Presbyteri, ſive Diaconi, ſive alii cujuslibet ordinis Clerici, qui ſe correctos videri volunt, errorem ſuum, & ipsos erroris auctores damnari a ſe ſine ambiguitate fateantur.*

In Ephesino.

222. In Ephesino Concilio Actione I. lecto ſymbolo Nicæno, lecta pariter fuit prolixa Epistola S. Cyrilli Alexandrini ad Nestorium, & a Patribus quoad omnia approbata. Tum vero lecta fuit etiam Epistola Nestorii ad S. Cyrillum, quam cum Symbolo Nicæno adversantem inveniſsent, ab Orthodoxa fide alienam eſse declararunt, dixeruntque: *Omnia, quæ Epiſtola hæc complectitur, cum fide Nicæna aperte pugnant, ſuntque ab eadem omnino aliena: quare omnes, qui ita credunt, a recta fide alienos eſse judicamus. - - - Omnes Episcopi ſimul clamaverunt: Quicunque Neſtorium non anathematizat, anathema ſit. Omnes Neſtorii Epiſtolam & dogmata anathematizamus, - - impiam fidem Neſtorii anathematizamus.* Ex quibus hoc effloresçit argumentum. Ephesinum ad dirimendam hanc fidei controversiam Epistolas Cyrilli & Nestorii contulit Nicæno ſymbolo, & in hac collatione fundavit ſuam decisionem. Ergo ſicut Ephesinum fuit infallibile in decidenda illa fidei controversia, ſic etiam infallibile fuit in conferendis textibus dogmaticis Cyrilli & Nestorii cum Symbolo Nicæno. Ergo fuit infallibile in interpretatione illorum textuum, & in judicanda eorum conformitate, vel difformitate cum regula fidei. Certum præterea est, atque exploratum,

Joan-

Joannem Antiochenum, cæterosque Nestorii defensores, etiam illos, qui personæ magis quam errori favere videbantur, non prius ad pacem & communionem admiſsos fuiſse, quam propria manu ſubscripsiſsent damnationi, & depositioni Nestorii.

223. Eadem infallibilis Ecclesiæ authoritas in judicando de textibus dogmaticis, manifeste elucet ex Chalcedonensi Synodo, quæ Actione II. Epistolam S. Leonis M. ad Flavianum probavit dicens: *Petrus per Leonem locutus eſt. Anathema ei qui ita non credit.* Et Act. IV. *Qui non ſubscribit Epiſtolæ, cui omnis Synodus consensit, hæreticus eſt.* Actione VIII. Theodoretus Cyrensis rogatus a Synodo, ut anathema diceret Nestorio, cum diverticula quæreret, ad præcludendam omnem æquivocationi & ſubterfugio viam, Episcopi dixerunt: *Dic clare anathema Neſtorio.* Cumque ille adhuc hæsitaret, Episcopi, quamvis ſcirent eum a S. Leone restitutum fuiſse ſuæ Sedi non ſine laude & commendatione ſanæ fidei, adeoque Nestoriana tabe infectum non eſse; nihilominus quod ipsum Nestorium damnare nollet, clamaverunt: *Iſte hæreticus eſt, iſte Neſtorianus eſt. Hæreticum foras mittite.* His vocibus perculsus Theodoretus tandem ceſsit, dixitque *anathema Neſtorio, & ei qui non dicit Dei Genitricem Virginem Mariam.* Qua audita declaratione Judices dixerunt: *Omnis jam dubitatio de Theodoreto eſt ſoluta. - - Omnes reverendiſsimi Episcopi clamaverunt: Theodoretus dignus eſt Sede.* Eadem Synodus ſubscribi juſsit depositioni Dioscori, & damnationi non erroris tantum ſed etiam personæ Eutychetis, etiam ab iis qui damnabant quidem errorem ipsi falso, ut putabant, impositum, ſed ejus tuebantur personam.

Chalcedonensi.

224. Sæculo VI. Synodus V. ſeu CPolitana II. in causa trium Capitulorum, certe Oecumenica, utpote approbata a Vigilio, Pelagio I. & II. atque a S. Gregorio M. Collatione VIII. ita loquitur: *In memoria tenentes promiſsiones de Sancta Ecclesia factas, & qui dixit, quod portæ inferi non prævalebunt adversus eam, id*

Et CPolitano II. in causa trium Capitulorum.

eſt,

est, hæreticorum mortiferæ linguæ; recordantes autem, & quæ per Oseam de ea prophetata sunt, in quibus dicit: Et sponsabo te mihi in fide, & cognosces Dominum. - - - Nos autem mandatum habentes per doctrinam rectam exhortari populum - - necessarium putavimus capitulis comprehendere & prædicationem veritatis, & hæreticorum, nec non impietatis eorum condemnationem. Tum Canones subjungit, in quorum tribus damnat textus dogmaticos, & eorum defensores anathematizat. Can. XII. ad finem dicitur: *Si quis igitur defendit prædictum impium Theodorum, & impia ejus conscripta, in quibus tam prædictas, quam alias innumerabiles blasphemias effudit contra magnum Deum & Salvatorem Jesum Christum; sed non anathematizat eum, & impia ejus conscripta, & omnes, qui suscipiunt vel defendunt eum, & dicunt, Orthodoxe eum exposuisse; & qui scripserunt pro eo, & eadem illi sapuerunt, vel scribunt pro eo, vel impiis ejus conscriptis, & eos qui similia illis sapiunt, vel aliquando sapuerunt, & usque ad mortem permanserunt, vel permanent in tali impietate: talis anathema sit.* Can. XIII. *Si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Ephesinam sanctam Synodum, & S. Cyrillum, & duodecim ejus capitula exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, - - - talis anathema sit.* Can. XIV. *Si quis defendit Epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam hæreticum scripsisse. - - Si quis igitur memoratam impiam Epistolam defendit, sed non anathematizat eam, & defensores ejus, & eos qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus, & eos qui scripserunt, vel scribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, & præsumunt eam defendere, vel insertam ei impietatem nomine Sanctorum Patrum, vel Sancti Chalcedonensis Concilii, & in his usque ad mortem permanent, talis anathema sit.* Condemnationem trium Capitulorum ratam habuit Vigilius Papa in Epistola ad Eutychium CPolitanum his verbis: *Prædicta itaque tria impia Capitula anathematizamus & condemnamus, scilicet impium Theodorum Mopsuestiæ una cum impiis ejus scriptis, & quæcunque impie Theodoretus scripsit,*

atque

atque etiam Epiſtolam, quæ dicitur ab Iba ſcripta fuiſse, qua ſuperius dictæ profanæ blasphemiæ comprehenduntur. Quin etiam quemcunque, qui crediderit, aliquo ullo tempore ea Capitula debere ſuscipi, aut defendi, vel conatus fuerit hanc præsentem condemnationem ſubvertere, ſimili anathemati ſubjicimus. Equidem cum Romani Pontifices, cæterique cum Orientis tum Occidentis Episcopi, ſchisma jam factum viderent a pertinacisſimis trium Capitulorum defenſoribus, dispensatione usi ſunt erga illos, qui tria Capitula damnare recusabant, modo non vituperarent Ecclesiam, quæ illa damnaverat, nec eam erraſse dicerent, aut turbas excitarent; & de Canonum rigore, ac disciplinæ ſeveritate aliquid remiserunt, anathema latum a quinta Synodo ad tempus ſuspendentes, ut bonum Ecclesiasticæ pacis curaretur. At vero dispensationis elapso tempore, posteaquam Afri, Jllyriciani, aliique ſaniora edocti ſunt; cum pauci tantum ſupereſsent trium Capitulorum defensores, ſummo jure cum ipsis egit Ecclesia, nec prius ipsos recepit ad communionem, quam profeſsi fuiſsent ſe quintam Synodum pari cum aliis quatuor Oecumenicis veneratione ſuscipere, & tria Capitula condemnaſsent.

Argumenta contraria refutantur.

Janseniani fruſtra novitatem doctrinæ obtendunt.

225. Objicitur I. Novitas doctrinæ. Hæc opinio de infallibilitate Ecclesiæ in factis dogmaticis est prorsus nova, & a Catholicis ante paucos annos excogitata. Ergo. P. A. Antiquiores Doctores huic contradicunt, ut S. Thomas Quodlibeto IX. Quæst. VIII. Gerson in Tractatu, cui titulus: Considerationes de pace. Card. Pallavicinus in Hist. Conc. Tridentini, Lib. VII. Cap. XIV. Card. Bellarminus Lib. IV. de Summo Pontifice, Cap. XI. & Card. Baronius in Annal. Ecclesiast. ad annum 681. qui duo ultimi docent Synodum VI. ſeu CPolitanam III. erraſse, quando damnavit Honorium, ejusque Epistolas. R. N. A. Hæc doctrina a multis jam ſæculis fuit ab Ecclesia in praxin deducta, in Conciliis Oecumenicis Nicæno,

Ephe-

Ephesino, Chalcedonensi, & CPolitano II. ut paulo ante ostendimus. Quod vero plures Theologi ex antiquioribus hanc quæstionem non attigerint, inde factum est, quod nemini in mentem venerit eam in dubium vocare. Ad *prob.* R. I^mo^. Quamvis aliqui Catholici negaſsent infallibilitatem Ecclesiæ in declaranda Orthoxia vel heterodoxia propositionum, antequam hæc materia ſatis expensa fuerat, id non officit certitudini ſententiæ nostræ. R. II^do^. N. A. Doctores illi non loquuntur de quæstionibus facti connexi cum jure, ſed meri facti, in quibus utique Ecclesiam ſallibilem eſse ultro concedimus. Quamvis autem Synodus VI. ſeu potius Orientales Episcopi CPoli congregati erraverint in damnando Honorio; non tamen erravit Ecclesia, quia Occidentales Episcopi, ac præcipue Romanus Pontifex huic condemnationi nunquam consensere. Vide dicta Tomo I. Num. 308. & ſeq. Ex Catholicis recentioribus, unus quod ſciam, ſententiæ nostræ refragatur L u d o v i c u s A n t o n. M u r a t o r i u s. Libro I. de Ingeniorum moderatione, Cap. XX. quem ſub ementito L a m i n d i P r i t a n i i nomine edidit. Verum quamvis eum virum fuiſse doctiſsimum fateamur, præcipue in Historia ac Philologia; tanta tamen in rebus Theologicis non est ejus authoritas, neque tam gravia ab eo adducuntur rationum momenta, ut quidquam certitudinis doctrinæ huic nostræ decedat.

Authoritatem Catholicorum

226. O b j. II. Authoritas Catholicorum. Multi Catholici, pii ac eruditi viri, vindicias ſcribunt eorum, quorum libri ab Ecclesia damnati ſunt ut hæretica doctrina respersi. Ergo judicant Ecclesiam non eſse infallibilem in condemnandis textibus dogmaticis relate ad ſensum authoris. P. A. I^mo^. S. Athanasius, S. Gregorius Nazianzenus, S. Basilius, Picus Mirandulanus, Merlinus, Sixtus Senensis, Halloix, Huetius &c. defendunt Originem, cujus libri ut hæretici damnati fuerunt ab Ecclesia jam tempore S. Hieronymi, atque iterum a V. Synodo, ſeu CPolitana II. II^do^. Scripta Theodoreti & Ibæ ab hæresi purgare nituntur Sirmondus & Petavius. III^tio^. Gregorius de Lauro Apologiam ſcripsit,

psit, Roma non improbante, pro ſcriptis Joachimi Abbatis Florensis, quæ damnata fuerant a Lateranensi IV. Ergo. R. C. A. N. C. Catholici Doctores, quando authorem defendunt ab Ecclesia ſolemni decreto damnatum, nunquam infirmare conantur judicium Ecclesiæ de doctrina in eo libro contenta; ſed vel ostendunt librum alteri authori adscribendum eſse, vel malevolorum invidia corruptum fuiſse, aut verbis magis quam animo erraſse: adeoque in quæstione meri facti versantur, de qua Ecclesia nullum tulit judicium. Ad Imum R. Origenem a multis excusari, quia opera illius ab hæreticis perfide fuiſse vitiata contendunt: quia multa non aſsertive, ſed ſubdubitanter ſcripsit, absque pertinacia, antequam error ab Ecclesia proscriberetur: quia vocabulis quibusdam abusum fuiſse aſserunt, atque ex aliis illius ſcriptis Catholicam fuiſse mentem conjiciunt. Neque tamen Origenis defensores, prudentiores ſaltem, eum ab omni errore immunem fuiſse volunt; adeoque fatentur, libros, qui Origenis nomine circumferuntur, quique a Patribus in examen vocati ſunt, justa fuiſse censura perstrictos. Ad IIdum R. Theodoreti & Ibæ ſcripta Sirmondus & Petavius non ab omni hæresis labe purgant; ſed personalem tantum illorum ſensum, non litteralem ab errore Nestorii remotum fuiſse aſserunt: neque unquam negant, ea a CPolitano II. jure fuiſse damnata. Ad IIItium. Gregorius de Lauro id unum aſserit, Joachimi ſcripta a malevolis fuiſse corrupta: quæ ſane est quæstio meri facti, de qua Ecclesia in Lateranensi IV. Cocilio nihil pronuntiaverat.

Facta quædam historica.

227. Obj. III. Facta quædam Historica. Ecclesia ſæpius erravit in definienda Orthodoxia vel heterodoxia propositionum dogmaticarum. Ergo non est infallibilis. P. A. Sardicense Concilium, & Julius I. errarunt circa ſensum litteralem libri Marcelli Ancyrani, & ejusdem profeſsionis fidei: nam hunc erroris accusatum absolverunt, & quidem ut S. Basilius Epiſt. LIV. ad S. Athanasium ſcribit, ex veritatis ignoratione. IIdo. Zosimus Papa libellum a Cœlestio oblatum

tum, in quo aperte negabatur peccatum originale, tanquam Catholicum approbavit. III$^{tio.}$ Ephesinum rejecit vocem *Christipara*, quæ tamen a Catholicis modo absque scrupulo adhibetur. IV$^{to.}$ Hormisdas hanc propositionem, *Unus ex Trinitate passus est* damnavit, quam tamen Joannes II, & V^{ta} Synodus approbarunt. V$^{to.}$ Vigilius Papa ante Synodum V^{tam} damnavit tria Capitula; quia tamen Jllyrici, Africæ, aliique Occidentis Episcopi secessionem a Vigilio minabantur, retractavit hanc condemnationem: paulo post metuens, ne Oriens universus a Romana Ecclesia separaretur, eadem iterato damnavit. Ergo vel illa reprobando, vel approbando erravit. R. N. A. Ad I. Sardicense Concilium & Julius I. non errarunt circa sensum litteralem libri, & professionis fidei Marcelli Ancyrani, quia illa in sensu litterali erat Catholica & pura; sed circa sensum personalem, quem Marcellus in corde suo occultabat, simulans se Catholicum: atque idcirco a Julio dolum non suspicante receptus est. Liber Sardicensi Synodo exhibitus, teste S. Hilario Pictaviensi, immunis erat ab errore in fide, nec positive fuit approbatus, sed tantum fuit non damnatus. S. Basilius in ea Epostola loquitur solum de ignoratione veritatis quoad sensum personalem, non litteralem. Ad II. Liber Cœlestii Zosimo oblatus in speciem Catholicus erat, verbisque Catholicis tegebat errorem. Neque Zosimus judicium tulit de animo Cœlestii, sed de sensu litterali libri, qui Catholicus erat; non quidem ratione dogmatum quæ continebat, sed habita ratione mentis & affectus, quem præseferebat Cœlestius; quia nimirum sententiam suam Sedis Apostolicæ judicio corrigendam subjecerat, & Innocentii I. Decretis assentiri se fuerat professus. Unde non tam in ipsum libellum, quam in ejus authorem Catholici nominis cadebat appellatio, ipsi a Zosimo data. Ad III. Hæc vox ab Ephesina Synodo rejecta fuit in sensu Nestorii, qui B. Virginem esse Christiparam tantum contendebat, minime autem Deiparam; non vero in sensu Catholico, in quo nunc a nobis usurpatur. Ad IV. Hormisdas propositionem

Nempe Sardicense.

Zosimum.

Ephesinam Synodum.

Hormisdam.

illam

illam nunquam damnavit; approbare tamen noluit, quia erat nova, a turbulentis Monachis Scythiæ, novarum quæstionûm cupidis agitata: denique quia suspecta, ne sub ea Eutychianorum fraudes occultarentur, dareturque rudibus occasio aliqua existimandi, Christum Dominum secundum Divinitatem passum esse. Ad V. C. A. N. C. Quando Vigilius retractavit condemnationem trium Capitulorum, nunquam defendit illa quoad scripta in se ipsis spectata; immo quidquid in libris Theodori Mopsuesteni Arianam aut Nestorianam hæresin redolet, anathematizavit, ac diserte damnavit. Neque etiam Theodoreti scripta contra S. Cyrilli anathematismos, aut Epistolam Ibæ approbavit, probe gnarus ea jam ab Ephesina Synodo, & Chalcedonensi implicite fuisse damnata, quando Nestorius proscriptus fuit, atque uterque anathema Nestorio dicere fuit jussus: at vero explicite ac nominatim scripta illa damnare noluit; quia cum hæc res non ad fidem, sed ad prudentem œconomiam pertineret, nolebat cum periculo gravissimi schismatis Occidentalibus Episcopis displicere, & Eutychianis qualemcunque ansam præbere authoritatem Chalcedonensis Synodi contemnendi. Verum postea metu majoris mali in re pertinente ad disciplinam, mentem mutavit, triaque Capitula solemni decreto condemnavit. Ergo Vigilius neque revocando condemnationem, neque iterum condemnando tria Capitula erravit in materia fidei, vel in definienda Orthodoxia vel heterodoxia textuum dogmaticorum.

Vigilium.

228. Dices I. Si V. Synodus infallibilis fuit in damnanda Epistola Ibæ Edesseni ad Marim Persam, in errorem lapsa est Synodus Chalcedonensis, quæ Epistolam illam approbavit. Ergo quidquid dicatur, Ecclesia non est infallibilis in definienda Orthodoxia, vel heterodoxia textuum dogmaticorum relate ad sensum authoris. P. A. Ibas Actione X. relecta ejus Epistola judicatus est Orthodoxus; Legati enim Apostolici per Paschasinum dixerunt: *Relectis chartis agnovimus ex sententia Reverendissimorum Episcoporum, Ibam Reverendissimum innoxium approbari. Relecta enim ejus Epistola, agnovimus*

Ac præcipue V. Synodum in causa trium Capitulorum.

vimus eum esse Orthodoxum. Et ob hoc decernimus, & honorem Episcopatus, & Ecclesiam, a qua injuste & absens expulsus est, ei restituendam. Ergo Epistola Ibæ judicata est a Chalcedonensi Orthodoxa. R. N. A. Ad *probat.* C. A. N. C. Non debet Concilio Chalcedonensi tribui approbatio Epistolæ Nestorianæ, nisi de approbatione certo constet; quia Concilium est in possessione innocentiæ & veritatis, a qua possessione deturbari non debet per exceptiones tantum incertas. Atqui de approbatione non certo constat, immo non est aliqua species & umbra probabilitatis. Forte enim Epistola, qua relecta Ibas acclamatus est Orthodoxus, non fuit Epistola ad Marim Persam, sed Epistola quædam deprecatoria ad Synodum in qua Ibas confessionem fidei suæ expresserat. Forte negavit Ibas Epistolam esse suam, ut innuit Gregorius Magnus Lib. VII. Epist. LIII. ad Secundinum Abbatem. Forte Epistolam interpretatus est, & interpretatione Patribus satisfecit. Jllud certum est Ibam suspicionem omnem Nestorianæ hæreseos non eluisse, donec a Sancta Synodo coactus, diceret anathema Nestorio, ut habetur in Actis Chalcedonensis Actione X. *Omnes Reverendissimi Episcopi clamaverunt: Omnes eadem dicimus* (id est, restituendum ei esse Episcopatum) *Nestorium modo anathematizet, Eutychem & ejus dogmata modo anathematizet. Ibas reverendissimus Episcopus dixit: Et jam in scriptis anathematizavi Nestorium, ejusque dogma, & nunc anathematizo eum decies millies.* Vide Joannis Gisbert Dissertationem Theologicam de defensione Ecclesiæ in trium Capitulorum negotio.

229. Dices II. Occidentalis Ecclesia, saltem ante confirmationem Synodi V. a Vigilio factam, defendit tria Capitula, & consentientem habuit ipsum Romanum Pontificem. Ergo si Synodus V. infallibilis fuit judex in causa trium Capitulorum, erravit Occidentalis Ecclesia una cum Pontifice. R. D. A. Occidentalis Ecclesia defendit tunc tria Capitula respective ad processum Concilii Chalcedonensis, quatenus scilicet defendit Concilium Chalcedonense recte ac legitime processis-

cessisse: neque vitio verti illi debere, quod Theodori Mopsuesteni, Theodoreti Cyrensis, & Ibæ Edesseni scripta aut personas nominatim non damnaverit, C. A. Defendit tria Capitula absolute & in se, quasi Catholica forent, nulloque hæretico errore inquinata, N. A.

230. Dices III. Occidentalis Ecclesia defendit tria Capitula absolute & in se, ut patet ex Victore Tonnonensi, Liberato Diacono Carthaginensi, Facundo Hermianensi &c. Ergo. R. D. A. Defendit tria Capitula absolute & in se, defensione positiva, N. A. Negativa tantum, C. A. Occidentalis Ecclesia tria Capitula defendit, non quatenus ea credidit innoxia, sed quatenus ea damnari noluit, quamtumvis in se damnabilia; eoquod non expedire judicaverit totum orbem Christianum iterum ob Eutychianos commoveri. Quamvis autem Victor, Liberatus, Facundus, aliique Schismatici Episcopi judicarint, doctrinam trium Capitulorum sanam esse, & Orthodoxam, eamque Catholica explicatione emollirent; hic tamen sensus non erat Ecclesiæ Occidentalis, sed privatarum quarumdam personarum, quæ a veritate aberrabant.

231. Dices IV. Saltem ex V. Synodo solidum instrui argumentum nequit, quo evincatur inerrantia Ecclesiæ in judicando de factis dogmaticis. Ergo. P. A. S. Greg. M. Lib. III. Epist. XXXVII. ad Constantium Mediolanensem scribit, in V^{ta} Synodo *de personis tantummodo non autem de fide aliquid gestum esse.* Pelagius I. Epist. ad Childebertum Francorum Regem asserit tria Capitula esse *extra fidem.* Pelagius II. in Epist. ad Episcopos Istriæ quæstiones de tribus Capitulis excitatas vocat *superfluas.* Ergo. R. N. A. Ad *prob.* S. Gregorius minime negat in V^{ta} Synodo actum fuisse de re connexa cum fide, seu dogmate ab Ephesinis Patribus jam deciso; sed tantum ait non actum esse de fide, seu de novo aliquo dogmate circa Incarnationem; quia Ecclesia Catholica tum Orientalis tum Occidentalis doctrinam Nestorianam & Eutychianam pro hæretica habebat, atque Ephesinas & Chalcedonenses definitiones sequebatur. Pari modo Pelagius I. ait tria Ca-

pitula esse extra fidem, quod nullum novum dogma in V^{ta} Synodo fuerit sancitum. Quæstiones illæ duplici de causa vocantur a Pelagio II. superfluæ, I$^{mo.}$ Quia postquam aliquid communi Ecclesiæ consensu definitum est, superfluum est illud iterum agitare; cum non disputatio, sed obsequium exigatur. II$^{do.}$ Quia superfluum erat pro textibus lingua sibi ignota conscriptis, nimirum Græca, qui nunquam approbati fuerant a Chalcedonensi, Latinos disputare. Jllud præterea observat Pelagius II. in eadem Epistola, potuisse illam quæstionem CPoli ad judicium revocari, quamvis Chalcedonense scripta Theodoreti & Ibæ approbasset, rationemque subjungit; quia nimirum S. Leo M. quæ post Actionem VI. Chalcedone gesta erant, speciali Decreto rata non habuit, ita ut reformari amplius nequeant: Theodoreti vero & Ibæ causa pertractata primum fuit Actione VIII. IX. & X.

Rationem. 232. Obj. IV. Ratio. Ecclesia non est infallibilis nisi circa facta revelata. Sed quod liber aliquis, v. g. Jansenii, sit hæreticus, non est factum a Deo revelatum. Ergo. *Conf.* Jllud non est de fide, quod Ecclesia non definit expresse ut fide divina credendum. Sed Ecclesia non definivit expresse infallibilitatem suam circa textus dogmaticos. Ergo. R. D. M. Nisi circa facta formaliter tantum & explicite revelata, N. M. Virtualiter etiam, sive æquivalenter revelata, & implicite, C. M. Et sic dist. minore, N. C. Augustinum Jansenii hæreticum esse implicite est revelatum, quia continetur in hac propositione: *Omnis liber, quem Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis, ut hæreticum reprobat, est hæreticus.* Pari modo Ecclesia est infallibilis, dum declarat in Vulgata nostra editione Latina contineri verum Dei Verbum: Concilium Tridentinum esse infallibilis authoritatis &c. quamvis ista non sint explicite revelata, sed tantum implicite in his propositionibus: *Omnis scriptura, quam Ecclesia ut divinam proponit, est verum Dei Verbum. Omne Concilium ab Ecclesia approbatum, est infallibile.* Ad *conf.* N. M. Ut aliquid fide divina credendum sit, sufficit, quod id

ab

ab Ecclesia sufficienter fidelibus proponatur tanquam fidei dogma. Id vero fieri potest absque expressa definitione Pontificis, vel Concilii, per ipsam praxim & continuum usum Ecclesiæ. Sic de fide est, Ecclesiam infallibilem esse in causis fidei & morum, quamvis hæc ejus infallibilitas in nullo Concilio expresse fuerit definita. Porro Ecclesia suam circa textus dogmaticos infallibilitatem fidelibus sufficienter proposuit per continuum usum hujus infallibilitatis, textus dogmaticos in Canonibus anathematizando, definiendo eos vitandos esse ut hæreticos, Symbola approbando, libros condemnando ut hæretica peste afflatos.

233. Dices I. Liber Jansenii, antequam damnaretur ab Ecclesia, non poterat fide divina credi hæreticus. Ergo neque post damnationem Ecclesiæ credi potest hæreticus. P. C. Ecclesia non condit novos articulos. Ergo. R. C. A. N. C. Ante damnationem ab Ecclesia factam, hæresis quam continebat liber Jansenii, nondum erat infallibili authoritate declarata: per illam vero ostensum est librum Jansenii esse hæreticum, & implicite contineri in illa propositione revelata: *Omnis liber ab Ecclesia damnatus ut hæreticus, est vere hæreticus.* Ad *prob.* D. A. Ecclesia non condit novos articulos simpliciter, qui a Deo nec implicite nec explicite sunt revelati, C. A. Non condit novos articulos secundum quid; quatenus Spiritus Sanctus per Ecclesiam revelationes olim factas applicat, & extendit ad objecta particularia, N. A. Neque dicas, hanc extensionem non sufficere, ut objectum fide divina credatur: credi enim debet, Concilium v. g. Nicænum aut Tridentinum fuisse legitimum & Oecumenicum, cum sit regula fidei nostræ. At credi id ob aliam rationem non potest, quam ob extensionem ab Ecclesia factam, & applicationem hujus propositionis: *Omnia Concilia sunt legitima & infallibilia, quæ ab Ecclesia columna ac firmamento veritatis ut talia habentur.*

234. Dices II. Si Judicio Ecclesiæ debemus fidem internam, quod v. g. propositiones Jansenii, in sensu a Jansenio intento sint hæreticæ, vel actus ille erit fi-

dei divinæ, vel humanæ: neutrum poteſt dici. P. m. Non est actus fidei divinæ; quia illud ſolum poteſt credi fide divina, quod in Verbo ſcripto vel tradito revelatum est. Atqui hoc nec in Verbo ſcripto, nec tradito est revelatum. Ergo credi non poteſt fide divina. Neque actus hic credi poteſt fide humana; quia fides humana est fallibilis, ac proin improportionata definitioni Eccleſiæ, quam in decidendis factis dogmaticis infallibilem eſse contendimus. R. I$^{mo.}$ indirecte ad hominem. Eadem fide poteſt credi propoſitiones Janſenii hæreticas eſse in ſensu a Janſenio intento, qua Janſeniani credunt in libris S. Auguſtini contra Pelagianos contineri Catholicam de Gratia doctrinam. R. II^{do} directe, triplicem dari ad hoc argumentum Catholicorum Doctorum reſponsionem. I^{ma} est eorum, qui dicunt, id poſse credi fide divina, & immediate propter authoritatem Dei revelantis, per hunc v. g. actum: *Credo propoſitiones Janſenii eſse hæreticas in ſensu a Janſenio intento, quia Deus infinite veridicus revelavit, Eccleſiam in definiendis factis dogmaticis eſse infallibilem.* II^{da} reſponsio est eorum, qui dicunt id credi poſse fide Eccleſiaſtica, quæ ita appellatur, quia nititur authoritate Eccleſiæ aliquid definientis cum ſpeciali Spiritus Sancti aſsiſtentia, vi çujus in ſuis definitionibus errare non poteſt, eſtque firmiſsima; quia nititur authoritate abſolute infallibili a Spiritu Sancto accepta. Hic actus ſic exponi poteſt: *Credo propoſitiones Janſenii eſse hæreticas, in ſensu a Janſenio intento, quia Eccleſia, quæ in definiendis factis dogmaticis ob aſsiſtentiam Spiritus Sancti errare non poteſt, ita definivit.* III^{tia} reſponsio est illorum, qui dicunt id credi poſse fide partim Eccleſiaſtica, partim divina: Eccleſiaſtica; quia talis actus nititur proxime & immediate infallibili authoritate Eccleſiæ definientis: divina vero; quia hic actus non ſiſtit in authoritate Eccleſiæ, ſed ulterius tendit ad revelationem divinam, propter quam creditur ipſa authoritas Eccleſiæ. Unde actum ejuſmodi fidei ſic reſolvunt: *Credo propoſitiones Janſenii eſse hæreticas, in ſensu a Janſenio intento; quia Eccleſia, quæ in definiendis*

factis

factis dogmaticis errare non potest, sic definivit: Et credo Ecclesiam errare non posse, quia eam infallibilem esse Deus revelavit.

Ac paritatem.

235. Obj. V. Paritas. Ecclesia non est infallibilis circa sensum authorum, qui textus componunt. Ergo neque infallibilis est circa sensum illorum textuum. P. C. Idem sensus, qui est litteralis, est etiam personalis. Ergo. *Conf.* Ecclesia non est infallibilis circa sensum personalem. Ergo neque circa litteralem. R. D. A. Non est infallibilis circa sensum authoris internum & personalem, C. A. Circa sensum litteralem, quem exprimit textus dogmaticus secundum communem & in Ecclesia receptam significationem verborum, N. A. Ad *prob.* N. A. Potest quis Catholice sentiens, per inadvertentiam vel ignorantiam verba adhibere, quæ sensum exprimunt hæreticum. Ad *conf.* C. A. N. C. Infallibilitas circa sensum personalem non est necessaria ad dirimendas fidei controversias, & fideles in recta fide conservandos: contra perquam necessaria est infallibilitas circa sensum litteralem Authorum, qui de rebus ad fidem vel mores pertinentibus scripsere. Neque dicas, tali modo Ecclesiam fore etiam infallibilem circa regulas Grammaticæ. R. enim distinguendo. In quantum illæ requiruntur, ut textus dogmaticos recte interpretetur, C. Secus, N.

236. Dices I. Si Ecclesia non est infallibilis circa sensum personalem Authorum, Constitutio Alexandri VII. est erronea, ideoque non obligat. Ergo. P. A. Dicitur in illa, damnari propositiones Jansenii *in sensu ab authore intento.* Ergo in sensu personali. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Per sensum ab authore intentum non inttelligitur sensus personalis, quem in mente habuit Jansenius, quod Pontifex nullo modo definire voluit, quamvis prudenter præsumatur sensum personalem verbis congruere: sed intelligitur sensus ab authore in libro suo expressus: quod explicat Clemens XI. in Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, ubi dicit, *damnatum in quinque propositionibus Janseniani libri sensum*

sum ab omnibus Christi fidelibus non ore solum, sed & corde rejici ac damnari debere.

237. Dices II. Ecclesia non solum libros dogmaticos, sed etiam eorum authores anathematizat. IIdo. Quandoque id agit indiscriminatim sub ipsius authoris nomine. Ergo si est fallibilis circa sensum personalem, fallibilis est etiam circa sensum litteralem. R. C. A. N. C. Ecclesia damnando textum dogmaticum, illum damnat ut erroneum vel hæreticum; in quo si falleretur, erraret in fide, & fideles induceret in errorem circa fidem. At vero Ecclesia authorem textus dogmatici anathematizando, etiamsi post diligentem inquisitionem falleretur, non noceret idcirco puritati doctrinæ, & fidelium saluti. Ergo maxima est inter hæc disparitas. Porro ut author libri hæretici ab Ecclesia possit damnari, requiritur Imo. Ut legitime constet illum fuisse authorem libri hæretici. IIdo. Si adhuc vivit, pertinacia in errore defendendo; si vero mortuus est, requiritur justa præsumptio, quod hæretica intentione librum scripserit, neque ante obitum resipuerit, aut librum suum Ecclesiæ judicio submiserit. Ad IIdum R. Quando Ecclesia indiscriminatim librum, & authorem anathematizat, decidit heterodoxiam textus dogmatici; ipsum vero authorem execratur tantum, nihil de fide definiendo circa sensum personalem illius, cum id nullo modo sit necessarium.

238. Dices III. Ecclesia judicat etiam infallibilem se esse circa sensum personalem authoris damnati; quod tamen ipsi Catholici communiter non admittunt. Ergo etiam potest errare judicando se infallibilem esse circa sensum litteralem. P. A. Constantiense Sessione ultima præscribit formulam, juxta quam examinari debent qui suspecti sunt de erroribus Wickleffi, & Hussi: *Utrum credant, teneant, asserant; Joannem Wickleff de Anglia, & Joannem Hus de Bohemia, & Hieronymum de Praga fuisse hæreticos, & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse perversos &c.* Ergo Constantiense exigit fidem internam, quod Wickleffus, & Hussus fuerint hæretici;

retici; adeoque definivit, ſensum internum ac personalem Wickleffi & Huſsi fuiſse hæreticum. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Constantiense definivit tantum doctrinam Wickleffi & Huſsi eſse hæreticam; ipsos vero Wickleffum & Huſsum non definivit, ſed declaravit eſse hæreticos, partim ob facti notorietatem, partim ex præsumptione legitima, mentem istorum fuiſse verbis conformem: neque exigit, ut fide divina credatur, eorum personas fuiſse hæreticas, ſed tantum doctrinam. Plura vide apud Tournely in Prælect. Theol. de Ecclesia Christi, Quæst. V. Artic. III. Simonnet Tract. IX. de Regulis fidei, Disput. IX. Artic. VI. Antoine Tract. de Fide Cap. III. Articulo VII. & Constant. Roncaglia in Animadversionibus ad Diſsertat. XIV. Sæculi V. Histor. Eccles. Natalis Alexandri, qui fuse atque ex instituto rem hanc examinant.

CONTROVERSIA VI.

AN DETUR IN ECCLESIA POTESTAS FERENDI LEGES ECCLESIASTICAS, QUIBUS TAM JUSTI QUAM PECCATORES OBLIGENTUR IN CONSCIENTIA; ET AN EA SIT INDEPENDENS A POTESTATE CIVILI?

CONTRA PROTESTANTES ET PSEUDOPOLITICOS.

Errores.

239. Complures ex Novatoribus docuere, Prælatos Eccleſiæ nullam habere authoritatem ferendi leges Ecclesiasticas. Hos inter præcipue numerantur Pauperes de Lugduno, ſive Waldenses, Marsilius Patavinus, Joannes Wickleffus, Joannes Hus, Joannes de Vesalia, Calvinus & Lutherus, qui Lib. de Captivit. Babylon. Cap. de Baptismo ita ſcribit: *Quo jure Papa ſuper nos leges conſtituit? Quis ei dedit poteſtatem captivandæ libertatis noſtræ, per baptismum nobis donatæ? cum neque Papa, neque Episcopus, neque ullus hominum habeat jus unius ſyllabæ conſtituendæ ſuper Chriſtianum hominem, niſi fiat ejusdem consensu.* Alii Hetorodoxi, & Principum laicorum adulatores, admittunt quidem dari in Ecclesia potestatem ferendi leges Ecclesiasticas; ſed eam a civili

vili potestate pendere volunt, eamque Ecclesiæ a Principibus laicis concefsam, non ab Apostolis ad Succefsores transmifsam efse contendunt cum M. Antonio de Dominis, & nupero Scriptore Gallo Janseniano De la Borde. Protestantes contendunt in Lege Evangelica, utpote Lege libertatis, aliud non contineri præceptum, quam fidem, feu certam fiduciam in divinis promifsis; adeo ut ftante ejusmodi fiducia nullum peccatum quantumcunque grave imputetur, tumque folummodo Christiani lethaliter peccent, cum a certa illa fiducia excidunt. Ita Lutherus in Caput II. Epist. ad Galatas, in quo fic habet: *Cætera omnia liberrima, neque præcepta amplius, neque prohibita. Si conscientia dictat, peccafti, responde peccavi. Ergo Deus puniet, & damnabit: non. At lex hoc dicit: fed nihil mihi cum lege. Quare? quia habeo libertatem.* Luthero concordat Calvinus Lib. III. Institut. Cap. XIX.

Ecclesia poteft ferre leges Ecclesiafticas.

240. Conclusio I. Datur in Ecclesia potestas ferendi leges Ecclesiasticas. Prob. I^{mo}. Ecclesia habet omnem illam potestatem, quam Christus ipsi concefsit, quamque Apostoli exercuerunt. Sed Christus concefsit Ecclesiæ potestatem ferendi leges Ecclesiasticas, & Apostoli eam exercuerunt. Ergo. P. m. quoad I^{mam} partem. Christus Matth. XVI. ait: *Quodcunque ligaveris fuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Ligare autem fignificat etiam legem imponere, juxta illud Matth. XXIII. *Alligant enim onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum.* Joannis XX. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Quibus verbis Apostolis fuum reliquit ministerium, adeoque etiam potestatem præcipiendi, Ecclesiæ adeo utilem & necefsariam, quam Christus habebat. Prob. eadem minor quoad II^{dam} partem. Act. Cap. XV. in Concilio Hierosolymitano præceperunt Apostoli Gentilibus ad Christianam fidem perductis abstinentiam a fanguine & fuffocato, atque ab esu Idolothytorum. Paulus I. ad Timoth. Cap. III. legem ftatuit, ne Bigami ordinentur. I. ad Cor. Cap. XI. mulierem orare jubet velato capite. Cap. XIV. eas jubet in Ecclesia tacere. II. ad

Cor.

Cor. Cap. VIII. in Sabbathis collectationes fieri pro iis, qui omnia ſua bona ad pedes Apostolorum Jerosolymis deposuerunt. Idem I. ad Cor. Cap. XI. ait: *Laudo autem vos, fratres, quod per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* Et I. ad Thessal. Cap. IV. *Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum.* Prob. IIdo. ex antiquiſsima praxi Ecclesiæ, quæ plura fidelibus præcepit, ut patet ex Actis, & Canonibus Conciliorum tam Generalium quam particularium. Prob. IIItio. ratione. Potestas legislativa neceſsaria est in omni republica, ut homines ſequendo legem, rationem ſequantur. Ergo etiam neceſsaria est in Ecclesia. Ergo cum homines laici non habeant hanc potestatem ferendi leges Ecclesiasticas, habent eam Prælati Ecclesiæ.

Independenter a poteſtate civili.

241. Conclusio II. Potestas quam habet Ecclesia ferendi leges Ecclesiasticas, est independens a potestate civili. Prob. Imo. Authoritate Script. Matth. XVI. ait Christus Petro, non Principibus ſæcularibus: *Et tibi dabo claves Regni cœlorum.* Act. XX. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Prob. IIdo. Authoritate PP. & Pontificum. S. Ambr. Epist. XX. ad Marcellinam ſororem ſcribit: *Convenior ipse a Comitibus & Tribunis, ut Basilicæ fieret matura traditio, dicentibus, Imperatorem jure ſuo uti, eoquod in poteſtate ejus eſsent omnia: respondi, ſi a me peteret quod meum eſset, id eſt, fundum meum, me non refragaturum, quamquam omnia, quæ mei ſunt, eſsent pauperum; verum ea quæ ſunt divina, Imperatoriæ poteſtati non eſse ſubjecta.* S. Felix III. in Epist. ad Zenonem Imp. ſcribit: *Acacium* (Patriarcham CPolitanum) *diſtrictionis Apoſtolicæ authoritas a communione & dignitate* (Episcopali) *discrevit. Puto autem, quod pietas tua, quæ etiam ſuis mavult vinci legibus, cœleſtibus debeat parere decretis; atque ita humanarum ſibi rerum faſtigium noverit eſse commiſsum, ut tamen ea, quæ divina ſunt, per dispensatores divinitus attributos percipienda non ambigat.* S. Gelasius in Epist. ad Anastasium Imperato-

ratorem. *Duo ſunt, Imperator Auguſte, quibus principaliter hic mundus regitur; Authoritas ſacra Pontificum, & Regalis poteſtas. In quibus tanto gravius eſt pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus Domino in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti etenim, Fili clementiſsime, quod licet præsideas humano generi dignitate, rerum tamen Præsulibus divinarum devotus colla ſubmittis: inque ſumendis cœleſtibus Sacramentis, eisque, ut competit, disponendis, ſubdi te debere cognoscis Religionis potius ordine, quam præeſse. Noſti itaque inter hæc, ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem.* Sanctus Symmachus in Apologia adversus Anastasium Imperatorem. *Conferamus honorem Imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum diſtat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iſte divinarum. Tu, Imperator, a Pontifice baptismum accipis, Sacramenta ſumis, orationem poscis, benedictionem ſperas, pœnitentiam rogas; poſtremo tu humana adminiſtras; ille tibi divina dispensat.* S. Nicolaus I. Epist. ad Michäelem Orientis Imperatorem: *Idem mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jesus ſic actibus propriis & dignitatibus diſtinctis officia poteſtatis utriusque discrevit, ut & Chriſtiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum Imperialibus legibus uterentur.* Alios Patrum textus, & Imperatorum dicta, quibus agnoscunt ſupremam hanc, atque a potestate laica independentem Ecclesiæ potestatem, adduximus Num. 140. & 141. Prob. III^tio. ratione. Hæc potestas est distincta a potestate civili; quia potestas Ecclesiastica ordinatur ad finem ſupernaturalem, & originem habet a jure positivo divino: civilis autem ordinatur ad finem naturalem, ad ſervandam nempe Reipublicæ pacem, estque a Deo ut authore naturæ. Neque ad civilem potestatem pertinet jure naturæ, divino positivo, aut Ecclesiastico: immo ex jure divino positivo, & Ecclesiastico contrarium ſolidis argumentis ostenditur.

242.

242. Jllud certum est atque exploratum, nunquam Regna pulchrius floruiſse, quam dum concordia viguit Sacerdotium inter & Imperium, ſuaque Ecclesiastico ſtatui Privilegia ſunt conservata. Observatione digniſsima ſunt verba Troslejani Concilii, quod A. 909. celebravit Heriveus Rhemensium in Galliis Archiepiscopus, Provinciæ ſuæ Episcopis Troslejum Diœceseos Sueſsionicæ villam convocatis. In eo Capitulo III. dicitur: *Hæc ita poſt primam Sanctorum Patrum, duce Sancto Spiritu ordinationem, ac deinde poſt canonicam de his auctoritatem, a prioribus Imperatoribus & Regibus decreta & cuſtodita fuerunt. Et quousque privilegia ſunt ſervata Status Ecclesiaſtici, profecit in augmentum ſui conservatus a Deo ſtatus regni. At poſtquam hæc cœperunt parvi pendi, labefactatus de die in diem, & jam pene in nihilum redactus eſt ille, qui quondam florebat vigebatque, ſtatus hujus regni: & ita inolevit malum, quod a transactis retro cœperat annis, ut jam Principalis poteſtas putet ſibi licere, ſecus quam auctoritas divina ſe habeat, in causas Ecclesiaſticas prosilire, & duce Sancto Spiritu ſtatutum a Patribus Ecclesiæ ordinem pervertere.* Ita Troslejana Synodus Tomo VI. Parte I. Collectionis Harduinianæ Conciliorum, Colum. 512.

Quæ obligant in conscientia.

243. Conclusio III. Lex Ecclesiastica omnes ſubditos obligat in conscientia. Prob. I^mo. authoritate Scripturarum. Ad Rom. Cap. XIII. *Non eſt enim poteſtas nisi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinata ſunt. Itaque qui resiſtit poteſtati, Dei ordinationi resiſtit. Qui autem resiſtunt, ipsi ſibi damnationem acquirunt. - - Ideo neceſsitate ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Atque hic locus ostendit, non Ecclesiastica tantum, ſed etiam Civili lege omnes ſubditos in conscientia teneri. De Ecclesiasticæ Legis obligatione expreſsius loquitur Christus Lucæ X. *Qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.* Ergo quemadmodum Deum ſpernens graviſsime peccat, ita etiam qui Ecclesiam ſpernit. Prob. II^do. ex praxi Ecclesiæ, quæ in transgreſsores legum ſuarum

ſæpe

ſæpe gravibus pœnis, etiam quandoque excommunicatione, animadvertit. Prob. III^tio. ratione. Prælati ſunt ministri Dei, atque authoritate ſibi a Deo conceſsa utuntur. Ergo eis non obediendo, læditur jus quod habent, præcipiendi. Præterea gubernatio ſine potestate coactiva est ſæpe inefficax, & in plurimis casibus non poſset ſufficienter ſubveniri Eccleſiæ, nisi daretur in conscientia obligatio obtemperandi.

Omnes ſubditos, etiam juſtos.

244. Conclusio IV. Lex Ecclesiastica obligat in conscientia non peccatores tantum, ſed etiam justos. Hæc Conclusio pari modo intelligenda est etiam de lege Civili. Prob. I^mo. Authoritate Script. Scripturæ nullum faciunt hac in re justos inter & peccatores discrimen, ſed omnibus universim obedientiam præcipiunt. Ergo. P. A. Omnibus dictum est Matth. XXII. *Reddite quæ ſunt Cæsaris, Cæsari, & quæ ſunt Dei, Deo.* Ad Rom. XIII. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Prob. II^do. Ex continua praxi Ecclesiæ. III^tio. Authoritate Tridentini, quod Seſs. VI. Can. XX. ita definit: *Siquis hominem juſtificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observationem mandatorum Dei & Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum; anathema ſit.* IV^to. Ratione. Si Justi non tenerentur obedire legi Ecclesiasticæ, maxima perturbatio oriretur in Ecclesia, nec amplius daretur uniformitas. Præterea potestas hæc ferendi leges Ecclesiasticas frustranea foret; quia tantum non omnes dicerent ſe justos eſse, ideoque ad illarum observationem ſe non teneri. Pluribus non vacat insanum hoc commentum exagitare.

Argumenta contraria refutantur.

Hæc poteſtas non repugnat Scripturæ

245. Obj. I. contra I^mam Conclusionem, Authoritas Script. Deuteronomii Cap. IV. dicitur: *Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.* Et Cap. XII. *Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.* II^do. Isaiæ Cap. XXXIII. *Dominus enim Judex noſter, Dominus legifer noſter, Dominus Rex noſter.* Et B. Jacobus in Epist. Cath. Cap. IV.

IV. *Unus est legislator & judex, qui potest perdere, & liberare.* III^tio. Matth. XXIII. Christus arguit Pharisæos, quod *alligent onera gravia & importabilia.* IV^to. Matth. XXVIII. ait ad Apostolos: *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos &c. - - Docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis.* Ubi observandum est, Christum dixisse, *Quæcunque mandavi vobis*, non, *quæcunque vos mandavistis.* R. ad I. Prohiberi ibi additionem novarum legum prioribus legibus a Deo datis adversantium; minime autem additionem reprobari, qua lex Dei perficitur, aut declaratur. Certe multis post Moysen sæculis novi dies festi instituti fuerunt a Judæis, ut legitur in libris Judith, Esther, & Macchabæorum, quos ipse Christus Dominus in terris degens præsentia sua Jerosolymis cohonestare voluit. Ad II. R. Isaiam & B. Jacobum loqui de Legislatore primario, qui sua propria & independente authoritate judicare potest & præcipere: talis autem haud dubie non est Ecclesia, quæ potestate sibi a Christo tradita utitur. Ad III. R. Sermonem ibi esse de mandatis hominum, quæ mandatis Dei contraria sunt, vel inutilia & vana, qualia erant Pharisæorum. Ad IV. R. Christum docuisse & mandasse, ut omnes Ecclesiæ obtemperent. Matth. Cap. XVIII. *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.*

246. Dices. Christus liberavit nos a jugo Legis Mosaicæ. Ergo etiam a cæremoniis & legibus, quas Ecclesia tulit. P. C. Leges Ecclesiasticæ sunt plures & graviores, quam leges veteris Testamenti, ut patet, si volumina Conciliorum conferantur cum Pentatheucho Moysis. Ergo. P. A. ex S. Aug. qui Epist. LV. alias CXIX. ad Januarium, Cap. XIX. ita scribit: *Ipsam religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei liberam esse voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur.* Ergo. *Conf.* Christus declinavit honores regios: reprehendit disci-

discipulos de præeminentia contendentes: populos non vi, ſed amore ad ſe pertraxit: ſubjecit ſe tribunali politico. Ergo ex vita Christi colligitur, non voluiſse potestatem legislativam concedere Ecclesiæ. R. C. A. N. C. Lex Mosaica figura erat novæ Legis. Ergo translato Sacerdotio, neceſse fuit ut legis quoque translatio fieret. Ad *prob.* N. A. Leges Ecclesiasticæ, quæ ad omnes pertinent, paucæ ſunt, longeque leviores legibus Mosaicis, & ad quatuor reduci poſsunt, nimirum de ſervandis festis diebus & jejuniis, ac de Confeſsione & Communione in Paschate. Aliæ leges, quæ in tomis Conciliorum leguntur, vel ritus & adhortationes continent, vel homines tangunt, qui certum vitæ genus amplectuntur, ad quod vitæ institutum capeſsendum nemo de ſe tenetur, ut v. g. Clerici, Monachi, Judices Ecclesiastici &c. At vero leges Mosaicæ, omnibus & ſingulis Judæis impositæ, quam plurimæ erant. S. Aug. l. c. non conqueritur de legibus aut ritibus ab Ecclesia institutis, ſed de quibusdam consuetudinibus particularibus vulgi & hominum rudium, quæ paulatim obtinent vim legis. Hæc enim citatis in objectione verbis præmiserat: *Omnia talia, quæ neque Sanctarum Scripturarum authoritatibus continentur, neque in Conciliis Episcoporum ſtatuta inveniuntur, neque consuetudine universæ Ecclesiæ roborata ſunt, ſed pro diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur - - - ſine ulla dubitatione resecanda exiſtimo.* Ad *Conf.* C. A. D. C. Ergo Christus noluit instituere in Ecclesia regnum temporale, ac ſtatum politicum, C. C. Noluit fundare regnum ſpirituale, & ſtatum Ecclesiasticum, ad ſalutem animarum ordinatum, N. C.

Solide probatur ex praxi Apoſtolorum.

247. Obj. II. Infirmitas argumenti, quod ex præcepto Apostolico Act. Cap. XV. ducitur. Apostoli, quando in Concilio Jerosolymitano prohibuerunt Gentibus ad Christi fidem conversis esum idolothytorum, ſanguinis, & ſuffocati, nihil novi præceperunt, ſed declararunt tantummodo præcepta divina & moralia, quod nempe hoc præceptum in veteri Lege latum adhuc perduret; & quod ſervanda ſit abstinentia

ab

ab illis propter ſcandalum Judæis alias præbendum, ex quibus ſimul & Gentibus coaleſcere debebat Eccleſia Chriſti. Ergo ex illo facto Apoſtolico non evincitur dari in Eccleſia poteſtatem ferendi leges Eccleſiaſticas; ſed tantum dari poteſtatem docendi, & declarandi leges divinas. R. I^mo. Sive hoc præceptum Apoſtolicum dicatur novum, ſive renovatum, fuit verum præceptum, illos quibus latum eſt obligans; non vi veteris Legis utpote jam abrogatæ, ſed vi Conſtitutionis Apoſtolicæ. R. II^do. D. A. Quod ſervanda ſit abſtinentia ab eſu illorum propter ſcandalum Judæis alias præbendum, ita ut evitatio ſcandali fuerit finis præcepti Apoſtolici, C. A. Ita ut præceptum ipſum cadat ſuper vitationem ſcandali, & non ſuper abſtinentiam ab immolatis &c. N. A. Finis omnium præceptorum divinorum eſt charitas erga Deum: & tamen præcepta ipſa particularia, v. g. de non furando, de non occidendo, dici non poſſunt meræ declarationes præcepti charitatis, ſed vera ſunt ac diſtincta præcepta, quæ immediate obligant ad abſtinendum ab humani ſanguinis injuſta effuſione, & rei alienæ ablatione.

Neque rationi adversatur.

248. Obj. III. Ratio. Nullus aſſignari poteſt finis prudens poteſtatis legiſlativæ in Eccleſia. Ergo. P. A. Hæc poteſtas vel dirigit hominem ad finem naturalem, vel ſupernaturalem: neutrum poteſt dici. Ergo. P. m. Si ad naturalem; ſufficit poteſtas laica. Si ad ſupernaturalem; tunc præterquam quod ſolus Deus poſſit movere hominem ad finem ſupernaturalem, habent homines legem Evangelicam, quæ ſufficit ad finem illum obtinendum. II^do. Qnamvis Apoſtoli habuerint poteſtatem ferendi leges Eccleſiaſticas, non ſequitur quod eam etiamnum habeant Eccleſiæ Prælati. R. N. A. Ad *prob.* C. M. N. m. & dico, quod hominem dirigat ad finem ſupernaturalem, non quidem humanis viribus, ſed per adjutorium gratiæ ſupernaturalis. Lex Evangelica eſt nimis univerſalis, nec ſatis dirigit actiones noſtras, niſi per determinationem Prælatorum Eccleſiæ fiat aliquo modo particularis: fere ſicut ad dirigendas actiones politicas non ſufficit lex naturalis,

a Deo

a Deo cordibus nostris inscripta, nisi determinetur ad particularia per leges civiles Principum. Ad II^{dum}. N. A. Potestas Apostolica a Prælatis Apostolorum ſucceſsoribus exercenda, æque est nunc etiam Eccleſiæ neceſsaria ac olim temporibus Apostolorum, præter authoritatem ſcribendi libros Canonicos, & miracula patrandi, quæ duo ſuo modo initio tantum nascentis Eccleſiæ exigebantur.

Aut a laica poteſtate eam dependere neceſse eſt.

249. Obj. IV. contra II^{dam} Concl. Neceſsitas hujus dependentiæ. Si potestas Eccleſiastica non dependeret a civili, daretur ſtatus in ſtatu, respublica in republica. Atqui hoc dici non potest. Ergo. P. m. Status in ſtatu est monstrum, ſeminarium omnium discordiarum, & ruina regnorum. Ergo hæc independentia pugnat contra jus naturale, & bonum commune. *Conf.* I$^{mo.}$ Potestas Principis laici ſe extendit ad omnia, quæ publicam concordiam turbare poſsunt. Ergo cum materia Religionis quam maxime turbare poſsit, vel conſervare concordiam, potestas Principis laici ſe extendit etiam ad materiam Religionis. *Conf.* II$^{do.}$ Suprema potestas Eccleſiastica Pontificibus data est ab Imperatoribus Christianis, Constantino, & Phoca. Ergo. R. D. M. Daretur ſtatus in ſtatu, ejusdem generis & ordinis, N. M. Diverſi generis & ordinis, ita ut unus ſtatus ſit alteri ſubordinatus, C. M. Et ſic dist. minore, N. C. Status Eccleſiasticus dirigit homines per media ſupernaturalia ad finem ſupernaturalem; ſtatus politicus vero Eccleſiastico utpote nobiliori ſubordinatus, homines dirigit ad finem naturalem, nempe temporalem reipublicæ felicitatem, per media naturalia: hinc ſunt duo ſtatus, ſed non in eodem genere. Ad *prob.* D. A. Status in ſtatu est monstrum &c. si ſit ejusdem generis, ſicut duo Reges in eodem regno, C. A. Si ſit diverſi generis, & unus alteri ſubordinatus, N. A. Certe nunquam pulchrius floruerunt Regna, quam ubi concordia ſervata est Sacerdotium inter & Imperium, ſalvis utriusque juribus; cum ambæ potestates tendant ad ſalutem & pacem cum Deo & hominibus conſervandam. Ad I^{mam} *Conf.* D. A. Extendit ſe ad omnia politica,

tica, C. A. Ad Sacra, ſubdist. Jure regiminis & authoritatis, N. A. Jure protectionis & defenſionis, nimirum per expreſsam invocationem brachii ſæcularis ab Ecclesia factam, vel per potestatem ab Ecclesia communicatam, C. A. Ad II^dam^ *Conf.* N. A. Ecclesia jam diu ante Constantinum & Phocam exercuit hanc potestatem, quam ab eo accepit, qui Tiberio Imperium Romanum tradidit, & Petro dixit: *Tibi dabo claves regni Cœlorum.* Et *Pasce oves meas.* Constantinus M. donavit quidem Ecclesiæ Romanæ multa prædia, Phocas vero ambitionem Cyriaci Patriarchæ CPolitani compescuit, qui Episcopum Oecumenicum ſe jactabat; cæterum neuter horum Imperatorum Pontificibus dare potuit, quo ipse carebat, nimirum Jurisdictionem Ecclesiasticam.

Ab illa neminem ratio.

250. Obj. V. contra III. Conclus. Ratio. Forum conscientiæ est forum Dei. Sed in foro Dei Ecclesia non potest obligare. Ergo. P. m. Inferior non potest obligare in foro Superioris. Ergo. II. Ecclesia non potest judicare in foro conscientiæ. Ergo non potest obligare in foro conscientiæ. III. Qui potest præcipere ſub gravi, debet poſse privare gratia, & infligere pœnam inferni. Atqui Ecclesia non potest privare gratia, quæ est donum ſolius Dei: nec potest infligere pœnam inferni. Ergo. R. C. M. N. m. Ad *prob.* D. A. Non potest obligare præter, aut contra voluntatem Superioris, C. A. Juxta voluntatem Superioris, N. A. Deus vult, ut Ecclesiæ præcipienti obediatur; proin Prælati Ecclesiæ obligant in foro Dei, ut Ministri Dei. Ad II. C. A. N. C. Quamvis Ecclesia ignoret, an ſubditus operetur juxta vel contra conscientiam, ſubditus tamen in conscientia tenetur obtemperare. Ad III. D. M. Debet poſse privare gratia &c. primario, directe, & independenter a voluntate Dei, N. M. Secundario, indirecte, & dependenter a voluntate Dei, C. M. Et ſic dist. min. N. C. Potest Legislator ſupremus transgreſsoribus legum ministrorum ſuorum pœnam imponere ſibi reservatam, quam incurrit transgreſsor, quamvis legislator inferior illam non imponat.

Aut Scriptura eximit.

251. Obj. VI. contra IV. Concl. Authoritas Script. Christiani in Scripturis a mandatis hominum asseruntur liberi. Ergo non tenentur legibus Ecclesiæ. P. A. Imo. II. ad Cor. III. ait Apostolus: *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas.* Ad Galatas Cap. IV. *Non sumus ancillæ filii, sed liberæ: qua libertate Christus nos liberavit.* Ad Galat. Cap. V. *State, & nolite iterum jugo servitutis contineri* IIdo. I. ad Timoth. I. *Lex justo non est posita, sed injustis.* IIItio. I. ad Cor. VII. *Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum.* IVto. Ipse Christus ad Apostolos ait Lucæ Cap. XXII. *Reges Gentium dominantur eorum - - vos autem non sic.* Ergo potestas præcipiendi prohibita est Christianis. Vto. Christus Matth. Cap. XVII. ait: *Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii.* Ergo cum omnes justi sint filii Dei, liberi sunt a præceptis hominum. R. N. A. Ad I. R. Sermonem ibi esse de libertate Christiana, nimirum de liberatione a servitute peccati, & præceptorum cæremonialium Mosaicæ Legis. Ad II. Dicitur ibi, Justos amore justitiæ magis quam terrore pœnarum Legem Evangelicam observare. Ad III. Hortatur Apostolus, ut non postponamus servitium Dei, cujus pretio empti sumus, servitio hominum. Ad IV. Christus damnat ibi non qualecunque regimen, moderatum & Christianum, sed tyrannicum tantum, despoticum, ambitiosum, & charitati contrarium. Ad V. R. Imo. Pari ratione Protestantes tributum & steuras denegare poterunt suis Principibus, dicendo, filios esse liberos. R. IIdo. N. C. Christus loquitur ibi de filiis naturalibus Regum, ostenditque, se, utpote filium naturalem æterni Patris, Regis Regum, non teneri tributum solvere terreno Principi: quæ ratio minime pugnat pro filiis adoptivis Dei, id est, pro justis.

CON-

CONTROVERSIA VII.

AN ECCLESIA HABEAT POTESTATEM COACTIVAM, POSSITQUE IN REFRACTARIOS CENSURIS ALIISQUE POENIS ANIMADVERTERE, INVOCATO ETIAM, SI OPUS SIT, AUXILIO BRACHII SÆCULARIS?

CONTRA MARSILIUM, WICKLEFFUM, LUTHERUM ET JANSENIANOS.

Errores.

252. Ecclesiam nullam habere potestatem coactivam in refractarios, afseruit Sæculo IV. Marsilius Patavinus, cujus præter alios errores a Joanne XXII. proscriptos, celebris est propositio: *Nec Papa, nec tota Ecclesia congregata poteſt ullum hominem, quantumcunque malum, punire pœna coactiva, nisi habeat ab Imperatore poteſtatem.* Idem docuerunt Marcus Ant. de Dominis, & nuperus ſcriptor Presbyter Oratorianus De la Borde, Janſenianæ factionis Theologus, in Principiis de natura, diversitate, & limitibus utriusque potestatis, ſpiritualis & temporalis. Wickleffus quamvis Eccleſiæ potestatem excommunicandi non denegaverit, graviter tamen hac in re erravit, ut patet ex propositione XI. *Nullus Prœlatus debet aliquem excommunicare, nisi prius ſciat eum excommunicatum a Deo: & qui ſic excommunicat, ſit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.* Et XII. inter XLV. a Concilio Constantiensi damnatas: *Prœlatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel Concilium Regni, eo ipso traditor eſt Regis & Regni.* Protestantes cum Luthero & Calvino aliquam dumtaxat excommunicationis ſpeciem ac larvam admittunt, ad conservationem morum & disciplinæ, quæ juxta ipsos mere externa est, nec intus ligat. Docent enim per excommunicationem privari non poſſe hominem aliquo bono ſpirituali interno, ſed tantum externa consuetudine Eccleſiæ, ſive in politicis actionibus, ſive etiam in conventibus Ecclesiasticis ad Sacramenta & orationes publicas. *Excommunicationes*, ajebat Lutherus Artic. XXIII. inter damnatos a Leone X. *ſunt tantum externœ pœnœ, nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiœ orationibus.* Quin eo de-

mentiæ prolapsus est, ut diceret, excommunicationem optandam efse, eoquod a Catholicis dicatur efse medicinalis, & falutaris pœna. *Docendi funt Chriftiani*, ait Artic. XXIV. *plus diligere excommunicationem*, *quam timere*. Wickleffus jurisdictionem Ecclesiasticam penes fidelium communitatem, non penes folos primarios Pastores efse docuit Articulo XXX. *Excommunicatio Papæ, vel cujuscunque Prælati non eft timenda*, *quia eft censura Antichrifti.* Cui fuffragatur Quesnellus propositione XC. inter proscriptas a Clemente XI. in Bulla Unigenitus: *Ecclesia authoritatem excommunicandi habet*, *ut eam exerceat per primos Paftores*, *de consensu faltem præsumpto totius corporis.* Ex quo fequitur censuras Ecclesiasticas, ab Ecclesiæ Prælatis in refractarios latas, a Jansenianis proterve contemni tanquam injustas, eoquod Ecclesia Christi, nempe Janseniana, has censuras ratas non habeat, ut manifestum est ex variis Quesnelli propositionibus relate ad fensum authoris. XCI. *Excommunicationis injuftæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito noftro; nunquam eximus ab Ecclesia*, *etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi*, *quando Deo Jesu Chrifto*, *atque ipsi Ecclesiæ per charitatem affixi fumus.* XCII. *Pati potius in pace excommunicationem*, *& anathema injuftum*, *quam prodere veritatem*, *eft imitari S. Paulum: tantum abeft*, *ut fit erigere fe contra authoritatem*, *aut fcindere unitatem.* XCIII. *Jesus quandoque fanat vulnera*, *quæ præceps primorum Paftorum feftinatio infligit*, *fine ipsius mandato. Jesus reftituit*, *quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.*

253. Ecclesiam ad compescendos refractarios implorare non pofse auxilium brachii fæcularis, docebant olim Donatistæ in Africa, ut fcribit S. Augustinus in Libris contra litteras Parmeniani, Petiliani, & Gaudentii Donatistarum. Horum exemplum fecuti posteriorum temporum Novatores, Waldenses, Albigenses &c. Ecclesiam idcirco crudelitatis accusarunt. Joannes Hus propositione XIV. inter damnatas a Constantiensi ait: *Doctores ponentes*, *quod aliquis per censuram Ecclesiafticam emendandus*, *fi corrigi noluerit*, *fæculari*

culari

culari judicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc Pontifices, & Scribas, & Pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quemquam, ipsum sæculari judicio tradiderunt, & quod tales sint homicidæ graviores quam Pilatus. Et Lutherus Artic. XXXIII. *Hæreticos comburi est contra voluntatem Spiritus.* Easdem querelas in Galliis renovarunt Calviniani, & Janseniani. Verum neque hac in re sibi constant Novatores. Calvinus non antea quievit, quam Senatum Genevensem permoverit, ut Michaelem Servetum, Antitrinitariorum nostri temporis parentem flammis addiceret, moxque edito libro, cui titulus, *Defensio Orthodoxæ fidei*, errores Serveti confutavit, in quo fuse probat, Hæreticos jure gladii coercendos esse. Huic cum Sebastianus Castellio sub Martini Bellii nomine latens, libellum opposuisset, quo Hæreticorum causam agebat, Theodorus Beza Calvini Magistri sui sententiam tuendam suscepit, librumque de Hæreticis a civili Magistratu puniendis conscripsit; quo non solum propugnat Hæreticos a civili Magistratu capitali supplicio plecti posse, sed etiam hujus sententiæ suffragatores citat Lutherum in Postillis minoribus Domin. V. post Epiphaniam, Melanchtonem Lib. de Officio Principis, Brentium in libello de Republica bene administranda, Bucerum Enarratione in Cap. XII. S. Matthæi, Capitonem Lib. de jure Magistratus in Religionem &c.

Ecclesiæ potestatem coactivam probant Scripturæ

254. Conclusio I. Ecclesia potestatem habet coactivam, potestque in refractarios censuris animadvertere. Prob. Imo. Authoritate Scripturarum. Matth. XVIII. dicitur: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Ex quo sic argumentor cum Gregorio de Valentia Lib. de efficacia Excommunic. Ecclesiasticæ, Cap. II. Ecclesia ex concessione Christi erga refractarium ita se gerere potest, sicut erga ethnicum vel publicanum. Atqui erga illos ita se gerere solet Ecclesia, ut illis non communicet bona quædam spiritualia communium suffragiorum: neque etiam cum illis consuetudinem conversationis externæ habeat, quam

habet

habet cum suis membris. Ergo potest Ecclesia subditos suos refractarios eodem illo bonorum genere privare. Ergo potest illos excommunicare; cum excommunicatio nil aliud sit, quam censura Ecclesiastica privans baptizatum communione bonorum Ecclesiæ. Matth. XVIII. ait Christus ad Apostolos: *Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Quæ verba sunt generalia, atque ad omnia extendi debent, quæ bono Ecclesiæ regimini sunt necessaria; inter quæ certe est potestas coactiva, sicut in qualibet bene ordinata Republica politica.

Exempla Apostolorum.

255. Prob. II^do. Exemplo Apostolorum, qui hanc potestatem a Christo sibi concessam, atque ad successores suos transmittendam ob bonum Ecclesiæ, sæpius exercuerunt. Sic B. Paulus Corinthium incestuosum excommunicavit. I. ad Cor. Cap. V. ait: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam judicavi ut præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Dei nostri Jesu, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut Spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.* Dicitur autem *in interitum carnis*, quia, ut notant Origenes, Hilarius, Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus & Augustinus, tunc temporis dæmon excommunicatos vexare solebat etiam in corpore, variis scilicet morbis, & vulneribus, ut Gentiles recens ad fidem conversi visibilibus ac formidandis ejusmodi signis credibilia haberent, quæ audiebant de spiritali & invisibili excommunicationis pœna, eo magis horrenda, quo anima quam afficit, præstantior est corpore. Idem Apostolus, ut habetur I. ad Timoth. Cap. I. v. 20. Hymenæum & Alexandrum excommunicavit. Et II. ad Cor. Cap. XIII. scribit: *Prædixi, & prædico, ut præsens, & nunc absens, iis qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam si venero iterum, non parcam.. Ideo hæc absens scribo, ut non præsens durius agam, secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem.*

256.

Authoritas Patrum.

256. Prob. III. Authoritate PP. qui ſupponunt ſemper, ac pro certo atque indubitato habent, Eccleſiam habere hanc poteſtatem. S. Hier. Epist. LXVIII. ad Theophilum Alexand. *Quod ſuper nefaria hæreſi multam patientiam geris, & putas Eccleſiæ viſceribus incubantes tua poſſe corrigi lenitate, multis Sanctis diſplicet, ne dum paucorum pœnitentiam præſtolaris, nutrias pertinaciam perditorum, & factio robuſtior fiat.* Idem Epistola LIII. adverſus Vigilantium: *Miror, Epiſcopum, in cujus parochia Vigilantius eſſe Presbyter dicitur, acquieſcere furori ejus, & non virga Apoſtolica, virgaque ferrea confringere vas inutile, & tradere in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus fiat.* S. Augustinus Lib. de Correptione & Gratia, Cap. XV. *Paſtoralis neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare ab ovibus ſanis morbidam, ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam.* S. Innocen. I. in Epist. ad Concilium Carthaginense: *Præcidendum ergo id eſt, quod velut puro ſanoque corpori vulnus obrepsit, ne cum tardius abſtergitur, in ipſis pene viſceribus hujus mali non exhaurienda poſt ſentina conſidat. --- Avellendi ſunt longius, & ab Eccleſiæ procul removendi viſceribus, ne diutius multa occupans inſanabilis poſt error increſcat.*

Et praxis Eccleſiæ.

257. Prob. IV. Ex praxi antiquiſsima Eccleſiæ, quæ tum in Conciliis, tum extra illa, refractarios ac contumaces, præcipue autem hæreticos, Marcionem, Montanistas, Novatianos, Arianos, Nestorianos, Eutychetem, Theodorum Mopsuestenum, aliosque Eccleſiæ turbines ac procellas anathemate perculit. Atque hæc non modo ostendunt dari in Eccleſia potestatem coactivam, censuris animadvertendi in refractarios, verum etiam hanc potestatem eſse penes ſolos Superiores Eccleſiasticos, qui a Spiritu Sancto positi ſunt regere Eccleſiam Dei.

Excommunicatio graviſſima pœna eſt.

258. Conclusio II. Excommunicatio Christianis omnibus perquam metuenda est Prob. I^mo. Authoritate PP. Tertul. in Apologet. Cap. XXXIX. *Summum futuri judicii præjudicium eſt, ſiquis ita deliquerit, ut a com-*

communicatione orationis & conventus, & omnis ſancti commercii relegetur. S. Hilarius in Psal. CXVIII. *Qui ab Ecclesiæ corpore respuuntur, quæ Chriſti eſt corpus, tanquam peregrini & alieni a Dei corpore dominatui diaboli traduntur.* S. Hier. in Cap. VI. Oseæ: *Sicut olim de Paradiso Adam, ſic modo iſti de Ecclesia ejiciuntur.* S. Greg. Nyssenus Orat. in eos qui ægre ferunt reprehensiones: *Si haberes oculos apud animæ eſsentiam, oſtendiſsem tibi, qui a communione abactus es, ſpeciem condemnati graviſsimis vinculis cervice depreſsa, nullum membrum liberum aut ſolutum habentis. Atque utinam cum vita ſupplicium terminaretur! Nunc autem, ſi quid hic malum contigerit, & mors repente tanquam fur advenerit, ſcias tibi, quæ illic ſunt, eſse clausa.* S. Crysost. Hom. IV. in Epist. ad Hebr. *Nemo contemnat vincula Eccleſiaſtica: non enim homo eſt, qui ligat, ſed Chriſtus, qui nobis hanc poteſtatem dedit, & Dominus fecit homines tanti honoris.* S. Aug. Tract. XXVII. in Joan. *Nihil ſic debet formidare Chriſtianus, quam ſeparari a corpore Chriſti. Si enim ſeparatur a corpore Chriſti, non eſt membrum ejus; ſi non eſt membrum ejus, non vegetatur ſpiritu ejus.*

259. Prob. II. Ratione. Jlla pœna est Christianis omnibus perquam metuenda, quæ eos privat orationibus & ſuffragiis, quæ ab Ecclesiæ ministris ex peculiari Ecclesiæ intentione fiunt. Si enim Stephani oratio multum profuit Saulo, quanto magis cuilibet Christiano proderit oratio totius Ecclesiæ. Atqui talis pœna est excommunicatio. Ergo. Adde, quod si excommunicatio non eſset grave malum, Apostoli, & Ecclesia primis ſtatim ſæculis refractarios non excommunicaſsent, ſperantes, eos magnitudine mali deterritos ad officium rediturος. Neque ex eo, quod excommunicatio ſit pœna medicinalis, ſequitur eſse optandam, ut insanire libuit Luthero. Quamvis enim ſit medicina, est tamen ſimul gravis pœna: neque amputatio brachii, vel pedis ab aliquo prudenter desiderari potest, licet ea in aliquo casu, ne malum ulterius ſerpat, medicina vocari poſsit.

260.

Invocatio- nem brachii sæcularis approbant Patres.

260. Conclusio III. Ecclesia adversus refractarios invocare potest auxilium brachii sæcularis, vel tribunalium laicorum, quæ gravibus pœnis, pro gravitate delicti, juste & licite animadvertere possunt in refractarios, & contemptores potestatis spiritualis, & Ecclesiasticæ. Prob. Conclusio I^mo. Authoritate PP. S. Greg. Nazianzenus Orat. XLVI. Nectarium CPolitanum ita alloquitur. *Nunc tua numeris omnibus absoluta virtus excitetur, ac Imperatorem doceat, nihil ex reliquo ejus erga Ecclesias studio rediturum esse utilitatis, si tale malum ad sanæ fidei eversionem prævaleat.* S. Hier. Lib. I. adversus Ruffinum, Cap. III. scribit: *Imperatorum scripta, quæ de Alexandria & Ægypto Origenistas pelli jubent, me suggerente dictata sunt.* S. Aug., Possidius, & Alipius Episcopi Africani petierunt sæpius ab Imperatoribus leges pœnales, præsertim contra Donatistas & Pelagianos, ut metu pœnarum excitati, oculos mentis ad fidei lumen aperirent. A. C. 401. Africana Synodus Legatos suos hanc ab Imperatore postulare gratiam jussit, ut Episcopus Donatista Clericum ordinans, & ordinatus, decem pendant auri libras: *Ut hoc saltem terrore a Schismatica vel hæretica pravitate desistant, qui consideratione æterni supplicii emendari, corrigique dissimulant.*

Praxis Ecclesiæ.

261. Prob. II^do. ex praxi Ecclesiæ & Imperatorum. Sæculo III. Patres Concilii Antiocheni, quod Paulus Samosatenus Synodali judicio depositus Episcopalem sedem deserere nollet, gratia & opibus fretus Zenobiæ Palmyrenorum Reginæ, Aureliani Imperatoris Ethnici auxilium implorarunt, qui Paulum Antiochia ejici, iisque domum Episcopalem tradi jussit, quibus Itali Christianæ Religionis Antistites, & Romanus Episcopus scripserint concedendam, ut refert Eusebius Lib. VII. Hist. Eccles. Cap. XXIV. Sæculo IV. V. VI. aliisque, Ecclesia Imperatores Constantinum, Constantem, Valentinianum, Theodosium utrumque, Honorium, Marcianum, Justinianum &c. rogare non destitit, ut Sacerdotali sententiæ Imperialem jungerent; quæque in Conciliis Episcoporum saluberrime sancita fuerant,

con-

contra Arianos, Donatistas, Manichæos, Pelagianos, Nestorianos, Eutychianos, ipsi ut defensores Ecclesiæ Imperiali authoritate tuerentur. Hinc in corpore Juris Civilis plurimæ leges inveniuntur ab Imperatoribus latæ, quibus pœna infamiæ, capitis, exilii, deportationis ad metalla in hæreticos ſtatuuntur.

Et ratio. 262. Prob. III^{tio} Ratione. Si Ecclesia non poſset per invocationem brachii ſæcularis efficaciter procurare, ut ſententia excommunicationis, quam jure ſuo in refractarios tulit, executioni mandaretur, non ſatis foret illi de authoritate provisum in ordine ad finem ſpiritualem, quem in gubernando & coercendo habet ſibi propositum. Ut enim hunc finem aſsequi poſsit Ecclesia, neceſse est ſpiritualem illam authoritatem temporali quoque potestate roborari, qua refractarii & reluctantes obtemperare compellantur.

Argumenta contraria refutantur.

Perperam objicitur infirmitas argumenti 263. Obj. I. contra I^{mam} Concl. Infirmitas argumenti ab exemplo Pauli petiti. Ex pœna, qua Apoſtolus in Corinthium incestuosum, Alexandrum & Hymenæum animadvertit, non ſequitur in Ecclesia dari Jurisdictionem vere ac proprie talem, ſed tantum potestatem Oeconomicam. Ergo. P. A. Etiam Patres familias præcipiunt liberis, ſuntque naturales judices circa contentiones liberorum: poſsunt proles a conſpectu ſuo arcere, easque a communi mensa removere, quin tamen idcirco habere dicantur jurisdictionem vere ac proprie talem. Ergo a pari. R. N. A. Ad *prob.* C. A. N. C. Eadem potestas, quæ intra domesticos parietes restricta, paterna & œconomica dicitur, extensa in integrum populum, vera ac proprie dicta Jurisdictio vocatur: qua ratione etiam lex a decreto domestico differt.

Authoritas Patrum. 264. Obj. II. Authoritas PP. S. Chrysost. Serm. de Anathemate ſcribit: *Aut anathematizas viventem, aut mortuum: Si mortuum, impie agis; quia jam ſub jure humano non exiſtit, ſed Domino ſuo ſtat, vel cadit. Si vi-*

vum

vum, impie etiam agis; nam eum, qui ad bonum converti potest, abscindis. II^do. Idem Lib. II. de Sacerdotio scribit: *Christianis minime omnium licet peccantium lapsus vi corrigere. Exteri quidem Judices, cum facinorosos homines legem transgressos fuisse deprehenderint, magna se præditos authoritate ac potestate ostendunt, eosdemque vel invitos, suos ipsorum mores mutare cogunt: Hic vero non vim adferre, sed suadere tantum oportet, atque hac ratione meliorem efficere, quem emendandum susceperis. Neque enim nobis facultas tanta a legibus data est, ad delinquentes coercendos.* III^tio. Idem eodem libro: *Neque enim homini licet tanta cum authoritate homines curare, quanta oves Pastor curat. Hic enim liberum est vincire, & a pabulo arcere, & urere, & secare: cum illic medicinæ, ac curationis suscipiendæ facultas posita minime sit in illo, qui medicinam adhibet, sed in eo tantum, qui laborat.* IV^to. S. Bernandus Lib. I. de Consideratione ad Eugenium ait: *Non monstrabunt, qui hoc dicent, ubi aliquando quispiam Apostolorum Judex sederit hominum.* Ergo. R. ad I^mum. S. Chrysost. disertis verbis dari in Ecclesia potestatem excommunicandi asserit Hom. XVII. in Matthæum, Hom. IV. in Epist. ad Hebr. & Homil. LXX. ad populum Antiochenum. Quare l. c. iis solis hanc potestatem denegat, qui nulla sunt authoritate conspicui in Ecclesia, & nihilominus anathema in filios Ecclesiæ jaculari præsumunt. Nimirum eo tempore, quo S. Chrysostomus sermonem hunc Antiochiæ conscripsit, populus duas in factiones scissus erat, aliis Flaviano, aliis Paulino faventibus, adeo ut calore partium exasperati sibi mutuo anathema dicerent. Ad II. R. S. Chrysostomum hic agere de potestate Sacerdotali in foro conscientiæ secreto, seu in tribunali pœnitentiæ. Eadem est responsio ad III. ubi S. Doctor notat, inter Pastorem ovium rationalium & irrationalium hoc discrimen intercedere, quod pastor irrationalium versetur circa morbos ovium naturales, easque sanare possit, etiamsi illæ nolint: contra Pastor ovium rationalium, quia versatur circa morbos ovium volun-

voluntarios, non poſsit curare oves, nisi ipsæ velint; ideoque difficiliorem eſse hujus, quam alterius pastoris provinciam. Ad IV. S. Bernardus tantum aſserit, non decere Pontificem de terrenis rebus judicare, ut patet ex iis, quæ mox ſubjungit: *Ergo in criminibus, non in poſseſsionibus poteſtas veſtra. Quoniam propter illa, & non propter has accepiſtis claves regni cœlorum.*

At ratio. 265. Obj. III. Ratio. Christus non dedit Ecclesiæ potestatem, quæ magis est ad destructionem, quam ædificationem, & crudelitatem Christiano ſpiritu indignam ſapit. Atqui talis est potestas coactiva per censuras. Ergo. P. m. Excommunicatio tradit hominem Satanæ, eumque privat orationibus fidelium. Ergo tendit ad destructionem, & crudelitatem ſapit. *Confirm.* Imo. Prælati Ecclesiæ ſunt homines, qui abuti poſsunt hoc gladio, ſicque innumera mala in rempublicam invehere. Ergo dicendum est, hanc potestatem non fuiſse eis a Christo traditam. *Conf.* IIdo. Christus non venit, ut judicet mundum; ſed omnem pœnam in orbem alterum differt. Ergo etiam Ecclesia contumaciam ſubditorum ſoli Deo puniendam debet relinquere. R. C. M. N. m. Ad *prob.* D. A. Hominem tradit Satanæ in interitum carnis, C. A. In interitum Spiritus, ſaltem per ſe, & ex intentione Ecclesiæ, N. A. & C. Censurarum finis est fidelium utilitas, ut ſic cogantur declinare a malo, & facere bonum. Quod ſi autem excommunicationem quis contemnens, pœnitentiam agere detrectet, excommunicatio tali non erit medicina, ſed lethiferum venenum, idque malo ſuo, ac contra intentionem Ecclesiæ, quæ quamvis illum ad tempus privet ſuffragiis & precibus fidelium, ſalutem tamen illius ardenter desiderat, hancque pœnam inffligit, ut resipiscat. Ad Imam *conf.* C. A. N. C. Siquis hac in re contigeret abusus, qui tamen facile ſupponi non debet, refundere illum non oportet in Christum, & Ecclesiam, ſed in aliquos Prælatos, ob quorum culpam privari non potest Ecclesia hac potestate tam neceſsaria ad fideles in officio continendos. Profecto si quid huic adversariorum argumento roboris ineſset, ſequeretur

retur neque laicis tribunalibus potestatem coactivam temporalem a Deo concessam esse. Ad II[dam] *conf.* R. Quamvis Christus in primo suo adventu Medici potissimum partes peregerit, splendidam tamen sæpius de impiis vindictam sumpsit in hoc sæculo, ut patet ex eversione Urbis Jerosolimitanæ, & Judæorum per totum orbem dispersione &c. Pharisæorum perfidiam sæpius increpuit, ut testantur Evangelia, voluitque refractarios ac rebelles erga Ecclesiam haberi pro ethnicis, & publicanis, atque e sinu Ecclesiæ ejici, ut praxis testatur Apostolica.

266. Dices I. Excommunicatio vel est inutilis, vel est noxia. Ergo Ecclesia non accepit a Christo potestatem excommunicandi. P. A. Excommunicatio vel destruit meritum excommunicati, vel non destruit? Si destruit; est noxia & abominanda instar peccati: si non destruit, nullam coram Deo infert vim excommunicato ad mutandam animi sententiam. Ergo est inutilis. *Conf.* In spiritualibus bonis nemo læditur, nisi a se ipso. Ergo iis per Ecclesiam privari non potest. R. N. A. Ad *prob.* R. I[mo.] Argumentationem illam esse huic persimilem: Vel restituisti ablata, vel non? Si non restituisti; retines aliena: si restituisti; saltem abstulisti aliena. Ergo quidquid respondeas, furtum commisisti. R. II[do.] N. A. vel potius suppositum, quod in excommunicando præsumatur meritum. Ergo per excommunicationem tolli nequit quod non præcessit: neque relinqui potest instar Entis positivi non Ens, quod in rerum natura non existit. Atque hic loquimur de justa excommunicatione, qualis ordinarie supponi debet, si ab Ecclesiæ Prælatis feratur. Ad *conf.* D. A. Nemo læditur nisi a se ipso, hoc est, nisi voluntarie causam dederit, C. A. Nisi ipse consentiat, & se ipsum velit privare bonis spiritualibus, N. A. & D. C. Ergo per Ecclesiam non potest privari bonis pure internis, qualis est fides, C. C. Bonis spiritualibus exterioribus, nempe suffragiis & orationibus fidelium, N. C.

267.

267. Dices II. Ecclesia non potest cogere voluntatem, quæ est potentia libera. Ergo non habet potestatem coactivam. R. Imo. Neque respublica politica potest cogere voluntatem. Ergo neque respublica politica habet potestatem coactivam. R. II. D. A. Ecclesia non potest cogere voluntatem coactione physica, C. A. Coactione morali, quæ non tollit libertatem; cum illa actio sit, & dicatur voluntaria ac libera, N. A. & Cons.

268. Dices III. Ecclesia sæpe implorat erga refractarios auxilium tribunalium laicorum. Ergo ipso facto ostendit se non habere potestatem coactivam. P. C. Ad potestatem coactivam, seu Jurisdictionem requiritur jus gladii. Atqui Ecclesia non habet jus gladii. Ergo non habet jurisdictionem. R. C. A. N. C. Ad *prob.* N. M. Jus gladii requiritur ad merum imperium, non vero ad Jurisdictionem, quæ in genere spectata est potestas per actum externum coercendi transgressores legum. Utrum vero illa coercitio fieri debeat per censuram Ecclesiasticam, vel per actionem violentam, qua corpora torquentur, non pertinet ad rationem Jurisdictionis genericam, sed ad differentiam specificam Jurisdictionis Ecclesiasticæ, & Civilis. Quare Jurisdictio Ecclesiastica est vere ac proprie dicta Jurisdictio, quia Ecclesia per se gladio spirituali in refractarios animadvertit, estque longe amplior sæculari & politica; Reges enim & Imperatores eos quos patria pellunt, non toto orbe exules & extorres reddunt. Contra Oecumenicis Conciliis, Nicæno præeunte, sic statuentibus, excommunicatus ab uno Episcopo in communionem fidelium non recipitur ab aliis Catholici orbis Episcopis, nisi necessitate urgente, & præstita cautione, quod Ecclesiæ sit satisfacturus. Vide Eusebium Amort in Vindiciis Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Authoritas Scripturarum.

269. Obj. IV. contra III. Concl. Authoritas Script. Invocatio brachii sæcularis adversus refractarios est contraria Evangelio. Ergo. P. A. Imo. Christus Matth. Cap. XVIII. eos qui Ecclesiam non audierint, jussit haberi pro ethnicis & publicanis, non autem ut gravi

pœna

pœna afficiantur a tribunali laico. II^do. Lucæ Cap. XI. Apostolis cupientibus ignem vocare de cœlo ſuper Samariam Christus ait: *Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis.* III^tio. Matth. Cap. XIII. dicitur: *Sinite utraque creſcere usque ad meſſem. - - - Bonum ſemen hi ſunt filii regni. Zizania autem, filii ſunt nequam.* IV^to. Joan. Cap. XVIII. Christus ait Petro: *Mitte gladium tuum in vaginam.* *Conf.* I. Apostoli nunquam brachium ſæculare adversus refractarios implorarunt. *Conf.* II. I. ad Cor. Cap. XI. ait Apostolus: *Nam oportet & hæreses eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant.* R. N. A. Ad I. R. Christus l. c. nec præcipit, nec prohibet refractarios puniri: in veteri autem Testamento Deuteron. XVIII. Deus præceperat falsos prophetas interfici. Et Deuter. Cap. XVII. dicitur: *Qui autem ſuperbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino, & decreto judicis, morietur homo ille.* Ad II. Samaritæ non erant Christiani, & ideo compellendi non erant ab Apostolis: at vero refractarii, per baptismum in Ecclesiam ingreſsi, ſunt ſubditi Ecclesiæ. Præterea Jacobus & Joannes non tam zelo animarum, quam amore vindictæ ignem de cœlo mitti volebant: Ecclesia vero zelo animarum, quas perduelles hæretici pervertunt, eos persequitur, ut ipsi ad agnitionem plenam veritatis perveniant, aut ſaltem moriendo prosint qui non profuerunt vivendo. Ad III. R. Nomine zizaniorum non tam hæreticos, quam malos homines venire; ibique a Christo prohiberi tantum, ne boni omnes malos ubique conentur exstirpare; quia id fieri non poſſet ſine detrimento bonorum, cum aliqui mali vel non ſint ſatis noti, vel bonis quandoque fortiores. Quare parabola illa ſolum docet, nunquam futurum ad finem usque ſæculorum, ut omnes mali eradicentur. Ad IV. Petrus privata authoritate gladio usus fuit, ideoque Christus noluit illum precipiti impetu extra vocationis ſuæ metam ruere, aut hanc infamiam apud Judæos ſubire, quasi pro Evangelii ministris ſicarios aleret. Ad I^mam *conf.* N. C. Primis Ecclesiæ ſæculis Imperatores persequebantur Christianos; ideoque Apostoli, &

Eccle-

Ecclesiæ Prælati non poterant ad illos confugere, tanquam fidei protectores. Ad II^{dam} *conf.* N. C. Verbis illis Apostolus non precipit ut hæreses ſeminemus, vel foveamus; ſed docet, posita nequitia diaboli, natura hominis ad malum prona, atque insuper accedente divina permiſsione, multas hæreses eſse ſuscitandas.

Fidei natura. 270. Obj. V. Ratio. Fides est donum Dei. Ergo nemo ad eam compelli potest. II$^{do.}$ Fides est libera. Ergo. R. Ad I. D. A. Fides est donum Dei, ita tamen ut ſimul ſit etiam actus liberi arbitrii, a Deo moti & excitati ad credendum, C. A. Aliter, N. A. & Consec. Etiam castitas & continentia ſunt donum Dei; nihilo tamen minus adulteri & fornicatores jure puniri poſſunt. Ad II$^{dum.}$ D. A. Fides est libera, id est, nullus neceſsitate tollente liberum arbitrium adigitur ad credendum, C. A. Nullus obligatur ad credendum, N. A. Quemadmodum puniuntur qui peccata committunt, quamvis ipsis liberum fuerit ea perpetrare vel omittere: ita etiam pœna digni ſunt, qui contra præceptum Domini non credunt, licet liberi ſint libertate indifferetiæ ad credendum vel non credendum.

Paritas. 271. Obj. VI. Paritas. Ecclesia tolerat Judæos, neque contra illos invocat auxilium brachii ſæcularis ob eorum pertinaciam in ſuis ſuperstitionibus. Ergo multo magis tolerare deberet hæreticos, & excommunicatos. R. C. A. N. C. Disparitas est, quia Judæi non ſunt ſubditi Ecclesiæ, neque ordinarie fideles pervertere nituntur. Contra hæretici, quamvis ſint extra Ecclesiam, a qua ſe turpiter ſepararunt, ſunt ſubditi Ecclesiæ, quam per baptismum ingreſsi ſunt, & fideles veneno ſuo inficere conantur.

Aut Ecclesiæ crudelitas. 272. Obj. VII. Crudelitas. Si non Evangelio, ſaltem mansuetudini Ecclesiæ repugnat invocare contra hæreticos & excommunicatos auxilium brachii ſæcularis, eosque ſaltem indirecte, & per alios, innumeris malis, & ſæpe etiam morte afficere. *Conf.* I$^{mo.}$ S. Martinus Turonensis ſæculo IV. graviter redarguit Idacium & Ithacium Hispaniæ Episcopos, quod mortem Priscilliani apud Maximum Imperii usurpatorem procuraſ-

curaſsent, ut refert Sulpitius Severus Lib. II. Hiſt. Sacræ. *Conf.* IIdo. Experientia ostendit, pœnis etiam temporalibus parum profici apud hæreticos. Ergo. R. N. A. Ecclesia crudelis foret, si lupis magis quam ovibus parceret. Audiendus hac de re S. Aug. qui Epist. CLXXXV. alias L. Cap. VIII. ad Bonifacium ſcribit, Ecclesiam non velle quidem hæreticum occidi; tamen ſicut domus David non potuit habere pacem, nisi Absolon extingueretur, & David pace regni mœrorem mortis filii consolatus est; ſic cum ex legibus Imperatorum contra hæreticos ſequitur aliquorum mors, *Eccleſia dolorem materni cordis lenit ac ſanat tantorum liberatione populorum.* Et S. Leo M. Epist. XCIII. ad Thuribium: *Etsi Sacerdotali contenta judicio* (Ecclesia) *cruentas refugit ultiones, ſeveris tamen Chriſtianorum Principum conſtitutionibus adjuvatur, dum ad ſpirituale non nunquam recurrunt remedium, qui timent corporale ſupplicium.* Ad Imam *conf.* R. Episcopi illi digni erant reprehensione Imo. quia causam Ecclesiasticam ad Imperatorem detulerunt, admiſsa appellatione Priscilliani ad Cæsarem. IIdo. Quia ipsi illi Episcopi officium accusatoris in causa ſanguinis aſsumpserunt. Ad IIdam *conf.* Resp. & noxiam lenitatem apud obstinatos, & nimium rigorem obeſse, quo magis exasperari ſolent refractarii. Experientia ostendit moderatis pœnis ſæpe obstinatos expugnari, & obsequium ab illis elici. Ipse S. Augustinus testatur Epist. XCIII. alias XLVIII. ad Vincentium, plurimos hæreticos ætate ſua, metu pœnarum, ad Ecclesiam Catholicam rediiſse.

CONTROVERSIA VIII.

AN ECCLESIA POSSIT HABERE DOMINIUM TEMPORALE, SEU POTESTATEM POLITICAM?

CONTRA ARNALDISTAS, WALDENSES, WICKLEFFITAS, PROTESTANTES.

273. Arnaldus Brixiensis, Petri Abailardi discipulus, teste Ottone Frisingensi Lib. I. de Gestis Friderici, Cap. XX. docuit ſæculo XII. nec Clericos pro- *Errores.*

proprietatem, nec Episcopos regalia, nec Monachos posſeſsiones habentes aliqua ratione ſalvari poſse: cuncta hæc Principis eſse, & ab ejus beneficentia in usum tantum laicorum cedere oportere. Eadem fuit doctrina Pauperum de Lugduno, ſive Waldensium, & Joannis Wickleffi, cujus Articuli a Constantiensi Concilio damnati ſic habent. XXXVI. *Papa cum omnibus Clericis ſuis, poſseſsiones habentibus, ſunt hæretici, eoquod poſseſsiones habeant, & consentientes eis, omnes videlicet Sæculares Domini, & cæteri laici.* XXXIX. *Imperator, & Domini Sæculares ſunt ſeducti a diabolo, ut Ecclesiam ditarent bonis temporalibus.* Eundem renovarunt errorem Joannes Hus, Lutherus, & Calvinus, eorumque ſectatores, Melanchton, Goldastus, Coccejus, Struvius, Vitriarius, Pfeffingerus, Puffendorffiius, Jägerus, aliique Protestantes, quibus præpingues Germaniæ Episcopatus & Abbatiæ orexin excitant, & ſalivam movent. In præsenti controversia non disceptabimus de jure, quo Romanus Pontifex, cæterique Episcopi & Prælati bona temporalia, regiones & urbes poſsident; res enim infiniti laboris eſset, forentque tabularia omnia Principum Ecclesiasticorum excutienda: ſed hoc unum examinabitur, an fas ſit Ecclesiæ poſsidere bona temporalia, ſive an Politica potestas cum Ecclesiastica conjungi poſsit, ſalvis Evangelii, & conscientiæ legibus.

Ecclesia eſt capax dominii temporalis.

274. Conclusio. Ecclesia valide ac licite habere potest dominium temporale, atque exercere potestatem politicam, a Principibus ſibi conceſsam. Prob. I$^{mo.}$ negative. Ecclesia nec jure naturali, nec divino positivo redditur incapax dominii temporalis. Ergo. II$^{do.}$ positive. Potestas Ecclesiastica ſtare potest in eodem ſubjecto cum potestate politica. Ergo. P. A. Ex una parte utraque potestas tam politica quam Ecclesiastica est a Deo, atque utraque est laude digna: ex altera parte utraque hæc potestas in eadem persona ſæpius conjuncta fuit tam in lege naturæ quam ſcripta, ut patet in Melchisedech Sacerdote Altiſsimi & Rege Salem, in Abrahamo, Jacobo, Moyse, Heli, Juda Matathiæ filio, Jonatha, Simone Macchabæis. Ergo utra-

que

que potestas in eadem persona dari potest. *Confirm.* Idem Rex præesse potest armatis & togatis: Unus Rex gubernare potest duo regna. Ergo etiam eadem persona habere potest dominium spirituale & temporale.

Argumenta contraria refutantur.

Cui non adversantur Scripturæ.

275. Obj. I. Authoritas Script. Ecclesia est jure divino positivo incapax dominii temporalis. Ergo. P. A. I^mo. Josue Cap. XIII. dicitur: *Tribui autem Levi non dedit possessionem: quia Dominus Deus Israel ipse possessio ejus, ut locutus est illi.* Ergo neque Ecclesia, quæ Tribui Levi in Sacerdotio successit, debet habere possessionem. II^do. Lucæ Cap. XXII. ait Christus Apostolis: *Reges gentium dominantur eorum. - - Vos autem non sic.* III^tio. Matth. X. *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via, neque duas tunicas.* IV^to. Matth. Cap. VI. *Nolite solliciti esse in crastinum.* V^to. II. ad Timoth. Cap. II. *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* VI^to. I. ad Timoth. Cap. VI. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* VII^mo. Act. Cap. VI. dixerunt Apostoli: *Non est æquum nos derelinquere Verbum Dei, & ministrare mensis.* R. N. A. Ad I. Tribui Levi non assignata fuit pars propria & separata a reliquis Tribubus, ut omnes Tribus Levitas permixtos haberent, a quibus legem Dei docerentur; præcepit tamen Deus, ut singulæ Tribus de suis possessionibus darent urbes, suburbana, & decimas. Præterea Heli, & Macchabæi fuerunt de Tribu Levi, Summi Sacerdotes simul & Principes populi. Ad II. Christus non qualecunque regimen ibi prohibet, sed violentum & tyrannicum. Ad III. Juxta Chrysostomum, aliosque Patres, Apostoli eo tantum tempore præcepto illo obligabantur, quo ante passionem Christi missi sunt in vicina

loca ad prædicandum, ut ſic excitarentur ad fiduciam in ſolo Dei auxilio ponendam: præcipue cum tunc temporis Apostoli neque pauperum, neque Ecclesiarum curam haberent. Post mortem Christi vero exeuntes in universum orbem non timuerunt quandoque accipere ſtipendia temporalia, quemadmodum in Actis Apostolorum legimus Paulum ad Gentiles ſe contuliſse, accepta ab Ecclesiis pecunia pro ſua ſustentatione. Ad IV. Jllo textu non omnis damnatur rerum temporalium cura, ſed nimia tantum ſollicitudo. Certe Judas Apostolici Collegii procurator loculos habuit pro futuris & præsentibus neceſsitatibus: & Paulus juſsit in Sabbatho collectas fieri, indigentibus alio tempore distribuendas. Ad V. R. I^mo. Quomodo igitur Episcopi Protestantium in Anglia & Suecia Principes eſse poſsunt Ecclesiastici ſimul & Politici? An utraque potestas conjungi potest in Episcopo Protestantico, minime autem in Catholico? R. II^do. Apostolum non vetare, ne quis negotia tractet ſæcularia debita cum moderatione, præcipue si major Dei gloria, aut Ecclesiæ utilitas id exigat; ſed nimiam ſollicitudinem a Deo distrahentem excludere. Ad VI. Eadem datur responsio, quæ prius. Præterea Apostolus l. c. de omnibus generatim Christianis loquitur; cur ergo Protestantes ſolis neceſsariis contenti, ſe divitiis non abdicant? Ad VII. N. C. Apostoli pro tanta fidelium multitudine pauci erant, curaque temporalium impediebantur a prædicatione Verbi Dei: quæ ratio non pugnat pro Episcopis, qui multos habent officiales & ministros. Dein Diaconi ab Apostolis constituti, qui curam pauperum gerebant, certe personæ erant Ecclesiasticæ, divino cultui mancipatæ.

276. Dices I. Dignitates ſæculares, magnæque divitiæ magnas requirunt curas a Dei ſervitio alienas. Ergo illæ ſunt Ecclesiasticis personis impedimento. *Conf.* Tonsurandus dicit: *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.* Ergo Ecclesiastici habere non poſsunt dominium temporale, ſiquidem verbis ſuis ſtare velint. R. D. A. Requi-

quirunt curas a Dei ſervitio alienas, si modo debito ſecundum Christianæ prudentiæ leges ad Dei ſervitium dirigantur, N. A. Si modo indebito, ex noxia divitiarum cupiditate, C. A. N. C. Ad *conf.* N. C. Tonsurandus per illa verba vult tantum ſpecialiter divino cultui ſe mancipare, ſpemque ſuam non tam in bonis fortunæ ponere, quam in Deo hujus fiduciæ remuneratore.

277. Dices II. Saltem ſæcularis potestas Ecclesiasticæ conjuncta repugnat exemplo Christi & Apostolorum. Ergo non convenit illa Ecclesiæ Prælatis, qui ſpeciali modo repræsentant Chriſtum & Apoſtolos. *Conf.* Evangelium nos docet, paupertatem præponendam eſſe divitiis. Ergo Prælati deberent hanc perfectionem Evangelicam ſectari. R. Imo. Etiam matrimonium repugnat exemplo Christi. Ergo Præconibus Protestanticis, qui ſpeciali modo Christum repræsentare deberent, cum ſe Ministros Ecclesiæ dicant, ineundum non foret matrimonium. R. IIdo. D. A. Repugnat exemplo Christi, ita tamen ut hoc Christi exemplum nullum importet præceptum, C. A. Ut importet præceptum, N. A. Ad *conf.* C. A. D. C. Ergo Prælati deberent hanc perfectionem Evangelicam ſectari, ſi ſibi ſolis viverent, C. C. Si etiam ſubjecto gregi vivant, N. C. Experientia oſtendit, ſæpe impoſsibile eſse, ut is præclare agat, Deique cultum amplificet, qui facultatibus deſtituitur. Quare non eleganter minus quam vere ſcripsit Æneas Sylvius, postea Pius II. in responsione ad Epistolam Martini Meieri Cancellarii Moguntini. *Quanto potentior hæc Sedes* (Romana) *erit, tanto Moguntinus tuus tutior erit, tanto cæteri Episcopi liberiores, tanto hæretici depreſsiores habebuntur. - - - Tu ergo, qui exemplo primitivæ Ecclesiæ pauper Sacerdotium optas, debes plebem cum eo pauperem velle, & in utroque ſtatu priſtinos imitari mores, ne claudicare videaris. Aut igitur & Clerum & populum cum majoribus mendicare jube, aut cum ſæculo noſtro divitem utrumque eſse ſine.* Vide Ignatium Schwarz in Collegiis Historicis, Parte VII. Quæst. I.

278. Obj. II. Authoritas PP. Ipsi Patres agnoverunt politicam potestatem male conjungi cum Eccle- **Patres.**

siasti-

siastica. Ergo. P. A. S. Bernardus Lib. II. de Consider. ad Eugenium III. Papam ſcribit: *Apoſtolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi usurpare aude aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolus dominatum: forma Apoſtolica hæc eſt, interdicitur dominatio, indicitur miniſtratio.* II$^{do.}$ S. Nicolaus I. Epist. ad Michaelem Imp. CPolitanum affirmat, fuiſse quidem ante Christi adventum quosdam Reges ſimul atque Pontifices; at Christum verum Regem atque Pontificem hæc disjunxiſse. *Cum ad verum*, inquit, *ventum eſt, ultra ſibi nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit.* R. N. A. Ad I^{mum} D. A. Et his verbis indicat, Pontificem qua talem ſecundum id quod habet ex institutione Christi, non debere ovibus dominari, ſed eas pascere, C. A. Pontificem, ut est Princeps politicus, N. A. Distinctio desumitur ex contextu; nam paulo ante dixerat S. Doctor: *Eſto, ut alia quacunque ratione hæc tibi vendices, ſed non Apoſtolico jure: nec enim ille dare quod non habuit, potuit.* Jllud prætera certum est, quod S. Bernardus graviſsimis verbis, ut par erat, in Arnaldum Brixiensem invectus ſit. Cumque Eugenius III. excitata ab Arnaldistis ſeditione Roma pulsus fuiſset, Romanos data Epistola increpavit, & Conradum Imperatorem hortari non destitit, ut Pontificem in integrum restitueret, compreſsa rebellium factione, qui politicum illius dominatum excuſserant. Ad II^{dum} D. A. Et his verbis Nicolaus indicat, Pontifici non competere imperium totius orbis, C. A. Non competere imperium alicujus provinciæ, ſubdist. Ratione Pontificatus, C. Ex alia ratione aut justo titulo, v. g. emptionis, aut donationis &c. N. A. Eo tempore, quo hæc ſcripsit S. Nicolaus, Romana Ecclesia jam diu erat in pacifica poſseſsione Exarchatus Ravennatensis, Ducatus Romani, aliarumque provinciarum, quarum imperio ſe nunquam Nicolaus abdicavit. Quod si dicta Patrum aut Pontificum objiciantur ſæculo VIII. anteriorum, ex illis nihil evincitur; cum ante ſæculum VIII. nec Romana Sedes, nec

aliqua

aliqua alia Ecclesia in Galliis aut Germania temporale dominium obtinuerit.

279. Obj. III. Ratio. Politica potestas Ecclesiasticæ conjuncta confusionem parit regnorum, alitque discordias laicos inter & Ecclesiasticos. Ergo jure naturali Ecclesia est incapax dominii politici. P. A. Multa exorta sunt bella, eaque gravissima ob dominium temporale Episcoporum sub Henrico IV. & V. aliisque Imperatoribus. Ergo. *Conf.* Ipsi Pontifices Romani agnoverunt, temporale dominium Episcoporum plus afferre Reipublicæ nocumenti, quam commodi. Ergo. P. A. Sæculo XII. Paschalis II. ob cruenta dissidia Sacerdotium inter & Imperium Henrico V. Imperatori resignavit omnium Ecclesiarum regalia, ea lege, ut Imperatores in Episcopatuum investituras sese amplius non immitterent. Unde Episcopales reditus in posterum solis constare oblationibus, & privatis hæreditatibus voluit, addita ratione: *Oportet Episcopos sæcularibus curis expeditos, curam suorum agere populorum.* Ergo. R. I$^{mo.}$ Retorquendo in Principes Protestantes, qui simul habent curam Sacrorum. R. II$^{do.}$ D. A. Parit confusionem, si cum confusione utraque potestas exerceatur, C. Secus, N. A. Ad *prob.* D. A. Multa exorta sunt bella per se, & ex natura utriusque potestatis conjunctæ, N. A. Per accidens, & sæpe ex invidia & cupiditate laicorum, C. A. N. C. Ut aliquid jure naturæ prohibitum censeatur, non sufficit, quod ex eo per accidens sequantur mala etiam gravissima: alias etiam potestas politica in Principibus laicis esset jure naturæ prohibita, quod ex abusu hujus potestatis plurima mala in Republica sæpe sint exorta: sed requiritur, ut ex natura illius rei, & per se ea mala sequantur. Ad *conf.* N. A. Ad *prob.* D. A. Resignavit regalia, tamquam minus proficua Ecclesiæ & Reipublicæ per se, N. A. Tamquam minus proficua in illis temporum circumstantiis, ob continuas rixas & dissidia, C. A. N. C.

Ac ratio.

280. Dices I. Saltem consultius foret Reipublicæ, si dominium temporale Ecclesiasticorum pertineret

ret

ret ad Principes Sæculares. Ergo. P. A. his rationibus. I$^{mo.}$ Vix fieri potest, ut quis duabus rebus administratu difficillimis par sit. II$^{do.}$ Sæculares, relicturi ditionem liberis suis, eam quam florentissimam reddere satagunt: contra Prælati, cum hæredem non relinquant, provincias magis expilant, quam ornant. III$^{tio.}$ Sæculares accedunt ad rempublicam ab incunabulis jam instituti; quod dici non potest de Ecclesiasticis. R. I$^{mo.}$ Etiam consultius Reipublicæ foret, si divitiæ penes probos tantummodo essent, qui eis ad Reipublicæ emolumentum utuntur, quam penes improbos ad fovenda vitia. Ergo jure naturæ licitum erit improbos divitiis suis spoliare? R. II$^{do.}$ N. A. Ad I^{mam} rationem. R. N. A. Eo modo pares sunt Prælati Catholici Reipublicæ sacræ & civili gubernandæ, quo Protestantes Principes, qui plures Episcopatus Catholicis ereptos possident: vel alii Reges, qui amplissimis provinciis, pluribusque regnis dominantur. Ad II. & III. rationem R. Quandoque etiam fieri, ut Principes Sæculares vel ingenio non valeant ad gubernandam Rempublicam, vel parum voluntatis ad illam afferant, remque publicam continuis exactionibus exhauriant. Illud vero frequentissime accidit, ut Ecclesiastici Principes & ingenio, & mansuetudine, & subditis benefaciendi studio plurimum se commendent.

281. Dices II. Ex divitiis Episcoporum innumera mala oriuntur, avaritia, luxuria, ac millena scandala, quæ Germaniam inundarunt. Ergo non tantum Reipublicæ, sed etiam Ecclesiæ consultius foret, si Ecclesiastici nullum haberent dominium temporale. R. I$^{mo.}$ Quærendo, an non ejusmodi scandala sæpe oriantur ex divitiis laicorum? R. II$^{do.}$ D. A. Oriuntur per se, N. A. Per accidens, & respectu paucorum Prælatorum, C. A. N. C. Imperatores & Principes bona temporalia Ecclesiis liberaliter concessere ad promovendum Dei cultum, ad alendos pauperes, ad sublevandas Ecclesiarum necessitates. Si vero Prælati divitiis aliter uterentur, (qui tamen certe pauci sunt, si cum tot aliis præstantissimis, & non de Imperio minus quam de Ec-

clesia

clesia optime meritis Episcopis conferantur,) fatemur eos contra Canones & æquitatem agere, neque fundatorum mentem implere. Non enim inter consanguineos hæreditas Christi dividenda est, aut in voluptatibus & deliciis consumenda. Quamquam vero aliqua per accidens oriantur mala, certum tamen est, ex conjunctione hac politicæ potestatis cum Ecclesiastica innumera bona oriri, quæ Dominicus Soto insignis Theologus, Tract. de Justitia & Jure, Lib. X. Quæst. IV. Artic. V. describit: *Negari non potest, quin Ecclesiarum divitiæ multa spiritualibus rebus pericula conflent: sed forte majora crearet paupertas, nisi, quod impossibile, Sacerdotes & populi omnes Sancti essent. Experimur enim, ubi Episcopi pauperes sunt, in nullo haberi pretio, & mendicantes Sacerdotes, præter eos qui intra claustra nutriuntur, vilipendio haberi, & sic omnia Ecclesiastica pessumdari. Et revera Antistites, nisi ullam etiam sæcularem habeant potestatem, vix possent vitia castigare. Immo etiam in Germania, nisi Catholici Ecclesiarum Præsules potentatibus sæcularibus subnixi essent, omnia jam essent ab Acatholicis obtrita.*

O. A. M. D. G.

INDEX

INDEX
RERUM PRAECIPUARUM,
quæ
in Tractatus III. de Ecclesia parte priore continentur.

A.

B.

C.

Jure

Debet

Cur

Hie-

Leges

An

O.

P.

Sar-

INDEX.

O. A. M. D. G.